

הריח נראה בהיכלו

חיבר וערך עמוס פורת

ליקוטים ועיונים על משמעות הריח בהלכה ובאגדה,
תנ"ך, מפרשים, כולל משמעויות והנהגות המצוות על
פי הסוד.

הריח נראה בהיכלו עמוס פורת

עמוס פורת

גבאי וראש קהילה בית המנסת בית א-ל ברעננה,
מייסד שיעורי תורה ב"קפה ומאפה שיבולת
השרון" ע"י ארגון "עוצמות" מבית הידברות רעננה;
שיח וחיבור והנגשת היהדות להעצמת וחיזוק
התורני לכלל התושבים בעיר.

חבר בארגון "שמחת משה
רבינו" - הפקת חידון שבת ארצי
ועידוד לימוד הלכות שבת לבתי
ספר ותלמודי תורה בכל הארץ
ומכל הזרמים אחדות ישראל.
הקים חברות הזנק
בתחום ריח דיגיטלי

Appscent, scent2you

ביצע מחקר משותף בחקר הריח ופתרונות

יישום עם מכון ויצמן- חקר

הריח מחלקת נוירוביולוגיה.

שותף ויועץ במיר בחברות והקים

פתרונות תקשורת סייבר ונתונים

מיוחדים וחדשניים מחוץ לקופסא,

לחברות ביטחוניות בארץ ובעולם.

ספר

ריח ניהוזה בהיכלו

”יעמוס לנו”

ליקוטים ועיונים של משמעות הריח בהלכה
ובאגדה, תנ”ך, מפרשים ומדע.
כולל משמעויות הנהגות המצוות
על פי הסוד

*

חיברתיו וערכתיו בחסד ה' עלי

הצב”י עמוס פורת יצ”ו

מהדורה לכבוד יום הילולת רשב"י - ל"ג בעומר התשע"ט

מהדורה לכבוד יום הילולת שמואל הנביא - כח' באייר התשע"ט

מהדורה לכבוד יום השנה החמישי

לפטירת מו"א אברהם בן טאג"י רחל ז"ל - יג' בתמוז התשע"ג

© מצווה להפיץ ולזכות את הרבים

הזכויות שמורות לבורא עולם ולמי שישכיל לסייע לעם ישראל

בברכה עידוד אהבת חינוס הארת פנים וחסד

הערות והארות תתקבלנה בשמחה

רחוב אופסטרלנד 13 רעננה

052-5656097 09-7722808

Amospo@gmail.com

הודעה ובקשה

הרבה כוחות ומחשבה הושקעו בספר זה, אבל כבר אמרו: "כשם שאי אפשר לבר בלא תבן, כך אי אפשר לספר בלי טעויות". לכן בקשתי שטוחה לפני המעיין בספר ברכה זה, אם גם אחר העיון והדקדוק מצא חס ושלוש איזו טעות, הן במילים, הן בניקוד, וכיוצא בהן, ואפילו דברים קטנים ביותר - יואיל בטובו לשלוח לי הערותיו וישא ברכה מאת השם, כמו כן ניתן לשלוח תגובות הארות והערות על הספר, ונחזיק לו טובה על זה. וזכיתי להוציא סדרה של כ 20 ספרים מהדורה ראשונה וחילקתי אותה לתלמידי חכמים בארץ להאיר את עיני ולהעיר את הדברים המוגהים בכדי שהספר יצא כסולת נקיה בעז"ה יתברך.

הגאון החפץ חיים זצ"ל כשהוציא את ספרו חלק ראשון של ספר "משנה ברורה" בשנת תרמ"ד מרוב ענותנותו לא כתב את שמו על חיבורו, אבל בהוצאת יתר החלקים בשנת תרס"ז החליט לרשום את שמו ונימוקו עימו אמר: "אולי ימצאו משיגים וידעו לפנות אלי בעודני חי ואשיב להם להקים דברי, ואם באמת אין הדין עימי, לפחות אתקן בהדפסה שניה"

(המאורות הגדולים עמוד רפז)

הוֹדוּ לַיהוָה לַיְיָ כִּי־טוֹב כִּי לְעוֹלָם חֶסֶדְךָ.
 יוֹדוּ לַיהוָה לַיְיָ חֶסֶדְךָ וְנִפְלְאוֹתֶיךָ לְבְנֵי אָדָם.

תודתי לנוות ביתי המסורה
 מרת רחל בת הדסה פינק פורת תחי'
 מנשים באהל תבורך, אשר סייעה לי רבות בלימוד התורה"ק.

"רבות בצות עֵשֶׂו זָיִל וְאֵת עֲלִית עָל כּוֹלֵהָ" (משלי כ"ט)

תהי משכורתה שלמה מעם ה' אלקי ישראל.

ולבנותי היקרות:

חן יעל בת רחל הי"ו

רעות בת רחל הי"ו

עדן בת רחל הי"ו

שוהם בת רחל הי"ו

יאיר שמואל בן רחל הי"ו

שיצליחו בדרכם ויזכו ללכת בדרך האמהות הקדושות,
 בתורה, בצניעות, בהלכה ובתפילה. ושיזכו יחד עם כלל עם ישראל
 לגאולה השלימה עם משיח צדקנו ולבנין בית המקדש השלישי בקרוב
 אמן.

ריח ניחוח בהיכלו

הסכמת מו"ר מרן הראשון לציון רבינו יצחק יוסף שליט"א

Yitzchak Yosef
The Rishon Lezion Chief Rabbi of Israel

יצחק יוסף
הראשון לציון הרב הראשי לישראל

בס"ד, כ"ג טבת תשפ"א, 4-541/פ"א

דברי ברכה

הנני לברך את היקר והנעלה, יראת ה' היא אוצרו, ועליו יצין נזרו, שמן תורק שמו, מזכה הרבים, אוהב הבריות, משיב רבים מעוון ומקרבן אל אביהם שבשמים, הרב החשוב רבי **עמוס פורת שליט"א** מעיר רעננה ת"ו, על פרי עמלו בחיבורו ספר **"ריח ניחוח בהיכלו"** ובו ליקוטים ועיונים במשמעות הריח בהלכה ובאגדה, וליקט כיד ה' הטובה עליו, מהתנ"ך מהש"ס ומפרשים, וערך וסידר הדברים בטוב טעם ורעות, דבר דבור על אופניו, תשואות חן חן לו.

הנה נשאלתי בענין בושם סינטטי האם יש לברך עליו או לא.

והנה בעצם הנידון אם מברכים על מי בושם סינטטי, יש כאן ב' נידונים, א. אם נחשב ריח שיש לו עיקר. ב. אם שייך בזה לשון בריאה, 'בורא' מיני בשמים, כיון שמיוצר באופן כימי וכדו'. ובענין הנידון הא', הנה בש"ע (א"ח רטז ס"ו) איתא, ששמן שבשמו כמו שמן המשתה, מברך עליו עצי או עשבי, ואם סיננו והוציא ממנו הבשמים, י"א שמברך בורא שמן ערב, וי"א שאינו מברך עליו כלל, דהוי ריח שאין לו עיקר, וכיון שספק הוא, נכון לזוהר מלהריח בו. ע"כ. וע"ש בטור ובי"ד ושכ"ד הרמב"ם, ושרעת הראב"ד ג"כ דבעינן שיהיה עיקרן קיים קצת. גם הריטב"א בהלכות ברכות (פ"ד ה"ז) כתב, לעולם אין מברכים על הריח אא"כ יש לו עיקר, כיצד, הרי שנתן מיני בשמים במים, או בשמן, וכבשם שם עד שקלט השמן או המים ריחן, ואח"כ נטלו משם שלא נשאר שם מן הבשמים, אינו מברך. אבל אם נשאר שם מן הבשמים, בין שלמים בין כבושים, בין טחונין, והריח את המים בעודן שם, מברך וכו'. ע"כ.

ולפ"ז לכאן אין לברך ע"מ בושם, אחר שלא נשאר שם מן הבשמים בעין, ובטל ברוב מים. וכ"כ בחי' לברכות (מג.) דעץ בושם שנותנין אותו בשמן, ולאחר זמן קולט השמן ריח טוב ממנו, מברכין עליו בורא עצי בשמים ש"הרי עיקרו קיים, שהעץ בתוכו". ע"כ. ומבואר דדוקא כשהעץ בתוכו מברכים עליו, הלא"ה אף שקלט מהריח, אינו מברך עליו. וע"ש בהערות על הריטב"א שציינו שכ"כ הרא"ה. ושכן משמע בסוגיא. וכ"כ בשיטת אלשבילי. [וגדר החילוק בין שמן שבשמו שאין מברך עליו, לבין מי ורדים שמברך עליהם, כדאי' בש"ע שם סעיף ג'. אפשר לבאר בכמה דרכים].

ומרן בכס"מ (הל' ברכות פרק ט הלכה א) הביא מה שאמרו בגמ' (ברכות מג.) א"ר אדא בר אהבה, האי כשרתא מברכין עילויה בורא עצי בשמים, אבל משחא כבישא לא. ורב כהנא אמר, אפי' משחא כבישא אבל משחא טחינא לא. נהרדעי אמרי, אפי' משחא טחינא. ופסק הרי"ף כנהרדעי. וכתבו התוספות בשם ר"ח, דמשחא כבישא היינו שכוּבשין שומשומין וורד ועצי בשמים זמן מרובה, וקולטין השומשומין הריח של בשמים, וסוחטין וטוחנין אותו, ויש בו ריח בשמים. ומשחא טחינא, קרוב לטחינתו נותנים עליהם עצי בשמים, ואינו קולט כל כך הריח. וכשרתא, כתב בעל הערוך, עיקרו שמן ומערבין בו כמה מינין מעצי בשמים, שמכשרין אותו מעשה רוקח מפותם. ורבינו שכתב שמן שבשמו וכו', דהיינו כשרתא, נראה שהיה גורס בגמ' האי כשרתא מברך עליה במ"ב. וגם ה"ר מגוח כתב, דאפשר שגירסת רבינו היתה כן. והכי מסתבר

ריח ניחוח בהיכלו

Yitzchak Yosef

The Rishon Lezion Chief Rabbi of Israel

יצחק יוסף

הראשון לציון הרב הראשי לישראל

לפי שיש בו ריח מהרבה מיני בשמים. ומה שפירש ר"ח במשחא כבישא, נראה שלדעת רבינו אין מברכין עליו, שהרי כתב בסוף הפרק, שהמריח בכגדים מוגמרים אינו מברך, לפי שאין שם עיקר הבושם אלא ריח בלא עיקר. ולכן נראה שרבינו מפרש דמשחא כבישא ומשחא טחינא היינו שהשמן זית לבדו בלא שום בושם כובשין או טוחנין אותו עד שריחו נודף. ע"כ. וכיון שידוע שהרוב של מי בושם הללו, עשויים מתרכובת סינטטית, ומחומרים כימיים, שבאופן מלאכותי משנים אותם מברייתם, כדי להוציא מהם ריח טוב, והו"ל כריח שאין לו עיקר. ועיין בפתח"ד (סי' שכז), ובכה"ח (סי' רטז אות ג), ובשעה"צ (סי' רטז ס"ק כה), ובספר שמירת שבת כהלכתה ח"א (פרק סא סעיף יב, ובהערה לב).

ומטעם זה כתבנו בילקו"י ברכות (עמ' תקסד), שאין לברך ע"מ בושם, וחששנו בזה לסב"ל. וכ"ד הגרי"ש אלישיב כמובא בשמו בספר ישיב משה, וכן בספר וזאת הברכה, ובשו"ת אבני ישפה. וגם בספר ברכת יצחק (עמ' תא) כתב, דחומר כימי שאין בו ריח מגופו, נידון כריח שאין לו עיקר, וכן יש לדון דלא שייך לברך על ריח בזה בורא וכו', דלא נופל בו לשון בריאה. ע"ש. וכן היה מורה ובא מרן אאמו"ר זיע"א במשך שנים, שלא לברך ע"מ בושם. ובזמנו מרן אאמו"ר עבר על כל הספר ילקו"י ברכות והסכים עמנו שלא לברך ע"מ בושם. וגם כתב כן בספרו חזו"ע ימים נוראים, וז"ל שם: אין לברך ע"מ בושם, מאחר שיש ספק אם טעונים ברכה. וציין שם לריטב"א הנ"ל, ושכ"ה בספר המאורות (ברכות מג), ובכס"מ (הנ"ל), ובשו"ת בית דוד (האר"ח סי' צא), ובשו"ת שער שלמה (דף סה ע"ג).

אולם בספר חזו"ע על הלכות ברכות (עמ' שיג) הדר ביה, וכתב שאין לחוש לדבריהם, ומברכים ע"מ בושם בורא מיני בשמים, דלא איכפת לן מאין בא הריח, אם מדבר שמברכים עליו ברכת הריח או לא, שהרי הרמב"ם והש"ע כתבו, שמן זית שכבשו או טחנו, עד שחזר ריחו להיות נודף, מברך עליו, ולא גרע מדקי"ל בברכות (מג). שהמוסק מברכים עליו ברכת הבשמים, אף שהוא מן הרעי של חיה, ואף כאן בושם זה עשוי להרחח, ונהנים מהריח, ולכן יש לברך עליו בורא מיני בשמים. וזהו טעם מנהג רבים בקהלות חו"ל לזלף מי בושם על הידים ולברך מיני בשמים בשעת ההברלה. ולכן לא חשש לסב"ל.

הרי דהדר הוא לכל חסידיו במה שהורה בספרו חזו"ע ימים נוראים, וכן בילקו"י, ומשנה אחרונה עיקר. ואמר לי מרן אאמו"ר על כיו"ב, שמצינו להרדב"ז בכמה דוכתי שחזר בו ממ"ש בתחלה. וכך היא דרכה של תורה לכל המחפש אחר האמת. ועכ"פ המהדר לעשות כדברי הילקו"י לברך על בושם שיש לו עיקר, עדיף טפי, לחוש לכל הדעות במידי דברכות. ועכ"פ בטלה דעתנו מפני דעתו הרחבה.

ומה שהק' אמאי נחשב ריח שיש לו עיקר, צ"ל שכיון שכך דרך הנאתו, נחשב שמים אלו הם העיקר. ומה שהק' שלי"ש בזה לשון בורא, צ"ל שכל החידושים הנעשים ע"י המדע וכדו' הכל הוא בבחינת יש מיש, שמצרפים יחד דברים שכרא השי"ת, אבל עצם הבריאה רק השי"ת ברא יש מאין, וכל מה שהם מתדשים הכל הוא עדין בכלל בריאה של השי"ת, ולא נחשב בריאה חדשה. ודו"ק. והראיה מהמוסק, אפשר שהיא באופן זה, שלפי המפרשים שהוא צואה של חיה, מסתבר ודאי שאינה נותנת ריח טוב בטבעה כלל, אלא רק ע"י עיבוד מלאכותי, ונמצא

ריח ניחוח בהיכלו

Yitzchak Yosef

The Rishon Lezion Chief Rabbi of Israel

יצחק יוסף

הראשון לציון הרב הראשי לישראל

שהשי"ת בטבע הבריאה הפשוט לפנינו, לא ברא בזה ריח טוב, ואעפ"כ, כיון שסו"ס ע"י עיבוד לקחו את הדבר המאוס ועשו ממנו ריח טוב, יכול לברך עליו, וכ"ש בושם סינטטי. ועיין. [ובאול"צ ח"ב (עמ' שט), כתב שיש לברך גם על בושם העשוי מחומרים כימיים, בורא מיני בשמים. ושם (בעמ' קלו) כתב שמי בושם יש להם עיקר, ומברך עליהם אף אם מעורב בהם מים, כמבואר בש"ע (סי' רטז סעיף ר') דאף אם מי הבושם נעשו ע"י שבישל את עצי הריח במים, והעצים נתנו ריח במים, ג"כ מברך בורא עצי בשמים, משום דקיי"ל טעם כעיקר].

והנה כמה פעמים נשאלנו האם יש לחוש לספק ברכות, במקום שגדול הדור מורה שיש לברך. וכמו כמה שהורה מרן אאמו"ר לברך שעשה לי כל צרכי בשם ומלכות בת"ב וביהכ"פ. וכן לברך הגומל בנסיעה של 72 דקות בצירוף זמן של ההלוך והחזור באותו היום. וכן לברך על הים התיכון שעשה את הים הגדול. וכן לברך על בושם סינטטי בורא מיני בשמים. והשבנו, שאין לומר בזה סב"ל מכמה טעמים. א. שדין רב נאמר בכל דיני התורה, וכמו שסומך על רבו בדיני שבת החמורה ה"ה בדיני ברכות. ואף שאיסור לא תשא חמיר, שכל העולם נודעו וכו', מ"מ הרי כך נאמרה הלכה שעושה כדעת רבו, ואין בזה שום חילוק. ב. ועוד שהרי רבו ג"כ יודע את הכלל של סב"ל [אם רבו הוא מבני ספרד שחוששים טובא לסב"ל, ובקי בדרכי ההוראה, ואעפ"כ פסק לברך], וכיון שפסק לברך הרי הורה שאין לחוש לסב"ל. ג. ועוד שקבלת רב היא קבלה גמורה. [ואמנם כ"ז באופן שאותו רב ראוי לכן להכריע ע"פ כללי ההוראה המסורים בדינו].

ומ"מ, כ"ז כאשר בחר לו רב בכל [או רוב] ההלכות, וכגון שאותו גדול הדור יש לו פסקי הלכות בכל חלקי התורה. וכפי שכתב מרן בב"י (יור"ד סי' קצד) שאפי' אם כבר נהגו כדעת רב, אינם רשאים להשאיר במנהגם [כאשר רוב הפוס' חלוקים או בספק של תורה] רק אם הוא רבם בכל ההלכות, וכ"כ הורש"ב"א (סי' רג) והורש"ב"ש (סי' תיט) ועוד. והאריך בזה הגאון ר' משה כלפון הכהן בתשובתו שנדפסה בשו"ת ישיב משה שתרוג (ח"א סי' רפא) ע"ש.

וראש ישיבה אחד מתלמידי הגר"ב צ"ל העיד, ששאל פעם למרן אאמו"ר אם אמר"י סב"ל נגד רבו, והשיב שיש לחוש לסב"ל. ואח"כ שאל להגר"ב צ, והשיב לו, שמרן אאמו"ר אזיל לטעמיה שקבלת הוראות מרן בתורת ודאי, וכשם דאמרין סב"ל נגד מרן, ה"ה דאמרין סב"ל נגד רבו. אבל לדידי קבלת הוראות מרן הוא בתורת הכרעה בין הפוסקים, ולא תורת ודאי, ולכן נגד מרן אמרין סב"ל, ואילו נגד רבו לא אמרין סב"ל. ע"כ. וזה תמוה להחשיב את רבו שבדורות הללו יותר מכת קבלת הוראות מרן הש"ע שמאתים רבנים נסמך. וכבר השבנו על עיקר הדברים בעין יצחק ח"ג, וביארנו שקבלת הוראות מרן היא בגדר ודאי, אלא שמראש לא קיבלנו הוראותיו במקום מנהג קדום, אבל בכל מה שקיבלנו הוראותיו הוא בתורת ודאי.

ונראה שהרב אול"צ אזיל לשיטתיה, שאמר שמרן היה מכריע ולא פוסק, אבל הרמב"ם היה פוסק. אולם כבר כתבנו במק"א, שדרכו של מרן בב"י, היא דרך ההוראה המסורה בידינו, וכבר כתב מהר"י מיגש בתשובה (סי' קיד) שאין בזמנינו מי שיודע להורות מתוך התלמוד. וגם הרמב"ם היה מכריע בין הגאונים, וכמ"ש הרדב"ז (ח"ו סי' ב' אלפים רסה) שקבלה בידינו שהרי"ף והרמב"ם ראו את כל דברי הראשונים. והיינו שלמדו את כל דברי הראשונים, ואחרי כן הכריעו את ההלכה. וכ"כ החיד"א בברכ"י (יור"ד סי' טז הערה ג) וז"ל שם: "זאני אומר לא כן אבי, דהרמב"ם עינו ראי' בשל אחרים, בספרי ופסקי כל הגאונים, וסילת כל דבריהם, וכמ"ש בהקדמתו". וע"ע במחז"ב (יור"ד סי' נג אות כ). ור"ל, שהרמב"ם למד את כל תורת הגאונים, ועשה סולת נקיה להלכה מתוך דבריהם, ולא בנה הכל מכת סברתו, אלא ע"פ ודה"פ, ושאר כללי ההכרעה. והכי מסתברא שהב"י לא חידש דרך חדשה בהלכה.

ריח ניחוח בהיכלו

Yitzchak Yosef

The Rishon LeZion Chief Rabbi of Israel

יצחק יוסף

הראשון לציון הרב הראשי לישראל

ועכ"פ כיון שמרן הלך בעקבות עמודי ההוראה, רוב בנין או רוב מנין, בודאי שהוראותיו הם מדין ודאי. ובפרט שעמודי ההוראה, היו לפניהם כל ספרי הראשונים וידעו מה שאמרו הראשונים נכרות הדב"ז כנ"ל, ופסקו ע"פ רזה"פ שבימיהם. ונמצא שפסקי מרן הוא פסקיהם של רוב ככל הראשונים. ואם כן היאך אפשר לומר ע"ז שהוא בתורת הכרעה ולא תורת ודאי, אלא פסקי רבו שבדורינו הוא בתורת ודאי. אתמהא.

ואף שבספר אול"צ (מבוא לח"ב ענף ו) כתב שאין דין של עשה לך רב, מ"מ כבר כתבנו לעיל שמפורש בראשונים לא כן. וכמו שביארנו שם בשם הר"ן שהיבנים לעשות כדברי רבם, ודלא כמ"ש במבוא לאול"צ שגם הר"ן לא אמר רק שרשאי, והכל מדין מנהג, ולא מדין מרא דאתרא, ע"ש, ובמה שהשבנו על זה באורך לעיל בס"י תר"ה.

ועוד יש להבהיר בזה, שכ"ז כאשר רבו מורה ע"פ דרך הישר כמו הראשונים ורוה"פ, לא כן אם רבו מורה מכת סברות ודיוקים ומכריע במחלוקת הפוסקים, וסומך על כך אפי' במקום ספק ברכות, שבכל כה"ג לא יסמוך על רבו, שנקטינן שגם רבו אינו רשאי בזה, וכמ"ש בשו"ת יבי"א חלק ט' (או"ח סי' צא בהערות על שו"ת שואל ונשאל ח"ה באות ג) שהרב שואל ונשאל (ח"ה סי' כה) נסתפק לגבי ספק ברכות, האם יכול המורה להכריע מסברא שדעתו נוטה כמי שאומר לברך, והביא ממה שאמרו בברכות (מד:) רב יצחק בר אבדימי אמר שדוקא על ביצים ובשר מברך לבסוף בורא נפשות רבות, אבל ירקות לא. ור' יצחק אמר אפי' על ירקות, אבל מים לא. ורב פפא אמר אפי' על המים. אמר רב אשי כי מדכרנא עבידנא ככולהו, פירש רש"י, אף כרב פפא לברך בורא נפשות על המים. ואם איתא שאפי' יש למורה הכרעה בדבר, אמרינן סב"ל, איך היה רב אשי מברך על ירקות ומים, הרי סב"ל. אלא ודאי שמכיון שלא היה מסתפק בזה היה רשאי לברך. והוסיף, שנראה עוד דרב אשי לא היה ברור לו כל כך שהלכה כרב פפא, שאם כן היה שם לבו לזכור לברך תמיד בורא נפשות, כדי שלא יהיה ח"ו כנהנה מן העולם הזה בלא ברכה, אלא שהיתה דעתו נוטה לברך, ולכן אמר כי מדכרנא עבידנא ככולהו. אלמא שאף בדעת נוטה יכול להכריע המורה לברך. ע"כ.

אולם בעיקר הראיה יפה דחהו נכדו בהערה שם, שאין להביא ראייה מרבתינו חכמי התלמוד שעמם עוז ותושיה להכריע, משא"כ לגבי הכרעת מורה הוראה בדורינו, שאין הכרעתו מכרעת, ואין זה מברך דסב"ל. ע"ש. וכן העלה מרן אאמו"ר שם, שהעיקר בזה, שבכל מחלוקת פוסקים, אין שום מורה בדורות הללו יכול להכריע מסברא לברך, כי מה נדע ולא ידעו הם, ואנן כי אצבעתא בקירא לסברא (עירובין נג.) אא"כ יש לו ראייה ברורה מהש"ס והראשונים, ודבר זה כמעט אינו בנמצא.

וברכתי להרב המחבר שליט"א שיזכה עוד להפיץ אור תורת ה', להגדיל תורה ולהאדירה וזכות הרבים תלויה בו באורך ימים ושנות חיים בטוב ובנעימים וכל טוב לעד אמן.

בברכת התורה ולומדיה,

יצחק יוסף

הראשון לציון
הרב הראשי לישראל

הסכמת הרב הראשי לעיר רעננה
הרב יצחק פרץ שליט"א

הרבנות המקומית רעננה

לשכת רב העיר

ב"ה ז' אב תשע"ה

או עולם נ/כח ולא עיון יאמר
 ארזי מפלי' הפ"ן ב"ח פקדים על ידי
 אדם גלמן תקופלה האומרת וקלה
 אמת אפלט ענינות של קופלה ש' סתם
 ושל ארבות גומ' ילמז, ארבות ילמז
 וארבות ארז ולמז.
 אשוי אי טלנר אמר ע-מי עולם
 נזוט המאמץ בנסיה נביה אלפ
 גומן תקופלה וארבות סתם נביה
 הרב: טב זי ולמז כ"ח אמר
 נבז ירבות".
 דהינן סתם ולמז

פירוש

היב הראשי זיומז
 וגזי ארבות נלמז הנאמרת

הסכמת ראש ישיבת המקובלים "נהר שלום"
הרב בניהו יששכר שמואלי שליט"א

BENAYAHU YSAHAR SHMUELI

Yeshivat Hamekubalim "NAHAR SHALOM"

בס"ד

בניהו יששכר שמואלי

ישיבת המקובלים "נהר שלום"

עבר היום

כאמ"ל עליון אהספ"ו כיום ניחוח בהיכלי יצאנו לנ"י
שסיב"י יבדינו הנב"ל המתקן הטוב וצ"ל פ"א
אחרי כפ"ו צ"ח יב"ד י"ז סובה והואק ב"צ"י
הב"ח וצ"ח הפ"ס בפ"ס א"ן פ"א הק"ל
לכ"ד ש"ג"ק כ"ג צ"ל א"ש י"ז י"ז
א"ל הק"ל ה"ו א"ש פ"א י"ז
כ"ג י"ז א"ש י"ז א"ש י"ז א"ש י"ז
ו"ל א"ן ה"ח ו"ל כ"ג כ"ג א"ש
א"ש ת"ן א"ש י"ז א"ש י"ז א"ש י"ז

א"ש ת"ן א"ש י"ז א"ש י"ז א"ש י"ז
א"ש ת"ן א"ש י"ז א"ש י"ז א"ש י"ז
א"ש ת"ן א"ש י"ז א"ש י"ז א"ש י"ז
א"ש ת"ן א"ש י"ז א"ש י"ז א"ש י"ז

התאחדות ה"ח
ב"ן מ"א

תוכן העניינים

11	הקדמה
15	חשיבות האמונה ומסירת נפש על יהודי בישראל
14	עמידה כצוק איתן
16	כיצד גלגל אותי הקב"ה זכות להתחבר ולחקור את הנושא הריח?
20	התודה והברכה
21	הטעם לקריאת הספר "ריח ניחוח בהיכלו יעמוס לנו"
24	התודה והברכה
26	שיער בודרשי תורה
46	זוהר
54	תלמוד בבלי
59	תלמוד ירושלמי
60	מדרש רבה
63	מדרש תדשא
63	מדרש הגדול
63	ילקוט ראובני
64	משנה תורה
68	מורה נבוכים
68	מבעלי התוספות
68	רבינו בחיי
70	מהר"ל
71	של"ה
72	הכתב והקבלה
73	מלבי"ם
74	רש"ר הירש
75	העמק דבר
76	שם משמואל
81	פרי צדיק
82	מכתב מאליהו
82	זוהר
88	תלמוד בבלי
94	תלמוד ירושלמי
94	מדרש רבה
97	מדרש תנחומא
99	פרקי דר' אליעזר
99	שוחר טוב
100	ילקוט שמעוני
100	אמונות ודעות
101	משנה תורה
102	מורה נבוכים
102	ספר החינוך

103.....	רבינו בחיי:
104.....	רמח"ל:
105.....	הרב שמשון בן רפאל הירש:
105.....	העמק דבר:
106.....	שפת אמת:
106.....	שם משמואל:
107.....	ר' צדוק:
113.....	שער הסוד
147.....	במעמד הר סיני נתמלא כל העולם בשמים מכל דיבור שיצא מפי הקב"ה בזמן מעמד עשרת הדיברות.
148.....	מביא דרוש הרב דוד כוכב
148.....	זהר:
156.....	תלמוד ירושלמי:
156.....	מדרש רבה:
158.....	מדרש תנחומא:
159.....	פרקי דר' אליעזר:
159.....	שוחר טוב:
160.....	ילקוט שמעוני:
160.....	משנה תורה:
161.....	מורה נבוכים:
161.....	ספר החינוך:
162.....	רבינו בחיי:
162.....	מהר"ל:
163.....	רמח"ל:
164.....	רש"ר הירש:
164.....	העמק דבר:
165.....	שפת אמת:
165.....	שם משמואל:
166.....	ר' צדוק:
173.....	שער הלכה למועשה ברכת הריזו
173.....	קיצור ש"ע ילקוט יוסף - הלכות ברכת הבשמים - סימן רטז
177.....	תיקון פגם הריח
178.....	הלכות הריח ממרן הראשל"צ הרב מרדכי אליהו זצ"ל
202.....	שער הבזדע
225.....	שער התיקונים והסגולות
225.....	תפלה ממו"ר המקובל האלקי רבי יהודה פתייה זצוק"ל להנצל הוא ובני ביתו מן הסכנה
229.....	פדיון נפש לחולה ונוסח תפילה
235.....	תיקון ותפילה לרפאות החולה ממו"ר שר בית הזוהר והקבלה, המקובל האלקי רבינו יוסף חיים זצוק"ל לכלל המחלות כולל מחלת הסרטן
244.....	הספדים מידיד נפשי היקר רבי אליהו הלוי יצ"ו

ספר זה יוצא במהדורה מיוחדת

לעילוי נשמת

אבינו, וסבינו היקר

אברהם פורת

בן ניסן וטאגי רחל ז"ל

נפטר ביום שישי

י"ג בתמוז תשע"ג

תנצב"ה

הקדמה

יִשְׁתַּבַּח הַבּוֹרָא וַיִּתְפָּאֵר הַיּוֹצֵר אֲשֶׁר הִנְחִילֵנוּ חֲמֵדָה גְּנוּזָה וַיִּקְרָה חֲכָמָה מִפּוֹאֲרָה לַיהוּדִים הִיִּתָּה אֹרֶה, אֹרֶה זֶה תוֹרָה לַעֲבוּדָה וּלְשׁוּמְרָה. מוֹדָה אֲנִי לַבּוֹרָא עוֹלָם עַל שְׂזִכְתִּי לַחֲסוֹת בְּתוֹרָתוֹ הַקְּדוּשָׁה וּלְהִיּוֹת מִן לּוֹמְדֵי הַתּוֹרָה הַמְּשִׁתַּקְּקִים לְדַבְּרֵי תוֹרָה בְּצִמָּא וְהֵלֵא נֹאמֵר בְּנִבְיָא עֲמוּס:

”הֲיֵהָ יָמִים בָּאִים נְאֻם אֲדֹנָי יְהוִה וְהִשְׁלַחְתִּי רָעַב בְּאַרְץ לֹא רָעַב לְלֶחֶם וְלֹא צָמָא לְמַיִם כִּי אִם לְשִׁמְעַתְּ דְּבַרֵּי יְהוִה” (עמוס ח י"א).

וְרֵאִיתִי לִפְנֵי לְהַבִּיא אֶת דְּבַרֵּי רַבִּי נַחוּנְיָה בֶן הַקְּנָה, רַבִּי נַחוּנְיָה בֶן הַקְּנָה הִיָּה מִתְּפַלֵּל בְּכַנִּיסָתוֹ לְבֵית הַמְּדַרְשׁ וּבִיצִיאָתוֹ תְּפִילָה קְצָרָה. אִמְרוּ לוֹ, מַה מְקוּם לְתַפִּילָה זֶה? אִמֵּר לֵהֶם: בְּכַנִּיסָתִי אֲנִי מִתְּפַלֵּל שְׁלֹא תֵּאֲרַע תְּקַלָּה עַל יָדִי, וּבִיצִיאָתִי אֲנִי נוֹתֵן הוֹדִיָּה עַל חֲלָקִי. וְכַךְ בְּבוֹאֵי לְכַתּוּב סֵפֶר זֶה, אֲשֶׁר הִתְעוֹרֵר בְּקִירְבִי פָּרַץ עַז לַעֲמוּד עַל נוֹשֵׂא הַרִּיחַ, וְנוֹשֵׂאֵי טַעֲמֵי הַמְּצוּוֹת מִצַּד הַסּוּד בְּמִקּוּרוֹת חוּז"ל. דַּעֲתִי לְהִתְפַּלֵּל שְׁלֹא תֵּאֲרַע תְּקַלָּה עַל יָדִי בְּשַׁעַת כְּנִיסָתִי לְכַתִּיבַת הַסֵּפֶר וַיִּזְכֶּה אוֹתִי לְחַתּוּם אוֹתוֹ עַל פִּי רִצּוֹן ה', בְּהוֹדִיָּה עַל חֲלָקִי שִׁזְכְּנִי לְהַמְּשִׁיךְ אֶת טַעַם הַתּוֹרָה וְכַעַת, גַּם אֶת רִיחַ הַתּוֹרָה אֲשֶׁר יִקְרָה הִיא מִפְּנִינִים.

אוֹמֵרֵת הַגְּמֵרָא בְּכָל סִיּוּם מִסַּכְתָּ "מוֹדִים אֲנַחְנוּ לְפִנֵּיךְ ה' אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ, שְׁשֵׁמֶת חֲלַקְנוּ מִיּוֹשְׁבֵי בֵּית הַמְּדַרְשׁ וְלֹא שְׁמֵת חֲלַקְנוּ מִיּוֹשְׁבֵי קִרְנוֹת, שְׁאֲנוּ מִשְׁכִּימִים וְהֵם מִשְׁכִּימִים אֲנוּ מִשְׁכִּימִים לְדַבְּרֵי תוֹרָה וְהֵם מִשְׁכִּימִים לְדַבְּרִים בְּטָלִים, אֲנוּ עֲמָלִים וְהֵם עֲמָלִים אֲנוּ עֲמָלִים וּמִקְבָּלִים שְׂכָר וְהֵם עֲמָלִים וְאִינָם מִקְבָּלִים שְׂכָר, אֲנוּ רִצִּים וְהֵם רִצִּים אֲנוּ רִצִּים לְחַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא וְהֵם רִצִּים לְבֹאֵר שַׁחַת. שְׁנֹאמֵר וְאֵתָּה אֱלֹהִים תּוֹרִידִם לְבֹאֵר שַׁחַת אֲנִשִּׁי דְּמִים וּמִרְמָה לֹא יִחְצוּ יְמֵיהֶם וְאֲנִי אֲבַטֵּחַ בְּךָ.

נפתח בשבח התורה מהזוהר הקדוש: "אורייתא אורייתא נהירו דכל עלמין, כמה ימין ונחלין ומקורין ומבועין מתפשטי מנך לכל סטרין, מנך כלא, עלך קיימי עלאין ותתאין, נהירו על אה מנך נפקא, אורייתא אורייתא מה אימא לגבך, אילת אהבים אנת ויעלת חן, (עילא ותתא רחמיין דילך, מאן יזכי לינקא מנך כדקא יאות, אורייתא אורייתא שעשועים דמארך". (זוהר חלק ג דף קס"ב) - התורה כמה פרטים ודקדוקים בה התורה היא מניקה אותנו "ויניקהו דבש מסלע". דבש וחלב תחת לשונך- משמע כאן שהחלב הוא חלב אם. כשבאים אל לימוד התורה צריך לבוא כמו תינוק יונק. באותה השתוקקות המבינה שהתורה היא היא החיים. באותה נקיות ופשטות, כמו תינוק רך ונקי.

ברוך אלהינו שבראנו לכבודו והבדילנו מן התועים ונתן לנו תורת אמת וחיי עולם נטע בתוכינו, מה אשיב לה' כל תגמולוהי עלי, אשר זיכני ברוב רחמיו וברוב חסדיו, לשבת על ברכי התורה והקדושה ולתענג על דברי תורה מרבתינו בעיר בני ברק, וכיום בעיר רעננה, מתוך ישוב דעת וזיכני האל יתברך לראות בכל דבר קשה ומר את המתוק ואת ההשגחה העליונה ולראות עין בעין את טובו הגדול וחסדו של האל יתברך.

כאשר ראיתי אחריתם של אנשים צדיק וטוב לו ורשע ורע לו, גם בעולם הזה וגם בעולם הבא. ומידת הסבלנות ונטיעת הציפיה באדם היהודי השלם שישוב לכור מחצבתו ולהגות דברי חכמות מפיו ולא כסילות להפיח רוח חיים בכל יהודי ובכל מצווה שעושה כי כך למדתי ממורי ורבי אבי מורי עטרת ראשי אברהם פורת בן טאגי רחל ז"ל כאשר החדיר בעצמותי את פי חכמת הברכות, ולקשור כתרים על כל אחד בישראל בנזקק לו ועל פי ברכת המברך מתגשמת כאשר באה מהלב, ויוצאת מהלב בעיקרון של אהבת כל יהודי באשר הוא שם. אך גם להראות את כבוד מלך מלכי המלכים שמשגיח ופועל בעל העולמות ואין רע מאיתו יתברך, כי הלא האדם חי מידה מצומצמת ביותר, ולהיות בבחינת "נעלבים ואינם עולבים שומר פיו ולשונו בשעה שמלבינים פניו רואה ישועה ובאותה שעה הינה שעת רצון לפני

הבורא וכל שיבקש יתקבל לפניו אל היתברך ו"עיני ראו ולא זר" את ישועת ה' בענין הנזכר.

כמו כן ענין להוכיח ולהתעמת עם הכסילים במסגרת מיזם שהקמתי ברעננה בית קפה רוחני במאפיית שיבולת השרון, כבר קרוב ל-5 שנים כל ימי שני בערב, מתקבצים יהודים המשתוקקים לשמוע ולאזין דברי תורה, והיה אדם שהגיע בכוונה לשיעור עומד בחוץ ומעונין להתאמת עימי בנושאים מגוונים ביהדות ורצה שאוכיח לו שבורא עולם יודע את ענין המוח כי לעניות דעתו יש לבורא השגה רק בענין הלב והוא נאות לצטט לי מהכתובים מעבודת המשכן בפרשת כי תשא "וְאֵתָהּ תִּדְבֹר אֶל־כָּל־חַכְמֵי־לֵב אֲשֶׁר מֵלֵאתֶיךָ רִיחַ חֲכָמָה וְעָשׂוּ אֶת־בְּגָדֵי אֱהָרֹן לְקִדְשׁוֹ לְכַהֲנֹלָיו". מיהו חכם לב?. בכדי לענות לאדון הנכבד על השאלה הקדמתי במשל "איש בער לא ידע וכסיל לא יבין את זאת" (תהילים צ"ב ז) - היה איזה אדם שנכנס לתא הטייס וראה מלא כפתורים אני לא מבין מה הכפתור הזה עושה? בא אליו הטייס ושאל אותו רק את זה אתה לא מבין? ואת 400 הכפתורים אתה מכיר?..... מה הבדל בן בער לכסיל? הבער אין לו שכל הוא לא מבין כלום!.. הוא יודע שהוא לא מבין!.... אבל הכסיל לא יבין את זאת, את זה אני לא מבין!... אבל את כל זאת אתה מבין?!

וראיתי לקשור בהקדמה את סיבת התשוקה הרבה לכתוב ספר זה כאשר הראני האל יתברך והביא לפני את כלל המקורות ובספר הנ"ל ננסה להקיף ולו במעט את קצרה היריעה להכיל את כלל התורה אך ננסה ביום הזה ח' בטבת תשע"ה להתחיל במלאכה הקדושה ומתוך עיון בספר עמוס שאני זכיתי להקרא על שמו בדרך נס בבית החולים בילינסון בפ"ת תוך פתיחת התנ"ך בפעם הראשונה על ידי אבי מורי שאמר המילה הראשונה בתנך שאפתח עליו יקרא בני. ופה ננסה להביא ולו במעט את הקשר והסיבה לכתובת הספר הנ"ל.

שָׁנֵאתִי מְאֹסֹתַי, חֲגִיכֶם; וְלֹא אֲרִיחַ, בְּעֶצְרֹתֵיכֶם. (עמוס ח י"א)

הנביא מביא את עניין הריח בצורה קשה של מיאוס וריבוי העבירות. אך ממשיך:

הֲנֵה יָמִים בָּאִים, נְאֻם אֲדֹנָי יְהוִה, וְהִשְׁלַחְתִּי רָעַב בְּאֶרֶץ: לֹא-רָעַב לְלֶחֶם, וְלֹא-צָמָא לְמַיִם כִּי אִם-לְשֹׁמֵעַ, אֵת דְּבָרֵי יְהוִה. (עמוס ח י"א)

שהאל יתברך זורע צמא לאדם היהודי השלם שזוכה ויש לו זכות להתקרב אליו.

הֲנֵה יָמִים בָּאִים, נְאֻם-יְהוִה, וְנִגַּשׁ חוֹרֵשׁ בְּקֶצֶר, וְדֹרֵךְ עֲנָבִים בְּמִשְׁךְ הַזָּרַע; וְהִטִּיפוּ הַהָרִים עָסִיס, וְכָל-הַגְּבָעוֹת תִּתְמוּגְגְנָה. וְשָׁבְתִי, אֶת-שְׁבוֹת עַמִּי יִשְׂרָאֵל, וּבְנוּ עָרִים נְשֹׁמוֹת וַיִּשְׁבוּ, וְנִטְעוּ כְרָמִים וְשָׁתוּ אֶת-יַיִנָם; וְעָשׂוּ גִנוֹת, וְאָכְלוּ אֶת-פְּרִיָהֶם. טו וְנִטְעֵתִים, עַל-אֲדָמָתָם; וְלֹא יִנְתְּשׁוּ עוֹד, מֵעַל אֲדָמָתָם אֲשֶׁר נָתַתִּי לָהֶם--אָמַר, יְהוִה אֱלֹהֵיךְ (עמוס ט י"ג)

מסיים הנביא עמוס בדברי נחמה יישוב ארץ ישראל ובכל הסדרה של פעולות החרישה קצירה בצירה יש מוטיב ריח שבכל עבודה יש ריח משלה ויין דבר מוגמר יודע כל אדם שאין יין בלי ריח משכר שמעניק תחושה וערגה לנשמה.

ניגש חורש בקוצר - החקלאי שיבוא לחרוש ולהכין את הקרקע לעונה החדשה, יפגוש את הקוצר שעדיין לא סיים לאסוף את שפע היבול של העונה שעברה. דורך ענבים במושך הזרע - דורך הענבים (מיבול השנה שעברה) עוד יעבוד בגת, וכבר יפגוש את זורע החיטה של השנה הבאה.

והטיפו ההרים עסיס - עצי גפן ועצי זית עמוסי פירות (שגדלים על ההרים) יטפטפו מיץ ענבים ושמן, וייצרו תחושה שההרים נוטפים וזולגים יין ושמן.

תתמוגגנה - תימסנה, תיטופנה עסיס של ענבים ושמן .

ושבתי את שבות עמי ישראל - העם ישוב לארצו מן הגלות, ומכאן השם 'שיבת ציון'.

ערים נשמות - ערים הרוסות, חרבות, שוממות, שתושביהן נטשו אותן .
גנות - כרמים, פרדסים, מטעים .

חשיבות האמונה ומסירת נפש על יהודי בישראל

זיכני האל יתברך לחזור בתשובה שלימה ולהתחזק בתורתו, כבר מהיותי בן נעורים גמלה לי ההחלטה לבדוק את פשר אמיתות התורה אל מול החלופות המוצעות בעולם, ובהיותי בן נעורים בבני ברק התחנכתי בבית הספר ממ"ד וגמלה לי החלטה להצטיין במעלות התורה ואכן ברבות הימים הגעתי לפנימית כפר בתיה ברעננה ושם גיליתי עומק התורה ממדריכי הנערץ דניאל שקיר הי"ו שנטע בי אמונה גדולה והדריכני באמיתות התורה ועבודת האל, לא מתוך בורות אלא מתוך הכרה מלאה ששום דבר לא יזיז אותנו מהמסלול ולא יעקור את התורה בליבנו בהתקדמותנו הרוחנית גם בדברים הקשים שיעברו עלינו בהמשך.

אימי מורתני רבקה בת שרה פורת שתחיה, נטעה בי את שורש השמחה והבטחון בבורא ולהקרין פנים שמחות לכל אדם ולהפיח שמחה בלב ונחמה בכל יהודי אהבת ישראל.

וכאשר התחתנתי עם נוות ביתי רחל מב"ת הגעתי לעיר רעננה, ושם זכיתי ללמוד תורה ולהמנות על תפקיד הגבאות וגיזברות בבית הכנסת "בית אל" רעננה ולהיות מהעולים בסולם מעלות התורה לקרב לתורת ישראל כל יהודי בסבר פנים יפות אך מוכיחות ועומדות על האמת ללא פשרות ולהתחבר לתלמידי חכמים. רבי ירוחם שם טוב ידיד נפשי הי"ו שליט"א. הרב יוסף מזרחי שליט"א והרב בניהו שמואלי ראש ישיבת המקובלים נהר שלום ירושלים שליט"א. וכן הרב יעקב בן חנן שליט"א.

עמידה כצוק איתן

כאשר הגעתי לשרת בצבא ההגנה לישראל, חששתי מירידה רוחנית טבעית כאשר הנך עומד אל מול רוב ציבור שאינו שומר תורה ומצוות ומתחיל להתנגח בהלכה.

זיכני הקדוש ברוך הוא לעמוד איתן, כאשר באחד מן הימים נקראתי לפולגת הכוננות באחד מבסיסי ההדרכה במרכז הארץ, כאשר הגעתי לתפקיד פיקודי נכסף נאספנו 10 מפקדים בכדי להיות אמונים על שמירה בבסיס בשבת. השאלות בהלכה צפו, מה פיקוח נפש ומה לא, וכל אחד עשה דין לעצמו. אף על פי שחיוב שמירה על נפשות זה פיקוח נפש ממש בבסיס אך יש בדרך המעגלים פינות והוהפכים את המותר לאסור והאסור למותר. כדוגמת קשקשת ברשת, שיחה בין החיילים בקשר הצהל"י לא לדבר מצווה, והרגשתי ותמיד שמתי לנגד עיני היכן שהקב"ה שותל אותי אני חייב להיות מספר אחד ולהאיר את קדושת התורה כי אחרת לא הייתי מתגלגל לשם.

והנה, בפקודות שחולקו אסרו עלינו לעזוב אחד את השני ולהיות צמודים 24 שעות יחד לכל מקום. ואני כבר מדמיין תפילה מה תהא עליה? כי הרי אוכל ושאר דברים מקובלים כולם יכולים לעשות יחד. וגמלה בליבי ההחלטה לאסוף את המפקדים יחד שיגיעו איתי למחוז חפצי לקבלת שבת בבית הכנסת בבסיס. אך מה עם מניין? לצערי נודע לי שהמניין מצומצם ביותר.

קראתי לחברי לנשק שיבואו איתי כי על תפילה אני לא מוותר, וכך הראיתי גם לפקודי החניכים. אך המפקדים הנ"ל בשלהם. עזוב אותנו אנחנו לא מעוניינים, ואני בשלי בויכוח סוער יחיד מול רבים. מה עושים? לעזוב אותם אי אפשר כי זו הפרת פקודה חמורה ביותר, אך מצד שני מה נעשה נתפלל יחיד? ומה גם שבת הכנסת בבסיס לא יהיה מניין ומה אז? אולי לא כדאי לעורר מהומה. וכך אני בסערת רגשות עם שאלות שאני מקשה ומנסה לתרץ לעצמי. ואז עלתה בי המחשבה לאזור אומץ ולהיות תקיף בעבודת השם ולהראות דוגמא אישית כי הלא לזה מחנכים כל מפקד בצבא ויהי מה. גמרה בליבי ההחלטה לעשות כל שביכולתי להניע את הקבוצה.

וכך נעמדתי לבד, יחיד מול תשעה, ומתחיל להסביר להם את משמעות השבת עבורי. אך הם בשלהם. לבסוף הכרזתי ואיימתי קבל עם ועדה שאם הקבוצה לא תגיע איתי יהיה לזה משמעויות חמורות מאוד גם ברמה החברית, כי הלא כתוב "כי מכבדי אכבד ובוזי יקלו" אז מי צריך מפקדים וחברים כאלה שלא יודעים להתחשב אפילו בצורכו של יחיד ואיך אוכל לסמוך ולו על אחד מהם שיעמוד לנו בעת צרה? ולאחר הוכחות חותכות, המפקדים התביישו ואמרו- אנו מגיעים איתך, אך לבית הכנסת אין כניסה. אמרתי חצי נחמה - לפחות נגיע לנהר ונדאג כשנעבור אותו. אכן הגיעו החברים התיישבו על הספסל בחוץ ואנחנו בפנים בלי מניין.

ישנה דעה בהלכה שלא ניתן לצרף את מחללי השבת למניין ואני נקרע מול חזית שנייה בתוך בית הכנסת, ועמדתי ואמרתי שכל יהודי ואפילו היהודי הרחוק ביותר טוב מן הגוי וצריך למצוא את נקודת הזכות בו, וכעת הם בחזקת שומרי שבת כי עדיין לא נכנסה השבת ואם הם פה איתנו יש סיכוי טוב שישפגו קדושה ואולי יהרהרו תשובה, ומה גם שהתייחסות אליו היא מעין "טיפול נמרץ" אם כעת התגלגל אליך הדבר חייבים להציל כל יהודי ולהוכיח בדרכי נועם. מיד יצאתי מבית הכנסת ואמרתי למפקדים בחוץ "מי לה' אלי" אני חייב עוד מספר יהודים למניין. ואכן היו שהצטרפו וחזקו אותנו. לאחר מכן קיבלו כאלה ברכות שראית בעיניהם את זיק הערגה לבורא והקליפות הקשות שאופפות ולא נותנות אומץ להודות באמת.

לסיכום: אמונה אמיתית זו האמונה שבוערת בך וכמו שכל עוד הנר דולק אפשר לתקן, כך כל עוד נר הנשמה דולק ואני מוסיף - בוער בך, זה ידליק המון נשמות שיכולו לחזור בתשובה שלימה ולהחיש את הגאולה.

השם יתברך זיכה את משפחתי לעסוק בצרכי החיילים במבצע צוק איתן האחרון בו חילקנו ציציות לחיילי צה"ל, ואכן סיפורים זרמו של ניסים גלויים שמירת הציצית ורואים את ההשגחה בעיניים קרוב ל 6000 טילים וניסים שאין אבדות בנפש. יש רק להרים עיניים למעלה. וזה מה שציפה הבורא

ושעם ישראל יבין שמי שזורק את הטילים הוא גם מכוון אותם ליפול בשטחים פתוחים ולהגן על עמו ישראל עמו הנבחר מבין האומות.

*

כיצד גלגל אותי הקב"ה זכות להתחבר ולחקור את נושא הריח?

כאשר התחתנתי, התחלתי ברגל ימין שבורה. בחופה מעדה רגלי ונשמטה בעליה במדרגות העולות אל הכלה. השכרנו דירה ברעננה, ולצערנו הדירה עלתה באש. כל מה שנשאר לנו הינו, סט הספרים שחמי היקר קנה לי והוא היקר מכל "יילקוט מעם לועז של רבי יעקב כולי זצ"ל.

וכאשר ניסינו לשקם את הבית, ניסיתי להוציא את הריח השריפה שנדבק במחשב, ומה שלא ניסיתי עלה בתוהו, עדיין ריח השריפה נדף מאיתנו, ואז עלה לי רעיון מלפני שהמחשב בעצמו יוציא ריח. והתחלתי לחקור את הנושא מחיכוך ההדסים במוצאי שבת בברכת ההבדלה ולהבין את המולקולות והשמנים למיניהם עבודת מחקר מקיפה. זיכני וחונני השם יתברך לראות את הגזירה כטוב כי הדירה הנ"ל ששכרנו עברה שיפוץ ובעל הדירה זכה להנות משכירות גבוהה שעזרה לו לממן את טיפולי המחלה הארורה. וגם יורשיו לאחר מותו זכו למוכרה בממון רב. וזכיתי להמשיך לגור ברעננה. היה לחץ בנושא לקנות דירה מאז השריפה ואני זכיתי ברעיון שהקמתי בנושא מיזם והחכמתי דרך חקר המדע במכון ויצמן ובטכניון שהרעיון זכה במקומות מכובדים. נוכחתי לראות את האל יתברך גם בחקר המדע במולקולות ובחלקיקים הקטנים ביותר דרך התנגחות בכפירה גם במקומות הנ"ל ששם זיכני האל יתברך לראות עין בעין את טוב גודלו. כי כאשר הבריאה הקטנה ביותר מעידה על גדלות היוצר מוכיחה באמיתות האל יתברך, גם פרופסורים ומדענים נחשבים שעדיין רחוקים בידיעותם בנושא הריח הם כקליפת השום כנגד חכמת התורה. ושואב אני עד היום את מקורתי מהיהדות. ובכוונה גדולה כתבתי כקליפת השום שהינה סורחת כאשר לא מעונינים לראות את האל יתברך מתוך המדע בעצמו אז אפילו

ידיעותיהם רחוקות כרחוק מזרח ומערב אל מול חכמת התורה, ומי שיוכל ויתבונן לראות מי ברא אלה יזכה להריח ריח בשמים ריח גן עדן.

נוכחתי לראות עין בעין שהקב"ה עושה רק טוב, רק צריך סבלנות וגישה לראות את הטוב. והקב"ה גילגל כך שזיכה אותי לראות הטוב ומה שיצא מכל הנושא " הנה מה טוב ומה נעים שבת אחים גם יחד". עם ריח ניחוח נעים של דיבוק ואהבת חברים.

ריח על שום מה ?

במקורות חז"ל מופיע מוטיב הריח בהרבה מקומות המתקשרות לנפש האדם. אם זה בהבדלה שתיקנו חז"ל ברכת הריח. הרי ידוע שהאדם בכל ערב שבת מקבל נשמה יתרה ותחושת ריקנות אופפת אותו במוצ"ש לאחר עזיבתה, ולכן תקנו חכמים לברך את ברכת הריח להזמין את אותו חלק נפש הנשמה נרנח"י נפש רוח נשמה חיה יחידה.

למרות שחוש הריח הוא רק חוש אחד משנים - עשר חושי הנפש (וכן אחד מחמשת חושי הגוף), ניתן לראותו כמגלם את הרעיון של 'חושי - נפש' בכלל. מאפיינו המרכזי של חוש הריח הוא, שהוא קולט חומרים דקים ובלתי-נראים הצפים באויר. באותו אופן, עניינם של חושי הנפש הוא לזהות במציאות איכויות עדינות שאינן נתפסות בכחות הנפש הרגילים. וכפי שלתתרון (אדם שאיבד את חוש הריח) ידמה חוש הריח כחוש מעין 'טלפתי' (הרבה יותר משהראיה והשמיעה ידמו ככאלה לעוור ולחירש, שבהכרח מודעים לנכותם), כך גם חושי הנפש אינם ניתנים להגדרה מדוייקת, ומי שלא מתנסה באיזה מהם יתקשה להאמין בממשותו. זיקתו של חוש הריח לכללות חושי הנפש מתבטאת בעובדה שהמלה ריח היא מלשון רוח. הריח, העדין והקלוש מבין החושים, הוא כביכול גם ה'רוחני' ביותר מביניהם, ולכן חז"ל אמרו עליו שהוא החוש היחידי שה'הנשמה נהנית ממנו', ושלא נפגם בחטא אדם הראשון. למעשה, הנביא מספר כי המשיח שיבוא באחרית הימים ידון את הבריות לפי חוש הריח בלבד: "וְהָרִיחוּ בִירֵאת ה', ולא למראה עיניו ישפוט

ולא למשמע אֶזְנוֹ יוֹכִיחַ" (ישעיהו יא, ג). אולי מסיבה זו מכונה המשיח במקום אחר, "רוח אפינו" (איכה ד, ט) הריח, העדין והקלוש מבין החושים, הוא כביכול גם ה'רוחני' ביותר מביניהם ביותר, אך לשם כך מוכרח להחדיר אותו ממש לגופנו (שזה חסרון גדול במקרה של מאכלים לא בריאים למשל, שלא לומר רעלים); חוש הריח לעומת זאת, אף כי הוא מספק לנו רושם דק בלבד של הטעם, מאפשר לנו לתפוס אותו מבלי שנצטרך לערבב אתו ולהחדירו לתוכנו. אפשר לומר שהניחוח הוא מעין 'עותק' של הטעם שנעתק והפליג ממנו, וחוש הריח הוא מה שיודע לצוד אותו באויר. חוש הריח הגופני מלמד אותנו אודות חוש הריח בנפש: זהו חוש המסוגל לקלוט מהויות של דברים – מקומות, תרבויות, אנשים, מנהגים – מבלי להתנסות בהם בפועל. הדעה המקובלת היא, שכדי להכיר משהו חייבים לחוות אותו באופן ישיר, ועד אז אי אפשר לדעת במה מדובר. אין ספק שעיון קר ואקדמי שאינו נפגש עם מושאו על קרקע חווייתית כלשהי, כמעט תמיד מחמיץ לחלוטין את מהותו; אך האם משמעות הדבר היא שחייבים לחוות הכל? הרעיון של חוש הריח אומר שישנו תחום-ביניים בין העיון השכלי המרוחק לבין הטעימה החווייתית והמתערבבת: באמצעות חידוד החושים הפנימיים ניתן לקלוט את תמציתם של דברים רבים מרחוק. אדרבה, אפשר לומר שכפי שחוש הטעם מעמעם ומקחה את חווית הריח, כך ההימנעות מהתנסות רבה בכל מיני חוויות מחדדת ומשפרת את היכולת לקלוט את רוחם מרחוק.

רעיון זה מתקשר לפירוש שהעניקו חז"ל לפסוק נודע משיר השירים: הדודאים נתנו ריח (שיר השירים ז, יד) – אלו בחורי ישראל שלא טעמו טעם חטא". מדרש זה עושה קשר ישיר בין ריח לבין אי - טעימה, ואומר שמי שלא טועם את טעם החטא, מפיק כביכול את הריח הטוב ביותר. בהרחבה ניתן לומר שהוא לא רק מפיק ריח טוב אלא בכלל חוש הריח שלו מזדכך (לכן המשיח, הניצב ברום מעלות הצדיקים, מסוגל כאמור להריח והשאלה הנשאלת **כיצד ניתן להריח דבר שלילי** מבלי לחטוא בו? ולדעת מיהו צדיק או רשע את נשמות האנשים שורש נשמתו).

מאפשר להסביר עקרון יסודי לפיו נהגו רבותינו המקובלים לא לתת עצה לחוטא שביקש תיקון לנפשו לפני שמצאו בתוכם, ולו בדקות שבדקות, משהו מעין אותו חטא ותיקונו בעצמם. כיצד יכולים היו צדיקים גדולים אלו למצוא בעצמם גוונים של עבירות שמעולם לא לקו בהן?

התשובה היא, שאת טעמים של חטאים אלו לא מצאו בתוכם, אך את ריחם כן.

יותר מכל החושים, חוצה הריח את החשיבה ההגיונית והמודעת ונוגע ברבדים הבלתי-מודעים בנפש. במישור הגשמי, מתבטא הדבר בכך שחוש הריח מפעיל את התת-מודע – הרבדים הראשוניים והחווייתיים ביותר במח, הנחים מתחת לרבדים הגבוהים והשכליים (מכאן עוצמת הרתיעה של ריח רקבון למשל, ומנגד, כח הפיתוי הגדול של בשמים). במישור הרוחני, ה'ריח' מבטא דוקא את כח העל - מודע – הרובד הנעלה ביותר בנפש, המסוגל ללכת מעבר לחשיבה השכלית ולקלוט את רוחם הפנימית של הרעיונות. אפשר לומר שהריח הקודם לעיון הוא יצרי וגשמי, ואילו הריח הבא בעקבות העיון הוא נעלה ורוחני. יוצא איפוא שחוש העיון מזכך ומברר את חוש הריח, סולל את הדרך מהריח הנמוך לגבוה. כמוכן המילה בשמים בהתבוננות ב-שמים העליונים.

גם ריח מגופו של אדם מעיד על דרגתו הרוחנית גם בחיי חיותו וגם לאחר פטירתו שראינו שיעקב אבינו הגיע לקבל את ברכת אביו יצחק אבינו אמר עליו ריח בני כריח השדה אומרים חז"ל ריח גן עדן נכנס עימו מפה למדנו שלאדם ריח מהמצוות שעושה וכפי שמסופר בגמרא על בנו של רבי שמעון בר יוחאי רבי אלעזר שנפטר והיה בעליית גג 21 שנה עקב פחדו שלא ייקבר כראוי על ידי הקפדת תלמידי חכמים שהיה מסגיר רשעים וגנבים לרומאים וגופתו לא הסריחה מפה למדנו שגם המצוות מעניקות הגנה וריח טוב גם לאחר פטירת האדם לצדיקים.

לסיכום:

- א. גדולה מעלת קירוב לבבות לכל יהודי תוך הוכחה לאמת .
- ב. אין רע מאת האל יתברך רק טוב וצריך עין טובה בכדי לראות טוב .
- ג. יש לעמוד בהשתדלות גדולה על מצוות התורה ומי שעושה לשם שמיים לא יפסיד לעולם טוב הצפון לצדיקים .
- ד. הטוב שברופאים לגיהנום הרופא בעל רשות לרפא חרב חדה מונחת על צווארו של אדם אל יתיאש מהפורענות וכבר שבעה עיננו מניסים גלויים בקבלות קטנות של כל יהודי הופכים עולמות .
- ה. שבע פעמים יפול צדיק אך לבסוף קם למרות הקשיים (על פי זה מקבל שכר)
- ו. עמל התורה הינו לחקור לעומק את המדרשים ולהתייגע על כל תג ותג בתורה.

התודה והברכה

התודה והברכה לכלל עם ישראל היהודים בעולם ופה נעמוד על שורש העם היהודי וכי על שם מה נקראנו יהודים ? אלא משורש יהודה המודה על האמת (מעשה תמר) ובזכות אימו לאה הראשונה שהודתה לאל יתברך והנה חובה עליי להודות לרבים ונכבדים אשר ללא עזרתם ותמיכתם בי לא הייתי מגיע עד הלום ובודאי שמשמיים כיוונו הדברים לתועלת בס"ד.

לידידי ורעי הרב אליהו הלוי שליט"א מבני ברק תיבנה ותכונן שזיכני האל יתברך להדבק בו ובתורתו האמת ולהעמיד כל עניין והפוך והפוך בה וכולי בא ולהוציא יקר מזולל על כל העזרה והתמיכה והסיוע בכל מילי דמיטיב בלימוד תורתנו הקדושה, יהי רצון שתהי משכורתם שלמה מעם ה' אלהי ישראל אמן.

ספר ריח ניחוח בהיכלו יעמוס לנו

ראשיתו של ספר ריח ניחוח בהיכלו עמוסים נשאם אשר זיכני ה' יתברך ברוב רחמיו וחסדיו הוא אחרי אשר יצקתי תורה מרבותי והבינותי והחכמתי מפי ספרים ומפי סופרים והרצון העז להתעסק בתורתו ואין הבעת רגש נפש

פנימית ככתיבה שכבר שנה רבנו שר התורה הרב עובדיה יוסף ז"ל לכתוב כל חידוש וכל עניין וכך כותב בעל פלא יועץ רבי אליעזר פאפו בהקדמה שרשם מימי נעוריו הלכות שאין בני האדם מקפידים בהם ובכדי לחדד ולהאיר את העניינים. ומתוך הקולמוס מתחמם הלב באור התורה לעבודת השם ועשיתי לי סימן מול שמייא לא פעם ולא פעם בכתיבת הספר שראיתי את חוסר הדיוק בדברים וחזרתי ומחקתי ודייקתי שוב בכדי שלא תצא תקלה תחת ידי ו"מדבר שקר תרחק". וראיתי ניסים גלויים עוד באותו יום של כתיבת הספר שנדדה שנה מעיני כל אותו הלילה ונשאר שעתיים למנוחה, וקמתי והתגברי כארי בכל אותו היום כאילו גופי ישן לילה שלם ועוד ששמחה הכתיבה בערה בי שלא הפסקתי לחדש כל אותו היום, והתחדש לי חידוש באותו הלילה על מיטתי שכמו שהקדוש ברוך הוא ציווה "ועתה כתבו לכם את השירה הזו" שמצווה על כל אדם מישראל לכתוב ספר תורה, כך מצווה על כל אדם לחדש חידושי תורה בכלל מצווה ועתה כתבו לכם את השירה הזו.

והכל הוא לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה, בלי שום פניה כלל ועיקר, כי תורה היא וללמוד אנו צריכים ואיני בא לחלוק חלילה כלל, אלא תוך כדי לימוד כתבתי הערות והארות שונות צ"ע וכדומה, והכל כדרכה של תורה בנועם ובבהירות ובדיבוק חברים ובאהבת התורה וזכות הרב מו"ר בעל הבא"ח זיע"א יעמוד לנו ולזרענו ולזרע זרענו ולכל עם ישראל עד עולם וניזכה לראות פניו המזהירים בביאת משיח צדקינו במהרה בימינו אמן.

הטעם לקריאת הספר ריח ניחוח בהיכלו יעמוס לנו

קראתי לספר זה ריח ניחוח בהיכלו יעמוס לנו = לריח ניחוח ושפע (יהפוך לסדרת ספרים) הוא ע"פ מש"כ הרב רבי אליעזר מגרמיזא בספר הרוקח שצריך המחבר לרמוז את שמו בספרו וע"ע למו"ר מרן הרב חיד"א זצ"ל בספרו שם הגדולים מערכת ספרים ערך זכרונות מש"כ בענין זה באורך ועיין עוד בהקדמת שו"ת תורה לשמה למרן הרי"ח טוב זצ"ל ובספר תנא דבי אליהו הוצאת אשכול סדר אליהו רבא עמוד ה' בפירוש שי למורא (אות א) ועוד.

והנה בשם זה רמוז שם אימי מורתי רבקה פורת בת שרה הי"ו ואשתי רעייתי רחל מב"ת תאריך ימים ותראה בשמחת בניה נכדותיה ונינה מתוך בריאות ונהורא מעליא אמן. אשר תומכת בי ומסייעת בידי רבות ושכמ"ה ושמי עמוס ורעייתי רחל, א"כ, ריח – ר רעייתי רחל שמחזקת ותומכת בי בדרך התורה וגם נרמז שם אימי מורתי רבקה ריח – ר מב"ת. שם בנותי חן-יעל, רעות, עדן, שוהם ויאיר שמואל. ושמי מובא במלואו במילה יעמוס. השבח לבורא עולם. עמוסים - כינוי לישראל, שאותם הקב"ה נושא ועומס כביכול על עצמו והתברר לי עניין תפקיד עול הגבאות בשירות הציבור בורא עולם שמנהיג אותנו בחסד וברחמים כל מוטל על כתפינו כגבאי בית הכנסת בית אל רעננה עול הציבור באמונה. וסיוע למנינים האחרים בעיר כמניין בית הכנסת הספרדי של רבי מורי אברהם מסטאשי ז"ל בטוב מזכה הרבים. ויעמוס שממשיך ונושא מקפל בתוכו גם עבר וגם עתיד.

ריח ניחוח - רמוז על ח' בטבת תשע"ה שעמלתי באותו לילה על הספר.

ועוד התחדש לי שספר זה יכול להוות תיקון לפגם הריח המאוס. ונרחיב עליו בעזרתך השם להחיש ביאת גואל צדק. ואביא את את הטעם לעניין. יש ימי זיכרון נוספים החלים בימים הסמוכים לעשרה בטבת וזכרם משולב בהצנע בתוך צום זה. בח' בטבת, אסף תלמי מלך מצרים שבעים מחכמי ישראל ואילץ אותם לתרגם את התורה ליוונית. על אף שהתלמוד מספר לנו שארע נס שבעים החכמים ישבו כל אחד במקום נפרד ואף על פי כן כולם תרגמו את התורה בדיוק באותן המילים – בכל זאת, הייתה הגישה הכללית של חז"ל כלפי תרגום זה שלילית ביותר. התלמוד אומר כי כאשר הופץ התרגום, "החושך ירד לעולם שלושה ימים". תרגום התורה ליוונית סייע בתוכניתם של היהודים המתיוונים להביא את התרבות היוונית לתוך החיים היהודים, ולנסות לשנות את היהדות כדי שתדמה לערכים ולאורח החיים היווניים. "הכשרת" השפה היוונית באמצעות שימושה בתרגום התורה הייתה בעלת השלכות נרחבות בחברה היהודית וערערה חלק ממאמצייהם של החכמים במאבקם נגד המשיכה התרבותית של ישראל כלפי יוון. ט' בטבת

הוא יום מותו של עזרא הסופר. בעיני התלמוד, דומה יהודי זה למשה רבינו. "רבי יוסי אומר ראוי היה עזרא שתינתן תורה על ידו אלמלא קדמו משה" (תוספתא מסכת סנהדרין פרק ד). עזרא הנהיג את חזרתם של היהודים לירושלים מגלות מבבל. תחת הנהגתו והשראתו, בשותפות עם נחמיה, נבנה בית המקדש השני. עזרא תיקן תקנות חיוניות בעם ישראל. הוא עצר את זרם נישואי התערובת שפגע ביהודים החוזרים לירושלים, חיזק את שמירת השבת הציבורית והפרטית, יסד את הישיבות הנחוצות וחדש את הכלים האינטלקטואליים הנדרשים לקידום לימוד התורה שבעל פה בעם היהודי. לזכותו של עזרא ניתן לזקוף את הישרדותה של היהדות ושל יהודים עד עצם היום הזה. אין פלא אם כן, שהיהודים ציינו את יום מותו כיום קשה בלוח היהודי. מאחר שלא ניתן לדרוש כי נצום בימים השמיני, התשיעי והעשירי בטבת, נכללו האירועים של השמיני והתשיעי בתוך צום עשרה בטבת. הרב בערל ויין, עשרה בטבת מציין גם טרגדיות נוספות בהיסטוריה היהודית: מותו של עזרא הסופר ותרגום התורה ליוונית.

שיר סיום תפילה בשיר הכבוד

ובו רמוז שמי בהקשר ריח הקטורת שסגולה גדולה בקריאת הקטורת לביטול גזירות קשות.

נוסח השיר:

קהל - עמוסים נשאם עטרת ענדם. מאשר יקרו בעיניו כבדם:

חזן - תהלת תהי נא לראשך עטרת. ותפלת תפון קטורת:

קהל - ובברכת תנענע לי ראש. ואותה קח לך כבשמים ראש:

גילוי דעת

ומעתה הנני מגלה דעתי ורצוני בכל ליבי ובכל נפשי, שכל כונתי בחיבור הזה הכל הוא לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה, בדחילו ורחימו ורחימו ודחילו, ליחדא שם הויה ברוך הוא י"ה ב ו"ה ביחודא שלים בשם כל ישראל, בלי שום פניה זרה כלל ועיקר, ויהי רצון שיקובל ברצון לפני אביו שבשמים, אנא ה' עזרני על דבר כבוד שמך וזכני להשלים תיקון נפשי רוחי ונשמתי בגוף זה. לב טהור ברא לי אלוהים ורוח נכון חדש בקרבי, וזכני לזכות את הרבים תמיד, וזכני לתקן ולהשלים אילן העליון ואדם העליון הקדוש, ותאיר לי בפנים מאירות באור פני מלך חיים, ותרחמני חיים ארוכים טובים ומתוקנים, ותברכני לחיים טובים ולשלום אכי"ר.

ויהי רצון שזכות מו"ר הרי"ח טוב זצוק"ל יעמוד לעם ישראל להתברך בכל מילי דמיטב, יעמוד מו"ר בתפלה לפני בורא עולם ישתבח ויתפאר שמו על גאולת עם ישראל, על בניין בית קדשנו ותפארתינו. נחזי אנן השתא כהנים בעבודתם לויים בדוכנם וישראל במעמדם ארמון על משפטו יכון במהרה בימינו אמן ואמן.

שחנני האל יתברך לראות ולחזות בנועם ה' ולבקר בהיכלו ולקבץ חומר עצום ורב לשפה מובנת ונגישה להאיר את עם ישראל בתורה ומשמעות סוד המצוות על פי הקבלה.

התודה והברכה

וטרם אסיים דברי, חובה עלי להודות לחברי היקר והנעלה ידיד נפשי רבי הרב אליהו הלוי שליט"א אשר הואיל בטובו לעבור עמי על ספרי זה והעיר והאיר את הערותיו המחכימות. יה"ר שחפץ ה' בידו יצליח ויראה זרע יאריך ימים בטוב עד ביאת משיח צדקינו במהרה בימינו אמן..

ולסיום דברי, לא אחשוך פי מלברך את נוות ביתי המסורה מרת רחל בת הדסה פינק פורת מב"ת אשר אפשרה לי לעסוק בתוה"ק, עודדה אותי וסייעה אותי סיוע שיש בו ממש. ישלם ה' פועלה ותהא משכורתה שלימה מעם ה' אלוהי ישראל. יהי רצון שזכות מרן הרי"ח טוב זצוק"ל יעמוד לנו בתפלה ברפואה שלימה ונזכה לבני חיי ומזוני מתוך בריאות איתנה ונהורא מעליא, ונזכה יחד לגדל את ילדינו היקרים חן-יעל, רעות, עדן, שוהם ויאיר שמואל הי"ו לתורה לחופה למצוות ולמעשים טובים, בריאים ושלמים עוסקים בתורה ובמצוות. ויהי רצון שלא תמוש התורה מפינו ומפי זרעינו ומפי זרע זרעינו מעתה ועד עולם ונהיה אנחנו וצאצאינו וצאצאי צאצאינו כולנו יודעי שמך ולומדי תורתך לשמה אכ"ר.

ועיני לשמיא נטלית ויהי רצון מלפניך ה' אלהי ואלהי אבותי שלא יארע דבר תקלה על ידי ולא אכשל חלילה בדבר הלכה וישמחו בי חבריי בדבר הלכה ואשמח בהם עיין גמרא ברכות כח :

ויהי רצון מלפניך ה' שתאיר עיניי במאור תורתך הקדושה תורת חיים ותצילני מכל מכשול וטעות. גל עיני ואביטה נפלאות מתורתך תורת חיים.

כה דברי הקטן הכו"ח לכבוד התורה ולומדיה

מנאי הצב"י עמוס פורת יצ"ו

פה עיה"ק רעננה

שעַר מִדְרָשֵׁי תוֹרָה

ילקוט מדרשים הקשרים והסברים מן התורה

פרשת כי תשא - מצוות קטורת. חוש הריח המיוחד של הקטרת קטורת מבט לפרשת-השבוע, לפי מדרשי חז"ל. חוש בגימטריא = 314 הריח בגימטריא = 223 ביחד $223+314=537$ הנפש (435) והגוף (100) עם הכולל של שני המילים יחד בגימטריא $=537$. רואים קשר בין גוף ונפש לחוש הריח שנהנת הנשמה והגוף מבריא .

מצוות הקטורת שבפרשתנו היא אחת העבודות המרכזיות והחשובות במקדש, המדרש מגלה ש"אמר הקב"ה לישראל: מכל הקרבנות שאתם מקריבים לפני, אין חביב עלי כקטורת", וכן כתוב בזוהר שלמרות שכל הקרבנות עושים נחת-רוח לה', אין לו נחת רוח גדול מקטורת, שהיא עבודת הקודש המעולה מכולם. לכן ברגע המיוחד והמופלא שהכהן-גדול נכנס לקודש הקודשים ביום - כיפור עסק בקטורת.

נעסוק בענין הקטורת בהרחבה, ענין חשוב ביותר מאוד גם לקרוא בכוונה מסוגלת להמון ישועות לכלל ולפרט. חידוש בגימטריות קטורת = 715 ישנם 11 סממנים המבטלת דינים מעם ישראל שם אדנות בקבלה הינו שם דין. אדני = 65 נכפיל ב 11 סממנים נקבל = 715 הוכחה לביטול דינים. ניתן לכתוב גם את המילה קטורת ללא "ו" 'קטרת' = בכללי הגימטריא ניתן להחליף אותיות קודש באותיות קודש מקבילות שנקרא אתבש כלומר החלפת אותיות א באות ת. וב עם ש. וכן על זה הדרך אות אחת מההתחלה ואות אחת מהסוף. אז אם ניקח את המילה 'קטרת' באתבש נקבל ק=ד דטרת=613 מנין תרי"ג מצוות ששקולה כנגד תרי"ג = 613 מצוות.

סגולות רבות לקטורת: (א) עוצר מגיפות, מחלות ופגעים רעים. (ב) מציל מעונש הגלות. (ג) מציל מעונשה של גהינום. (ד) מביא ברכה וישועה לאדם.

סיפור נפלא על הינוקא ובר כוכבא.

"הינוקא", ילד קטן, הוא דמות מופלאה, יוצאת-דופן ונערצת בנוף עדת המקובלים, תלמידי רבי שמעון בר יוחאי, חבורת הזוהר הקדוש. אביו, רב המנונא סבא, היה חסיד קדוש, גדול ונכבד, המהלך בשבילי רקיעי שמים, ואחר פטירתו, עלו שנים מבכירי המקובלים - רבי יצחק ורבי יהודה - לבקר בבית האלמנה, היא מבקשת מבנה היתום העולל שיתברך מפי שני החכמים, והיא מופתעת לשמוע סירובו בטענה: **"אינני מתברך ממי שלא קרא קריאת-שמע בזמנה הבוקר"**! [הדבר נבע בשל עיסוקם במצווה דחופה אחרת של הכנסת כלה, ו"העוסק במצווה פטור מן המצווה. במענה לשאלה מנין לך הדבר, ענה לתדהמתם: "אני מריח ויודע איזה מצוות עשיתם ואיזה לא עשיתם.

תשובה מדהימה זו זעזעה את שני הצדיקים, הם נשקוהו ברוב חיבה והתפעלות, ואכן למרות שהינוקא לא צורף רשמית לחבורת המקובלים של הזוהר, תורותיו ואמרותיו מופיעות בזוהר, ועליו אמרו שהוא "מלאך ה'" "הקב"ה חוסה עליו בכנפיו", ושדברי תורתו נעלים ונשגבים, שלא נשמעו כמותם מיום שנברא העולם!

גם על האריז"ל מסופר שהיה חוש רוח מיוחד, הוא הכיר בו את המצב הרוחני של בני האדם, גם על מלך המשיח נאמר שעיקר מעלתו תהיה בחוש הריח המיוחד שלו **"והריחו"** (מלשון ריח) ביראת ה', ולא למראה עיניו ישפוט ולא למשמע אוזניו יוכיח", **"מריח באדם ושופט ויודע מי החייב על ידי הריחה"**, עד כדי כך חוש הריח מהווה גורם מכריע במשיחיות, שחכמי ישראל הסיקו שבר-כוכבא הוא משיח. בר כוכבא כינה את עצמו "נשיא ישראל", ופונה לחכמים שיכירו במנהיגותו כמי שממנו תצמח גאולת ישראל, כפי שמספרת הגמרא בסנהדרין (צג, ב):

בר כוזיבא מלך תרתין שנין ופלגא. אמר להו לרבנן : אנא משיח! אמרו ליה : במשיח כתיב דמורח ודאין (=מריח ודן), נחזי אנן אי מורח ודאין. כיון דחזיוהו דלא מורח ודאין - קטלוהו.

על מלך המשיח נאמר (ישעיהו יא, ג) : **“וְהָרִיחוּ בְּיָרְאֵת ה’ , וְלֹא לְמַרְאֵה עֵינָיו יִשְׁפּוּט וְלֹא לְמִשְׁמַע אָזְנוֹ יוֹכִיחַ”**. חוש הריח מבטא עדינות של הרגשה, וכוונת הפסוק היא שהנהגתו של מלך המשיח תהיה עם רגישות רוחנית המבחינה בקלות בין טוב לרע, בלא צורך בעדויות מוחשיות יותר. לדעת אותם חכמים בר כוכבא לא ענה לקריטריון זה, ועל כן “קטלוהו”, רפו ידיהם ממנו וממילא כשל המרד. לבסוף בר כוכבא נהרג מנחש עקב כך שאמר לקב”ה.

חוש הריח בהשוואה לשאר החושים

בהשקפה ראשונה ניתן לחשוב ש"חוש ריח" נחות משאר החושים, שכן אדם שאין לו חוש ריח אינו נחשב בעל מוס, הוא יכול לחיות ולקיים חיים רגילים ונורמלים ככל האדם; אבל מי שאין לו חוש ראייה או חוש שמיעה, הוא בעל מוס ויש לו קשיים רבים בתיפקוד וניהול אורח חייו. נמצא שחוש ריח פחות חשוב ונחוץ. זאת ועוד - אכילה ושתיה נחוצים לקיום החיים, אי אפשר לחיות ולהתקיים בלעדיהם, אבל חוש ריח אין לו חשיבות קיומית, אפשר להתקיים בלעדיו. אדם שרק יריח ריחות נעימים ומבושמים ולא יאכל וישתה מאומה - לא יוכל לחיות, כי ריח אינו מספק חיים לגוף, רק מזון מספק אנרגיה וקיום לגוף. יכולת המזון להחיות את הגוף נובעת מעוצמתו האלוקית, שכן נשמה נעלית מהגוף: נשמה היא הוויה רוחנית, והגוף הוא הוויה גשמית, וכדי לשמור על החיבור ביניהם, צריך כוח אלוקי עליון. זו פעולת המזון - שבו ניצוץ אלוקי גבוה "מוצא פי ה' המלובש בלחם" - ובכוחו לשמור על חיבור הנפש והגוף, לחיים בריאים וטובים; לעומת זאת ריח שאינו מספק אנרגיה וחיים - שהרי מריח בשמים בלבד אי-אפשר להתקיים ולחיות.

מעלות בריח.

ריח טוב מרגיע, כדברי המהרש"א: בשמים מבטלים דאגה וצער. ריח חריף מעורר מעילפון, ואילו אכילה אינה מעוררת מעילפון [יוצא אפוא שמזון אמנם מספק אנרגיה וחיים ושומר על חיבור הנשמה בגוף, אבל הוא לא יכול להשיב לגוף את חלק הנשמה שפרח ממנה בעילפון, ואילו ריח יכול למשוך ולהשיב את הנשמה לגוף כמוכן ריחות מסויימים מסוגלים לתת מנוחה והרגעה לגוף בזמן רעב או מיחוש רע ולהעביר רגשות כגון כעס ועצב לרגשות שמחה.

ריח חריף מעורר משינה ואילו אכילה אינה מעוררת, להיפך אכילה מרובה גורמת עייפות. כמוכן יש ריחות המעוררים תגובה עיצבית של הגוף. למשל ריח מנטה מעורר תגובה עיצבית של איברים בגוף ואילו ריח לבנדר וריח וניל אינם מעוררים תגובה עיצבית. אם-כן, פעולת הריח בחיבור ההופכים - הנשמה והגוף - חזקה מהמזון. בעוד שמזון יכול רק לשמר את המצב הקיים (שהנשמה תמשיך להחיות את הגוף), הרי ריח יכול ליצור חיבור מחודש במקום שיש נתק ופירוד מסוים (שהנשמה שפרחה תחזור לגוף). וברור שהיכולת לחבר בין שני דברים מנותקים, דורשת עוצמה וכוח חזקים יותר מהנדרש לשמר על המצב הקיים, כי רק כוח גבוה ונעלה מהנפש, יכול "לשלוט" עליה ולמשוך אותה חזרה לגוף. מכאן משמע שהעוצמה האלוקית שבריח חזקה מזו שבמזון. ממזון נהנה הגוף, ומהריח נהנית הנשמה, כדברי הגמרא "איזה דבר שהנשמה נהנית ממנו ואין הגוף נהנה ממנו - הריח". זאת ועוד: כניסת הנשמה לגוף היא מהחוטם, ככתוב "ויפח באפיו נשמת חיים". ובחוטם שורה הנשמה, ככתוב: "נשמת רוח חיים - באפיו", "נשמה באפו", ואמרו חז"ל "עיקר חיות האדם באפיו". גם יציאת הנשמה היא מהחוטם, כדברי רבינו בחיי: "החוטם כלי לנשמה, לשם היא נכנסת, ומשם יוצאת".

החטא הראשון והנורא (והמקור לכל הרוע בעולם) - **חטא עץ הדעת**, נעשה רק עם ארבעה החושים: ראייה (ככתוב "ותרא האשה"), מישוש ("ותקח מפריו"), טעם ("ותאכל") וקול ("וישמעו"), ואילו חוש הריח לא שותף במעשה החטא;

לכן ארבעת החושים נפגמו וספגו טומאה ואינם יכולים להתחבר לנשמה, ורק חוש הריח נשאר זך וטהור והוא יכול להתחבר עם הנשמה הקדושה. לכן שמו "ריח" מלשון "רוח", ביטוי של דבר רוחני, כי חוש הריח קשור לנשמה הרוחנית, כאמור שרק הנשמה נהנית מהריח ולא הגוף, בשל טוהרתו.

מכל זה למדים שבריש חשיבות עצומה ומיוחדת, והגמרא קובעת זאת בשתי מילים: "ריחא מילתא", שריח הוא דבר חשוב ומשמעותי.

נשמת הריח.

בקבלה מוסבר שריח מתחבר לכוחות הנשמה העליונים: היות שהנשמה הרוחנית גבוהה ונעלית באין-ערוך מהגוף הגשמי כאמור, לכן רק חלק מכוחות הנשמה שורים בגוף, אבל שאר כוחותיה העליונים נשארים מעל הגוף (מקיפים וסובבים אותו) ואינם מתלבשים בתוכו.

מזון פועל על כוחות הנשמה השורים בגוף, שהם יתמידו בחיבורם עם הגוף, ויספקו לו חיים טובים, לאורך ימים ושנים טובות; אבל ריח מגיע לכוחות העליונים שבנשמה ("עצמות הנפש ממש", הקרוי "יחידה") כשמריחים בחוטם הגשמי-גופני, מקשרים ומחברים לגוף את כוחות הנשמה העליונים, ובלשון החסידות: ריח מרומם את האדם מעלה לכוחות הנפש העליונים, שם הם מתחדשים ושואבים תעצומות נפש וכוחות חדשים ואדירים, ואז הם שבים ומתגלים בגוף.

לכן ריח אינו מזין את הגוף, לא מצד נחיתותו אלא להפך מתוך עליונותו בגלל שריח קשור בכוחות הנשמה העליונים שאינם מתלבשים ומחיים את הגוף, לכן הוא אינו יכול לספק חיים ואנרגיה לגוף; ובגלל שמזון משפיע על כוחות הנשמה התחתונים המלובשים ומחיים את הגוף, לכן הוא מספק אנרגיה וכוח לגוף, והוא שומר על חיבור כוחות הנפש הללו עם הגוף. לבשמים ערך תזונתי דל, אך תרופות רבות מיוצרות מבשמים, ואכן במידה מסוימת יש דמיון ביניהם: מחלה נגרמת כתוצאה מליקוי בהשפעת הנשמה

לגוף, ובמילים אחרות הנשמה "התרחקה" קצת מהגוף לכן הגוף נחלש ובא לידי חולי, משום כך "לא יועיל לחולה מאכל, אדרבה יקלקלנו יותר", כי מאכל מתחבר רק בכוחות הנשמה שמלובשים בגוף, אבל תרופה ממשיכה "אור וחיות .. עליון יותר" מכוחות הנשמה רחוקים, לכן היא מבריאה, כי היא מקרבת ומשיבה לגוף את אותם כוחות נשמתיים שהתרחקו ממנו, יש בשמים המסוגלים להוות ריפוי לנפש וכפועל יוצא מכך גם לגוף כי רוב מחלות הגוף נובעות מתחלואי הנשמה ותחלואים רוחניים משפיעים על תחלואי הגוף.

משום כך מי שאין לו חוש ריח אינו נחשב בעל מום, שכן החסרון שלו קיים רק בקשר עם כוחות נשמתו שמעל גופו, אבל גופו והנשמה אשר בקרבו - קיימים בשלמות; אבל מי שחסר לו אחד משאר החושים, כמו ראייה, שמיעה - הרי אצלו פגום חלק מגופו - לכן הוא נחשב בעל מום.

תכונות הריח.

בחוש ריח יש לכאורה, שני דברים מנוגדים: מצד אחד חוש ריח פחות משפיע על האדם בהשוואה לחוש ראייה או שמיעה, שהרי ראית או שמיעת דבר יפה ונעים, מרתקת את האדם ומשלהבת אותו, ומשכיחה ממנו את צרכיו הגשמיים - "יוכל להתמיד בענין יום או יומים ולא ירעב ולא יצמא, לא יחלש לבבו ולא יצר לו"; אבל בהרחת בושם, מופלא ככל שיהיה - האדם אינו שוקע לגמרי, והוא חש בצרכיו הגשמיים, ו"ירעב ויצר לו, ויחלש לבבו ויתאב לאכול ולשתות", זאת אומרת שחוש ריח פחות קשור לאדם מחוש ראייה ושמיעה. אולם מצד שני אנו מוצאים שריח משפיע על האדם יותר מראיה ושמיעה: שהרי ריח לא נעים ולא טוב, אדם לא מסוגל לסבול, "לקבל ולהריח"; אבל אדם מסוגל לראות ולשמוע "דבר שאינו הגון ואינו ראוי"; אדם יכול לראות פגר נבילה אך הוא לא מסוגל להריח את סירחונו אך שני הדברים הללו נובעים מיסוד אחד - שריח קשור לכוחות הנפש שאינם מלובשים בגוף:

לכן, ריח - נעים ככל שיהיה, אינו יכול להשקיט ולהשכיח את צרכי הגוף, שכן הוא מהנה ומרתק את הנשמה ולא את הגוף, ממילא הגוף אינו נסחף אחר הנאת הריח, והגוף אינו "שוכח" את צרכיו; אבל ראיה וקול נעים מהנים את הגוף, וכשהוא שקוע בהם הוא יכול לשכוח את צרכי גופו האחרים.

ודווקא בגלל שריח מגיע לנשמה, שהיא עדינה יותר מהגוף, לא מסוגלים לסבול ריח לא נעים; אבל ראיה ושמיעה שהם הנאה לגוף החומרי והגס, מסוגלים לסבול ולהסתדר עם מראות וקולות שאינם כל-כך טובים.

פעולות הריח

לפי זה יובנו פרטי העניינים שבריח:

- 1. ריח טוב מרגיע** - כי על-ידו מתעלים לכוחות הנפש העליונים וממשיכים בגוף כוחות רעננים ומרגיעים, בלשון החסידות: על-ידי ריח שמריחה הנפש, העליונים באים מהעלם לגילוי ומתחדשים כוחות האדם, ונעשה רגוע ושלו.
- 2. ריח חזק מעיר אדם מעילפון** - בהתעלפות מקצת כוחות הנשמה "מסתלקים" מהגוף וחוברים לכוחות הנשמה העליונים המקיפים את הגוף, לכן האדם מאבד כוחותיו ועשתונותיו; וכדי לעוררו צריך "להשיב" את אותם כוחות לגוף, ואכן בריח מתחברים לאותם כוחות נשמה עליונים המקיפים את הגוף ו"משיבים" אותם לגוף והאדם שב לאיתנו.
- 3. ריח חריף מעורר** את האדם מהשינה ואילו האכילה גורמת לעייפות - כי בעת השינה מקצת מכוחות הנפש שבגוף מתעלים למעלה, והריח משיב אותם חזרה - "המוחין שבראש יסתלקו מפני השינה, ועל-ידי הריח החזק - יעלה עד מקור השכל ויחזירנו למוח"; ואילו המזון דורש מהאדם תוספת כוח ומאמץ לעיכול, לכן הוא גורם לעייפות.
- 4. הנשמה באה לגוף דרך החוטם, ושם היא שורה ומשם היא יוצאת, שכן בהיותה גבוהה ונעלית באין ערוך מהגוף, הרי המקום הקרוב יחסית לשורשה העליון ומקומה האמיתי הוא בחוטם, ששם חוש הריח.**

5. לכן קטורת חשובה מקרבנות, כי קורבנות קשורים לכוחות אלוקיים השורים בעולם (כמו שמוזן קשור לכוחות הנפש שבגוף) וריח קשור לכוחות האלוקיים שמעל העולם (כמו שריח קשור לכוחות הנפש שמעל הגוף), עד כדי כך שאמרו בזוהר שהקב"ה נקרא "בעל החוטם", שכן ריח קשור בה' בעצמו. לכן על-ידי "קטורת מועברת המיתה והרוגז שלא ישלטו בעולם"

6. משיח ישפוט בחוש ריח, שעל-ידו יבחין ויכיר במהות האמיתית של כל אדם, כי "ריח מגיע בעצם הנשמה ואצל משיח צדקנו יהיה בגילוי עצם הנפש דכל בני-ישראל ולכן על-ידי הריח יהיה המשפט שלו .

מקצת הפסוקים בתנ"ך שמוזכר בהם ענין ה"ריח"

תורה « ספר בראשית » פרק ח » פסוק כא

”וַיֵּרַח יְהוָה אֶת רִיחַ הַנִּיחֹחַ וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל לִבּוֹ לֹא אֶסַף לְקַלֵּל עוֹד אֶת הָאָדָמָה בְּעִבּוֹר הָאָדָם כִּי יֵצֵר לִב הָאָדָם רַע מִנְעֻרָיו וְלֹא אֶסַף עוֹד לְהַכּוֹת אֶת כָּל חַי כַּאֲשֶׁר עָשִׂיתִי.”

תורה « ספר בראשית » פרק כז » פסוק כז

”וַיִּגַּשׁ וַיִּשָּׁק לוֹ וַיֵּרַח אֶת רִיחַ בְּגָדָיו וַיְבָרְכֵהוּ וַיֹּאמֶר רְאֵה רִיחַ בְּנֵי כְרִיחַ שְׂדֵה אֲשֶׁר בָּרַכְוּ יְהוָה.”

תורה « ספר שמות » פרק כט » פסוק יח

”וְהִקְטַרְתָּ אֶת כָּל הָאֵיל הַמְזִבְחָה עֲלֶיהָ הוּא לִיהוָה רִיחַ נִיחֹחַ אֲשֶׁה לִיהוָה הוּא.”

תורה « ספר ויקרא » פרק א » פסוק ט

”וְקָרְבוּ וּכְרָעוּ רִחְץ בַּמַּיִם וְהִקְטִיר הַפֶּהֶן אֶת הַכֹּל הַמְזִבְחָה עֲלֶיהָ אֲשֶׁה רִיחַ נִיחֹחַ לִיהוָה.”

תורה « ספר ויקרא » פרק כג » פסוק יג

”וּמִנְחָתוֹ שְׁנֵי עֶשְׂרִינָיִם סֹלֶת בְּלוּלָה בַשֶּׁמֶן אֲשֶׁה לִיהוָה רִיחַ נִיחֹחַ וְנִסְכָּה זֵיץ רְבִיעֵת הַהֵיזֵן.”

תורה « ספר במדבר » פרק טו » פסוק ג

”וַעֲשִׂיתֶם אֲשֶׁה לִיהוָה עֲלֶיהָ אוֹ זֶבַח לְפֶלֶא נָדָר אוֹ בְנִדְבָה אוֹ בְמַעֲדֵיכֶם לְעִשׂוֹת רִיחַ נִיחֹחַ לִיהוָה מִן הַבֶּקָר אוֹ מִן הַצֹּאן.”

תורה» ספר במדבר» פרק טו» פסוק ז

”וַיִּזַן לְנֹסֵף שְׁלֹשִׁית הַהֵיזֵן תִּקְרִיב רִיחַ נִיחֹחַ לַיהוָה.”

תורה» ספר במדבר» פרק כח» פסוק ב

”צו אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם אֵת קַרְבְּנֵי לְחֹמֵי לְאִשֵּׁי רִיחַ נִיחֹחֵי תִשְׁמְרוּ לְהַקְרִיב לִי בְמוֹעֲדוֹ.”

תורה» ספר במדבר» פרק כט» פסוק ח

”וְהִקְרַבְתֶּם עֹלָה לַיהוָה רִיחַ נִיחֹחַ פֶּרֶן בֶּן בָּקָר אֶחָד אֵיל אֶחָד כִּבְשִׂים בְּנֵי שָׁנָה שְׁבַעַת תְּמִימִם יִהְיוּ לָכֶם.”

תורה» ספר במדבר» פרק כט» פסוק יג

”וְהִקְרַבְתֶּם עֹלָה אִשָּׁה רִיחַ נִיחֹחַ לַיהוָה פָּרִים בְּנֵי בָקָר שְׁלֹשָׁה עָשָׂר אֵילִם שְׁנָיִם כִּבְשִׂים בְּנֵי שָׁנָה אַרְבַּעַת עָשָׂר תְּמִימִם יִהְיוּ.”

תורה» ספר במדבר» פרק כט» פסוק לו

”וְהִקְרַבְתֶּם עֹלָה אִשָּׁה רִיחַ נִיחֹחַ לַיהוָה פֶּרֶן אֶחָד אֵיל אֶחָד כִּבְשִׂים בְּנֵי שָׁנָה שְׁבַעַת תְּמִימִם.”

נביאים» ספר יחזקאל» פרק ו» פסוק יג

”וַיִּדְעַתֶּם כִּי אֲנִי יְהוָה בְּהִיּוֹת חַלְלֵיהֶם בְּתוֹךְ גְּלוּלֵיהֶם סְבִיבוֹת מְזַבְּחוֹתֵיהֶם אֶל כָּל גְּבַעַת רָמָה בְּכָל רְאִשֵׁי הַהָרִים וְתַחַת כָּל עֵץ וְעֵנַן וְתַחַת כָּל אֶלֶה עֲבַתָּהּ מְקוֹם אֲשֶׁר נִתְּנוּ שֵׁם רִיחַ נִיחֹחַ לְכָל גְּלוּלֵיהֶם.”

נביאים « ספר יחזקאל » פרק כ» פסוק כח

”וַאֲבִיָּאִים אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁאַתִּי אֶת יָדַי לְתֵת אוֹתָהּ לָהֶם וַיֵּרְאוּ כָּל גְּבֻעָה רָמָה וְכָל עֵץ עֵבֶת וַיִּזְכְּחוּ שֵׁם אֶת זִבְחֵיהֶם וַיִּתְּנוּ שֵׁם כַּעֲס קַרְבָּנָם וַיִּשְׁימוּ שֵׁם רִיחַ נִיחֻחֵיהֶם וַיִּסִּיכוּ שֵׁם אֶת נִסְכֵיהֶם.”

כתובים « ספר שיר השירים » פרק ב» פסוק יג

”הֲתֵאָנָה חֲנֻטָּה פְּגִיָּה וְהַגְּפָנִים סִמְדָר נִתְּנוּ רִיחַ קוֹמִי לָךְ רַעֲיָתִי יַפְתִּי וְלֹכִי לָךְ.”

כתובים « ספר שיר השירים » פרק ז» פסוק יד

”הַדּוֹדָאִים נִתְּנוּ רִיחַ וְעַל פְּתַחֲיָנוּ כָּל מְגֻדִים חֲדָשִׁים גַּם יִשְׁנִים דּוֹדִי צַפְנָתִי לָךְ.”

בתנ"ך יש עדויות רבות לחשיבות של חוש הריח - במיוחד בשיר השירים :

- **”לְרִיחַ שְׁמֹנֶיךָ טוֹבִים שְׁמֹן תּוֹרֵךְ שְׁמֶךָ, עַל כֵּן עֲלְמוֹת אֶהְבּוּךָ”**
- **”עַד שֶׁהִמְלִיךָ בְּמִסְבוֹ - נִרְדִּי נִתַּן רִיחִי”**
- **”הֲתֵאָנָה חֲנֻטָּה פְּגִיָּה, וְהַגְּפָנִים סִמְדָר נִתְּנוּ רִיחַ; קוֹמִי לָךְ רַעֲיָתִי יַפְתִּי וְלֹכִי לָךְ”**
- **”מֵה יָפוּ דִדְךָ אַחֲתִי כֹלָה, מֵה טָבוּ דִדְךָ מִיָּנוּ, וְרִיחַ שְׁמֹנֶיךָ מִכָּל בְּשָׂמִים. לָפֶת תִּטְפְּנָה שְׁפֹתֶיךָ כֹלָה, דָּבֵשׁ וְחֵלֶב תַּחַת לְשׁוֹנְךָ, וְרִיחַ שְׁלֹמֹתֶיךָ לְבָנוֹן. (רמז לבית המקדש הנקרא לבנון). נִרְדִּי וְכַרְכֹּם קִנְיָה וְקִנְמוֹן עִם כָּל עֵצֵי לְבוֹנָה מֵר וְאַהֲלוֹת עִם כָּל רֵאשֵׁי בְשָׂמִים”**
- **”אִמְרָתִי אֶעֱלֶה בְּתִמְרֵי אַחְזָה בְּסִנְסֵנִי, וַיְהִי נֹא שְׂדֵיךָ כְּאֲשַׁכְּלוֹת הַגֶּפֶן, וְרִיחַ אַפְּךָ כְּתַפּוּחִים”**
- **”הַדּוֹדָאִים נִתְּנוּ רִיחַ, וְעַל פְּתַחֲיָנוּ כָּל מְגֻדִים חֲדָשִׁים גַּם יִשְׁנִים דּוֹדִי צַפְנָתִי לָךְ”**
- **וגם בקשרים פסולים, של זנות וניאוף, יש תפקיד לחוש ריח :**

"נִפְתִּי מִשְׁפְּבֵי מַר אֲהֲלִים וְקִנְמוֹן". "עַל הָרִי בְשָׂמִים" (שיה"ש ח', י"ד) - על מקומו וייחודו של הריח במורשת ישראל כשאומרים **ריח** - אומרים **אף**, אומרים **נשימה**, ואפשר גם **נשמה**. וכשאומרים נשמה, נוגעים כבר ב**רוח**. כל אלה, נקשרים לבריאת האדם: "וַיִּצְרָה אֱלֹהִים אֶת הָאָדָם עֶפְרָ מִן הָאֲדָמָה וַיִּפְחֵ בְּאָפָיו נְשָׁמַת חַיִּים" (בראשית ב', ז) בדרך מאוד קרובה קיבל האדם את רוחו, מן האיבר המופקד על ריח, חוש יחידי שאינו חדל לפעול גם כשאנו ישנים, ומכאן ואילך מתקיים שיח מיוחד בין הקב"ה לאדם ולעם; **שיח של 'ריחות'**:

כבר חז"ל יצרו קישור לשוני ורעיוני בין **ריח ורוח**. מנין שמברכין על הריח - שנאמר (תהלים ק"ט) **כָּל הַנְּשָׁמָה תִּהְיֶה יָהּ**. איזהו **דבר שהנשמה נהנית ממנו** ואין הגוף נהנה ממנו - **הוא אומר זה הריח**" (בבלי ברכות מ"ג, ע"ב)

רד"ק בפירושו למזמור קי"ט בתהילים מייחס **לחוש הריח** את החכמה, זאת בשל מיקום חללי האף בקרבת המוח: "ומה שצריך לבאר הוא חוש הריח. **והוא מיוחס אל החכמה**. לפי שנקבי האף קרובים אל שני חללי המוח המוקדמים (רד"ק לתהילים קי"ט)

בחטא אדם וחווה השתתפו ארבעה חושים, חסר חוש הריח: "**וַיֹּאמֶר הַנְּחָשׁ אֶל הָאִשָּׁה לֹא מוֹת תָּמָתוֹן**" (בראשית ג ד) **וַתֵּרָא הָאִשָּׁה כִּי טוֹב הָעֵץ לְמַאֲכָל וְכִי תֵאָוֶה הוּא לְעֵינַיִם**" (בראשית ג ו) "**וַתִּקַּח מִפְּרִיו וַתֹּאכַל וַתֵּתֶן גַּם לְאִשְׁתָּה עִמָּה וַיֹּאכְלוּ**" (בראשית שם) ולכן ריח הוא חוש יחיד שלא נטמא.

תהליך הרגיעה והסליחה של הקב"ה, שחתם את טיהור העולם ושיקומו בפרשת נוח, מסתיים בהקרבת קורבן לקב"ה ובתגובה: "וַיִּרַח ה' אֶת רִיחַ הַנִּיחֹחַ וַיֹּאמֶר ה' אֶל לְבוֹ לֹא אֶסַף לְקַלֵּל עוֹד אֶת הָאֲדָמָה בְּעִבּוֹר הָאָדָם" (בראשית ח כא)

נעים לדבר על ריח במובן הטוב שבו, אך חשוב לזכור כי קיים גם ריח רע, שהפך ביטוי לעניין לא חיובי זה **מריח לא טוב**. שיר השירים רבה מתאר

כיצד עם ישראל במעשה העגל נתן 'ריח רע', ותקנו מאוחר יותר ל'ריח טוב':
 "ר"מ אומר "..."**נתנו ישראל ריח רע** ואמרו לעגל (שמות ל"ב) אלה אלהיך
 ישראל (שיר השירים רבה א) התיקון: "נתנו ישראל ריח טוב מלפני הר סיני ואמרו
 (שמות כד) כל אשר דבר הנעשה ונשמע (שיר השירים רבה א) (יש כאן סגירת מעגל
 של 'שיח ריחות' המסתיים בקבלת הַדְּבָרוֹת) כל דבור ודבור **שיצא** מפי
 הקב"ה **נתמלא כל העולם כולו בְּשִׂמְיִם**" (בבלי, שבת פ"ח, ע"ב)

עניין נוסף הקשור בריח במקורות הוא הרחת ריח טוב לאחר הארוחה: "אין
 מביאין את המוגמר אלא לאחר הסעודה (משנה ברכות ו, ו) או בערב שבת,
 נותנין מוגמר על גבי גחלים בערב שבת עם חשיכה (תוספתא, שבת א', י"א) ריח
 נעים זה נוצר משריפת צמחים או שָׂרָף על גבי גחלים, כפי שמוסבר בהקטרת
 הקטורת בבית המקדש: "וְלָקַח מִלֵּא הַמִּחֻתָּה גַחְלֵי אֵשׁ מֵעַל הַמִּזְבֵּחַ מִלִּפְנֵי
 ה' וּמִלֵּא חֲפָנָיו קְטֹרֶת סַמִּים דָּקָה" (ויקרא ט"ז, י"ב) הגחלים, נקראים בארמית
 'גומרא' (ובערבית 'ג'ומרה') ומכאן נגזר הביטוי המוכר: "לברך על המוגמר",
 שהוסיף למובנו גם ביטוי המצביע על הבאת תהליך לידי גמר או סיום.

השורש ג.מ.ר. עניינו איפא, שימוש באש הגחלים לשם העלאת והפצת ריח,
 כפי שמסביר הרמב"ם: "אין מברכין על המוגמר עד שתעלה תמרתו"
 (הרמב"ם הלכות ברכות ט', ב)

השורש ג.מ.ר. מצביע על מילה נוספת בארמית והיא - לימוד, שהרי כולנו
 מכירים ואף מתפלפלים עם דפי 'הגמרא'. דמיון לשוני זה מחזק את החיבור
 הרעיוני שבין ריח ורוח, בין המוחשי למופשט, המתבסס גם לנוכח העובדה
 כי לריח כמו לרוח אין גבולות, גם קשה לְכַמֵּת כמות) או להגדיר את שְׁעוּרוֹ.
 המנהג להריח בשמים בטקס 'ההבדלה', עם יציאת השבת מחזק את מקומו
 של הריח כמקבילתה של רוח השבת הייחודית - 'נשמה יתרה'. זו ניתנת
 לאדם עם פרוש השבת וקיים קושי גדול בפרידה ממנה. הרחת הבשמים
 מאפשרת מעבר רך לימות הַעֲמֵל בשבוע. חז"ל דורשים את הפועל 'וינפש',
 כצרוף של ווי+נפש, המתבטאים את תחושת האבידה: "אמר רבי שמעון בן
 לקיש: נשמה יתירה נותן הקדוש ברוך הוא באדם ערב שבת, ולמוצאי שבת

נוטלין אותה הימנו, שנאמר (שמות ל"א, י"ז) שבת וינפש', כיון ששבת ווי אבדה נפש ביצה ט"ז, ע"א; תענית כ"ז, ע"ב .

נשאלתי ע"י חברי הטוב חנן מלכה, למה אין מברכין על בשמים במוצאי שבת שנכנס יום טוב והלא כל מוצאי שבת רגילה אנו מברכים על הבשמים כשיש נשמה יתירה לאדם בשבת והשאלה מה העניין עם אותה נשמה יתירה?

"מברכים על הבשמים במוצאי שבת, מפני שהנפש דואבת ליציאת שבת, משמחין אותה ומיישבין אותה בריח טוב": . כותב הרמב"ם . "אמר ר' שמעון בן לקיש נשמה יתירה נותן הקב"ה באדם והנה, בהגהות מיימוניות מציין לדברי הגמרא ערב שבת, ולמוצאי שבת נוטלין אותה הימנו".

והנה, כל זה הוא בנוגע למוצאי שבת, אבל בנוגע למוצאי יום טוב - כותב הרמב"ם על הבשמים ולא על הנר".

וצריך להבין: מהו טעם החילוק בין מוצאי שבת למוצאי יום טוב - לכאורה, כשם שבמוצאי שבת "הנפש דואבת ליציאת שבת", דואבת היא גם במוצאי יום טוב מפני יציאת היום טוב? אמנם, על פי זה דרוש ביאור לאידך גיסא: מדוע במוצאי שבת שחל ביום טוב אין מברכים על הבשמים - כמו: "כיצד מברכין בלילי יום טוב שחל להיות באחד בשבת, בתחלתה מברך על הגפן, ואחר שכתב הרמב"ם כך מברך קידוש יום טוב, ואחר כך מברך על הנר, ואחר כך מבדיל וחותרם בהבדלה המבדיל בין קודש לקודש, ואחר כך מברך שהחיינו", ולא כתב שיש לברך על הבשמים - הרי גם ביום טוב שחל במוצאי שבת ישנו הטעם ד"הנפש דואבת ליציאת שבת" ?

והנה, שאלה זו היא גם להטעם דנשמה יתירה, שכן, גם במוצאי שבת שחל ביום טוב נסתלקה הנשמה. בשולחן ערוך אדמו"ר הזקן כותב שמשבת ליום טוב, לפי שמה שמברכין על בשמים בכל מוצאי שבת הוא כדי להשיב את

הנפש שהיא דואבת ליציאת השבת מחמת נשמה היתירה שניטלה ממנו, וביום טוב אין צריך לבשמים, שתענוג יום טוב ושמחתו משיב את הנפש"

אמנם, ברמב"ם לא הוזכרו טעמים הנזכרים לעיל, ואם כן, מדוע אין מברכים על הבשמים ביום טוב שחל במוצאי שבת?

ויש לומר הביאור בזה - ובהקדם: למרות המבואר בנגלה דתורה שביום טוב אין לאדם נשמה יתירה - הרי שיש נשמה יתירה גם ביום טוב, וגם בחולהמועד, ואפילו בראש חודש. מצינו בזהר בכמה וכמה מקומות - שבנשמה יתירה ישנם כמה וכמה דרגות זו למעלה מזו, כלומר, ישנה דרגא בנשמה יתירה ועל דרך חילוקי הדרגות בנשמה יתירה דשבת: בחינת נפש יתירה - בערב שבת אחר חצות, בחינת רוח יתירה - בתפלת קבלת שבת, ובחינת נשמה יתירה - בשחרית דשבת. ומה שכתב אדמו"ר הזקן "ביום טוב אין לאדם נשמה יתירה כלל" - הרי ידוע מה שכתוב בשער הכולל בכיוצא בזה) שבפסקיההלכות דהשולחן ערוך, נגלה דתורה, הכריע על פי דעת הפוסקים בנגלה דתורה... ועל פי זה מובן מדוע אין מברכים על הבשמים במוצאי יום טוב (ומוצאי ראש חודש) אף שגם בהם מסתלקת הנשמה יתירה - שכן, הצורך להשיב את הנפש מחמת חסרונה של הנשמה יתירה הוא, רק בנוגע לבחינת הנשמה יתירה דשבת, שאז הצער גדול ביותר, עד כדי צורך בהשבת הנפש: מה שאין כן במוצאי יום טוב (ועל אחת כמה וכמה בראש חודש) - אין הצער גדול כל כך עד שיהיה צורך בהשבת הנפש, מכיון שמלכתחילה לא היתה אלא דרגא נמוכה דנשמה יתירה. אמנם, **במוצאי שבת שחל ביום טוב - אף שמסתלקת הנשמה יתירה דשבת, מכל מקום, מכיון שעדיין נשארה הנשמה יתירה דיום טוב אין הצער גדול כל כך עד שיהיה צורך בהשבת הנפש** (מה שאין כן במוצאי שבת שחל בראש חודש, שאז לא נשארת אלא דרגא הכי תחתונה דנשמה יתירה, למטה אפילו מהנשמה יתירה דחול המועד).

ובכל אופן, יש ללמוד הוראה מכל האמור לעיל - גודל הזהירות והקדושה המיוחדת כו' שצריכה להיות (לא רק בשבת, אלא) גם ביום טוב, ואפילו בחול המועד וראש חודש, מכיון שגם בהם יש נשמה יתירה.

ועל דרך זה מובן גם בנוגע לדעת הרמב"ם - שלא הזכיר את הענין דנשמה יתירה כלל, כי אם "שהנפש דואבת ליציאת שבת": כשם שיש חילוק בדאבון הנפש בין יציאת נשמה יתירה דשבת ליציאת נשמה יתירה דיום טוב, שרק ביציאת נשמה יתירה דשבת דאבון הנפש הוא עד כדי כך שיש צורך להשיב את הנפש - כמו כן יש חילוק בדאבון הנפש בין יציאת שבת ליציאת יום טוב, דמכיון שקדושת השבת נעלית יותר מקדושת יום טוב, לכן, **רק ביציאת שבת יש דאבון הנפש כל כך עד שצריך להשיב את הנפש על ידי בשמים**. אמנם, במוצאי שבת שחל ביום טוב אף שגם אז ישנו הענין דיציאת השבת, ועד שצריך להבדיל, מכל מקום, מכיון שעדיין נשארה הקדושה דיום טוב, וכמודגש בנוסח ההבדלה גופא: "המבדיל בין קודש לקודש", הרי אין דאבון הנפש. כל כך מיציאת השבת עד שיצטרכו לשמחה וליישיבה בריח טוב.

בתחום הריח נמצא מילים שונות, המעידות על מקומו וחשיבותו של הנושא: מוֹגֵמֶר, רִיחַ, בִּשְׁם, שְׁמֹן, תְּמָרוֹק, אֲבָקַת רוּכַל, נִיחוּם, מוֹר, רֶקַח, רֶקַח, רֶקַח, נֶרְדָּ, נְכָאת וְעוֹד. די אם 'נריח' את הפסוק: "מי זאת עלה מן המדבר כְּתִימֵרוֹת עֶשֶׂן מִקְטָרֶת מוֹר וּלְבוֹנָה מִכָּל אֲבָקַת רוּכַל.

המקום העתיר ביותר בתיאורי ריח הוא 'שיר השירים'; במגילה קצרה יחסית (117 פסוקים), מוזכר ריח כ-50 פעם. בפרק א' המכיל 16 פסוקים בלבד, מצוי ריח 5 פעמים: "לְרִיחַ שְׁמֵנֶיךָ טוֹבִים", "שְׁמֹן תוֹרֶק שְׁמֹד", "נֶרְדֵי נֶתַן רִיחוֹ", "צָרוֹר הַמֹּר דְּדוֹדֵי לִי", "אֶשְׁכַּל הַכֶּפֶר דְּדוֹדֵי לִי".

מגילת 'שיר השירים' זכתה לפרשנויות רבות במהלך הדורות, שמדובר בשיר אהבה שבין כנסת ישראל לקב"ה.. ר' עקיבא, אשר בזכותו אנו יכולים להתענג על המגילה פסק: "שאין כל העולם כלו כדאי כיום שניתן בו שיר השירים לישראל. שכל הכתובים קדש, ושיר השירים - קודש קדשים (משנה ידיים ג,ו)

כשאומרים ריח - אומרים אף, אומרים נשימה ואפשר גם נשמה וכשאומרים נשמה, נוגעים כבר ברוח. כל אלה, נקשרים לבריאת האדם: "וַיִּצְרָה ה' אֱלֹהִים

אֶת הָאָדָם עָפָר מִן הָאֲדָמָה וַיִּפַּח בְּאַפָּיו נְשִׁמַת חַיִּים...” (בראשית ב', ז) בדרך מאוד קרובה קבל האדם את רוחו, מן האיבר המופקד על ריח, חוש יחידי שאינו חדל לפעול גם כשאנו ישנים, ומכאן ואילך מתקיים שיח מיוחד בין הקב"ה לאדם ולעם; שיח של 'ריחות': כבר חז"ל יצרו קישור לשוני ורעיוני בין **רִיחַ וְרוּחַ** מנין שמברכין על הריח - שנאמר: בתהלים (פרק ק"ט) **כָּל הַנְּשָׁמָה תִּהְלַל יְהוָה. אִיזְהוּ דְבַר שֶׁהַנְּשָׁמָה נִהְיֵת מִמֶּנּוּ** ואין הגוף נהנה ממנו - הוי אומר **זֶה הַרִיחַ** (בבלי ברכות מ"ג, ע"ב)

רד"ק בפירושו למזמור קי"ט בתהילים מייחס **לחוש הריח** את החכמה, זאת בשל מיקום חללי האף בקרבת המוח: "ומה שצריך לבאר הוא חוש הריח. **והוא מיוחס אל החכמה**, לפי שנקבי האף קרובים אל שני חללי המוח המוקדמים (רד"ק לתהילים קי"ט)

בחטא אדם וחווה השתתפו ארבעה חושים, חסר חוש הריח: **וַיֹּאמֶר הַנְּחָשׁ אֶל הָאִשָּׁה לֹא מוֹת תָּמָתוֹן**” (בראשית ג, ד) **”וַתֵּרָא הָאִשָּׁה כִּי טוֹב הָעֵץ לְמַאֲכָל וְכִי תֵאָוָה הוּא לְעֵינַיִם**” (בראשית ג, ו) **”וַתִּקַּח מִפְּרִי וַתֹּאכַל וַתִּתֵּן גַּם לְאִשְׁתָּה עִמָּה וַיֹּאכְלוּ**” (בראשית ג, ו) ולכן ריח הוא חוש יחיד שלא נטמא.

תהליך הרגיעה והסליחה של הקב"ה, שחתם את טיהור העולם ושיקומו בפרשת נוח, מסתיים בהקרבת קורבן לקב"ה ובתגובה: **”וַיִּרַח ה' אֶת רִיחַ הַנִּיחֹחַ וַיֹּאמֶר ה' אֶל לְבֹו לֹא אֶסֶף לְקַלֵּל עוֹד אֶת הָאֲדָמָה בְּעִבּוֹר הָאָדָם**” (בראשית ח, כא) נעים לדבר על ריח במובן הטוב שבו, אך חשוב לזכור כי קיים גם ריח רע, שהפך ביטוי לעניין לא חיובי: **זֶה מַרִיחַ לֹא טוֹב!**

כתפוח בעצי היער" – "וריח אפך כתפוחים"

מתוך דרשת מרן רבינו עובדיה יוסף זצ"ל לחג השבועות

בגמרא במסכת שבת (דף פח.), אמרו: למה נמשלו ישראל? לתפוח, שנאמר "כתפוח בעצי היער", וכן נאמר, "וריח אפך כתפוחים". ופירשו התוספות, שה"תפוח" המוזכר בפסוקי שיר השירים, הוא ה"אתרוג", כמו שמפורש בתרגום, "וריח אפך כתפוחים" – "וריחא דאפך כאתרוגין". (כן הוא בתרגום שהיה לפני התוספות).

והסבירו רבותינו, במה דומים ישראל לאילן האתרוג? שכשם שפרי האתרוג מקדים לגדול על גבי האילן עוד לפני העלים, כמו כן עם ישראל, הקדימו לומר "נעשה", לפני שאמרו "נשמע", כמו שנאמר: "ויקח ספר הברית, ויקרא באזני העם, ויאמרו, כל אשר דבר ה' נעשה ונשמע".

ולכאורה יש להתבונן, שהרי ישראל נמשלו לאתרוג, שמקדים לגדול לפני העלים, כשם שישראל הקדימו לומר "נעשה" לפני שהקדימו לומר "נשמע". ולפי זה יוצא, שאמירת ה"נעשה" של עם ישראל, היא דומה לפרי האתרוג, ואילו אמירת ה"נשמע", דומה לעלי האתרוג.

ולכאורה יש לשאול, שהרי הפרי, הוא הנמשל לעשיית המצוות בפועל, ואילו העלים, הם הנמשל לשמיעת התורה. ואם כן, איך יתכן שעם ישראל הקדימו לקבל עליהם את מעשי המצוות, לפני מצוות לימוד התורה? והרי ערך המצווה של לימוד התורה, גדול הרבה יותר מערך המצוות המעשיות האחרות. שהרי "גדול תלמוד שמביא לידי מעשה", וכן נאמר על לימוד התורה הקדושה "יקרה היא מפנינים וכל חפציה לא ישוו בה". ופירשו רבותינו (בילקוט משלי סימן תתקלד), ש"חפציה" אלו הם המצוות, שהם החפצים של הקדוש ברוך הוא, ואפילו הם אינם שוות לעומת ערך לימוד התורה הקדושה. וכן כתב הרמב"ם (בפ"ג מהלכות תלמוד תורה): "אין לך מצוה בכל המצוות כלן שהיא שקולה כנגד תלמוד תורה, אלא תלמוד תורה כנגד כל המצוות כלן, שהתלמוד מביא לידי מעשה, לפיכך התלמוד קודם למעשה".

בְּכָל מְקוֹם". ואם כן עלינו להבין, כיצד יתכן שאבותינו הקדימו לקבל עליהם את קיום המצוות, לפני המצוה היסודית והיקרה ביותר, שהיא מצוות לימוד התורה?! ונראה לומר, שכוונת ישראל כשאמרו "נעשה ונשמע", לא היתה להקדים את קיום המצוות לפני לימוד התורה, שהרי בלאו הכי לא יתכן לקיים את המצוות בלי שילמדו קודם לכן את התורה, וכמו שכתוב: "וּלְמַדְתֶּם אֹתָם וּשְׁמַרְתֶּם לַעֲשׂוֹתָם", אלא כוונת עם ישראל היתה, שהם ילמדו תורה, ויקיימו את המצוות, ורק אחר כך "נשמע", כלומר, נלמד להבין גם מהו טעם המצווה, (כי פירוש המילה "שומע", היא "מבין", כמו שנאמר "כי שומע יוסף", והכוונה שיוסף הבין את דברי אחיו), והבנת טעם המצוה, היא באמת פחות חשובה מעשיית המצוה עצמה.

והרי זה דומה ממש לאתרוג, שהפרי שהוא דומה למעשה המצוה, קודם לעלים, שהם רומזים על הבנת טעם המצוה.

(וראה "מאור ישראל" דרושים
בדרוש לחג השבועות).

מורי ורבי המקובל הרב בניהו יששכר שמואלי שליט"א
ביקש בהקדמה לספר לקרוא גם את עניין לימוד הקטורת לזיכוי הרבים.

וראיתי להביא את עניין הקשר הרוחני בעניין מעלת ריח הקטורת.
ובסוף הספר הבאנו את פרשת פיטום הקטורת המלא.

סוד ענין ריח הקטורת מגלם בתוכו ענינים רבים בניהם כפרת עוונות חיבת הבורא לישראל וכו'. ננסה לעמוד על הקשר בהקטרת הקטורת ומשמעות ריח הקטורת ע"פ הפרד"ס "והקטיר עליו אהרן קטורת סמים, בבקר בבקר בהיטיבו את הנרות יקטירנה. ובהעלות אהרן את הנרות בין הערבים יקטירנה, קטורת תמיד לפני ה' לדורותיכם" (שמות ל ז)

ויאמר ה' אל משה קח לך סמים נטף ושחלת וחלבנה סמים ולבונה זכה, בד בבד יהיה. ועשית אותה קטורת רוקח מעשה רוקח, ממולח טהור קודש. ושחקת ממנה הדק ונתתה ממנה לפני העדות באהל מועד אשר איועד לך שמה, קודש קדשים תהיה לכם. והקטורת אשר תעשה במתכונתה לא תעשו לכם, קדש תהיה לך לה'. **איש אשר יעשה כמוה להריח בה, ונכרת מעמיו.** (שם שם לד)

בני אהרון נדב ואביהוא הקטירו אש זרה לקטורת ומיד נהרגו. ופקודת אלעזר בן אהרן הכהן שמן המאור וקטורת הסמים ומנחת התמיד ושמן המשחה, פקודת כל המשכן וכל אשר בו בקודש ובכליו. (במדבר ט ז)

זאת עשו, קחו לכם מחתות קרח וכל עדתו. ותנו בהן אש ושימו עליהן קטורת לפני ה' מחר, והיה האיש אשר יבחר ה' הוא הקדוש, רב לכם בני לוי. (שם ט ז ו)
 ואש יצאה מאת ה' ותאכל את החמשים ומאתים איש מקריבי הקטורת. (שם לח)

ויאמר משה אל אהרן קח את המחתה ותן עליה אש מעל המזבח ושים קטורת והולך מהרה אל העדה וכפר עליהם, כי יצא הקצף מלפני ה' החל הנגף. ויקח אהרן דבר משה וירץ אל תוך הקהל והנה החל הנגף בעם, ויתן את הקטורת וכפר על העם. (שם יז יא)

ומן בני הכהנים רקחי המרקחת לבשמים. (דהי"א ט ל)

וכחזקתו גבה לבו עד להשחית וימעל בה' אלקיו, ויבא אל היכל ה' להקטיר על מזבח הקטורת... ויעמדו על עזיהו המלך ויאמרו לו לא לך עזיהו להקטיר לה' כי לכהנים בני אהרן המקודשים להקטיר, צא מן המקדש כי מעלת ולא לך לכבוד מה' אלקים. ויזעף עזיהו ובידו מקטרת להקטיר ובזעפו עם הכהנים והצרעת זרחה במצחו לפני הכהנים בבית ה' מעל למזבח הקטורת.

(דהי"ב כו יח)

זוהר:

ועוד אמר לי אליהו, בשעה שיקרה מגפה בבני אדם, ברית נכרת, וכרוז מעביר על כל צבאות השמים שאם בניו יכנסו בבתי כנסיות ובבתי מדרשות שבארץ, ויאמרו ברצון הלב ונפש, את הענין של קטורת הסמים שהיו להם לישראל, יתבטל המגפה מהם. אמר ר' יצחק תא חזי מה כתוב, ויאמר משה אל אהרן קח את המחתה וגוי' אמר לו אהרן למה זה, אמר משה כי יצא הקצף מלפני ה' וגוי', מה כתיב וירץ אל תוך הקהל וגוי' ותעצר המגפה, ומלאך המחבל לא יכול לשלוט ונתבטל המגפה, הרי מפורש שהקטורת מבטל את המגפה...

אלא הפרישו מכם ארבעים אנשים, מאלו הכשרים ביותר, ויתחלקו עשרה עשרה לד' חלקים ואני עמכם, עשרה לזוית זו של העיר ועשרה לזוית זו של העיר וכן לד' זויות של העיר, ותאמרו ברצון נפשכם הענין של קטורת הסמים, אשר הקב"ה נתן למשה, וענין הקרבנות תאמרו גם כן כמו...

עשו כן שלשה פעמים ועברו בכל העיר אל ארבע זויות, ואמרו כן, לאחר כך אמר להם נלך לאלו שהגיעו למות, והפרישו מכם (אנשים שיבואו) לבתיהם,

ויאמרו כזה (שאמרנו), וכאשר תשלימו תאמרו אלו הפסוקים, ויאמר משה אל אהרן קח את המחתה וגוי' ויקח אהרן וגוי', ויעמוד בין המתים ובין החיים וגוי', וכן עשו, ונתבטלה המגפה מהם... (וירא קבב)

פתח ר' חזקיה ואמר, תכון תפלתי קטורת וגוי' מנחת ערב. למה אומר מנחת ערב, ולא תפלת הבקר, שלא כתוב תכון תפלתי בבקר, אלא כך למדנו, תכון תפלתי קטרת לפניך קטרת לא בא אלא על שמחה, זה שאמר שמן וקטרת ישמח לב כותב הזוהר הקדוש (ח"י י"א) "ועליונה מכולם (מכל הקורבנות) היא הקטורת לפי שהיא לשימה מכולם, (כי היא מרמזת על הבעל תשובה היוצא מן הקליפות, ובמקום שבעלי תשובה עומדים אין צדיקים גמורים יכולים לעמוד) הקטורת אינה נקרבת אלא בזמן שמקריבים את השמן ששמן אפרסמון, וריח הקטורת משמחים ליבו של אדם. ועל כן הכהן כשהדליק הנרות היה מקטיר קטרת, כמש"א בהטיבו את הנרות יקטירנה ובהעלות וגוי' בין הערבים יקטירנה בבוקר (מקטיר קטורת) על שמחה, כי השעה גרמה, (כי בבוקר זמן שמחה), בערב, (מקטיר קטרת), לשמחה צד השמאל, וכן ראוי לעשות, ולעולם לא בא הקטרת אלא על שמחה.

ותא חזי, קטרת מקשר קשרים, (דהיינו קשרי הספירות זה בזה), ואחוז למעלה ולמטה, ומעביר מות וקטרוג וכעס, שלא יוכלו לשלוט בעולם, כמו שאמר, ויאמר משה אל אהרן וגוי' ותעצר המגפה, כי כל בחינות הרעות וכל מקטרגים אינם יכולים לעמוד לפני הקטרת, ועל כן הוא שמחת הכל וקשר הכל. בתפילה החזן אומר "תיכון תפילתי קטורת לפניך" התפילה חשובה כקטורת שתעלה ריח התפילה כקטורת במנוחה ולא במרוצה וביישוב הדעת והכוונה תחילה חשיבות מעלת התפילה, לאדם שכבר ביטל את טירדותיו מעליו והגיע להתפלל שכמו שעשן הקטורת מיתמר ועולה כך התפילה תעלה ללא הפרעות של מקטרגים ומשטינים אלא תעלה כריח ניחוח ותתקבל.

ובשעת המנחה, שהדין שורה בעולם, נתכוון דוד בתפלה ההיא (של קטרת) שכתוב, תכון תפילתי קטרת לפניו וגוי', ותפלה זו שהעלה יעביר הרוגז של דין הקשה השולט עתה בזמן ההוא (של ערב), בכח הקטרת הדוחה ומעביר כל

רוגז וכל קטרוג שבעולם, היינו שכתוב, מנחת ערב, (שהוא מנחה בעת) שהדין שולט בעולם. (ויחי תיח)

אמר רבי יצחק, ועוד אודם ולבן (שהם שמאל וימין), נקרב לעולם והריח עולה **משניהם**, (כי אין החכמה שבשמאל תוכל להאיר בלי התלבשות באור החסדים שבימין, ועל כן) מה השושן אדום ולבן, כך **ריח הקרבן, והקרבן** (עצמו) **מאדום ולבן**. תא חזי מריח הקטרת, שהשמנים מהם אדומים ומהם לבנים, דהיינו הלבונה שהוא לבן, מר דרור אדום, והריח עולה מאדום ולבן, ועל כן מנהיג עולמו בשושנים שהם אדום ולבן, וכתוב להקריב לי חלב ודם, (שהחלב לבן והדם אדום). (שמות שסו)

כעין זה קטורת, **כל מי שהריח בעשן ההוא, כשעלה עמוד העשן ההוא מאותו מעלה עשן, היה מברר לבו בברור לעבוד לאדונו, ונעבר ממנו הזוהמא של היצר הרע, ולא היה לו אלא לב אחד כלפי אביו שבשמים, משום שקטורת הוא שבירת היצר הרע ודאי בכל הצדדים, וכמו שהציץ היה קם על נס, כך קטרת, שאין לך דבר בעולם לשבר את הסטרא אחרא חוץ מקטורת.**

תא חזי, מה כתוב, קח את המחתה ותן עליה אש מעל המזבח ושים קטרת, מהו הטעם, כי יצא הקצף מלפני ה' החל הנגף, כי אין שבירה לצד ההוא חוץ על ידי קטרת, שאין לך דבר חביב לפני הקב"ה כקטרת, ועומדת לבטל כשוף ודברים רעים, מבית. ריח ועשן של קטרת שעושים בני אדם, הוא מבטל (כשפים) במעשה ההוא, כל שכן קטרת.

דבר זה גזרה עומדת לפני הקב"ה, שכל מי שמסתכל וקורא בכל יום מעשה הקטרת, ינצל מכל הדברים הרעים והכשפים שבעולם, ומכל פגעים רעים ומהרהור רע, ודמיון רע, ומות, ולא ינזק כל יום ההוא, כי אין סטרא אחרא יכולה לשלוט עליו וצריך שיכוון בו.

א"ר שמעון, אם בני אדם היו יודעים, כמה עליון הוא מעשה הקטרת לפני הקב"ה היו לוקחים כל מלה ומלה ממנו, והיו מעלים אותה עטרה על

ראשם, ככתר של זהב. ומי שמשתדל בו, במעשה הקטרת, צריך להסתכל בו, ואם יכוון בו בכל יום, יש לו חלק בעולם הזה ובעולם הבא, ויסתלק מיתה ממנו ומעולם, וינצל מכל דינין שבעולם הזה, מצדדים רעים, ומדין של גיהנם, ומדינה של מלכות האחרת.

בקטורת ההיא כשהיה עולה העשן כעמוד, היה רואה הכהן אותיות של סוד השם הקדוש פורחות באויר ועולות למעלה כעמוד, לאחר כך, כמה מרכבות קדושות מסבבות אותה מכל הצדדים, עד שעולה באורה ושמחה ומשמח למי שמשמח, וקושרת קשרים, (דהיינו שמיחדת יחודים) למעלה ולמטה, ליחד הכל. וכבר העמידוהו, וזה מכפר על יצר הרע ועל עכו"ם, שהוא סטרא אחרא, וכבר העמידוהו. (ויקהל תסו)

ולמעלה מכל הקרבנות הוא קטרת, שהיא שלמה לגמרי, ואינה באה לא על חטא ולא על אשם ולא על עון אלא על שמחה, כמש"א שמן וקטרת ישמח לב, וכבר העמדנו. ועל כן קטרת אינה נקרבת אלא בזמן ששמן נקרב, זה שאמר והקטיר עליו קטרת סמים בבקר בבקר בהטיבו את הנרות יקטירנה, וכתוב ובהעלות אהרן את הנרות בין הערבים יקטירנה, כדי שימצאו שמן וקטרת יחד, (כי שמן רומז על חכמה וקטרת על בינה, וחוי"ב הם תמיד ביחד). תא חזי, שלמים עושה שלום בכל, ומחלוקת וקטרוג אינם מתעוררים בעולם, אבל קטורת קושרת האמונה (שממשת מוחין למלכות הנקראת אמונה). (ויקרא קסה)

תא חזי, אף על פי שבני אהרן מתו באותה שעה, (ולא הצילתם גדלות היום), צודק היה מכמה אופנים, א', שלא היתה שעת הקרבת הקטרת, כי קטרת אינה נקרבת רק בזמנים ידועים, (דהיינו בבקר ובערב), שכתוב והקטיר עליו אהרן קטרת סמים בבקר בבקר, ומתי, בהטיבו את הנרות וגו', כדי שימצאו שמן וקטרת ביחד, וכתוב ובהעלות אהרן את הנרות וגו'.

ובזמנים אלו נקרבת ולא בזמן אחר, חוץ בזמן שמגפה שורה בעולם, (שאו נקרבת גם שלא בזמנה), כמו שקרה שכתוב ויאמר משה אל אהרן קח את

המחתה ותן עליה אש וגו', ובני אהרן לא הקריבו בשעה ששמן וקטרת נמצאים יחד ועל כן מתו.

ועוד שהיו דוחקים את השעה (להקריב קטרת) בחיי אביהם, (שלא הותר להקריב קטורת לשום אדם בחייו)... (צו קנב)

אמר לו, אלעזר בני, תא חזי, כל הקרבנות וכל העולות הם נחת של הקב"ה, אבל אין הן נחת לפניו כמו הקטורת, כי הקטרת משובחת היא מכל, ומשום זה היו מעלים אותה לפני ולפנים (לקדש הקדשים), בלחש, ולמדנו זה, ומשום זה לא נענשו כל האנשים בשאר הקרבנות ועולות כמו בקטרת, שכל עבודת הקב"ה נתקטר ונתקשר כאן יותר מכל, ועל כן נקרא קטרת, (כי קטרת היא התקשרות בלשון ארמי), וכן נאמר שמן וקטרת ישמח לב.

פתח ר"ש ודרש, לריח שמניך טובים וגו', מקרא זה הסתכלתי בו, וכך הוא, לריח, מהו ריח, הוא כי ריח הקטרת הוא דק ומשובח לפניו יותר מכל, וכשעולה הריח ההוא להתקשר באותו שמן המשחה של נחלי המבוע, (שהם ספירות דז"א), מעירים זה בזה ומתקשרים יחד, ואז שמנים אלו טובים להאיר, כמו שאמר לריח שמניך טובים.

אלא בשעה שהקב"ה נתן את קטרת הסמים לאהרן, רצה שלא ישתמש בו אדם אחר בחייו, מהו הטעם, הוא משום שאהרן הרבה שלום בעולם, א"ל הקב"ה אתה רוצה להרבות שלום בעולם, על ידך ירבה השלום שלמעלה, כי קטרת הסמים תהיה מסורה בידך מכאן ולהלאה, (שהקטרת מרבה שלום למעלה), ובחייך לא ישתמש בו אדם אחר. נדב ואביהוא הקדימו בחיי אביהם להקריב מה שלא נמסר להם, ודבר זה גרם להם שטעו בו (להקריב אש זרה).
(שם סט)

תא חזי, בשעה שהכהן נתכוון להדליק נרות למטה והיה מקריב קטורת הסמים, אז באותה שעה מאירים נרות עליונים, (שהם הספירות), ונקשר הכל יחד ושמחה וחדוה נמצאים בכל העולמות, זה שאמר שמן וקטרת ישמח לב, ועל כן (כתוב) בהעלותך את הנרות. (בהעלותך יא)

מאמר בספרו של שלמה המלך, שהקטרת היא לשמחה ולהעביר המות, מהו הטעם, משום שהדין נמצא ממזבח החיצון, (שהוא מלכות), והשמחה והחדוה וקשר האור הם ממזבח הפנימי, שכל שמחה עומדת בו, (שהוא בינה), וכשזה נתעורר (דהיינו הפנימי), כל דין מסתלק מזה, (מן החיצון), ואינו יכול לעשות דין, ומשום זה קטרת (שה"ס הפנימי) עומדת לבטל המות, (כי כשהפנימי שה"ס בינה, מתעוררת ע"י הקטרת, אין החיצון שהוא המלכות יכולה לעשות דין, ועל כן הקטרת הוא קשר הכל, והוא נקרב במזבח הפנימי, שכל שמחה נמצאת בו), אשרי הם ישראל בעולם הזה ובעולם הבא, עליהם כתוב, ויאמר לי עבדי אתה ישראל אשר בך אתפאר. (שם נא)

כאשר ראה משה שהכעס תולה, מיד ויאמר משה אל אהרן, משום שהוא השושבין, (דהיינו הידיד) של המלכה, והקטורת אינו עולה אלא בידיו, שהוא מרבה שלום בעולם, וקושר קשר האמונה, (שהוא המלכות), הרי העמידוהו, שהיא שמחה של מעלה ומטה, קשר האמונה, הסתלקות הכעס, זה שאמר שמן וקטרת ישמח לב, ואז, ואיש חכם יכפרנה, ינקה ויטהר את הכעס ההוא, והרחמים מתעוררים...

ומשום זה הכהנים הם בלחש וסוד, ועל כן אסור להם יין, כי יין הוא להרמת קול, (לשירה), ולגלות סודות, ומשום זה נמסרו הלויים להרמת קול, משום שמתאחזים בדין, ודין הוא בגלוי, לפרסם הדבר לפני הכל, אבל הכהן כל דבריו בסוד ובלחש ולא בגלוי, משום שהוא ימין, (דהיינו חסד), כשהדינים שורים בעולם מצד השמאל, הימין יהיה מקרב, ובמה, בקטרת, שהוא בלחש, בסוד, דק ופנימי מכל, (שהוא בינה)... (קרח כב)

...וכשעלה העשן לאף הוא נקרא קטרת, זה שאמר ישימו קטורה באפך, ואין דבר שיבטל המות בעולם כמו קטרת, שהוא קשירת הדין ברחמים, עם ריח ניחוח באף, כי התרגום של קשר הוא קטירו, (ועל כן קטרת לשון קשר). א"ר יהודה אשרי חלקנו שהרוחנו דברים סתומים, (להבין אותם בגלוי). עוד אמר המאור הקדוש, שכיוון שהתפילה היא כקרבן, על כן מי שיאמר פטום הקטורת אחר תהלה לדוד הוא מבטל המות מן הבית... (פנחס רו, ועיין שם עוד)

ועל כן קטורת באה לבטל הדין ולבטל המות, משום שמקשר (המלכות) במקום (שנקרא) זה, (שהוא יסוד). ותא חזי, קטרת, וכל הקרבנות שמקריבים באים ממחצית השקל הזה, שנותן כל אחד ואחד מישראל, ואז (המלכות היא) תרומת ה' ודאי, (שמרימים אותה להתחבר עם ז"א). (זהר חדש תשא י)

כעין זה היתה הקטורת, כל מי שהריח באותו העשן כשהיה עולה, אותו העמוד (של עשן) ממעלה העשן ההוא, היה מברר לבו באופן ברור ובאור, בשמחה ורצון לעבוד את אדונו, והעביר ממנו את הזוהמא והטנופת של היצר הרע, ולא היה לו אלא לב אחד כנגד אביו שבשמים.

משום שהקטורת היא ודאי השבירה של היצר הרע, בכל הצדדים, וכמו שהציץ היה עומד על הנס, כך גם הקטורת (היתה עומדת על הנס), שאין לך דבר בעולם שישבר את הס"א חוץ מקטורת.

תא חזי, כי העמדנו מה שכתוב ויאמר משה אל אהרן קח את המחתה וגוי', כי השבירה של הסטרא אחרא אינה אלא קטורת, משום שאין שמחה וחביבות לפני הקב"ה כמו הקטורת, ועומדת לבטל הכשפים והדברים הרעים מן הבית, הריח ועשן הקטורת שאנשים עושים לאותו מעשה (הכשפים) הוא מבטל, כל שכן הקטורת.

דבר זה הוא גזירת ברית לפני הקב"ה, שכל מי שמסתכל וקורא בכל יום מעשה הקטורת הוא ניצל מכל דברי כשפים שבעולם, ומכל פגעים רעים, ומהרהור רע, ומדין רע, וממות. ולא יוזק כל אותו היום, כי הסטרא אחרא אינו יכול לשלוט עליו, וצריך שיכוון בו.

אמר רבי שמעון בר יוחאי, אם בני אדם היו יודעים כמה חשוב הוא מעשה הקטורת לפני הקב"ה, היו לוקחים כל מלה ומלה ממנו, ומעלים אותה עטרה על ראשיהם, כמו כתר של זהב, ומי שיעסוק בה להסתכל במעשה הקטורת ולכוין בו בכל יום, יש לו חלק בעולם הזה ובעולם הבא, ויעביר המות ממנו ומכל העולם, וינצל מכל דיני העולם הזה, ומצדדים רעים, ומיני גיהנם ומהדינים של המלכות האחרת.

בקטורת ההיא, בעת שהיה עולה ממנה עמוד העשן, היה הכהן רואה האותיות של סוד השם הקדוש פרושות באויר, ועולות למעלה באותו העמוד, אחר כך כמה מרכבות קדושות היו מסבבים אותו (את השם), מכל הצדדים, עד שעלה ושמח למי ששמח, ובקטורת ההיא היו מתקשרים קשרים עליונים ואברים, (דהיינו ספירות דז"א), יורדים להמשיך אל המדרגה שמאירה ממטה למעלה, (שהיא המלכות), ואז המלכות אומרת משכני אחרין נרוצה, משום שהקטורת מקשרת קשרים למעלה ומטה, (דהיינו לז"א ומלכות).
(שם שיר השירים שמג)

כשסטרא אחרא היה רואה את עמוד עשן הקטורת עולה, היה נכנע ובורח, ואינו יכול לקרב אל המשכן, (שהוא המלכות), ומשום זה הוא נדכה, ואחר אינו מתערב בשמחה של מעלה חוץ מהקב"ה בלבדו.

והסטרא אחרא אינו נהנה ממנה (מן הקטורת), ואין לו בה חלק כמו שיש לו בשאר הקרבנות והעולות, משום שבשאר הקרבנות יש חלק וקריבה לכל באותו הקרבן, ובקטורת אינו מתקשר ואינו מתקרב אלא הקב"ה בלבדו, וכל הצדדים הרעים בורחים, והצדדים הקדושים מתקרבים ומתקשרים אבר באבר, זה בזה, כל אחד ואחד כראוי לו.

ומשום שהקטורת חביבה כל כך אין אותו המזבח הפנימי, (שמקריבים עליו את הקטורת) עומד, אלא בפנים (בית המקדש), כי זה הוא מזבח שהברכות נמצאות בו, ועל כן הוא מכוסה מן העין.

מה כתוב באהרן, ויעמוד בין המתים ובין החיים, כי קשר את מלאך המות שלא יוכל לשלוט כלל, ולא לעשות דין. סימן זה נמסר בידינו, שבכל מקום שאומרים מעשה הקטורת בכונה וברצון הלב, אין המות שולט באותו מקום, ולא יהיו נזוקים ולא יוכלו עכו"ם ולא שאר המדרגות האחרות להתקרב אליהם. (שם שם שנא)

כעין זה היא הקטורת, כי בקטורת ההיא כל המרכבות הקדושות של סוד האמונה, (שהיא המלכות), היו מתקשרות בה, וכל האיברים (דהיינו הספירות) העליונים והתחתונים (של ז"א ושל מלכות) כולם מתקשרים אלו באלו, כי

המרכבות הקדושות שלמטה היו מתקרבים ומתקשרים אלו באלו, שיהיו כולם ביחוד אחד, ולעלות ביחוד (למעלה לז"א) כראוי...

קטורת אסור להקטיר זולת במזבח, ולא בכלי אחר זולת במחתה, מי שהדין רודף אחריו צריך לקטורת הזו, ולשוב לפני אדונו, כי היא עזרה להסיר הדינים ממנו.

ובזה מסתלקים ממנו הדינים בודאי, אם הוא רגיל בזה להזכיר (הקטורת) ב' פעמים בכל יום בבוקר ובערב, שכתוב והקטיר עליו אהרן קטורת סמים בבקר בבקר, וכתוב ובהעלות אהרן את הנרות בין הערבים יקטירנה וגו', וזה הוא קיומו של העולם שלמטה ושל העולם שלמעלה.

במקום זה שאינו נזכר בכל יום מעשה הקטורת, דינים שלמעלה שורים עליו ומגפה רבה בו, ועמים אחרים שולטים עליו, משום שכתוב קטורת תמיד לפני ה' לדורותיכם, היא עומדת תמיד לפני ה' יותר מכל העבודות האחרות... (שם שם שנו, ועיין שם עוד)

תלמוד בבלי:

תניא א"ר ישמעאל בן אלישע פעם אחת נכנסתי להקטיר קטורת לפני ולפנים, וראיתי אכתריאל י-ה ה' צב-אות שהוא יושב על כסא רם ונשא, ואמר לי ישמעאל בני ברכני... (ברכות ז א)

...ואף מלאך המות מסר לו דבר, שנאמר ויתן את הקטורת ויכפר על העם, ואומר ויעמוד בין המתים ובין החיים וגו', אי לאו דאמר ליה מי הוה ידע. (שבת פט א)

תנו רבנן תמיד קודם לפסח, פסח קודם לקטורת, קטורת קודמת לנרות, יאוחר דבר שנאמר בו בערב ובין הערבים לדבר שלא נאמר בו בערב אלא בין הערבים בלבד... ותניא כי קושיין, תמיד קודם לקטרת, קטרת קודמת לנרות, ונרות קודמות לפסח, יאוחר דבר שנאמר בו בערב ובין הערבים לדבר שלא נאמר בו אלא בין הערבים בלבד... ואין לך דבר שמתעב אחר תמיד של בין הערבים אלא קטרת ונרות ופסח ומחוסר כפורים בערב הפסח. (פסחים נח ב)

הפייס השלישי חדשים לקטרת באו והפיסו... תנא מעולם לא שנה אדם בה, מאי טעמא, א"ר חנינא מפני שמעשרת, א"ל רב פפא לאביי מאי טעמא, אילימא משום דכתיב ישימו קטורה באפך וכתיב בתריה ברך ה' חילו, אי הכי עולה נמי הכתיב וכליל על מזבחך, א"ל הא שכיחא והא לא שכיחא. (יומא כו א)

ואלו לגנאי... של בית אבטינס לא רצו ללמד על מעשה הקטורת... שלחו חכמים והביאו אומנין מאלכסנדריא של מצרים והיו יודעין לפטם כמותם ולא היו יודעין להעלות עשן כמותם, של הללו מתמר ועולה כמקל, של הללו מפציע לכאן ולכאן, וכששמעו חכמים בדבר אמרו, כל מה שברא הקב"ה לכבודו בראו, שנאמר כל פעל ה' למענהו, וחזרו בית אבטינס למקומן. שלחו להם חכמים ולא באו, כפלו להן שכרן ובאו, בכל יום היו נוטלין שנים עשר מנה והיום עשרים וארבעה, ר' יהודה אומר בכל יום עשרים וארבעה והיום ארבעים ושמונה. אמרו להם חכמים מה ראיתם שלא ללמד, אמרו יודעין היו של בית אבא שבית זה עתיד ליחרב אמרו שמא ילמדו אדם שאינו מהוגן וילך ויעבוד עבודת כוכבים בכך, ועל דבר זה מזכירין אותן לשבח. **מעולם לא יצאת כלה מבושמת מביתה, וכשנושאים אשה ממקום אחר מתנין עמה שלא תתבסם, שלא יאמרו ממעשה הקטורת מתבסמין, לקיים מה שנאמר והייתם נקיים מה' ומישראל...** (שם לח א, וראה שם עוד)

עזים שביריחו היו מתעטשות מריח הקטורת, נשים שביריחו אינן צריכות להתבסם מריח קטורת, כלה שבירושלים אינה צריכה להתקשט מריח קטורת. אמר רב יוסי בן דוגלאי עזים היו לאבא בהרי מכמר והיו מתעטשות מריח הקטורת. אמר רבי חייה בר אבין אמר רבי יהושע בן קרחה סח לי זקן אחד פעם אחת הלכתי לשילה והרחתי ריח קטורת מבין **כותליה.** (שם לט ב)

...איזהו כפרה ששוה לו ולביתו ולאחיו הכהנים ולכל קהל ישראל, הוי אומר זה הקטרת הקטורת. וקטורת מכפרת, אין, דהא תני ר' חנניא למדנו לקטורת שמכפרת, שנאמר ויתן את הקטורת וכפר על העם, ותנא דבי ר' ישמעאל, על מה קטורת מכפרת, על לשון הרע, יבא דבר שבחשאי וכפר על

מעשה חשאי, תנן התם פורשין מבין האולם ולמזבח בשעת הקטרה. א"ר אלעזר לא שנו אלא בשעת הקטרה דהיכל, אבל בשעת הקטרה דלפני לפנים מהיכל פרשי מבין האולם ולמזבח לא פרשי... (שם מד א, וראה שם עוד)

תא שמע, כיצד הוא עושה, (הקטרה בפנים), אוחו את הבזך בראש אצבעותיו, ויש אומרים בשיניו, ומעלה בגודלו עד שמגעת לבין אצילי ידיו, וחוזר ומחזירה לתוך חפניו, וצוברה כדי שיהא עשנה שוהה לבא, ויש אומרים מפזרה כדי שיהא עשנה ממהרת לבא, וזו היא עבודה קשה שבמקדש... (שם מט א)

תני כמאן דאמר צוברה, תני חדא צוברה פנימה שהיא חוצה לו, ותניא אידך צוברה חוצה שהיא פנימה לו. אמר אביי תנאי היא, ואמר אביי מסתברא כמאן דאמר פנימה שהיא חוצה לו, דתנן: מלמדין אותו הזהר!!! שלא תתחיל מפניך שמא תכוה. תנו רבנן ונתן את הקטורת על האש לפני ה', שלא יתקן מבחוץ ויכניס, להוציא מלבן של צדוקין שאומרים יתקן מבחוץ ויכניס... ומנין שנותן בה מעלה עשן, שנאמר וכסה ענן הקטורת את הכפורת, הא לא נתן בה מעלה עשן או שחיסר אחת מכל סמניה חייב מיתה... דתניא נתן בה עיקר מעלה עשן היה מתמר ועולה כמקל עד שמגיע לשמי קורה, כיון שהגיע לשמי קורה ממשמש ויורד בכותלים עד שנתמלא הבית עשן, שנאמר והבית ימלא עשן... (שם נב ב, וראה שם עוד)

והתנן מותר הקטורת מה היו עושין בה, מפרישין ממנה שכר האומנין, ומחללין אותה על מעות האומנין, ונותנין אותה לאומנין בשכרן, וחוזרין ולוקחין אותה מתרומה חדשה, ואמאי, נימא קדושה שבהן להיכן הלכה, א"ל קטורת קאמרת, שאני קטורת דקדושת דמים הוא. אלא מעתה לא תפסל בטבול יום, אלמה תניא נתנה במכתשת נפסלה בטבול יום... אמר ליה שאני קטורת הואיל וצורתה בכל השנה כולה... (שבועות י ב)

ואלו דברים שאין חייבין עליהם משום פיגול, הקומץ והקטורת... (זבחים מב ב)

שאינ מחנכין את מזבח הזהב אלא בקטרת הסמים של בין הערבים, והתניא בקטרת הסמים של שחר, תנאי היא, אמר אביי מסתברא כמאן דאמר בקטרת הסמים של בין הערבים, דכתיב בבקר בבקר בהיטיבו את הנרות יקטירנה, אי לאו דעבד הדלקה מאורתא הטבה בצפרא מהיכא, ולמאן דאמר בקטרת הסמים של שחר, גמר ממזבח העולה, מה להלן בתמיד של שחר, אף כאן בקטרת הסמים של שחר. (מנחות נ א)

בכל מקום מקטר מוגש לשמי ומנחה טהורה... אמר רבי שמואל בר נחמני אמר ר' יונתן אלו תלמידי חכמים העוסקים בתורה בכל מקום מעלה אני עליהן כאילו מקטירין ומגישין לשמי... (מנחות קי א)

שלשים ושש כריתות בתורה... והמפטם את הקטורת. (כריתות ב א)

אמר רבא קטרת שפטמה לחציין חייב, שמן שפטמו לחציין פטור, אמר לך רבא גבי שמן כתיב ובמתכונתו לא תעשו כמוהו, כמוהו הוא דאסור אבל חציו שפיר דמי, גבי קטרת דכתיב והקטרת אשר תעשה כל עשייה דקטרת אפשר דמקטיר פרס שחרית ופרס בין הערבים. (שם ה א)

תנו רבנן פטום הקטורת (מרכיבי ריח הקטורת) הצרי והציפורן והחלבנה והלבונה משקל שבעים של שבעים מנה, מור וקציעה שיבולת נרד וכרכום משקל ששה עשר של ששה עשר מנה, הקושט שנים עשר, קילופה שלשה וקנמון תשעה, בורית כרשינה תשעה קבין, יין קפריסין סאין תלתא קבין תלתא, אם אין לו יין קפריסין מביא חמר חויריין עתיק, מלח סדומית רובע הקב, מעלה עשן כל שהוא ר' נתן אומר אף כיפת הירדן כל שהיא, ואם נתן בה דבש פסלה, חיסר אחת מכל סממניה חייב מיתה. רש"א הצרי אינו אלא שרף הנוטף מעצי הקטף, בורית כרשינה ששפין בה את הציפורן כדי שתהא נאה, יין קפריסין ששורין בו את הציפורן כדי שתהא עזה, והלא מי רגלים יפין לה, אלא שאין מכניסין מי רגלים למקדש. מסייע ליה לר' יוסי בר"ח דאמר קדש היא קדש תהיה לכם, כל מעשיה לא יהו אלא בקדש...

תנו רבנן קטורת היתה נעשית שס"ח מנה, שס"ה כנגד ימות החמה, שלשה מנין יתירים שמהן מכניס כהן גדול מלא חפניו ביום הכיפורים, והשאר ניתנת לאומנין בשכרן, כדתניא, מותר הקטרת מה היו עושין בה, מפרישין (ממנה) שכר האומנין ומחללין אותה על מעות האומנין, ונותנין אותה לאומנין בשכרן וחוזרין ולוקחין אותה מתרומת הלשכה. תנו רבנן מותר הקטרת אחת לששים או לשבעים שנה היו מפטמין אותה לחצאין, לפיכך יחיד שפיטם לחצאין חייב, דברי רבן שמעון בן גמליאל שאמר משום הסגן, אבל שליש ורביע לא שמעתי, וחכמים אומרים בכל יום מתקן במתכונתה והיה מכניס, מסייע ליה לרבא דאמר רבה (שמן המשחה) שפטמו לחצאין חייב, דכתיב והקטרת אשר תעשה, כל שתעשה, והא אפשר דעבדה פרס בשחרית ופרס בין הערבים.

תנו רבנן היו מחזירין אותה למכתשת פעמים בשנה, בימות החמה פזורה שלא תתעפש, **בימות הגשמים צבורה כדי שלא תפוג ריחה**, וכשהוא שוחק אומר הדק היטב היטב הדק, דברי אבא יוסי בן יוחנן, ושלש מנין יתירין שמהן מכניס כהן גדול מלא חפניו ביום הכפורים, נותן אותה למכתשת בערב יום הכפורים, ושוחקן יפה יפה, כדי שתהא דקה מן הדקה... אמר מר כשהוא שוחק אומר היטב הדק היטב, מסייע ליה לר' יוחנן דאמר ר"י כשם **שהדיבור רע ליין כן הדיבור יפה לבשמים**. (הקטורת היתה משתבחת בזמן שהכהן היה מכריז הדק היטב היטב הדק בזמן עשיית והכנת תערובת הקטורת)

א"ר יוחנן י"א סממנין נאמרו לו למשה בסיני, אמר רב הונא מאי קראה, קח לך סמים תרי, נטף ושחלת וחלבנה הוא חמשה, וסמים אחריני חמשה הא עשרה, ולבונה זכה חד, הא חד סרי... דבי רבי ישמעאל תני סמים כלל, נטף שחלת וחלבנה פרט, סמים חזר וכלל, כלל ופרט וכלל אי אתה דן אלא כעין הפרט, מה הפרט מפורש דבר שקיטר **ועולה וריחו נודף, אף כל דבר שקיטר ועולה וריחו נודף...**

א"ר חנא בר ביזנא א"ר שמעון חסידא כל תענית שאין בה ממושעי ישראל אינה תענית, שהרי **חלבנה ריחה רע ומנאה הכתוב עם סממני הקטורת**.

(כריתות ו א) בקטורת היו מערבים גם ריח החלבנה שהינו ריח רע להראות שגם הפושעים בעם ישראל אע"פ שעושים עבירות ומפיקים ריח רע אך לא נפרדים מעם ישראל. כפי שמאגדים את הערבה בסוכות שאין לה לא ריח ולא טעם בבחינת פושעי עם ישראל ,

תלמוד ירושלמי:

כתיב והביא מבית לפרכת ונתן את הקטרת על האש לפני ה', שלא יתקן מבחוץ ויכניס מבפנים, שהרי הצדוקין אומרים יתקן מבחוץ ויכניס, אם לפני בשר ודם עושין כן קל וחומר לפני המקום, ואומר כי בענן אראה על הכפרת. אמרו להן חכמים והלא כבר נאמר ונתן את הקטרת על האש לפני ה', אינו נותן אלא מבפנים, אם כן למה נאמר כי בענן אראה על הכפרת, מלמד שהוא נותן בה מעלה עשן, ומניין שהוא נותן בה מעלה עשן, תלמוד לומר וכסה ענן הקטרת את הכפרת אשר על הארון ולא ימות, הא אם לא נתן בה מעלה עשן או שחיסר אחת מסממניה חייב מיתה... (יומא ז ב)

קטורת של שחר היתה קריבה בין דם לאיברים, של בין הערבים היתה קריבה בין אברים לנסכים... כתיב בתמיד בבקר וכתוב בעצים בבקר, יקדים דבר שנאמר בו בבקר בבקר לדבר שלא נאמר בו אלא בבקר אחד, מעתה אפילו לדמו, א"ר הילא תעשה, הקדים בו מעשה, כתיב בבקר בתמיד, וכתוב בקטורת בבקר בבקר, יקדים דבר שנאמר בו בבקר בבקר לדבר שלא נאמר בו אלא בבקר, מה נן קיימין, אם לאיברין, והלא כעצים הן, אלא כי נן קיימין אפילו לדמו, כתיב בעצים בבקר בבקר וכתוב בקטורת בבקר בבקר ואיני יודע איזה מהן יקדים, מי מכשיר את מי, עצים מכשירין את הקטורת, אף הם יקדמו את הקטורת, איתא חמי, עצים קודמין את הדם והדם קודם לקטורת... (שם טו ב, וראה שם עוד)

...והלא מי רגלים יפין לה, אלא שאין מכניסין ריח רע לעזרה מפני הכבוד... לא נתן לתוכה מלח או שנתן לתוכה מעלה עשן נתחייב מיתה, א"ר זעירה ועובר משום הכנסה יתרה. תני בר קפרא הפטמין שבירושלים היו

אומרים אילו היה נותן לתוכה מעט דבש לא היה כל העולם כולו יכול

לעמוד בריחה... (שם כג א)

...דוחק היה באצילי ידיו כדי שלא ישתפו (ישרפו הפרוכת מהמחתה), הגיע לצפון והפך פניו לדרום, חוזר היה לאחוריו כדי שלא יהא נראה כמפסיע בין הבדים (היה חוזר לאחוריו ודוחק הפרוכת לצד חוץ שלא יהא נראה כפוסע על גבן). כיצד הוא עושה (לקוח חופן שנית בקדש הקדשים), א"ר חנינה מניח את הכף בארץ וזורקה באויר וקולטה במחתה (קרבן העדה: הכף מתהפך באויר ופושט שתי ידיו ומקבל הקטורת). שמואל אמר בודדה ברגלו (נוטל הכף בין רגליו ושופך לתוך שתי חפניו), אמר רבי יוחנן מערה מתוך הכף והיא מתמרת ועולה, ואחר כך היא פוסה ויורדת. (שם כו א)

מדרש רבה:

אמרו רבותינו שני דברים היו קדושים וגדולים, וכסבורין בני אדם שהן קשים, וכדי שלא להוציא לעז עליהם כתב בהן דבר גדול של שבח וברכה, ואלו הן קטרת וארון, קטורת שלא יאמר אדם קשה הוא קטורת, על ידו מתו נדב ואביהוא, ועל ידו נשרפו עדת קרח, ועל ידו נצטרע עוזיהו, לכך כתב הקב"ה מעלה גדולה בקטרת שניצלו ישראל על ידו, שנאמר (במדבר י"ז) ויקח אהרן כאשר דבר משה וירץ אל תוך הקהל וגו'. (ד כא)

...והתפלה משולה לקטורת, כמד"ת (תהלים קמ"א) תכון תפלתי קטרת לפניך

וגו', הוי מלאה קטרת. (שם יג יז)

...קחו לכם מחתות קרח וכל עדתו, הרי לכם תשמיש החביב מן הכל, הוא הקטרת חביבה מן כל הקרבנות וסם המות נתון לתוכו, שבו נשרפו נדב ואביהוא, לפיכך התרה בהם והיה האיש אשר יבחר ה' הוא הקדוש, א"ל משה הרי אני אומר לכם שלא תתחייבו, מי שיבחר מכם יצא חי וכולכם אובדים. (שם יח ז)

ר' יוחנן פתר קרייה בקטרת בית אבטינס, צרור המור זה א' מאחד עשר סממנין שנותנין בה, ר' חוניא אמר לה (שמות ל') ויאמר ה' אל משה קח לך

סמים הרי ב', נטף ושחלת וחלבנה הרי ה', סמים, אי תימר דאינן תרין והלא כבר נאמר סמים בד בבד יהיה, תן ה' כנגד ה' הרי עשרה, ולבונה זכה הרי אחד עשר, מהיכן בדקו חכמים ומצאו שאין יפה לקטורת אלא אחד עשר סממנים הללו בלבד... אשכול הכופר, המכפרת עונות של ישראל, א"ר יצחק אשכול שהיתה מתמרת ועולה עד הקורות, ואחר כך פוסה ויורדת כאשכול, הכופר, המכפרת עונותיהם של ישראל. וא"ר יצחק כתיב (ויקרא י"ז) וכסה ענן הקטורת, הכסוי הזה אין אנו יודעין מהו, עד שבא דוד ופרשו (תהלים פ"ה) נשאת עון עמך כסית וגו'. (שיר א סא)

...ולא עוד אלא שלא יצאת אשה מהם ותינוק מהם כשהוא מבושם, וכשנושאים אשה ממקום אחר הם פוסקים עמה שלא תתבשם לעולם, שלא יהיו ישראל אומרים מפטום הקטורת הם מתבשמות, לקיים מה שנאמר והייתם נקיים מה' ומישראל, ואומר ומצא חן ושכל טוב בעיני אלקים ואדם.

מדרש תנחומא:

מהו קטרת, ק' קדושה, ט' טהרה, ר' רחמים, ת' תקוה. (תצוה יד)

ועשית מזבח מקטר קטרת, זה שאמר הכתוב, **שמן וקטרת ישמח לב** (משלי כ"ז), הכתוב הזה מדבר בהקב"ה ובישראל, כיצד, בשעה שהיה כהן גדול נוטל את הקטורת באותה מחתה ביום הכפורים, ונכנס לפני ולפנים בבית קדש הקדשים, שכן כתיב (ויקרא ט"ז) ולקח מלא המחתה גחלי אש, מה כתיב שם, ונתן את הקטרת על האש לפני ה', וכסה ענן הקטורת, מהו וכסה, לשון מחילה הוא, כענין שנאמר (תהלים פ"ה), כסית כל חטאתם סלה. וכשהיה ענן הקטרת מתמר ועולה ופונה למעלה ונעשה כאשכול היה ידוע שנתכפרו עונות ישראל, שנאמר (שה"ש א') אשכול הכופר דודי לי, אם נעשה כאשכול ענן הקטרת והיה מתמר ועולה היה יודע שנתכפר לישראל ושנתקבלו מעשיו, ואם לא כסה ענן הקטרת היה יודע שהוא מת, שנאמר וכסה ענן הקטרת את הכפרת אשר על העדות ולא ימות (ויקרא ט"ז), נמצאת אומר שכהן גדול וכל

ישראל מרתיתים בשעה שכהן גדול נכנס לפני ולפנים עד שהיה יוצא בשלום, כיון שהיה יוצא היתה שמחה גדולה בישראל, שנתקבל ברצון, שנאמר (משלי כ"ו) שמן וקטרת ישמח לב, שמן זה כהן גדול שנמשח בשמן המשחה, וקטרת אלו ישראל שהיו רואין ענן הקטרת שהיה מתמר ועולה והיו שמחין...

וקטרת אלו ישראל, אמר הקב"ה מכל הקרבנות שאתם מקריבין אין חביב עלי כקטרת, תדע שכל הקרבנות כולן לצרכיהן של ישראל, כיצד, החטאת היתה באה על החטא, והאשם כן, העולה באה על הרהור הלב, השלמים אינן באין אלא לכפרה, שהן באין על מצות עשה, אבל הקטרת אינה באה לא על החטא ולא על עון ולא על האשם **אלא על השמחה, הוי שמן וקטרת ישמח לב.**

חביבה הקטרת לפני הקב"ה, תדע לך שהרי דוד נתאוה להקטיר קטורת שנאמר (תהלים ס"ו) עולות מחים אעלה לך עם קטרת אלים אעשה בקר וגו'. וכן את מוצא שלא נשתבחו קרבנות בעולם כקרבנות הנשיאים, ולמה, שהיו מקריבין קטורת תחלה בקרבנותיהם, שכן הוא אומר על כל אחד ואחד בקרבנו, (במדבר ז') כף אחת עשרה זהב מלאה קטורת...

לפיכך כשבא משה ליפטר מן העולם אמר ברוך ה' חילו ופועל ידיו תרצה מחץ מתנים (דברים ל"ג), ברוך ה' חילו, יהא ברוך יתיה חילא, ופועל ידיו תרצה, בקטרת שהיה בידו שכפר, שנאמר ויתן את הקטרת ויכפר, מחץ מתנים קמיו, שגפף את המלאך ועצרו. אמר ר' אבהו בשם רשב"ל כשראה אהרן למלאך מתריס כנגדו נתן מחתה על פניו, שנאמר ישימו קטורה באפך וכליל על מזבחך, להודיעך כמה קטרת חביבה. א"ר יצחק בן אליעזר תדע לך, שנעשה המשכן וכל כליו ושחט את הקרבנות והקריבו, וערך על המזבח וסדר את השלחן ואת המנורה ואת הכל ולא ירדה שכינה עד שהקריבו את הקטורת, מנין דכתיב (שיר השירים ד') **עורי צפון ובואי תימן הפיחי גני יזלו בשמיו. אמר הקב"ה בעולם הזה על ידי קטורת הייתם מתכפרים, ואף לעתיד לבא כן, עולות מחים אעלה לך עם קטורת אילים אעשה בקר עם**

עתודים סלה. (תצוה טו)

מדרש תדשא:

...כשם שהנשמות אינם נהנות אלא מן הרוח, לכך לא היה נקרב במזבח

הזהב אלא קטורת סמים דבר העשוי לריח. (פרק יא)

מדרש הגדול:

ויעש את מזבח הקטרת, ר' אליעזר אומר חביבה היא הקטורת שייחד לה הכתוב מזבח בפני עצמה ומערכת אש בפני עצמה. בוא וראה, שלש עשרה מיני קרבנות צוה בהן הקב"ה, וכולן נעשין על מזבח אחד, ואלו הן... וכולן על מערכה אחת, אבל הקטורת לה מזבח בפני עצמה ומערכה בפני עצמה. ר' אליעזר אומר חביבה היא הקטורת שארבע עשרה קרבנות ישראל מקריבין ביום הכפורים, ואין כהן גדול שואל צרכו אלא בשעת הקטורת, שנאמר "ונתן את הקטרת על האש לפני ה'" (ויקרא ט"ז), ותנן נתמלא הבית עשן, יצא לאחוריו ועומד בהיכל ומתפלל, מנין שבאותה שעה היה מתפלל, שנאמר "תכון תפלתי קטרת לפניך" (תהלים קמ"א). קשה עונשה של קטורת, שעל בטילתה נענש אחז, שנאמר "גם סגרו דלתות האולם וקטורת לא הקטירו" (דהיי"ב כ"ט), מהוא אומר (שם כ"ח) "ויבא עליו תלגת פלאסר". וכי מפני מה היא חביבה כל כך, לפי שאינה באה על חטא. את מוצא שכל הקרבנות יש להן במה יתלו, אבל הקטורת אין לה, לפי כך אין היחיד מתנדב קטורת חוץ מקרבן נשיאים שהיה לפי שעה. (שמות לו כה)

ילקוט ראובני:

ואתה קח לך בשמים ראש מר דרור וכו', י"א סממני הקטורת נגד י"א מחנות סמא"ל, נגד י"א יום בין נדה לנדה וכו'. (כי תשא)

הקטורת סמים עושה שלום בעליונים ובתחתונים, הנה עתה למדם שאפילו כל הצמחים צריכים שיתקרבו על ידי קרבן, ועיקר הקרבן על ידי בשמים אלו שהוא עיקר הצומח, וכן כל הבהמות יצטרכו לקרבן על ידי צאן ובקר שהוא עיקר לכל מיניהם... (ויקרא)

אחד עשר יום מחורב וגוי, י"א מזמורים שנשתכחו אחרי מות משה אלו י"א כחות הקליפות שהם י"א בסוד אחד עשר יום מחורב, והאריך במדרש נגד י"א שבטים אשר ברך משה לפני מותו להכניע י"א קליפות הידועים לחכמי אמת בסוד עשתי עשרה יריעות, וי"א סמני הקטרת, וי"א פסוקים המתחילים בנו"ן ומסיימים בנו"ן, נגד י"א קליפות שמצדם השכחה והחש"ך אותיות שכחה... (דברים)

אות ה"א אמר משה ישימו קטורה באפך ולא אמר ישימו קטורת, ר"ל תי"ו של קטורת היא מדת הדין מצד הגבורה, ובעבור זה אמר קטורה, כי ה"א של קטורה היא רחמים, ועל החילוף ה' בת', וה' הזאת רמוזה לאות השם, אמר שם אהרן בקטורת שהיה עם רחמים, **לכן כשאמר ישימו קטורה באפך סמיך ליה ואמר ברך ה' חילו, לרמוז כי הברכה היא על ידי אות ה' שקיבל מן החסד וכפר על העם והמגפה נעצרה**. וסוד אותו הסם הוא מה שאמרז"ל שמסר מלאך המות למשה, וזהו סוד שבזה הסם הוא ממית או מחיה, שאם יבא לידי הצורך שיוכל להשתמש בו, וכשראה משה המגפה והיה יודע סודו של הה"א שמסר לו מלאך המות מיד נשתמש בה"א ההיא שזכרנו שכחה מן החס"ד שבחסד יכופר עון והמגפה נעצרה, וכשהיתה מקבלת תפילתו היה עולה הקטורת שהיא לצד ימין אז השם הוא זוכר בריתו, שהיא רמז לה"א הזאת. (הברכה)

משנה תורה:

כיצד מפטמין את הקטרת, מביא תשעה קבין בורית כרשינה ושף בה את הצפורן, ואחר כך שורה את הצפורן באחד ועשרים קב של יין קפריסין או יין לבן ישן חזק ביותר, ואחר כך שוחק כל אחד מן הסמנים בפני עצמו הדק, וכשהוא שוחק אומר הדק היטב הדק היטב כל זמן ששוחק, ומערב הכל.

וכל מעשיה בקדש בתוך העזרה ומשל הקדש, והמפטם את הקטרת מן החולין או בכלי של חולין פסולה.

פעמים בשנה היו מחזירין אותנו למכתשת, בימות החמה היו מפזרים אותה כדי שלא תתעפש, ובימות הגשמים צוברין אותה כדי שלא יפוג ריחה. נתן לתוכה דבש כל שהוא פסלה, חיסר אחד מסממניה חייב מיתה, שהרי נעשית קטרת זרה. פטמה מעט מעט במתכונתה כשר, אפילו פיטם פרס בשחרית ופרס בין הערבים.

העושה קטרת מאחד עשר סממנין אלו לפי משקלות אלו כדי להריח בה, אף על פי שלא הריח חייב כרת על עשייתה אם עשה מזיד, ובשוגג מביא חטאת קבועה, אף על פי שלא עשה המשקל כולו אלא חציו או שלישו, הואיל ועשה לפי משקלות אלו חייב כרת, שנאמר "במתכונתה לא תעשו לכם, איש אשר יעשה כמוה להריח בה ונכרת מעמיו".

עשאה להתלמד בה או למוסרה לציבור פטור, הריח בה ולא עשאה אינו חייב כרת, אלא דינו כדין כל הנהנה מן ההקדש, לא חייבה תורה כרת אלא לעושה במתכונתה להריח בה. (כלי המקדש ב ה והלאה)

מצות עשה להקטיר הקטורת על מזבח הזהב שבהיכל פעמים בכל יום בבקר ובין הערבים, שנאמר והקטיר עליו אהרן קטורת סמים, לא הקטירו בבקר יקטירו בין הערבים אפילו היו מזידין, ואין מחנכין מזבח הזהב אלא בקטורת של בין הערבים.

כמה מקטירין ממנה בכל יום, משקל מאה דינרין, חמשים בבקר וחמשים בין הערבים. מזבח שנעקר מקטירין הקטורת במקומו, וקטרת שפקעה מעל המזבח אפילו קרטין שבה אין מחזירין אותן.

בעת שמקטירין הקטורת בהיכל בכל יום פורשין כל העם מן ההיכל ומבין האולם ולמזבח, לא יהיה שם אדם עד שיצא זה שהקטיר הקטרת, וכן בשעה שיכנס בדם חטאות הנעשות בפנים פורשים הכל מבין האולם ולמזבח עד שיצא, שנאמר "וכל אדם לא יהיה באהל מועד בבואו לכפר בקודש" וגו' בנין אב לכל כפרה שבקודש שלא יהא שם אדם.

כיצד סדר הקטרת הקטורת בכל יום, מי שזכה בדישון המזבח הפנימי נכנס בכלי קודש וטני היה שמו, ושל זהב היה ומחזיק קביים וחצי, מניח הטני בארץ לפניו וחופן בידי האפר והפחם שבתוך המזבח ונותן לתוך הטני, ובאחרונה מכבד את השאר לתוכו, ומניחו שם בהיכל ויוצא. ומי שזכה בקטורת נוטל כלי מלא קטורת גדוש, וכסוי היה לו ובזך היה שמו, ונותן הבזך בתוך כלי אחר וכף היה שמו, ומכסה את הכף בבגד קטן ואוחז הכף בידו ונכנס עמו אחד במחתה של אש בידו.

וכיצד חותה, זה שזכה במחתה לוקח מחתה של כסף ועולה לראש המזבח ומפנה את הגחלים אילך ואילך, ונוטל מן הגחלים שנתאכלו במערכה שניה, ויורד ומערך לתוך מחתה של זהב, אם נתפזרו מן הגחלים כמו קב או פחות מכבדן לאמה, ובשבת כופה עליהן הפסכת, ואם נתפזר יתר על קב חוזר וחותה...

ומקדים לפניהם זה שדשן המזבח הפנימי ונוטל הטני שבו דשן המזבח ומשתחוה ויוצא, וזה שבידו המחתה צובר את הגחלים על גבי המזבח הפנימי ומרדדן בשולי המחתה ומשתחוה ויוצא, וזה שבידו הכף נוטל את הבזך מתוך הכף ונותנו לאוהבו או לקרובו, ורואה אם נתפזר מן הקטורת מעט בכף אוהבו או קרובו נותן לו לתוך חפניו זה שנתפזר עם הקטורת שבבזך, ומשתחוה ויוצא.

ואומרין לזה המקטיר, הזהר שלא תתחיל מלפניך שלא תכוה, ומתחיל ומשליך הקטורת על האש בנחת כמי שמרקד סולת עד שתתרדד על כל האש. (רמב"ם הלכות תמידים ומוספין ג)

ואין המקטיר מקטיר עד שהממונה אומר לו הקטר, ואם כהן גדול הוא אומר לו הממונה אישי כהן גדול הקטר, ואחר שאומר יפרש כל העם ויקטיר המקטיר וישתחוה ויצא. (תמידין ומוספין ג א והלאה)

...ומוציאין לו את הכף וכלי מלא קטרת דקה מן הדקה, וחופן ממנה מלא חפניו לא מחוקות ולא גדושות אלא טפופות, הגדול לפי גדלו והקטן לפי

קוטנו, ונותן לתוך הכף. כבר ביארנו שהולכה בשמאל פוסלת בדם הקדשים ושאר העבודות, ולפיכך היה מן הדין שיוליך המחתה בשמאלו וכף הקטורת בימינו, אבל מפני כובד המחתה ועוד שהיא חמה אינו יכול לסובלה בשמאלו עד הארון, לפיכך נוטל המחתה בימינו וכף הקטורת בשמאלו, ומהלך בהיכל עד שהוא מגיע לקדש הקדשים, מצא הפרוכת פרופה נכנס לקדש הקדשים עד שהוא מגיע לארון, הגיע לארון נותן המחתה בין שני הבדים, ובבית שני שלא היה ארון היה מניחה על אבן השתייה. ואוחז שפת הכף בראשי אצבעותיו או בשיניו, ומערה הקטורת בגודלו לתוך חפניו עד שמחזירה למלוא חפניו כשהיתה, **וזו היא עבודה קשה שבמקדש**. וצובר את הקטרת על גבי הגחלים בידו לפנים במחתה כדי שתהיה הקטורת קרובה לארון ורחוקה מפניו שלא יכוה, וממתין שם עד שיתמלא הבית עשן, ויצא. והוא מהלך אחורנית מעט מעט, פניו לקדש ואחוריו להיכל עד שיצא מן הפרוכת, ומתפלל שם בהיכל אחר שיצא תפלה קצרה שלא להבעית את העם, שמא יאמרו מת בהיכל. וכך היה מתפלל, יהי רצון מלפניך ה' אלקינו שאם תהיה שנה זו שחונה תהיה גשומה, ולא יסור שבט מבית יהודה, ולא יהיו עמך בית ישראל צריכין לפרנסה, ואל תכנס לפניך תפלת עוברי דרכים.

בשעת הקטרת הקטורת בקדש הקדשים כל העם פורשים מן ההיכל בלבד, ואינן פורשים מבין האולם ולמזבח, שאין פורשים מבין האולם ולמזבח אלא בשעת הקטרה בהיכל בכל יום ובשעת מתן דמים בהיכל כמו שביארנו...
(עבודת יום הכפורים ד א)

חסר מן הקטרת אחד מסמניה או מעלה עשן חייב מיתה עליה, שנאמר ולא ימות כי בענן אראה על הכפורת... הקטיר מן הקטרת של קדש הקדשים כזית בהיכל חייב מיתה.

חפינת הקטורת עבודה, והמחשבה פוסלת בה, וכן חתיית הגחלים לקטורת נפסלת במחשבה, שמכשירי קרבן כקרבן.

חפן בראשי אצבעותיו או מן הצדדין או ממטה למעלה או שחפן בידו זו ובידו זו וקרב זו לזו או שנתפזרה קטורת מידו על הארץ ואספה, או שחפן

חבירו ונתן לחפניו, או שחפן ומת ונכנס שני במה שחפן ראשון, כל אלו ספק ולא יקטיר, ואם הקטיר הורצה. (שם ה כה והלאה)

מורה נבוכים:

וכאשר היו שוחטים במקום המקודש בהמות רבות בכל יום ומחתכין בו הבשר ושורפין ורוחצין בו הקרב והכרעים, אין ספק שאילו היו מניחים אותו על זה הענין היה ריחו כריח מקומות בשר, מפני זה צוה להקטיר בו הקטורת שתי פעמים בכל יום, בבקר ובין הערבים, **להטיב ריחו וריח בגדי כל העובד בו, כבר ידעת אמרם מיריחו היו מריחים ריח הקטרת, וזה גם כן ממה שמעמיד יראת המקדש... כי הנפש תתרחב מאד לריח הטוב, ותטה אליו ותתרחק מן הריח הרע ותברח ממנו.** (חלק ג פרק מה)

מבעלי התוספות:

והקטורת לבסם הבית קודם בא המלך, ועל ידי הקטורת נראית השכינה, דכתיב כי בענן אראה... (שמות כה ו)

רבינו בחיי:

...וכיון שבאר לנו הרב בכאן ענין הקטורת בסודו, מעתה ראוי לכל משכיל להרחיק דעת הרמב"ם שכתב בזה בטעמי המצוה כי לפי שהיה אהל מועד מקום ששם מחתכין נתחי הקרבנות וכו', על כן צוה להקטיר באותו מקום כדי להסיר ולדחות **אותו הריח**... אבל חס ושלום שנתלה העקר הגדול שבסוד הקטרת שחייבה עליו התורה כרת לעושה כמוהו כמתכונתו בטעם החלוש הזה... (שמות לא)

בין הערבים יקטירנה - **ידוע כי ריח הקטורת נודף באחרית היום יותר מקטורת של בקר**, ועל זה אמר הכתוב (תהלים קמ"א) תכון תפלתי קטורת לפניך וגו', לא אמר חטאת ואשם שהן באים על חטא המעשה, ולא עולה שהיא באה על חטא המחשבה, אלא קטורת שאינה באה על החטא כלל, כי אם על השמחה, כי **דוד היה מבקש מאת השי"ת שתהיה תפלתו מקובלת לפניו**

קטורת... ולפי שאין בכל הקרבנות ממהר לרצות יותר מן הקטרת, שהוא

מעלה עשן מיד, לכך הזכיר בתחלת המזמור ה' קראתיך חושה לי. (שם שם ה)

בד בבד יהיה - ...והרמב"ן פירש, כי מה שאמר קח לך סמים באורו סמים הנזכרים, והוא חוזר לבשמים שבשמן המשחה, כי סמים ובשמים הכל אחד, וכל הבשמים שבמעשה השמן היו נכנסים בקטרת, והנה היו במעשה הקטורת ט' אלה המפורשים בכתוב, ה' בשמן המשחה וארבע בקטורת, והוסיף לכתוב שנית סמים להוסיף על התשעה הנזכרים סמים אחרים, והם שבולת נרד וכרכם, וקרא הכתוב מעשה הקטורת טהור וקדוש. (שם שם לד)

ויצאו ויברכו את העם - כלומר סמוך להקטרת הקטרת מיד, לפי שבאותה שעה התפלה מקובלת יותר, וכך מנהגו של כהן גדול ביום הכפורים, היה נכנס לפני ולפנים להקטיר הקטורת, ומניח המחטה בפנים ויוצא ומתפלל על צרכי העם בספוק ומתן מזונותיהם ובירידת המטר ובשאר הצרכים, ומזה אמר דוד ע"ה (תהלים קמ"א) "תכון תפילתי קטרת לפניך", הזכיר הקטרת יותר משאר הקרבנות, לפי שהוא קרבן הנבחר והנרצה יותר, גם התפלה באותה שעה יותר מקובלת. (ויקרא ט כג)

...ועל דרך הקבלה תבין חטאם ממה שאמר הכתוב וישימו עליה, ולא אמר וישימו עליהם, כשם שאמר בענין קרת, וכן הזכיר עוד (במדבר י"ז) "ונתתם עליהם קטרת", כי מלת עליה תרמוז למדת הדין, והכתוב הודיענו מחשבתם בזה. וידוע כי הקטרת למדת הדין, שנאמר (דברים ל"ג) ישימו קטורה באפך, ולשון קטרת התקשרות הרוח במדות, ומתוך ההתקשרות ההוא בא שפע ההמשכה ממעלה למדת הדין וממדת הדין אין ראוי לו שיכוון אלא לשם המיוחד לבדו. נדב ואביהוא טעו בכאן אחרי מדת הדין ולא כווננו אל השם המיוחד אלא למדת הדין בלבד, ולכך לא היה אשה ריח ניחוח לה', ומדת הדין עצמה פגעה בהם, הוא שכתוב ותצא אש מלפני ה' ותאכל אותם. ולדעת רוב המפרשים ז"ל הכניסו קטרת זה לפני ולפנים... וזה דעת רש"י והחכם רבי אברהם בן עזרא ז"ל, אבל דעת הרמב"ן ז"ל כי לא הכניסו לפני ולפנים אלא באהל מועד... (שם י א)

מהר"ל:

ובפרק גט פשוט (בי"ב קס"ה א') אמר רבי יהודה אמר רב רוב בגזל ומיעוט בעריות והכל בלשון הרע, לשון הרע, סלקא דעתך, אלא באבק לשון הרע. ולכך יש שני קטורת ביום הכפורים, האחד על לשון הרע ממש, והשני על אבק לשון הרע, ולפיכך אמרו במסכת יומא (מ"ה א') ומלא חפניו דקה מן הדקה, שבערב יום הכפורים מחזיר הקטורת למכתשת עד שהיא דקה מן הדקה, וזה מפני כי הקטורת הנוסף ביום הכפורים הוא בשביל אבק לשון הרע, ולכך **צריך לעשות הקטורת אבק גמור שהוא על אבק לשון הרע**. ומפני שאמרו והכל באבק לשון הרע, ורצה לומר שאי אפשר לאדם במה שהוא אדם להיות נשמר מזה, ולכך בשאר ימות השנה אין ראוי שיהיה כפרה מיוחדת על זה. אבל ביום הכפורים שהאדם הוא במדרגת המלאך יש לסלק את חטאו עד שיהיה כמו מלאך, ולכך ביום זה ראוי שיהיה קטורת זה לפני ולפנים שאין מקום ראוי לבא רק ביום הכפורים בלבד, ושם מכפר על החטא הזה עד שהוא טהור לגמרי כמו מלאך... (דרשה לשבת תשובה)

ובמסכת כריתות, א"ר חמא בר ביזנא משום ר"ש חסידא כל תענית שאין בו מפושעי ישראל אינו תענית, הרי **חלבנה ריחו רע** ומנאו עם סממני קטורת, אביי אמר מהכא, ואגודתו על ארץ יסדה. ופירוש דבר זה, כי הקטורת היא למדת הדין, דכתיב **ישימו קטורה באפך, ולכך הקטורת היא מן הבשמים, שיש להם ריח, כי הריח הוא שייך למדת הדין, ודבר זה ידוע לנבונים, כי הריח יש לו כח גדול**, ולפיכך התענית שהיא גם כן למדת הדין צריך שיהיו שם פושעים אשר הם גוברים על כח יצרם הרע כאשר מתחברים עמהם בתענית, ודבר זה נקרא גם כן ריח, וגם חלבנה, לכך מנאו הכתוב עם סממני הקטורת בשביל שיש לו כח גדול יותר מכל סממנים, ולכך בתענית צבור שהתענית הוא במדת הדין צריך לצרף אליהם הפושעים שהם גוברים על יצרם... (נתיב התשובה פרק ז)

של"ה:

כתבו קצת המפרשים לזוהר לומר פסוקי הקטורת מתוך הכתב ולא בעל פה, משום שהאמירה במקום ההקטרה, וחיישינן שמא ידלג א' מסממניה, ואמרינן שהוא חייב מיתה, ומדברי הטור גם כן משמע שאין לומר הקרבנות אלא בזמן הראוי להקריב... (מסכת תענית)

עתה באתי להזכיר קצת מסוד הקטורת, דע כי אין חביב מכל הקרבנות כמו הקטורת, והוא יותר פנימי מהקרבתן שבא לכפרה, שמקרב כל הכחות, אמנם הקטורת שמו מוכיח עליו שהוא מקטר ומקשר בפנימיות הענין בעצם ריח הניחוח, על כן נעשה במזבח הפנימי, וזה לשון הרקנא"ט בפרשת תצוה (ראה שם)... ולשון קטורת נ"ל שהוא לשון ארמית וענינו קשר ודיבוק מרכבה העליונה, ועל שהוא מתעלה למדת הדין כתיב ישימו קטורה באפך, וכתוב שמן וקטרת ישמח לב, והרמז להלב הידוע, הוא שנאמר בקטרת זרה ועל פני כל העם אכבד, שידעו כבודי, כי לא ישא לפשעכם ויזהרו בכבודו. והזהיר שלא להעלות עליו קטורת זרה, כי המצוה והכוונה היא שתעלה משם לשם הגדול יתעלה לייחד הכבוד והתפארת ולא יעשוה זרה פן יהיו כבני אהרן...

ובזוהר פרשת ויקהל פירוש ויעש מזבח מקטר קטורת וגו', והלא שני מזבחות היו פנימי וחיצון, וזה שהיו מקריבים בו קטרת היה מזבח פנימי ולא היו מקריבים עליו שום קרבן אחר, אם כן למה קראוהו מזבח, אלא לפי שקטרת בו ביטל כל המקטרגים כחות חיצוניים מהעולם שלא היו יכולין לשלוט, אין לך זביחה גדולה מזו, ולפי שמעשה הקטורת חביב לפנינו יתברך מכל הקרבנות והתפילות, לכן נאמר בו קטרת תמיד לפני ה' לדורותיכם, והוא קיום של עליונים ותחתונים.

ובקונטריסי תלמידי האריז"ל מצאתי שכתב ענין פטום הקטורת הרבה ענינים וסודות עמוקות יש בו, וכבר בארנו ענינו שהוא אותם האורות המחיים הקליפות, וכוונתו להמית את הקליפות ולהעלות הקדושה המחיה אותם למעלה, ולכן אנו אומרים אותם קודם כל התפלה בשחר וכן במנחה, אך בערבית שהוא לילה אין בנו כח, ולכן בזמן המגפה ח"ו נוהגין לאמרו,

ולכן בזמן המגפה היה נוהג האר"י ז"ל לאומרו אחר חצות הלילה, כי אז נכנעים ממשלתם, ובפרט אם יאמרו אותו עשרה אנשים ביחד, ויהיו יראי ה', ולפי שכוונתנו להעלות העולמות בכל התפילות אנו אומרים אותו, כדי שלא יעלו עם העולמות, וכן בסוף תפילת השחר אנו אומרים אתו כדי שלא ינקו מן השפע היורד וכו', והאריך שם מאד. עוד הרבה מאמרים יש בזוהר

במעלת הקטורת ובתועלויות היוצאות ממנו... (שם תורה אור עמוד העבודה)

ועל דרך הפשט יש לתרץ הענין, דבודאי אין כח לעשות פעולה נגד גזירת השי"ת כשגוזר זה האדם ילך למיתה לא יועיל לא קטורת ולא שום המצאה בעולם, כי מה מועיל נגד גזירת השי"ת, ומה שמסר לו מלאך המות רז שהקטורת עוצרת, זהו מה שאינו נגזר בהדיא מפי הקב"ה רק מה שמלאך המות מוסיף מדעתו, כמו שאחז"ל כיון שנתנה רשות למלאך המות אינו מבחין בין טוב לרע... כך יש לפרש, אמנם לעניננו לא הועילה הקטורת להצילם ממיתה מאחר שחטאו בהקטורת, דהיינו מה שהתרעמו על משה רבינו ע"ה שנתן עצה להר"ן איש שישימו קטורת. (תורה שבכתב קרח)

הכתב והקבלה:

קח לך סמים - נראה שמלת סמים הראשון הוא שם דבר לצמחים ועשבים הנודפים ריח, אמנם סמים השני אינו שם אבל הוא בינוני מן הכפולים, ופירושו מבושמים יהיו. והמכוון במקרא הנטף השחלת והחלבנה יהיו סמים, כלומר יורכבו בבשמים אחרים עד שיבושמו ביותר, ולא בארה התורה רק ארבעת המינים האלה שהם העיקרים בקטרת, אמנם הסמים שיורכבו בהם ארבעת המינים האלה, להיותם כמו טפל לעיקר, הניחה התורה למקבלי התורה, אם לחכמת דעתם אם לקבלתם בעל פה, ולהיות שארבעת המינים האלה המה העיקרים לכן בא מהם סך מרובה, שבעים שבעים מנה, ושבעת המינים האחרים שאינם רק כטפל לבשם את העיקר ולתקנו, ולכן נתיחסה בהם יחוסי ההרכבה סך מעט הכמות כפי ערך וכח

פטומו וריחו... (שמות ל לד, וראה שם עוד)

מלבי"ם:

קח לך סמים - ...שכבר כתבנו שהבשמים שחשב בשמן המשחה הם עצמם באים גם בקטרת, והם מר דרור הוא מור, וקנמן בשם הוא תבן מבושם, וכולל הקש שנקרא קנמון בקטרת, וראש השבולת שנקרא בקטרת שבולת נרד, וקנה בושם הוא קלופה, וקדה היא קציעה, הרי חמש סמים, ועל זה אמר קח לך סמים, רוצה לומר סמים שהזכרתי למעלה בשמן המשחה, וארבעה שחשב בקטורת הרי תשע, ועוד סמים שסתם הם שנים הרי י"א סמני הקטרת מפורשים. והרמב"ם העיר (בפ"א מהלכות כלי המקדש ג') שהסמים הנזכר בשמן המשחה הם מיני הבשמים שנותנים אותם הרופאים בצרי שהוא הנטף, ולפי זה יש לומר שאמר סמים נטף - רצונו לומר סמים הנזכר בשמן המשחה שהם הניתנים לפטם את הנטף, והם סמים של נטף, ולפי זה יש לומר שגם מה שכתב וחלבנה סמים, שסמים האחרונים שהם כרכום וקושט נתנים להעביר ריח החלבנה, איך שיהיה דברי הקבלה מיוסדים בתורת הכתב... (שם) מעל המזבח מלפני ה' - ממזבח החיצון, שאין כולו לפני ה' רק מקצתו שהוא צד מערב הסמוך לפתח ההיכל, ובאר שיקח מן הצד שלפני ה'... כל צד המערבי שכשר בדיעבד... (ויקרא טז יב)

ויקח אהרן כאשר דבר משה - ששם הקטרת בפנים וכוון לכפר בו על העדה שהם הזקנים, אבל המשחית לא התחיל להכות בצד שבו עומדים העדה, רק בצד האחר שבו עמדו הקהל שהם ההמונים, שעל זה אמר "והנה החל הנגף בעם" שעמדו אחורי העדה, ועל כן הוצרך לרוץ "אל תוך הקהל", ובאשר הקטרת ששם על האש באהל מועד הושם על דעת לכפר על הזקנים, ועתה נודע לו שצריך לכפר על העם ההמון, והכפרה צריך שתהיה לשם המתכפר, הוצרך ליתן קטורת מחדש, ולכן "ויתן את הקטורת ויכפר על העם". (במדבר יז יא)

רש"ר הירש:

ולקטורת הסמים - **המנורה מסמלת את חיי הרוח** המקבלים את השראתם מן התורה ומופנים אליה, והקטורת מבטאת את תכלית חזון התמסרותנו אל ה', ההתמזגות הגמורה עם רצון ה'... (שמות כה ח)

הטבת הנרות והקטרת כרוכות זו בזו, ויש לכך משמעות מרובה, שכן הן מסמלות את עבודת הרוח של האומה ואת שלמות המעשה בדרגה הגבוהה ביותר, יתירה מזו, דישון המזבח הפנימי, כלומר הכנת המזבח בשביל הקטרת ה"ניחוח" העילאי, קודם להטבת הנרות, ולדברי חז"ל באה הקטרת **קטורת של שחר תוך כדי הטבת הנרות**, (בין הטבת חמש נרות להטבת שתי נרות, **דבקטורת מפסיק להו**), וגם קטרת של בין הערבים קודמת להדלקת הנרות (ראה יומא י"ד ב'), שלמות המוסרית העילאית של חיי המעשה היא **מטרת העליה הרוחנית בישראל, ורק היא משה ערך להתפתחות הרוח, בתחום קדושת החיים** הישראליים אין האישיות הגאונית משתחררת מחובת השמירה על חוקי המוסר, אדרבה, המוסריות העילאית היא מבחן הרוחניות העילאית, ורק בה ובאמצעותה תתגלה ותתאמת אצילותה וטהרתה של הרוח. לא בכדי פותחת פרשת תצוה, שהיא פרשת קידוש הכהונה הישראלית, בהטבת הנרות ומסיימת בהקטרת הניחוח העילאי, שתיהן יחד, בשילוב הדוק, עושות את הכהן לכהן. (שם לח).

אש תמיד תוקד - ... כל אש, אף לצורך מזבח הקטורת ונר התמיד של המנורה ינטלו ממזבח העולה שבעזרה, נמצאת אומר יש רק מקום אחד לאש דת, ומשם יש להדליק כל אש במקדש, שם המקור לאש האידיאל של הקטורת, לאור של רוח המנורה, ואף לאש ההתמסרות העילאית שביום הכפורים, החדרת הרוח בחיים תלויה בהקדשת המעשים לתורה, אם אין אש של עולה על מזבח החיצון, אין חיים במזבח הזהב ובמנורה ובין הבדים במקדש הכרובים, אם אין קרבן במזבח החובה, אין התרוממות לנפש, אין אור לרוח, ואין התעלות לאידיאל של התורה המונחת תחת כנפי הכרובים.

...נראה עוד שאותו תיקון בחוץ והכנסה בפנים (של הקטורת ביום כפורים) של הצדוקים, יש בו כדי לבטא את כל עיקרון הסטייה של הצדוקים מקבלת הכמים. כהן גדול של אמת איננו אלא משרת של רצון ה', המכניע את ראות עינו הסובייקטיבית. בעיניו אש המזבח היא אש דת, ורק ניחוח לה' הוא ריח ניחוח לו. הוא מעמיד את אש המזבח על אדמת התורה, ורק מול עין ה' ורק על אדמת תורתו הוא יעבוד עבודה שתהא לריח ניחוח לה'. גם פעילותו לתורה תיעשה על אדמת התורה. ואילו הכהן הצדוקי הפך את אש המזבח לאשו הוא, ועושה אותו כלי למעשהו. הוא זורה את הקטורת בחוץ, ודבר המעלה ריח טוב באפו, ורצונו הסובייקטיבי מוצא בו נחת רוח, אותו הוא מכניס אל מקדש התורה וכופה אותו על רצון ה'... (שם טז יג)

העמק דבר:

ויברכהו - ...והכונה כדפירשנו שעיקר הברכות על גמילות חסדים הנעשה בדעת אנושי ולא לשם שמים, וקטורת של בית המקדש עיקר להזכיר גמילות חסדים של ישראל... (בראשית כז כז).

מזבח מקטר קטרת - עיקר תועלת קטורת להעלות זכות של מעשה גמילות חסדים, דגמילות חסדים עצמו נמשל **לבשמים** ומזה הטעם איתא ביומא פ"ב דקטרת מעשרת, משום דכמו גמילות חסדים מאכלת פירות בעולם הזה ומעשרת לבעליה, כך קטורת הבאה להזכיר זכותה מעשרת... והנה גמילות חסדים אין לה שיעור, כך קטורת אין לה שיעור, וחכמים הוא שנתנו שיעור, פרס שחרית ופרס בין הערבים, ומעתה מבואר הטעם שמובדל מזבח הפנימי משאר הכלים, שהיו סמוכים לארון שהוא מקור כח התורה, מה שאינו כן מזבח הפנימי שלא רבו בו חוקי התורה, ולא בא לעמד לפני הפרוכת אלא לחזק ולתמך כח תורה שבעל פה על ידי גמילות חסדים. (שמות ל א)

בבקר בבקר - ...וגם צריך להבין מאי שייכות מצות נרות לקטורת, אלא נותן ללמדנו על תכלית ב' כלי שרת אלו, הנרות בא להועיל על פלפולה של תורה, וקטורת לאזכרה לגמילות חסדים. וידוע דפלפולא של תורה אי אפשר בלי

גמילות חסדים להסיר משא הפרנסה מעמל התורה, על כן קשורים נרות בקטורת. ובאשר גמילות חסדים צריך להיות קודם שהגיע התלמיד חכם למעלתו... נמצא דאף על גב דהקטורת הראשונה שהיא הגמילות חסדים צריך להיות מבערב, עד שלא הגיע לפלפולה של תורה, והיינו בעת הדלקת הנרות, מכל מקום עיקר האזכרה באה מתחלה בבקר... (שם שם ז)

ואת קטורת הסמים טהור - לא כתב כאן קדש, כדכתבתי שלא נתקדשו אלא במכתשת שהיה ממולח, וזה לא היה מעשה האומנים, וטוב שלא יכתשו עד סמוך להקטרה, ולא עשה בצלאל אלא העירוב שיהא נצרך לכתוש על המעלה עשן, שזו אומנות יתרה, אבל בשמן המשחה היה גמר האומנות הריקוח על האש, (ולכן כתב שם קודש). (שם לו כט)

בני אהרן - ...ולא יכלו להתגבר על התשוקה להשיג דעת וכבוד אלקים, והקטורת מביאה להתקרבות יתרה לשמים, על כן נבחרה לר"ן איש בקרח... (ויקרא י א)

שם משמואל:

ונראה, דהנה בתרגום יונתן וירח את ריח בגדיו, שהריח ריח קטורת של בית המקדש, ואינו מובן קטרת הסמים מה עבידתה הכא. ונראה דהנה יש להתבונן בשינוי שבין קטורת ליתר הקרבנות שבמקדש, דבכל הקרבנות אמרו ז"ל (זבחים ז) אי דליכא תשובה זבח רשעים תועבה, אבל בקטורת מצטרפת חלבנה לסממני קטורת, ללמדנו שלא יקל בעינינו לצרף עמנו באגודת תעניותינו ותפילותינו את פושעי ישראל שיהיו נמנין עמנו, ואין הפירוש שרומז לרשעים שעשו תשובה, דאם כן צדיקים יתחשבו ולא רשעים, ולמה לא נאמר זבח רשעים תועבה? ומוכח מכאן דשניא מהות הקטורת ממהות הקרבנות, כי הקרבנות הם ענין קירוב, וכל איש אשר בו מום לא יקרב, ואין מום גדול ממי שנקרא רשע, אך ענין קטורת הוא תרגום של לשון קישור, והיינו דכל חטא הוא מחמת החשכות וההסתר, כאמרם ז"ל (סוטה ג) אין אדם עובר עבירה אלא אם כן נכנסה בו רוח שטות, והחשכות וההסתר הם פרי הפירוד משרשו עד שאין השורש מאיר בו,

וממילא כאשר חזק ונקשר חבל הכוסף, אז מעט האור מדחה רב חושך, וענני ההסתר רוח טהרה עברה בהם ויעבירם ואז יקל לבא לתשובה ולהתקרב, ועל כן אפילו בעודנו מרוחק אפשר להצטרף לקטורת, היינו להתקשר בעודנו שם... אם רוצים על כל פנים להצטרף עמנו, כי על ידי זה הם מתקשרים בכנסת ישראל, היינו אף שעדיין עומדים מרחוק מכל מקום על ידי רצונם להתקשר מתקשרים בכלל ישראל, ואז רוח טהרה עוברת בהם ומעוררתם לתשובה, ואז תהיה בהם היכולת להתקרב, כי בלי תשובה אי אפשר להם להתקרב כנ"ל... (תולדות תרע"ו)

אך כל זה הוא אם האדם יודע בעצמו שהוא עומד מבחוץ... וזה עצמו מרומז בחלבנה, דהנה יש להבין בסממני קטורת שהם אחד עשר, **וידוע שכל עשרה הוא בקדושה, וי"א הוא בחיצוניות כמספר י"א אורים**, ולמה בקטורת שהיא מהיותר נכבדים שבקרבנות, כדכתיב (משלי כ"ז) "שמן וקטורת ישמח לב", **יהיה המספר י"א סממנים**. אך יש לומר דבטל כמאן דליתא, וחלבנה בפני עצמה ריחה רע, **אלא שבטלה לעשרה סממנים שריחן טוב, על כן שוב אין כאן אלא עשרה**, דחלבנה בטלה לגבייהו... (כי תשא תרע"ב)

ובזה יש לפרש ענין קטורת שהוא לריח, דהנה בגמרא בבא קמא עמוד ט"ז מאי בשמים וזנים, רבי שמואל בר נחמני אומר **שכל המריח בהם בא לידי זמה**. והנה הקטרת קטורת שהיא מיני **בשמים לשמים** היא דוגמא לזה שמתקנת את יצר הרע ומטהרת אותו ומכניסתו לקדושה, ובודאי פעל זה בצד מה בכלל ישראל לטהר את יצר הרע שבלבבם, על כן נקראת קטורת הסמים טהור, כי ידוע ששם טהור מונח על היותו טמא מקודם הבאת הקרבן... (ויקהל תרע"ג)

ויעש את שמן המשחה קודש ואת קטורת הסמים טהור... דהנה ההפרש שבין קודש וטהור פריש הראב"ד שקודש הוא במחשבה וטהור הוא במעשה. ויש לומר עוד דהנה ידוע ההפרש בין קודש לקדוש, דקודש היא מלה בגרמיה, וקדושה הוא המשכה מקודש, ועל כן יש לומר דקודש הוא שמעלה את הדבר שנתקדש ומגביהו לשרשו, ונראה שזהו ענין שמן המשחה שמקדש

את הנמשח ומעלהו ומגביהו להיות ראוי לקודש... והנה קטורת איתא בזוהר הקדוש שמעביר זינן בישין, ויש לומר דכמו בגשמיות שמעביר ריח רע, כן הוא ברוחניות, ועל כן קטורת עוצרת את המגפה רחמנא ליצלן, שהוא ענין התפשטות כחות רעים. ויש לומר עוד דקטורת הוא לשון קישור, והיינו דאפילו בשעה שהאדם הוא במוחין דקטנות ואיננו מוגבה בדרכי ה' נמי על כל פנים יהיה מקושר... וזו היתה פעולת הקטורת בישראל, וזהו יסוד הכל. וקטורת קודמת לנרות, שאף בעוד לא האיר אור השכל מכל מקום יהיה מקושר כנ"ל. ובאמת ששני הפירושים הם ענין אחד, דכמסת שמעביר כחות רעים מהאדם לעומתו הוא נעשה מקושר, כי עצם הנפש נמשכת לשרשה, אלא שהכחות הרעים עומדים לשטן עלי דרכה, ובהעברת הכחות הרעים הוא ממילא מקושר למעלה. ולפי האמור מובן, ששמן המשחה שהכונה להגביה את הנמשח למעלה מתיחס לקודש, וקטורת שהכונה לנקות את האדם בעודו למטה או להעביר את הכחות הרעים מכלל העולם ולטהר את האויר מתיחסת לטהור...

ויש לומר דקטורת נמי, אף דמתיחסת לטהור כנ"ל, מכל מקום הרי כתיב בה ממולח טהור קודש, ופירש"י טהור יהיה וקודש יהיה, היינו אף דעיקרה מתיחס לטהור, והטעם שהוא לסלק הפסולת בעודו למטה, מכל מקום ענין הקישור שבו כנ"ל, אף שאמרנו לעיל שהוא מתיחס לטהור, משום שהוא לפי מסת הנקיון, מכל מקום אחר הקישור שוב נמשך ונגבה למעלה על ידי חבל הכוסף, ובשביל זה מתיחס נמי לקודש. (שם תרע"ז)

ונראה לפרש על פי דברי המדרש... על כן שמן המשחה נקרא קודש שהוא מלה בגרמיה, יש בו כח זה לפעול מדת אתהפכא, ונחשב כאלו אין כאן צד הרע כלל. אך קטורת היא מלשון קישור שמקשרת צד הטוב בשרשו, וממילא סטרא דרע נדחה משם, ועל כן עוצרת המגפה, ומכל מקום נחשב שעדיין במציאות אלא דאתכפיא, והנה זה נקרא טהור, וכמו טהרת הטמאים שהטומאה פורחת ממנו, אבל אין לומר שנהפך אלא דאתכפיא. (שם

בענין הקטורת של לפני ולפנים, יש להתבונן דבכל מקום באה הקטורת אחר הקרבן, קטורת של שחר היתה קריבה בין דם לאברים, של בין הערבים בין אברים לנסכים, ולמה לפני ולפנים התחיל בקטורת והיתה קרבה עוד קודם מתן דם הפר?

ונראה דהנה התמידים מכפרים... והנה קטרת היא לשון קישור, שמקשרת נפשות ישראל לשרשם, ועל כן נצרך שתהיה הכפרה מקודם, שיהיו הנפשות ראויות להתקשר למעלה, וכענין (אסתר ד') כי אין לבוא אל שער המלך בלבוש שק. ועל כן יש לומר טעם השינוי שבין קטורת של שחר לשל בין הערבים, דידוע שהדם הוא הנפש מכפר על הנפש, ואברים מכפרים על אברי האדם, ומעכב הכפרה הוא הדם שהעיקר הוא כפרת הנפש והאברים טפלים להנפש... ועל כן בבוקר זמן שליטת החסדים תיכף שנתכפרו הנפשות בדם שוב נתקבלו גם אברי האדם המחוברין עמו, אבל בין הערבים זמן דין צריכין גם אברי האדם להתכפר בראשונה, ועל כן נקטרת הקטורת אחר האברים.

אך כל זה הוא בשאר ימות השנה, אבל היום הכפורים שנתגלה הלבון העליון אין שם תערובת דין כלל, ואז מתגלה בחירת ישראל למעלה מן הטעם, וכמו שהגיד כ"ק אבי אדמו"ר זצלה"ה שהוא ענין ההגלה לעורר בחירת ישראל למעלה מן הטעם, ועל כן ביום הכפורים כתיב "וכן יעשה לאהל מועד השוכן אתם בתוך טומאותם", ואמרו (יומא נ"ז), אפילו בזמן שהם טמאים שכינה שרויה ביניהם... שהרי ישראל מתקרבין לשרשם ביום הכפורים, ושוב הו' כמו שאמרו ז"ל מים שנטמאו משיקן והם טהורים... ואם כן ביום הכפורים החיבור והדיבוק לשרשם הוא קודם הכפרה, אדרבה כל הכפרה נסתעפה מן הדיבוק, על כן להורות על זה הקדים הכתוב קטורת לפני ולפנים קודם כפרת הדם. (אחרי תרפ"א)

וילונו וגו' אתם המתם את עם ה', ופירש רמב"ן שהאשימו אותם על שנתנו עצה לבחון בקטורת, והיו יכולין ליתן אות ומופת אחר. ולפי זה נראה דחשבו שמשה מדעת עצמו אמר לבחון בקטורת, מפני שלא אמר מפורש

בשם ה'. ובזה יש לפרש ענשם וכפרתם בקטורת... דהנה הקטורת הוקרבה בחוץ, כדכתיב "והולך מהרה אל העדה", והלא קטורת שהקטירו בחוץ חייבין עליה כרת, אך הוא כענין אליהו בהר הכרמל, שמותר להקריב בחוץ על פי נביא, ואף שמשא לא אמר זה בשם ה', ואם כן בזה עצמו הראה להם שאין משה אומר כלום מדעתו, אלא שכינה מדברת מתוך גרונו, דאי לאו הכי היה מחויב כרת על הקטרה זו, ואי אפשר שדבר שחייבין עליו כרת שהיא פסיקת החיים יעצור המגפה ויביא חיים...

ובזה יש לפרש מה שאמר המלאך לאהרן הנח לי לעשות שליחותי, אף שהוא בעצמו מסר לו רז זה... שאלה היו דברי המלאך, שמה שהקטורת עוצרת המגפה היא רק קטורת של מצוה, אבל לא זו שחייבין עליה כרת, ואף שמשום פקוח נפש מותר לעבור על איסור כרת, מכל מקום כל כמה שלא התרת אינו מעצר המגפה ואינו פקוח, ושוב אסור לעבור ואינו פקוח נפש, ומאין יתחיל ההיתר. וזהו שאמר אהרן אין משה אומר כלום אלא מפי הגבורה, אם כן הרי מותרת הקטרתה בחוץ, והוה לה קטורת של מצוה ושוב עוצרת המגפה. (קרח תרע"ג)

קח את המחתה וגוי' ושים עליה קטורת והולך מהרה, משמע שישים את הקטורת בפנים ואחר כך ילך, ובמעשה כתיב וירץ וגוי' ויתן את הקטורת, ויש להבין למה שינה אהרן? ונראה דהנה הקטרת קטורת בחוץ היא דבר שחייבין עליו כרת, אלא שהכא הותר על פי נביא, וכבר אמרנו שהיתה בזה תועלת לישראל, שידעו שאין משה עושה כלום אלא מפי הגבורה כנ"ל...

והנה זה פשוט דקטורת אחר שעלתה תמרתה והוציאה לחוץ, אף שהיה גמר השריפה בחוץ פטור, דכבר נעשתה מצותה, דמהאי טעמא פטור ממעילה כבש"ס (פסחים כ"ו), ואם כן אם היה נותן את הקטורת על האש בפנים, לא היה ניכר לישראל העומדים בחוץ שעשה בזה מעשה שחייבין עליו כרת, כי חשבו שבודאי הוציאו לאחר שעלתה תמרתה, על כן אהרן כששמע ממשא הלשון "והולך מהרה", הבין שלא ימתין עד שתעלה תמרתה, אלא שיעשה מעשה שחייבין עליו כרת, השכיל לשנות שתהיה נתינת הקטורת על האש

לפני כל העדה, וכיכרו חטאם ויעשו תשובה, ואז תתכן הכפרה אחר החזרה למוטב. (שם תרע"ה)

פרי צדיק:

...ועיקר כח הקטורת למדו ממה שנמנה החלבנה בין סממניה, לתענית שצריך לצרף פושעי ישראל, והיינו דאף החלבנה שריחה רע, מכל מקום מעלה ריח טוב כשהיא עם הקטרת, והוא מורה על מה שאמרו (עירובין כ"א) הדודאים נתנו ריח, אלו בחורי ישראל שלא טעמו טעם חטא. וכבר אמרנו כמה פעמים מדנקט בחורי ישראל, מכלל שמדבר מפגם הברית שגורם הבחרות והילדות, ופגם זה נותן ריח מזוהם ורע מאד, ועל זה בא החלבנה שריחה רע מאד ומופלג בריחו הרע ומנאה הכתוב בין סממני הקטורת, להורות שאף הפושעים בזה עתידין שיתנו ריח טוב... (תצוה ז)

והקטיר עליו אהרן וגו' בהטיבו את הנרות וגו'. תמיד תולה הקטרת בהנרות, וכן הוא כתוב בזוהר הקדוש מתורגם. והיינו כשמופיע האור כי טוב בלב, וזהו בקטרת של שחרית, כשמטיב הנרות שדלקו כבר, והיינו כשנקבע האור מז' בוצינין שהדליק אתמול שמורים על ז' המדות, ובהעלות אהרן וגו' אז עיקר זמן הקטורת... ושזה כח אהרן שושבינא דמטרוניתא ליפות ולטהר לכנסת ישראל שימצאו חן בעיני השי"ת, ואף החלבנה שריחה רע נותן ריח טוב, ומרמז למושעי ישראל והיינו כשמתקן לכנסת ישראל שמבוררין בכל העשר מדות דקדושה שנגדם עשר סממני הקטורת, אז אף הפושעים שנגד החלבנה קשורים בשורש בהשי"ת, ומהם יהיה גם כן האור כי טוב... (שם יב)

והנה אמרו ז"ל (סוכה מ"ה) על הערבה שהיו מקיפין בה את המזבח שהיו גבוהות י"א אמות, ויש לומר שהוא מכוון אף עם י"א סמני הקטורת, להכניע החיצונים ששרשם ממספר י"א ותשע, היפך של הקדושה שהיא עשר. וסמני הקטורת היו עשר המינים שריחם טוב, והחלבנה שהיא הי"א שריחה רע לרמז על פושעי ישראל שנכללים יחד להקדושה. ויש לומר שזהו

גם כן רמז חז"ל על הערבה שהיתה י"א אמות, כדי שיהיה גוחות אמה על גבי המזבח נגד רמז החלבנה שנכללת בסימנים כנ"ל. והנה איתא בהרמב"ם ז"ל טעם על קטורת לטהר העיפוש של בשר הקרבנות, וצווחו כולם עליו. ויש לומר שהוא גם כן טעם אחד שעל פי הקבלה להכניע החיצונים של אברים ופרדים כידוע, רק שהוא ז"ל הלביש את הטעם בלבוש פשוט. והנה במסכת תמיד פ"ג מ"ח) חשב עשרה דברים שהיו ביריחו, ותשעה מהם היו קולות ואחד מהם הוא הריח שהיו מריחים ריח הקטורת, ויש לומר שהוא גם כן נגד הכולל, והוא אור המקיף המכניע הקליפות כנ"ל. (הושענא רבא כט)

מכתב מאליהו:

סגולה היתה בציץ, שכל המביט בו היה מתבייש ממעשיו הרעים וחוזר בתשובה, וכן המריח עשן הקטורת (עיין זהר תצוה רי"ח), וזהו גדר כפרת הציץ וכן של הקטורת, וכל זה הוא מגדרי הסייעתא דשמיא שבבית המקדש, מי שמוכן לחטוף רגע זה של סייעתא דשמיא הוא יכול לבוא לידי תיקון גמור... (חלק ד עמוד רעו)

"אשה ריח ניחוח לה" פרשת ויקרא א, ט

הביטוי "אשה ריח ניחוח לה" מצוי בפרשה זו שש פעמים והוא חוזר ונשנה בפרשיות אחרות (בנוסח זה או אחר) יותר מעשר פעמים. אונקלוס הארמי מתרגם: קורבן דמתקבל ברעוא קדם ה'. ופירושו: קרבן שמתקבל ברצון לפני ה'. רש"י מפרש "אשה" מלשון אש, ו"ניחוח" מלשון נחת רוח (הקרבן הנשרף באש המזבח גורם נחת רוח לה', שנעשה רצונו) רעיון נאה מביא לפסוק זה רבי יעקב צבי מקלנבורג בספרו "הכתב והקבלה": וז"ל: המקריב קרבנו לא יחשוב, שבקרבו לבד נתכפר עונו. אבל(=אלא) יעלה בדעתו שקרבנו אינו כי אם "ריח ניחוח" אל מה שהוא עתיד לעשות: ואם אינו מתקן מעשיו, נאמר עליו: "למה לי רוב זבחיכם? (ישעיה א', י"א). והושאל לשון "ריח ניחוח" – כי כאשר הריח הטוב הבא מרחוק עד היות הדבר בעצמו טוב, כמו כן יהיה הקרבן לפי ה' כמבשר על המעשים הטובים, שעתיד מקריב לעשות מכאן והלאה.

זוהר:

כאשר מתחילים את הלימוד בספרי הקבלה ובספר הזוהר יש תפילה מספר עץ החיים מהאר"י ז"ל.

"רבון העולמים עתיקא קדישא ואדוני האדונים, אב הרחמים והסליחות מודים אנחנו לך ה' אלהינו ואלהי אבותינו בקידה ובהשתחויה שקרבנתנו לעבודתך עבודת הקדש ונתת לנו חלק בתורתך הקדושה והטהורה מה אנחנו ומה חיינו אשר עשית עמנו חסד גדול כזה ע"כ אנחנו מפילים תחנונינו לפניך שתמחול ותסלח לכל חטאתינו ועונותינו ופשעינו ואל יהי עונותינו מבדילים בינינו לבינך וכן יהרמ"י או"א שתכין לבנו ליראתך ואהבתך ותקשיב אזניך לדברינו ותפתח לבינו בסודות תורתך ויהיה לימודינו זה נחת רוח לפני כסא כבודך כריח הניחוח ותאציל עלינו אור מקורות נשמתנו בכל נשמותיהם ובכל בחינותיהם ושיתנוצצו נצוצות עבדך הקדושים אשר על ידם גילית דבריך אלה בעולם ובזכותם תאיר עינינו במה שאנו לומדים כמאמר נעים זמירות ישראל גל עיני ואביטה נפלאות מתורתך. יהיו לרצון אמרי פי והגיון לבי לפניך ה' צורי וגואלי. אכ"ר".

במאמרי מעלות הרשב"י המלוקטים מהספר הזוהר הקדוש עם פירוש הנפלא מתוק מדבש. "כד מסיים רבי שמעון למלעי באורייתא, מאן חמי שירין, מאן חמי חדותא דמשבחין למריהון, מאן חמי קלין דאזלין בכלהו רקיעין, אתיין כלהו בגיניה דרבי שמעון, וכרעין וסגדין קמי דמריהון, סלקין ריחין דבוסמין דעדן עד עתיק יומין, וכל האי בגיניה דרבי שמעון".

כשמסיים רבי שמעון לעסוק בתורה, באות כל הנשמות וכל המלאכים בשביל שבחו של רבי שמעון וכורעים ומשתחוים לפני קונם ומעלין ריחות של בשמים של העדן עד עתיק יומין, היינו הצדיקים שבגן עדן מעלים התעוררות המ"ן מהעולם הזה מהמלכות מהשכינה עד בחינת עתיק יומין. וכל זה בזכותו ובכוחו של רבי שמעון.

גם מופיע בשיר בר יוחאי להרב המקובל האלקי רבי שמעון לביא זיע"א ע"פ ביאור ספר כוונת הברכות להרב המקובל בעל מתוק מדבש זצוק"ל. **"בר יוחאי ולשדה תפוחים עלית ללקוח בו מרקחים סוד תורה כציצים ופרחים נעשה אדם נאמר בעבודך"**. - אשרי שזכית להיכנס בחיידך לגן עדן הנקרא שדה תפוחים ששם גילו לך סודות התורה נעימים כבשמים. (מרקחים פירושו בשמים והוא כינוי לסודות התורה) וזכית ע"י שגילית את הנסתרות בספר הזוהר, להשלים את תכלית הבריאה. שהיא ע"י למוד התורה הקדושה ופרט לימוד סודותיה.

אמר ר' אבא שב בני שב, ישבו, הריח ר' אבא באותו ורד, אמר, ודאי אין העולם מתקיים אלא על הריח, (שהוא סוד המוחין דהארת חכמה המריחים ממטה למעלה כדרך הריח), כי אני רואה שאין הנפש מתקיימת אלא על הריח, ועל כן מריחים בהדס במוצאי שבת, (כדי להמשיך המוחין דהארת חכמה שה"ס ריח כנ"ל). (שמות שסג)

פתח ואמר וירח את ריח בגדיו וגו', ריח בני כריח שדה וגו' וירח את ריח בגדיו, משמע שהלבושים היו מעלים ריח טוב שלא נעדר מהם לעולם ריח ההוא, עתה יש להסתכל, כתוב ריח בגדיו, וכתוב ריח בני, ולא אמר ריח הבגדים אלא ריח בני, ומשיב אלא למדנו, כיון שנכנס יעקב נכנס עמו גן עדן, ולמדנו אותם הבגדים היו של אדם הראשון, שכתוב ויעש ה' לאדם ולאשתו כתנות עור וילבישם והוציאם מגן עדן. (בא קמח)

וצריך להריח בבשמים כשיוצא השבת, משום שנסתלק רוח ההוא (מן האדם שהוא תוספת נשמה של שבת), והנפש של האדם נשארת ערומה, מכח הסתלקות ההיא שנסתלק הרוח ממנה, וכבר העמידוהו.

כתוב, וירח את ריח בגדיו ויברכהו וגו', מקרא זה העמידוהו ולמדנו, אבל תא חזי, הריח הוא קיום של הנפש, משום שהוא דבר הנכנס אל הנפש ולא לגוף, תא חזי, כתוב, וירח את ריח בגדיו, הרי העמידוהו שהם הלבושים של אדם הראשון היו, שנתן לו הקב"ה ללבוש אותם... (ויקהל רעא)

בעוד שהיו הולכים פגשו איש אחד שהיה בא, וג' ענפי הדס בידו (המובחר בהדסים הינו הדס משולש שיוצאים ממנו מכל שלב 3 עלי הדס יחיד קרובים כמו ההדס שמברכים עליו בסוכות 4 המינים), קרבו אליו, אמרו לו, למה לך זה, אמר, כדי לתת הרוחה אל האובדת, (דהיינו הנשמה יתרה הנאבדת מנפש האדם במוצאי שבת), אמר ר' אלעזר יפה אמרת, אבל שלשה למה לך, אמר לו, אחד לאברהם אחד ליצחק ואחד ליעקב, (שהם ג' קוין, חסד גבורה ת"ת), **וקשרתי אותם יחד והרחתי בהם משום שכתוב, לריח שמניך טובים שמן תורק שמך.** כי בריח הזה מתקיימת חולשת הנפש, ומתקיימת באמונה זו, שהיא המלכות), ונמשכות ברכות מלמעלה ומלמטה. (פירוש כי ריח, רומז על הארת החכמה המתגלה במלכות, שהיא נמשכת מג' קוין דז"א, שה"ס ג' הדסים, ועל כן כשמריחים את ההדסים צריכים לכוון להמשיך הארת החכמה מהם אל המלכות). אמר ר' אלעזר אשרי חלקם של ישראל בעולם הזה ובעולם הבא.

תא חזי אין העולם מתקיים אלא על הריח, ומריח הזה (שמריחים למטה) **נודע ריח אחר** (למעלה, שה"ס הארת חכמה), כי בשעה שיוצא השבת, והנפש יתרה (שאדם קונה בשבת) מסתלקת, ונשארים נפש ורוח של האדם מפורדים ועצובים, בא הריח הזה, (שממשיכים אותו על ידי ריח ההדסים, והנפש והרוח) מתקרבים על ידו זה אל זה ושמחים.

ועל כן צריך הרוח (של האדם) אחר הרוח (שלמעלה, שהוא ז"א), לקבל את הריח, (שה"ס הארת החכמה), כיון שמתקבל הריח מתקרבים (רוח ונפש שלמעלה, שהן זו"ן, וכן רוח ונפש של האדם) זה אל זה ושמחים. כעין זה הוא, ריח של הקרבן, שבריח הזה מתקרבים הכל יחד, (דהיינו כל הספירות של ז"א), **ומתלהטים מהם הנרות, (שהם הספירות של המלכות), ושמחים...**

ועל כן ריח הקרבן הוא קיום הכל וקיום העולם, והקרבן הוא על ידי הכהן המקריב הכל, ומשום זה, שבעת ימי מילואים נשלמים בו, (שהם כנגד ז"ס חג"ת נהי"מ), כדי שכולם יתברכו בעבודתו, ושמחות וברכות תמצאנה למעלה ולמטה. (צו קפז, ועיין שם עוד)

לריח שמניך טובים, אמר רבי שמעון, המקרא הזה הסתכלתי בו, והוא סתום בסוד עליון. ריח, יש ריח ויש ריח, והרבה ריחות יש, יש ריח העולה ממטה למעלה, כמו ריח הקרבנות, שזה הוא ריח, העולה וקושר קשרים זה בזה ומשתלשל זה בזה, (דהיינו שמשלבים זה בזה בדרך ירידה), עד שנעשה הכל קשר אחד ואור אחד.

יש ריח אחר, וזה הוא מלך המשיח שנקרא ריח, שכתוב, והריחו ביראת ה', וזה נקרא ריח, ומתקשר בסוד ריח קרבן. וזה סוד אשה ריח ניחוח לה', אשה הוא לחוץ מן הקשר, שהמזונות והאור של צבאות ומחנות האש נצטמצמו בצהרים, ריח הוא לפניים ממנו, וזהו שמתקשר בפנים, ומאיר בסוד ברית הקדש, וזהו שהמלך המשיח נקרא שהוא ריח מאלו הבשמים העליונים, שכתוב כריח בשמים... (זהר חדש שיר השירים קפז, ועיין שם עוד)

פתח ר' שמעון ואמר, כתוב, וירח את ריח בגדיו ויברכהו, מה ראה יצחק, שאף על פי שיעקב הביא לו אותו המאכל והמשתה, לא ברכו, עד הזמן שהריח בלבושים האלו.

כאן יש להסתכל, הרי הלבושים האלו לא היו שלו, של יעקב, כי התורה מעידה, שכתוב, את בגדי עשו בנה הגדול, וכאן כתוב את ריח בגדיו, וכי בגדיו היו, ריח הבגדים היה צריך לומר, מהו בגדיו. אלא בגדיו ממש היו ודאי אלו הלבושים, ולא של עשו, ואף על פי שכתוב, בגדי עשו, לתועבה היו אצלו, כעין זה אותה הבאר (שה"ס המלכות), שיעקב ישב עליה, ומשה ישב עליה, לתועבה היתה אצל אחרים, כיון שבא יעקב, התודעה הבאר לבעליה, ועלו אליו המים...

כעין זה לבושים אלו, לתועבה היו אצל עשו, כיון שלבש אותם יעקב, התודעו הלבושים לבעלם, מיום שעשה אותם הקב"ה לא העלו ריחם עד אותו זמן שלבש אותם יעקב, (שה"ס הקו האמצעי), כי הלבושים חזרו לצורתם, יעקב היה ודאי צורתו של אדם ויפיו, (דהיינו הקו האמצעי), ובשעה שראו הלבושים צורת אדם, העלו ריח.

ג' ריחות עלו כאן, א' ריח בגדיו, ב', ריח בני, ג', ריח שדה אשר ברכו ה'. וכל הג' עלו ליצחק בשעה שבא אליו יעקב. וכל ג' הריחות כתובים במקרא הזה, ריח בגדיו, היינו על כן עלמות אהבוך, ריח בני, היינו שמניך טובים, ריח שדה, היינו שמן תורק שמך, ודאי שהכל הוא קשר אחד. ובו סוד ריח הקרבן שהערנו, כמו שנאמר (בכתוב אשה ריח ניחוח לה')... (שם ריא, ועיין שם עוד)

אמר רבי חלפתא, כשושנה בין החוחים, נותנת ריח טוב, כך רות מזרע האומות נתנה ריח טוב לפני הקב"ה, כשושנה, שהעלתה ריח טוב, כך רות ממעשיה הטובים נכנסה תחת כנפי השכינה. (שם רות קטט)

זוהר פרשת בא (דף ל"ט ע"ב) ע"פ מתוק מדבש שמרחיב על ענין הבגדים והנה מה שלמדנו כשנכנס יעקב נכנס עמו ג"ע הוא כפשוטו לפי שהיה צדיק ולבש נשמה טהורה, ומי שלובש נשמה הוא מתלבש כעין אותם בגדים רוחניים שהלביש הקב"ה לאדם ואשתו, אז ריח ג"ע עולה עמו כי מי הוא המוציא ריח ג"ע אלא הנשמה שהצדיק מתלבש בה, והיינו מאמר השני שאמרו חז"ל שהיה לבושי אדה"ר, לא ממש אותם לבושים של אדה"ר, אלא כמו אלו הלבושים עשה הקב"ה לאדם וחיה כמ"ש ויעש ה' אלהי"ם, כמו כן מתלבש כל אדם ואשתו כשהם צדיקים וכמוהם נתלבש יעקב ועלה ריחו כריח ג"ע והריח יצחק באותו הריח, ואין לדחות כלום מדברי הקדמונים רק מה שאמרו חז"ל שלבושי אדה"ר באו לידי נמרוד ומנמרוד לעשיו, אף גם זאת אפשר לתרץ כי סוד הקדושה היה בגלות עד זמן הברכות של יעקב, לכן פגם הנחש באלו הלבושים הרוחניים של אדה"ר וינק מן הברכות שהם זיו וזוהר הלבושים, ועי"ז באו לידי נמרוד שהוא סוד הנחש המורד ומידו לעשיו מפני שס"מ סר מנמרוד ויהי ערהו ונדבק בעשו אוהבו, ויעקב נטל הברכות בעקבה מהנחש והס"מ ועשו, והוא מה שאמרו חז"ל שאלו בגדי החמודות שלבש יעקב בעת הברכות היו אדה"ר שתחילה היו בידי נמרוד ועשו דהיינו סוד הברכות שהם זיו וזוהר אלו הלבושים הם באו לידי נמרוד ועשו, ועתה נטלן יעקב ע"י הברכות (עי' פ' תולדות דף קמ"ב ע"ב) (רמ"ק ומפרשים).

תלמוד בבלי:

איתמר ריח רע שיש לו עיקר, רב הונא אמר מרחיק ד' אמות וקורא קריאת שמע, ורב חסדא אמר מרחיק ד' אמות ממקום שפסק הריח וקורא קריאת שמע... בעו מיניה מרב ששת ריח רע שאין לו עיקר מהו, אמר להו אתו חזו הני ציפי דבי רב דהני גנו והני גרסי, והני מילי בדברי תורה, אבל בקריאת שמע לא, ודברי תורה נמי לא אמרן אלא דחבריה, אבל דידיה לא. (ברכות כה א)

תניא אידך אכל כל מאכל ולא אכל מלח, שתה כל משקין ולא שתה מים ביום ידאג מן ריח הפה ובלילה ידאג מפני אסכרה... אמר ר' יוחנן הרגיל בעדשים אחת לשלשים יום מונע אסכרה מתוך ביתו, אבל כל יומא לא, מאי טעמא משום דקשה לריח הפה. (שם מ א)

אמר רבי חייא בריה דאבא בר נחמני אמר רב חסדא אמר רב ואמרי לה אמר רב חסדא אמר זעירי כל המוגמרות מברכין עליהן בורא עצי בשמים חוץ ממושק, שמן חיה הוא, שמברכין עליו בורא מיני בשמים... אמר ליה רב חסדא לרב יצחק האי משחא דאפרסמון מאי מברכין עלויה, א"ל הכי אמר רב יהודה בורא שמן ארצנו... א"ל הכי אמר רבי יוחנן בורא שמן ערב... אמר רב ששת הני סיגלי מברכין עלייהו בורא עשבי בשמים, אמר מר זוטרא האי מאן דמורח באתרוגא או בחבושא אומר ברוך שנתן ריח טוב בפירות. (שם מג א, וראה שם עוד)

אמר רב זוטרא בר טוביה אמר רב מניין שמברכין על הריח, שנאמר כל הנשמה תהלל י-ה, איזהו דבר שהנשמה נהנית ממנו ואין הגוף נהנה ממנו, **הוי אומר זה הריח.** (שם שם ב וראה שם עוד)

וא"ר יצחק כל האוכל ירק קודם ארבע שעות אסור לספר הימנו, מאי טעמא משום ריחא. (שם מד ב)

אמר להו מי שאכל שום וריחו נודף יחזור ויאכל שום אחר כדי שיהא ריחו נודף. (שם נא א)

אין מברכין לא על הנר ולא על הבשמים של מתים, מאי טעמא... בשמים לעבורי ריחא הוא דעבידי... אמר רב הונא בשמים של בית הכסא ושמן העשוי להעביר את הזוהמא אין מברכין עליו... מיתבי הנכנס לחנותו של בשם והריח ריח אפילו ישב שם כל היום כלו אינו מברך אלא פעם אחד, נכנס ויצא נכנס ויצא מברך על כל פעם ופעם, והא הכא דלאו לריחא הוא דעבידא וקמברך, אין לריחא נמי הוא דעבידא, כי היכי דנירחו אינשי וניתו ונזבון מיניה. תנו רבנן היה מהלך חוץ לכרך והריח ריח, אם רוב עובדי כוכבים אינו מברך אם רוב ישראל מברך, רבי יוסי אומר אפילו רוב ישראל נמי אינו מברך מפני שבנות ישראל מקטרות לכשפים... הוי לה מיעוטא לכשפים ומיעוטא נמי לגמר את הכלים אשתכח רובא דלאו לריחא עביד, וכל רובא דלאו לריחא עביד לא מברך. אמר ר' חייא בר אבא אמר רבי יוחנן המהלך בערבי שבתות בטבריא והריח ריח אינו מברך, מפני שחזקתו אינו עשוי אלא לגמר בו את הכלים. תנו רבנן היה מהלך בשוק של עכו"ם נתרצה להריח הרי זה חוטא. (שם נג א)

שלושה משיבין דעתו של אדם, אלו הן קול ומראה וריח. (שם נז ב)

אכל ולא הלך ד' אמות אכילתו מרקבת, וזהו תחילת ריח רע, הנצרך לנקביו ואכל דומה לתנור שהסיקוהו על גבי אפרו, וזהו תחילת ריח זוהמא. (שבת מא א)

אמר רחבה אמר רבי יהודה עצי ירושלים של קינמון היו, ובשעה שהיו מסיקין מהן ריחן נודף בכל ארץ ישראל, ומשחרבה ירושלים נגנזו ולא נשתייר אלא כשעורה ומשתכח בגזאי דצימצמאי מלכתא (כך שמה). (שם סג א)

א"ל קיסר לר' יהושע בן חנניא מפני מה תבשיל של שבת ריחו נודף, אמר לו **תבלין אחד יש לנו ושבת שמו, שאנו מטילין לתוכו וריחו נודף, אמר לו תן לנו הימנו, אמר לו כל המשמר את השבת מועיל לו, ושאינו משמר את השבת אינו מועיל לו.** (שם קיט א)

דרש רבא מאי דכתיב **הדודאים נתנו ריח, אלו בחורי ישראל** שלא טעמו טעם חטא. (עירובין כא ב)

בגמרא (פסחים כו א) נחלקו האם ריח אסור בבישול.

אמר רב פפא קול ומראה וריח אין בהן משום מעילה לפי שאין בהן ממש, וריח לאחר שתעלה תמרותו אין בו משום מעילה הואיל ונעשית מצותו...

ולוי אמר אפילו בשר שחוטה כחוש שצלאו עם בשר נבילה שמן מותר, מאי טעמא, ריחא בעלמא הוא וריחא לאו מילתא היא... אמר לך רב דכולי עלמא ריחא מילתא היא, לאו איתמר עלה דההיא אמר רבה בר בר חנה אמר ריש לקיש בפת חמה וחבית פתוחה דברי הכל אסור... לא נחלקו אלא בפת חמה וחבית חתומה, פת צוננת וחבית פתוחה... ההיא ביניתא (דג) דאיטווא בהדי בישרא (בתנור אחד), אסרה רבא מפרזקיא למיכליה בכותחא (מאכל חלב), מר רב רב אשי אמר אפילו במילחא נמי אסורה משום דקשיא לריחא ולדבר אחר. (שם עו ב)

בסוגייתנו נחלקו רב ולוי האם כאשר מאכל קולט ריח מדבר איסור הוא נאסר מחמתו. שאלה זו נוגעת להגדרת "ריח" של דבר, האם הוא דבר ממש שיכול לאסור, או שאין בו ממשות. מסקנת הגמרא שבדברי התנאים וודאי שישנה דעה הסוברת ש"ריחא - מילתא היא", אך אפשר שהדבר נתון במחלוקת. עוד מובא בהמשך מעשים באמוראים שהחמירו בדין הריח.

יש לעמוד בסוגייתנו על יסוד מחלוקתם של רב ולוי ומה הם סברותיהם. יש לדון בדבר על פי הכלל הרגיל בתערובות של איסור והיתר שהמיעוט בטל ברוב, אלא שישנם גדרים שונים של ביטול, וצריך אם כן להבין מה הם הסברות שבסוגייתנו.

כיוצא בסוגייתנו, גם במסכת עבודה זרה (ס"ו ע"ב) נחלקו אביי ורבא האם ריחא מילתא היא. הנידון שם הוא לגבי יין נסך שאסור בהנאה, והאדם שואף את אידיו כדי לעמוד על טיבו. אביי מחמיר ואוסר זאת כיוון ש"ריחא מילתא היא", ורבא מקל בדבר.

ולהלכה נפסק: פסקי הרמב"ם והשולחן ערוך

אין צולין בשר שחוטה עם בשר נבלה או בהמה טמאה בתנור אחד, ואף על פי שאין נוגעין זה בזה. ואם צלאן, הרי זה מותר, ואפילו היתה האסורה שמנה הרבה והמותרת רזה, שהריח אינו אוסר, ואינו אוסר אלא טעמו של איסור. (רמב"ם מאכלות אסורות ט"ו, ל"ג)

אין צולין בשר כשרה עם בשר נבלה או של בהמה טמאה בתנור אחד, ואף על פי שאין נוגעים זה בזה. ואם צלאן, הרי זה מותר, ואפילו היתה האסורה שמינה הרבה והמותרת רזה...

הגה. והוא הדין לבשר עם חלב נמי דינא הכי. ונוהגין להחמיר לכתחילה אפילו בתנור גדול, ובדיעבד להקל אפילו בתנור קטן. ואם אפה פת עם בשר, אסור לאכלו עם חלב, אם יש לו פת אחר. וכן אם גוי אפה פת עם איסור אסור לקנות אותו פת אם יש פת אחר, דכל זה מקרי לכתחילה. אבל אם אין לו פת אחר בריוח, מותר בשניהם, דזה מקרי לענין זה דיעבד. יש אומרים דאין מתירין ריחא אפילו בדיעבד, אלא אם כן התנור פתוח קצת מן הצד או למעלה במקום שהעשן יוצא, ובמקום הפסד אין להחמיר בדיעבד אפילו סתום לגמרי...

יש אומרים דאיסור האוסר במשהו כגון חמץ בפסח, ריחא מלתא ואוסר אפילו בדיעבד אם התנור קטן והוא סתום, והאיסור וההיתר מגולין תוך התנור. ויש אומרים שאין לחלק. ובמקום הפסד יש לסמוך אדברי המקילין... (יורה דעה ק"ח, א')

רואים שיש השפעה של הריח על המאכל בהיתר ואיסור המאכל.

הניסים בבית המקדש

וזה אחד מעשרה נסים שנעשו במקדש, דתנן, עשרה נסים נעשו בבית המקדש, לא הפילה אשה מריח בשר הקדש... (יומא כא א)

עזים שביריחו היו מתעטשות מריח הקטורת, נשים שביריחו אינן צריכות להתבשם מריח קטורת, כלה שבירושלים אינה צריכה להתקשט מריח

קטורת. אמר רבי יוסי בן דולנאי עזים היו לאבא בהרי מכמר והיו מתעטשות מריח הקטורת. אמר רבי חייא בר אבין אמר רבי יהושע בן קרחה סח לי זקן אחד פעם אחת הלכתי לשילה והרחתי ריח קטורת מבין כותליה. (שם לט ב)

מעשיות מהגמרא בנושא ריח.

והיינו דאמר רבא חמרא וריחני פקחין (עשאוני פקח). (שם עו ב) שאומרים שמי ששותה יין מתבשם כלומר משתכר כמו שיש ריח משכר המסב עונג לשותה כך מי שרוצים לעורר אותו משיכרון של היין נותנים לו להריח ריחות חזקים מעוררים .

עוברה שהריחה מאכילין אותה עד שתשיב נפשה... תנו רבנן עוברה שהריחה בשר קודש או בשר חזיר תוחבין לה כוש ברוטב ומניחין לה על פיה, אם נתיישבה דעתה מוטב, ואם לאו מאכילין אותה רוטב עצמה, ואם נתיישבה דעתה מוטב ואם לאו מאכילין אותה שומן עצמו, שאין לך דבר שעומד בפני פקוח נפש, חוץ מע"ז וגילוי עריות ושפיכות דמים... (שם פב א) בעניין מעוברת שמתאוה לאכול והיא הריחה אוכל ורוצה לאכול ביום כיפור מפני פיקוח נפש לוולד אך אם היא תתאוה לאיסור ככל הנראה יצא לה בן שלא ילך בדרך התורה ואם לא סיכוי גבוה שיצא צדיק .

עוד עניין מעניין בתינוק בן יומו "סומא מנא ידע (תינוק שזו אמו), אמר רב אשי בריחא ובטעמא." (כתובות ס א) מאיזה גיל התינוק מכיר את אימו? ואיך יכיר את אימו אומרים חזל שהוא יכיר בחלב אימו בריח ובטעם .

...דאכלה אתרוגא הוּוּ לה בני ריחני, ברתיה דשבור מלכא אכלה בה אמה אתרוגא והוּוּ מסקי לה לקמיה אבוה בריש ריחני... האישה שבהריון מריחה אתרוגים ואוכלת יצאו לה בנים יפים ריחניים (שם סא א)

מאי בעל פוליפוס, אמר רב יהודה אמר שמואל ריח החוטם, במתניתא תנא ריח הפה... (שם עז א, וראה שם עוד) ניתן לזהות מחלות ע"י ריח מהפה בעיות עיכול וכו'.

"ותחמרה בחמר ובזפת", תנא חמר מבפנים וזפת מבחוץ כדי שלא יריח אותו צדיק ריח רע. (סוטה יב א) על משה רבינו שהיה ביאור בתיבה.

תניא ר"ש בן אלעזר אומר טהרה בטלה טעם וריח... ירידת הדורות נפגם וירדה האיכות של טעם הפירות והריח עקב עוונות הדור. (שם מט א)

אמר ר' יצחק שרו של ים רהב שמו, ואלמלא מים מכסין אותו אין כל בריה יכולה לעמוד בריחו, שנאמר לא ירעו ולא ישחיתו בכל הר קדשי וגו', כמים לים מכסים, אל תיקרי לים מכסים אלא לשרה של ים מכסים. (שם עד ב)

...וואלמלא מכניס (לויתן) ראשו לגן עדן אין כל בריה יכולה לעמוד בריחו, שנאמר ים ישים כמרקחה. (שם עה א)

"דיתיב רבי וקא דריש והריח ריח שום, אמר מי שאכל שום יצא, עמד רבי חייה ויצא, עמדו כולן ויצאו, בשחר מצאו רבי שמעון בר' לרבי חייה אמר ליה אתה הוא שציערת לאבא, אמר לו לא תהא כזאת בישראל." (סנהדרין יא א) רבי יהודה הנשיא הגיע לבית המדרש ואמר מי שאכל שום שיצא החוצה קם רבי חייה ויצא ומייד כל הישיבה יצאו אחריו ורבי יהושה הנשיא נשאר לבד לאחר הדרשה הוא נישאל למה הוא יצא, ואז רבי חייה אמר שיצא כדי שלא תהא בושה לתלמיד שאכל ויתבייש.

...אמרו ליה במשיח כתיב דמורח ודאין, נחזי אנן אי מורח ודאין... (שם צג ב)

א"ר חנינא משל דרבי יוחנן למה הדבר דומה, לחבית של יין שהיתה מונחת במרתף של חומץ, במקומה ריחה נודף, שלא במקומה אין ריחה נודף. א"ר אושעיא משל דריש לקיש למה הדבר דומה, לצלוחית של פליטון שהיתה מונחת במקום הטנופת, במקומה ריחה נודף וכל שכן במקום הבושם. (שם קא א)

ריחיה חלא (חומץ) וטעמא חמרא (יין), חלא... רבא אמר ריחיה חלא וטעמא חמרא חמרא... אביי אמר אסור, ריחא מילתא היא, רבא אמר מותר, ריחא לאו מילתא היא... (ע"ז סו ב, וראה שם עוד) נחלקו בגמרא אביי ורבא האם יין שנפל לחומץ או חומץ שנפל ליין האם אוסר את היין וחכמים נחלקו בעניין הריח אם הריח טוב והטעם לא יש מחלוקת האם לפסוק על פי ריח היין.

עשרה דברים קשין ללימוד... והעובר מתחת ריח רע של נבילה... (הוריות יג ב)
יש השפעה של העובר במעי אימו בזמן ההריון מה שהיא מריחה.

בשלמא בית מינכרא צורתו, אלא מזבח מנא ידעי (מקומו)... ורי' שמואל בר
נחמני אמר מכל הבית כולו הריחו ריח קטרת, משם הריחו ריח אברים.
(זבחים סב א)

והאמר ר"ש בן פזי א"ר יהושע בן לוי משום בר קפרא קול ומראה וריח אין
בהן משום מעילה, ריח אחר שתעלה תמרתו אין בו משום מעילה, שהרי אין
לך דבר אחר שנעשה מצותו ומועלין בו... מסייע ליה לרי' יוחנן דאמר ר"י
כשם שהדיבור רע ליין כן הדיבור יפה לבשמים... דבר שקיטר ועולה וריחו
נודף, אף כל דבר שקיטר ועולה וריחו נודף (כריתות ו א וב)

א"ר חנא בר בזנא א"ר שמעון חסידא כל תענית שאין בה ממושעי ישראל
אינה תענית, שהרי חלבנה ריחה רע ומנאה הכתוב עם סממני קטרת... (שם)

תלמוד ירושלמי:

שכל המומין הפוסלין בכהנים פוסלין בנשים, הוסיפו עליהן באשה ריח הפה
וריח הזיעה... (קידושין כז א)

מרחיקין את הנבילות ואת הקברות ואת הבורסקי מן העיר חמשים אמה...
דבית ר' ינאי אמרי עד מקום שעומד ומריח. (בבא בתרא ו ב)

מדרש רבה:

וירח ה' את ריח הניחות, הריח ריחו של אברהם אבינו עולה מכבשן האש,
וירח ריח של חנניה מישאל ועזריה עולה מכבשן האש... וירח ה' הריח ריח
דורו של שמד. רב שלום בשם ר' מנחמא בר זעירא אמר משל למלך שהיה
מבקש לבנות לו פלטין על הים ולא היה יודע היכן לבנותה, ומצא צלוחית
של אפולסמון והלך והריחה ובנה אותה עליה. (בראשית לד י)

רבי ברכיה פתח (שיר השירים א') לריח שמניך טובים שמן תורק שמך, אמר רבי
ברכיה למה היה אברהם אבינו דומה, לצלוחית של אפופילסימון מוקפת

צמיד פתיל ומונחת בזוית ולא היה ריחה נודף, כיון שהיתה מטלטלת היה ריחה נודף, כך אמר הקב"ה לאברהם אבינו, טלטל עצמך ממקום למקום ושמך מתגדל בעולם. (שם לט ב)

...ברח (ר' אליעזר בן הורקנוס) אצל רבן יוחנן בן זכאי והיה אוכל קוזזות אדמה עד שעשה פיו ריח רע, הלכו ואמרו לריב"ז ריח פיו של ר"א קשה לו, א"ל כשם שהבאשת ריח פיך על התורה כך יהיה ריח תלמודך הולך מסוף העולם ועד סופו. (שם מב א) הגמרא שם מביאה את הסיפור של רבי אליעזר בן הורקנוס שרצה ללכת ללמוד תורה בישיבה של רבי יוחנן בן זכאי ולא גילה שרעב והיה אוכל מספר ימים עשב בלבד עד שעלה ריח מפיו והבינו החברים שהוא לא אכל כלל כבר מספר ימים .

ויגש וישק לו וירח את ריח בגדיו, א"ר יוחנן אין לך דבר שריחו קשה מן השטף הזה של עזים, ואת אמרת וירח את ריח בגדיו ויברכהו, א"ל בשעה שנכנס יעקב אבינו אצל אביו נכנסה עמו גן עדן, הדא הוא דאמר לו ריח ריח בני כריח שדה... (שם סה יח)

דבר אחר מלמד שהראה לו הקב"ה בית המקדש בנוי וחרב ובנוי, ראה ריח בני הרי בנוי, כריח שדה הרי חרב, המד"א (מליכה ג') ציון שדה תחרש, אשר ברכו ה' בנוי ומשוכלל לעתיד לבא... (שם שם יט)

א"ר אבא בר כהנא והלא אין דרכן של ישמעאלים להיות טעונים אלא עורות ועיטרן, אלא ראה מה זימן הקב"ה לאותו צדיק באותה שעה שקים מלאים בשמים כדי שתהא הרוח מנשבת בהם מפני ריחן של ערביים. (שם פד טז) יוסף הצדיק הזדמנה לו אורחת ישמעלים שנושאת בשמים בנס .

א"ר שמואל בר יצחק כל מה שסיגל אדם מצות ומעשים טובים לפיו ולא לריח רע, לפי שהנפש הזו יודעת כל שיגיעה לעצמה יגיעה, לפיכך אינה שביעה למצות ומעשים טובים. (ויקרא ד ב)

כי על אפי ועל חמתי היתה לי העיר הזאת, א"ר הילל בר הילני כזה שהוא עובר במקום המטונף ועקם חוטמו. (שם יב ד)

אמר הקב"ה בני לא מפני שיש לפני אכילה ושתיה אמרתי לכם, אלא בשביל הריח שתהיו ערבים ונוחין לפני **כריח ניחוחי**. (במדבר כא יז)

...אף בגדיהם שהיו מעשה שמים היה הענן שף בהן ואינו מזיקן... א"ל ולא היה ריחן רע, מכח הזיעה, א"ל היו מתענגים בנאות דשאים של באר והיה ריחן מפעפע בכל העולם, מנין שנאמר (שיר ד') וריח שלמותיך כריח לבנון, וכל השבח הזה מהיכן, ממעין גנים באר מים חיים. (דברים ז יא) מסע בניי ישראל במדבר ריחוף על הענן והיו עם ריח טוב ללא צורך במקלחת או התרעננות כל הזמן היה להם נס.

לריח שמניך טובים, ר' ינאי בריה דר' שמעון כל השירים שאמרו לפניך האבות ריחות היו, אבל אנו שמן תורק שמך, כאדם שמריק מכלי לכלי חבירו, כל המצות שעשו לפניך האבות ריחות היו אבל אנו שמן תורק שמך, רמ"ח מצות עשה ושס"ה מצות לא תעשה. (שיר השירים א כ)

עד שהמלך במסיבו, ר"מ אומר עד שהמלך מלכי המלכים הקב"ה במסבו ברקיע נתנו ישראל ריח רע ואמרו לעגל (שמות ל"ב) אלה אלהיך ישראל. א"ל ר' יהודה דייך מאיר, אין דורשין שיר השירים לגנאי אלא לשבח, שלא נתן שיר השירים אלא לשבחן של ישראל, ומהו עד שהמלך במסיבו, עד שהמלך מלכי המלכים הקב"ה במסיבו ברקיע **נתנו ישראל ריח טוב לפני הר סיני ואמרו כל אשר דבר ה' נעשה ונשמע**. (שם שם נה)

מה השושנה הזו אינה בטלה לעולם אלא גב ריחה, כך ישראל אינן בטלין אלא גב מצות ומעשים טובים, **מה שושנה זו אינה אלא לריח, כך לא נבראו הצדיקים אלא לגאולתן של ישראל**. (שם ב ט)

"כשושנה בין החוחים כן רעייתי בין הבנות" (שיר השירים) עם ישראל משול לאותה השושנה שנמצאת בין הקוצים היא שושנה מיוחדת וזה לשון הזוהר הקדוש: פתח וְאָמַר כְּשׁוֹשְׁנָה בֵּין הַחוּחִים כֵּן רְעִיתִי בֵּין הַבָּנוֹת. בְּעֵא קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְמַעַבְדַּד לֹון לְיִשְׂרָאֵל כְּגוֹנָא דְלַעֲלָא וּלְמַהוּי שׁוֹשְׁנָה חֲדָא בְּאַרְעָא, כְּגוֹנָא עֲלָא. וְשׁוֹשְׁנָה דְסִלְקָא רִיחָא, וְאַתְבְּרִיר מְכַל שְׂאָר וְוַרְדִּין דְעֲלָמָא, לָא

הוי אֶלָּא הִיא דְּסִלְקָא בֵּין הַחוּחִים. וְדָא אֶרְחָא כְּדָקָא יְאוּת. פְּתַח וְאָמַר כְּשׁוֹשְׁנָה בֵּין הַחוּחִים כֵּן רַעֲיָתִי בֵּין הַבְּנוֹת. רְצָה הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא לַעֲשׂוֹת אֶת יִשְׂרָאֵל כְּמוֹ שְׁלֹמֶעֱלָה וְלִהְיוֹת שׁוֹשְׁנָה אַחַת בְּאֶרֶץ כְּמוֹ שְׁלֹמֶעֱלָה. וְהַשׁוֹשְׁנָה שְׁמַעְלָה רִיחַ וְנִבְחָרָה מִכָּל שְׁאֵר הַוְּרָדִים שְׁבַע עוֹלָם אֵינָה אֶלָּא אוֹתָהּ שְׁעוֹלָה בֵּין הַחוּחִים. וְזוֹ דְּרָךְ כְּרָאוּי. אוֹתָהּ הַשׁוֹשְׁנָה בַעֲלַת 13 עֲלִים הַגּוֹדֵלֶת בֵּין אוֹתָם קוֹצִים הִיא מַעֲלָה רִיחַ מִיּוֹחַד. שׁוֹשְׁנָה מְשׁוּלָה לַעַם יִשְׂרָאֵל וְהַחוּחִים הַקּוֹצִים לַגּוֹיִים כְּאִשֶּׁר עִם יִשְׂרָאֵל אֵינוֹ לומֵד מִחוּקוֹת הַגּוֹיִם וְאֵינוֹ מִתְעַרֵּב בֵּין הָאוֹמוֹת רִיחוֹ מִשְׁתַּבַּח .

עד שיפוח היום, ר' אבהו ור' לוי, חד אמר בשעה שמל אברהם אבינו את עצמו ובניו ובני ביתו עשה ערלותיהן גבעה וזרחה עליהן החמה והתליעו, ועלה ריחן לפני הקב"ה כריח קטורת הסמים וכריח קומץ הלבונה שעל גבי האישים, ואמר הקב"ה לכשיבאו בניו של זה לידי עבירות ומעשים רעים אני נזכר להם זה הריח ואתמלא רחמים עליהן הופך להם מדת הדין למדת רחמים, מה טעם אלך לי אל הר המור. ר' לוי אמר בשעה שמל יהושע את בני ישראל העמיד להם ערלותיהם גבעה וזרחה עליהם חמה והתליעו, ועלה ריחן לפני הקב"ה כריח קטורת סמים וכריח קומץ של לבונה שעל גבי אישים, באותה שעה אמר הקב"ה לכשיבאו בניהם של אלו לידי עבירות מעשים רעים אני נזכר להם ריח זה ומתמלא עליהם רחמים והפך להם מדת הדין לרחמים, מה טעם אלך לי אל הר המור ואל גבעת הלבונה. (שם ד יד) הקב"ה יעלה זכות אבות בזכות המילה ובזכות הקטורת. לעם ישראל בזמן צרה והזכות הזו תעמוד לעם ישראל לישועה.

מדרש תנחומא:

..א"ל מי אתה, לפי שבשעה שנכנס יעקב נכנסה עמו ריח גן עדן ריח ניחוח ונתישבה דעתו של אותו צדיק, שנאמר ראה ריח בני כריח שדה אשר ברכו ה', התחיל לברכו, אבל כשנכנס עשו נפתח לו גיהנם. (תולדות יא)

...הללו שאינן ברשותו, העיניים, והאזנים והחוטם... החוטם עבר בדרך והריח תבשילין טמאין או ריח של קטורת עבודת כו"ם, לא היה רצונו להריח מה יעשה, הריח בהם שלא בטובתו, וכשהקב"ה חפץ אף אלו שהן ברשותו אינן ברשותו... (שם יב)

ילמדנו רבינו מהו שיברך אדם על ריח בשמים של עבודת כו"ם, כך שנו רבותינו אין מברכין על הנר ולא על הבשמים ולא על הריח של עבודת כו"ם, אבל אם עבר בשוק על חניות של בשמים חייב לברך, אבל על ריח של עבודת כו"ם אסור. (ויצא ד)

...ריח היה ביד המצרים שאנו נגאלין, ועכשיו באתם והעכרתם אותנו הריח, שנאמר אשר הבאשתם את ריחנו בעיני פרעה וגו'. (וארא ו)

וישמע יתרו, זה שאמר הכתוב (שיר א') לריח שמניך טובים, אמר ר' ינאי ברשב"י הראשונים ריח שירים אמרו לפניך, אבל אנו כשבאנו לים לא הנחנו לשון של שבח שלא קלסנו לך, לכך נאמר לריח שמניך. דבר אחר הראשונים ריח מצות נתת להם, לאדם נתת מצוה אחת, לנח ולבניו שש מצות, אבל אנו כשבאנו לסיני כאדם שהוא מערה מפי חבית כך אתה מערה עלינו את המצות. (יתרו ג)

מפני מה מי החוטם סורחין, שבזמן שאדם מריח ריח רע, אלמלא מי החוטם סרוחין שמעבירין אותו מיד מת. (חקת א)

אדם כצורת המנורה

אדם היהודי חייב לקדש את עצמו מדי יום, שעה שעה, ויכול להדמות לאותה המנורה הנמצאת ודלוקה בבית המקדש המאירה לכל העולם, פתחי המקדש החלונות היו צרים, והמאור של המנורה היה מאיר לכל העולם. להראות לך שבית רגיל זקוק לחלונות גדולים בכדי שמאור השמש תיכנס פנימה, אך בית המקדש הוא הוא המאיר לכל העולם ולכל פתחיו חלונותיו צרים שהאור יוצא ממנו החוצה לכל העולם. ולכן אדם הרוצה להידמות למנורה ישמור את פתחיו בראשו. ישמור את 2 עיניו מלאות מראות לא

צנועים שמירת העיניים. ישמור את 2 אזניו מלשמוע לשון הרע ורכילות. ישמור את 2 נחיריו מלהריח דברי זימה או בשמים של נשים זרות ושלא יריח ריח עבודת עכו"ם. **ישמור את פיו מלשון הרע שהפה כנגד הסוד הברית.**

ובכך האדם שישמור את הפתחים האלו שהם כנגד 7 קני המנורה המאירה הוא יוכל להתקדש כמו המנורה המאירה. ושיקיים בהם מצוות כגון: **עיניים** יראה ספרי קודש ותורה. **אזניים** ישמע דברי תורה. **אף** יריח ויברך על בשמים עצי ומיני ועשבי. **פה** יפיק חכמה וידבר דברי תורה ויזכה את הרבים ואז גם יזכה לשמירת הברית היסוד ויזכה להתקדש ולהאיר את עיניהם של ישראל בתורה ובמצוות ובמעשים טובים.

פרקי דר' אליעזר:

וכן הוא אומר (משלי י"ג) הולך את חכמים יחכם, למה הוא דומה למי שנכנס לבית המרקחים (רוקח בשמים) אף על פי שלא לקח ולא נתן כלום מכל מקום לקח ריח טוב והוציא עמו, **כך כל מי שהולך עם הצדיקים לוקח מדרכיהם וממעשיהם הטובים.** ורועה כסילים ירוע (שם), למה הוא דומה לאדם שהוא נכנס לבית הבורסקי (מעבד עורות) אף על פי שלא נתן ולא לקח כלום מכל מקום ריח רע קלט והוציא עמו, כך מי שהוא הולך עם הרשעים לוקח מדרכיהם וממעשיהם הרעים שנאמר ורועה כסילים ירוע. (פרק כה) אדם שמתחבר לצדיקים מתבשם בריח טוב כמו אדם שנכנס לחנות בשמים יוקרתית. אך אדם המתחבר לרשעים דומה לאותו אדם שנכנס לבית עיבוד עורות ששם הריח קשה ומצחין וגם ריח זה נדבק בו. אז כדאי לאדם שיתחבר בצדיקים וגם אם אינו מבין את דברי התורה עצם זה שהוא מקושר לדרך תורה תתדבק בו ריח תורה.

שוחר טוב:

...ולא היו מסריחין (בגדי דור המדבר) מריח הזיעה שלא היו מחליפים את בגדיהם, אמר לו הבאר היה מעלה להן מיני דשאים והיו מנענעין בהן,

שנאמר בנאות דשא ירביצני על מי מנוחות ינהלני, והיה ריחם נודף מסוף העולם ועד סופו, בא שלמה ואמר (שיר ד') וריח שלמותיך כריח לבנון, ואומר עוד (שם) נרד וכרכם קנה וקנמון, וכל אלו מהיכן היו, (שם) מעין גנים באר מים חיים. (מזמור כג) המון ניסים היה לישראל במדבר אחד מהם שתמיד היו נקיים ומבושמים בריח טוב.

אמר הקב"ה לא יקלסו אותי הרשעים בגרונם, למה שריחם רע, שנאמר (תהלים ה') קבר פתוח גרונם לשונם יחליקון. (מזמור קמט) אדם צריך להיות תוכו כברו ולהיות איש יהודי אמיתי ולכן יש אדם שבא למקלס ומהלל את ה' יתברך אך מצד שני עושה את העבירות החמורות בין אדם למקום ובין אדם לחברו, את אותו אדם ה' לא מעונין לשמוע ולקבל את תפילתם כי הם אוחזים בשורש מידה רעה שוש התאוה, אז מה יעשה אדם? כיצד יעשה תשובה? יעזוב את החברה הרעה וההרגלים הרעים ולאט לאט יתקדם ויעשה מצוות ויתכפר לו, יעשה כל דבר בקדושה ובטהרה ובוודאי שאז תהיה שמחה בשמיים מההתקדמות שלו בעבודת ה'.

ילקוט שמעוני:

תני אין מביאין את המוגמר אלא לאחר הסעודה, ואין לך דבר שכל האורחין נהנין ממנו אלא הריח, כך אמר הקב"ה לישראל בני מכל קרבנות שאתם מקריבים כלום אני נהנה מהם אלא הריח, שנאמר ריח ניחוחי תשמרו להקריב לי במועדו. (במדבר פרק כח, תשעו). תמיד לאחר הסעודה היו מעלים עשבים ריחנים בעשן זה גורם לעונג לאחר הארוחה הדשנה ומניק בריאות.

אמונות ודעות:

ועל דרך זו יהיה מצב הריח הנפרד, לכל בעל ריח מהן כח מיוחד וכאשר מתמזגים זה בזה יורכב מצב כפי רוב המזוג ומיעוטו. מהן המור חם ויבש, והכאפור קר ועדין, והכרכום חם ויבש, והצנדל קר ולח, והענבר חם ממוצע, ומי הורדים קר ועדין, וכאשר מתערב יסוד כל אחד מהם ביסוד השני מתמזגות סגולותיהן ונכשרים לתועליות בני אדם. (מאמר י פרק יח) ישנם המון

סוגי בשמים ויש לדעת כיצד לרקוח אותם נכון עם הריכוזיות הנכונה בכדי לתת עוצמת ריח מתאימה .

משנה תורה:

...ריח רע שיש לו עיקר מרחיק ד' אמות וקורא, אם פסק הריח, ואם לא פסק הריח מרחיק עד מקום שפסק הריח, ושאין לו עיקר כגון מי שיצא ממנו רוח מלמטה מרחיק עד מקום שתכלה הריח וקורא... (קריאת שמע ג יב, וראה שם ע"ד) אסור להתפלל ליד מקור ריח רע או צואה שזה לא מכבוד התפילה שאדם מתפלל לבוראו ומיד באותו מקום השכינה מופיעה וזה לא כבוד לקבל פני שכינה בתפילה במקום כזה אלא יתפלל במקום נקי וטוב .

כשם שאסור לאדם ליהנות במאכל או במשקה קודם ברכה, כך אסור לו ליהנות בריח טוב קודם ברכה, וכיצד מברך על ריח טוב, אם היה זה שיש להריח עץ או מין עץ מברך בורא עצי בשמים, ואם היה עשב או מין עשב מברך בורא עשבי בשמים, ואם לא היה מן העץ ולא מן האדמה, כגון המור שהוא מן החיה מברך בורא מיני בשמים, ואם היה פרי הראוי לאכילה כגון אתרוג או תפוח מברך שנתן ריח טוב בפירות, ועל הכל אם אמר בורא מיני בשמים יצא.

אין מברכין על המוגמר עד שתעלה תמרתו, וכיצד מברכין עליו, אם היה זה הנשרף שנתן ריח מעץ מברכין בורא עצי בשמים, ואם היה עשב עשבי בשמים, ואם היה ממין חיה וכיוצא בה מברך עליו בורא מיני בשמים...כאשר מברכים על הריח ישים לב המברך על מה הוא מברך על עצי בשמים או עשבי בשמים או מיני בשמים אם השמן הוא מופק מעצים וצמחים וזה שמן טהור יברך עליו מיני בשמים אך בשמים שהיום מוכרים בשוקים הם תערובות של תמציות לא טבעיות ולכן אין לברך עליהם אלא רק אם הוא יודע בוודאות שמרכיב הבושם הזה טהור לחלוטין 100 אחוז טבעי . כגון יברך על הדס וגרניום לימוני, לואיזה עצי בשמים. נענע, מנטה, יברך עשבי בשמים.

שלשה מיני ריח טוב אין מברכין עליהן, ואלו הן ריח טוב שאסור להריח בו, וריח טוב שעשוי להעביר ריח רע, וריח טוב שלא נעשה להריח בעצמו של ריח זה... (ברכות פרק ט א והלאה, וראה שם עוד)

המזוהם וכהן שהוא מזוהם בזיעתו רוחץ ושף כל גופו בבושם ועובד. היה ריח פיו רע נותן בפיו פלפל או זנגביל וכיוצא בהן ועובד, ואם עבד בזיהום זיעתו או בזיהום פיו הרי חילל עבודתו כשאר אלו הבעלי מומין כולם. (ביאת המקדש ז יג) חשוב שגם הכהן בעבודתו במקדש יריח טוב.

קול ומראה וריח של הקדש לא נהנין ולא מועלין, במה דברים אמורים כשהריח בקטרת אחר שעלתה התימורת, אבל אם הריח בקטרת כשתעלה תמרתה מעל. (מעילה ה טז)

מורה נבוכים:

...וכאשר היו שוחטים במקום המקודש בהמות רבות בכל יום ומחתכין בו הבשר ושורפין ורוחצין בו הקרב והכרעים, אין ספק שאילו היו מניחים אותו על זה הענין היה ריחו כריח מקומות הבשר, מפני זה צוה להקטיר בו הקטורת שתי פעמים בכל יום, בבקר ובין הערבים, להטיב ריחו וריח בגדי כל העובד בו. (חלק ג מה) הכהנים שעבדו בעבודת המקדש בעבודת הקורבנות היה נס ובגדיהם היו תמיד מריחים טוב מתבשמים מריח הקטורת.

ספר החינוך:

...אבל בכל מה שלא יהנה בו האדם כלל אלא שעושה ממנו מצות בוראו, וכלה לגמרי במצוה, בזה נוכל לומר עליו כי כלו לה', כלומר שנכנס כלו במצותו, לא אכל ממנו האדם ולא נהנה בו הנאה גופנית כלל, ועל שהריח אינו מן ההנאות של הגוף רק מהנאת הנפש, כי הגוף לא יקבל רק הנאת המשוש, יכנו לעולם ענין הריח אל השם ב"ה, אף על פי שהוא ב"ה וברוך שמו איננו לרב מעלתו וגדלו בגדר ענינים אלה כלל... וכבר פרשו ז"ל בכל מקום שנאמר ריח ניחוח לה', שאמרתי ונעשה רצוני... (תרומה מצוה צז)

רבינו בחיי:

ויפח באפיו נשמת חיים - דע כי החוטם כלי לנשמה, שלשם היא נכנסת ומשם יוצאת... ומנפלאות היצירה באדם כי תמצא אות שי"ן רשומה בכלי זה משם של ש-די החקוק בצורת הגוף לכל נמול, וזהו שכתוב (איוב ל) "ונשמת ש-די תבינם", ידוע כי הוא כלי הריח, כי הנשמה נהנית מן הריח, ועל כן אסרו רז"ל ריח ע"ז, כי אין ראוי שתהנה הנשמה מזכרון ע"ז, כי ריח כל דבר הוא הזכרון, וכענין שכתוב בקרבנות, (ויקרא ו) "ריח ניהוח אזכרתה לה", והבן זה. (בראשית ב ז)

מהר"ל:

לפיכך אמרו שהיו יולדות תחת התפוח, שיש לו ריח נכבד מאד, כדכתיב "כריח שדה אשר ברכו ה'", ואמרו רז"ל זהו שדה של תפוחים, והריח מתייחס אל מדת הדין, כדכתיב "שימו קטורה באפך", וכלל הדבר רמזו בזה שהיתה לידה שלהם במדת הדין. (גבורות ה' פרק מג)

...ולכך אמר משל לבת מלך שהריחה ציקי קדרה וכו', מדמה הנשמה הנבדלת לבת מלך... ומפני כי הנשמה היא קדושה וטהורה היא משתוקקת אל השבח הזה, כי מצד קדושתה ראוי לה השבח הזה, וכך אמר שהריח ציקי קדירה שהריח שייך לנשמה ביותר, כמו שאמרו איזה דבר שהנשמה נהנה ממנו הוי אומר זה הריח... (נצח ישראל פרק מד)

ומה שאמר אותב אותה בכרעה... ומאן דאמר דמצאה גרוגרת דרבי צדוק שהגרוגרת יש בו ריח ומזיק הנפש והנשמה (רבי צדוק היה מגדול הדור שצם במשך 40 שנה לפני החורבן בניסיון לבטל את הגזירה והוא היה אוכל גרורות של תאנים ולאחר שמצץ את תוכה וזרק ריקן בה את כל ניצוצות הקדושה בבירור המאכל נשאר בה תוכן הקליפה הרע ומיד העלתה ריח רע ואותה עשירה מרתה בת ביתוס מצאה את הגורגרות האלה ומהריח נגעלה בגלל שהייתה רגישה ואיסטניסית מאוד ומתה, שידוע שכל ריח הוא לנפש ולנשמה, כאשר אמרו רז"ל (ברכות מ"ג ב') כל הנשמה תהלל י-ה זו הריח, שהנשמה נהנה ממנה ולא הגוף... (חידושי גיטין נו א)

דמורח ודאין, יש לך לדעת כי הריח והמשפט הוא דבר אחד, ושניהם הם מדת הדין כאשר ידוע לחכמים, ולפיכך אמר דמורח ודאין. ותדע כי הראיה והשמיעה האדם רואה ושומע אף שהדבר אינו הגון ואינו ראוי הוא נראה ונשמע, ואין חלוק בין אם רואה דבר הגון או שרואה דבר שאינו הגון, וכן בשמיעה, אבל הריח כאשר מריח דבר רע אין מקבל אותו, ולכך אומר דמורח ודאין, כמו שאין מקבל חוש הריח דבר שהוא רע, וכך כאשר ישפוט מלך המשיח לא יקבל דבר רע... (שם סנהדרין צג א)

ופירוש המאמר... אמרינן שם אמר רב הונא אשכח תמרי דחינוניתא... אמר ליה בני טהרה יש בך. שמזה נלמד כי הטהרה היא לנפש, כמו שתקנו ז"ל (ברכות ס') נשמה שנתת בי טהורה, וכאשר היה לו כח הריח ביותר, אשר הריח הוא מצד הנפש, כמו שאמרו (שם מ"ג) איזה דבר שהנשמה נהנה ממנו, הוי אומר זה הריח... (שם ע"ז כב)

רמח"ל:

...אך יש מין הארה אחרת ההולכת אל הנשמה ומחזיקה, ואז תחזיק היא את הגוף, ובאמת זהו סוד הריח, כי אפילו באדם כן הוא הדרך, המזון מחזיק את האברים ואז הרוח מתפשט בתוכם, והריח מחזיק את הרוח והוא בכחו מתפשט באברים ומחזיקם, ולכן ריחנא פקחין, וגם היין עושה כן, וזה נמשך מרוחניות גדול שיש בו כוח חזק. אך עם כל זה אין פעולתו כפעולת הריח, כי הריח משיב את הנשמה שאינה מתיישבת בגוף, ועל כן אמרו רז"ל איזהו דבר שהנשמה נהנית ממנו זהו הריח. והנה פעולת המזון מחזיק הנשמה גם כן, אך מידי הגיעה אליה מן הגוף, וזה צריך תמיד, כי בריח לבד לא יתקיים האדם והריח אינו עושה אלא תוספת כח לנשמה להתפשט בפקחות, וזה יחזיק הרבה כח החושים שהנשמה פועלת בלא מסגר כנ"ל...

ואפרש לך היטב מהו סוד הריח. כי בגן עדן יש הריחות העולין מכל צד בסוד ראה ריח בני כריח שדה אשר ברכו ה', והוא כי השפע יורד לגן ומשם מקבלין

הצדיקים איש לפי מדרגתו, אך בתחלה מקבלים הארת הריח וסודו הוא ריח ניחוח, ניחוח דרוחא. והוא כי אף על פי שאמרו כבד כועס, אבל התרגזות הכעס נעשה בחוטם, וסוד הענין, כי בחוטם יש גבורות הרבה כמו שנפרש לקמן בס"ד, ובהתחזקם גורמות חימום הדין למוח... ועל כן צריך בתחלה שיתעורר הריח והוא האור הממתק ומשקיט הרבה חימום הגבורות האלה, ואז השלוח מתחזקת במיתוק הזה ובתוך אותה השלוח נמשך האור הראוי להמשך, וזהו ענין הקורת רוח שאמרו רז"ל... (אדיר במרום דף עו, ועיין שם עוד)

הרב שמשון בן רפאל הירש:

ריח משורש רוח, נזכור את הוראת המלה "ריחים", טחינה, והרי מכאן הוכחה, שריח מציין בעיקר לא את פעולת חוש הריח, אלא את תכונת העצם שריחו נודף, הריחים טוחנות הדק היטב פועל כתישה, ומכאן הפועל הריח, חלקיקיו הדקים של עצם נקלטים בגוף עם הריח, ריחו של דבר נודף, אם חלקיקיו הדקים מתנדפים, חוש הטעם והמישוש חש בעצמים על פי מגע ישיר, חוש הראיה והשמיעה קולט רשמים מעצמים רחוקים, ואילו חוש הריח ממוצע ביניהם, העצמים רחוקים אך חלקיקיהם נוגעים באבר הריח כמו בחוש המישוש והטעם. משום כך אומרים ריח גם על הרגשה קלושה ביותר "מריח מים יפריח" (איוב י"ד). נמצאת הוראת ריח הרגשת ביטוי קלוש ביותר.

הקרבנות הם "ריח ניחוח", הם ביטוי קלוש ורומז בלבד להיענות לרצון לה'... אך הוא ריח ניחוח, הוא רומז לנחת הרוח, שה' ימצא בחיינו, הוא רומז שרצוננו לעשות רצונו... (בראשית ח כא)

העמק דבר:

ויברכהו - בפשט אישר חילו על שהיה מהנה אותו מהריח, שמתחלה חשב ליהנות רק ממאכלו, והנאת הרוח משיבה נפש יותר מהנאת המאכל...

(בראשית כו כז)

שפת אמת:

והנה כתיב והריחו ביראת ה' דרשו חז"ל על מלך המשיח, דמורח ודאין, ויצחק שהוא שורש היראה ראה מהריח מי שראוי לברכו, והריח שהוא מבחינת הנשמה, כמו שאמרו רז"ל איזהו דבר שהנפש נהנה בו ולא הגוף, זה הריח... ואיתא בגמרא על פסוק שפתותיו שושנים כל דיבור שיצא מפי הקב"ה נתמלא כל העולם בשמים, ומעין זה הנשמה יש בה מזה הריח, ועל זה חלה הברכה, **וכמו כן בששת יומא דנשמתין והנשמה יתירה הבאה בשבת מגן עדן ממנה בא הריח, ולכן שורה בו ברכה ולכן מריחין בבשמים מוצאי שבת לפי שנחסר זה הריח אחר השבת.** (תולדות תרס"ב) שהלכן נשמה היתרה עוזבת לאחר ההבדלה את האדם ומרגיש ריקנות של קדושה ואז מריח בשמים ומשיב את נפשו מעזיבתה של הנשמה היתרה.

בענין קביעות הימים למשתה... ונראה שהם ב' מיני חכמות, חכמה שבראש בחינת הנשמה והוא בחינת הריח, כדאיתא איזהו דבר שהנשמה נהנית ולא הגוף זה הריח, והוא בבחינת הקול והדיבור בתורה ותפלה שהוא המשכת כח הנשמה, ויש חכמה הבאה על ידי תיקון הגוף, והיין מפקח הגוף, והוא בכח השתיקה... (לפורים תרמ"ח)

שם משמאל:

בספר יצירה המליך אות נ' בריח וקשר לו כתב וצרפן זה בזה וצר בהם עקרב בעולם וחשון בשנה ודקין בנפש. ונראה לפרש דהנה כבר אמרנו במקום אחר כי ענין ריח הוא פנימיות של דבר שאיננו נראה לחוש הראות, אלא שחוש הריח מריח מה דהוא תחות כנפא דלבושא. ועל כן המשכיל על העתיד נקרא גם כן מריח, שהרי העתיד הוא מכוסה תחות כנפא דלבוש ההוה ואין נופל בו חוש הראות אלא חוש הריח, ומכל מקום יש עתיד שנופל בו נמי לשון ראיה, באשר הוא כל כך ברור שאי אפשר להשתנות כאילו כבר בא... (נח תרע"ד)

והנה ענין זה שהקב"ה צופה ומביט אל העתיד ועושה חסד בשביל העתיד מצינו בו גם כן לשון ריח, כמאן דארח מרחוק. ובמדרש (ב"ר ל"ד) וירח ה'

את ריח הניחוח, הריח ריחו של אברהם אבינו עולה מכבשן האש וכו', ריח דורו של שמד וכו', היינו שבכל אלה צפה והביט ה' מראשית אחרית בימי נח, ובעבורם כרת ה' עמו ברית לבל ישוב למבול עוד. ויש לומר דהא דהלבנה נקראת ירח הוא אותיות ריח, והיינו על שם העתיד שתתמלא פגימת הלבנה ולא יהיה בה שום מיעוט, והוא דוגמה לכנסת ישראל שהם עתידים להתחדש כמותה, ואף שכעת הם חס ושלום במצב לא טוב, מכל מקום מעלין ריח העתיד שהקב"ה צופה ומביט סוף כל סוף, ועל כן מהשתא מעלין ריח ונעשים נרצים להשי"ת... (שם תרע"ו)

בש"ס שבת (פ"ח) ואמר ר' יהושע בן לוי מאי דכתיב לחייו כערוגת הבושם, כל דיבור ודיבור שיצא מפי הקב"ה נתמלא כל העולם כולו בשמים וכו'. הענין יובן על פי מה שכתוב בספר בני יששכר **דכל החושים שבאדם נשתתפו בחטא אדם הראשון, חוש הראיה שנאמר ותרא האשה, חוש השמיעה ששמעה לדברי הנחש, חוש המישוש ותקח, חוש הטעם שחיד אוכל יטעם, חוץ מחוש הריח שלא נשתתף בחטא ולא נפגם.** ובזה יש לומר דבקבלת התורה שהיא עץ החיים היפוך עץ הדעת טוב ורע, **שהיה תיקון על חטא עץ הדעת... היה צריך להיות בחוש שלא נתפגם, שהוא חוש הריח, וממנו מתפשט התיקון ליתר החושים שלא נתפגמו...** (שבועות תרע"א)

ר' צדוק:

בספר יצירה, המליך אות נ' בריח וכו', וחשון בשנה ודקין בנפש וכו', ובפירוש הראב"ד ז"ל כשחשב י"ב כוחות כנגד י"ב שבטים חשב ריח כנגד יוסף שבשעה שעמד בנסיון יצא ריחו מסוף העולם ועד סופו, עיין שם, ולא ביאר השורש. ונראה על פי מה שנאמר "והריחו ביראת ה'", וביוסף כתיב "את האלקים אני ירא", וזה שאמר בגמרא (עירובין כ"א) הדודאין נתנו ריח אלו בחורי ישראל שלא טעמו טעם חטא, ומלשון בחורי ישראל נראה דקאי על פגם זה, שהילדות והבחרות גורם, וכן איתא בגמרא (סוטה מ"ט) מורחינא ריחא דחינוניתא, א"ל בני טהרה יש בך, והוא גם כן על פי מה שנאמר והריחו ביראת ה', וכתב "יראת ה' טהורה עומדת לעד", וכשיש לו

חוש הריח בשלימות מורה שיש בו יראה והטהרה, ועל כן נאמר על הטהורים מפגם זה הדודאים נתנו ריח... (פר צדיק לר"ח מרחשון)

ראה עוד קרבן צדקת הצדיק עמוד קנא.

זהו שאמר הכתוב לריח שמניך טובים אמר ר' ינאי הראשונים נתת להם ריח מצות. אדם נתת לו שבעה מצות. נח אבר מן החי ריח מצות נתת להם. אבל אנו כשבאנו לסיני כאדם שמערה מפי חבית היית מערה לנו. שמן תורק שמך אמר ר' ברכיה כשם שהשמן מאיר כך התורה מאירה. על כן עלמות אהבוך העולם הזה והעולם הבא.

דבר אחר אלו הלכות המאוששות. רפדוני בתפוחים אלו דברי תורה שריחן טוב כתפוחים. כי חולת אהבה אני אמר ר' יצחק בראשונה שהיתה הפרוטה מצויה היה אדם מתאוה לשמוע דבר משנה ודבר תלמוד. עכשיו שיאן הפרוטה מצויה וביותר שאנו חולים מן המלכות אדם מתאוה לשמוע דבר מקרא דבר אגדה.

ילקוט שמעוני שמות - פרק יח - המשך רמז רסח פרשת יתרו.

כתפוח בעצי היער מה התפוח הזה הכל בורחין ממנו שאין לו צל כך ברחו כל אומות העולם מלפני הקב"ה ביום מתן תורה יכול אף ישראל כן תלמוד לומר בצלו חמדתי וישבתי מה תפוח הזה מוציא נצו קודם לעליו כך הקדימו ישראל עשיה לשמיעה. מה תפוח זה אינו גומר פירותיו אלא בסיון כך לא נתנו ישראל ריח טוב בעולם אלא בסיון אימתי בחדש השלישי משל וכו' וכיון שהגיע הזמן אמרו הרי שעה שתכנס מטרונא לחופה כך כאן כיון שהגיע זמנה של תורה אמרו הרי שעה שתנתן תורה לישראל.

מתוך מאמרי מו"ר המקובל הרב בניהו שמואל שליט"א

על פרשת וארא

בשעה שהגלה נבוכדנצר את ישראל, החליט להשאיר בירושלים מעט אנשים. היה לו בכך אינטרס כלכלי, כי היהודים היו מתמחים בעשיית ה'תכלת' - זהו צבע מרהיב עין ביופיו שהפיקו אותו מדם החילזון. וכן היו מתמחים בנטיעת והפקת שמן אפרסמון, שהיה בו ריח טוב מאוד. אולם מכיון שחשש ממרד נוסף, הותיר נבוכדנצר דווקא אנשים דלים ופשוטים, שלא יהיו מסוגלים להתארגן למרד. עליהם הפקיד את גדליה בן אחיקם, שלא היה מזרע המלוכה. כך היתה תקוה לשארית הפליטה להתבסס ולהשתקם מחדש, ואכן אט אט התלכדו יהודי ארץ ישראל סביב גדליה, והחלו לבנות את חייהם מחדש. גם היהודים שברחו בזמן המלחמה אל הארצות הסמוכות - עמון, מואב, אדום והסביבה - שמעו על התקומה בישראל, והחליטו לעזוב את ארצות הנכר ולהצטרף לאחיהם.

והכהן הגדול אשר יוצק על ראשו שמן המשחה (אמור כא-י)

יש לדקדק מדוע הסמיכה התורה עניין כהן גדול ל"ובת איש כהן כי תחל לזנות"?

והענין יובן על פי המסופר בתלמוד: אחאב בן קוליה וצדקיהו בן מעשיה היו נביאי שקר, והלכו לבתו של נבוכדנצר. אחאב אמר לה: "כה אמר ה' השמעני אל צדקיהו (למעשה זימה), וצדקיהו אמר לה: "כה אמר ה' השמעני אל אחאב".

הלכה הבת וסיפרה זאת לאביה נבוכדנצר. אמר לה אביה: אלהיהם של אלו שונא זימה הוא, ולכן כאשר הם יבואו אליך תשלחי אותם אלי.

וכן היה ששלחה אותם לאביה. כשבאו לנבוכדנצר שאל אותם: מי אמר לכם זאת? אמרו לו: הקדוש ברוך הוא. אמר להם נבוכדנצר: והרי אני שאלתי את חנניה מישאל ועזריה, ואמרו לי שיש איסור בדבר. אמרו לו אחאב וצדקיהו: אנחנו גם נביאים כמותם, להם לא נתגלתה נבואה זאת, ולנו כן נתגלתה. אמר להם נבוכדנצר: חנניה מישאל ועזריה הם בדוקים אצלי שהם כשרים, שנזרקו לכבשן האש ויצאו חיים, וריח גן עדן היה עמהם שאפילו ריח העשן לא נדבק בהם ולכן רוצה אני לבדוק גם אתכם באש.

כשראו שנכנסו למלכודת אמרו לו: הם שלשה צדיקים, ואנו רק שני צדיקים. אמר להם: תבחרו לכם אדם שלישי שיכנס עמכם לכבשן האש, נתנו עיניהם ביהושע בן יהוצדק הכהן הגדול, כי חשבו שמכיון שהוא צדיק, אזי הם גם ינצלו בזכותו.

מיד יצאה פקודה מהמלך להשליך את יהושע בן יהוצדק ואת אחאב וצדקיהו לכבשן האש. הם נקלו ונשרפו מיד, ואילו יהושע נשאר חי וקיים, אולם נחרכו בגדיו.

לאחר שיצא יהושע מכבשן האש, אמר לו נבוכדנצר: יודע אני בך שאתה צדיק, אבל ברצוני לדעת מדוע אצל חנניה מישאל ועזריה, בגדיהם לא נחרכו מהאש, ואילו בגדיך נחרכו? והיה בהם ריח עשן.

השיב לו יהושע: הם היו שלשה אבל אני הייתי לבדי. שאל אותו נבוכדנצר: והרי גם אברהם היה יחיד וניצל מכבשן האש? השיב לו יהושע: אצל אברהם לא היו רשעים אתו, ולכן לא ניתנה רשות לאש לשרוף, מה שאין כן אצלי שהייתי עם שני רשעים ניתנה רשות לאש לשרוף, ולכן נחרכו בגדי. ונדבק אלי אותו הריח של הרשעים.

ומסיימת הגמרא, שתשובה זו היתה רק בשביל נבוכדנצר, אבל האמת היא שיהושע נענש, כיון שהיו בניו נושאים נשים שאינן הגונות לכהונה

ולא מחה בהם. וזהו שכתוב (זכריה ג', ג-ד): "ויהושע היה לבוש בגדים צואים ועומד לפני המלאך. ויען ויאמר אל העומדים לפניו לאמר הסירו הבגדים הצואים מעליו ויאמר אליו ראה העברתי מעליך עוונך והלבש אותך מחלצות". וכי דרכו של יהושע ללבוש בגדים צואים? אלא מלמד שהיו בניו נושאים נשים שאינן הגונות לכהונה ולא מחה בהן (סנהדרין צ"ג).

למדנו מדברי התלמוד, שכאשר הבנים לא הולכים בדרך טובה, יש אשמה על ההורים וגם הם חלילה נענשים (אם הם אשמים בחינוכם). לכן לאחר שכתבה התורה "ובת איש כהן כי תחל לזנות את אביה היא מחללת באש תשרף", מיד כתבה: "והכהן הגדול מאחיו", רמז שהכהן הגדול – יהושע הכהן הגדול, גם הוא חלילה נענש על שלא מחה בבניו (ממרו הראשל"צ הגר"ע יוסף שליט"א לוקט מספר לבוש יוסף)

וכן עוד ניתן לראות מופת השבת בתבשילי השבת, שריחם נודף, כמובא בגמרא (שבת ק"ט): אמר קיסר לרבי יהושע בן חנניה: מפני מה תבשילו של שבת טעים יותר? אמר לו: תבלין אחד יש לנו ושמו שבת, שאנו מטילין לתוכו וריחו נודף. אמר לו: תן לי ממנו. ענה לו: כל המשמר את השבת מועיל לו, ושאינו משמר את השבת, אין מועיל לו.

הזוהר הקדוש

”דודי לי ואני לו הרועה בשושנים”

רבי אבא פתח ואמר: פרח השושן האדום, כשמבשלים אותו הופך לבן ועדיין שומר על ריחו, כך כשאדם חוטא ומעשיו אדומים, עדיין ניצוץ יהודי קיים בו. וכששב בתשובה, הקב"ה הופך לו מידת הדין לרחמים ומלבין מעשיו, ואלמלא כך, לא היה העולם מתקיים. לכן התשובה היא מתנה יקרה מפז "אם יהיו חטאיכם כשנים, כשלג ילבינו" על ידי התשובה.

שער הסוד

**ילקוט, מדרשים, הקשרים והסברים מן תורת הסוד - זוהר הקודש
עם ביאור מתוק מדבש.**

מתוך קונטרס ריח ניחוח מפי הרב יצחק כהן שליט"א

שיעור מקיף בעניני ריחות ובשמים מפי ספרים, מפי סופרים רבים ונכבדים ממקורות חז"ל, והכל נדלה מן הזוהר הקדוש, עם ידיעות מענינות.

בפרק זה נלמד ונשכיל בס"ד על תפקיד איבר האף האדם מה שנקרא 'חוטם', על גודלו ומבנהו, חוש הריח ומעלתו, מי ניחן יותר להריח בחוש ריח גדול יותר? האם מעלה או חסרון? השאלה הנשאלה האם חוש ריח מוגבר מביא הצלחה? נלמד מדוע אין הרופאים מסוגלים לרפאות את האדם הפגום בחוש הריח. יכולים לרפאות הרבה איברים באדם אך להחזיר חוש ריח לא יכולים הרופאים, למה ומדוע? נלמד כמה חושים יש? האם קיים חוש שישי? מדוע אישה מעוברת מריחה כפול? ומה הסיפור של כח ההרחה המוגבר בה של אישה בהריון וכיצד תוכל לדעת האם יש בכטנה רב גדול בישראל או צורך ישראל ח"ו? נלמד מה המקור לכל ריח נעים וטוב, ולעומת זאת נלמד ריח שאינו נעים ומה הגורם לכך? מה הסוד באכילת אתרוג לאישה בהריון? נלמד איזה ריח יש לגבעת העורלות של ברית המילה, יש לזה ריח מאוד מיוחד שהקב"ה חפץ בו, מה המיוחד? נלמד מי חי עם ריח טוב ונעים במשך שנים רבות ללא מקלחת? מי רחץ דגים לאכילה במי גן עדן? ונלמד כיצד ידעו בדורות הקודמים על פי ריח מה יהיה מזג האוויר, מתי יגיע חורף והאם השנה תהיה גשומה? ועל עצם ריח אישה, האם היא בתולה או בעולה? נלמד כיצד כיום רופאים ואפילו שאינם שומרי תורה ומצוות ואף גויים שיודעים לאבחן האם אישה שומרת טהרת נידה או לא, ללא בדיקה גופנית רק על פי הריח. למה אין בושה בקבלת ריח? כיצד ידע אדם את מצב נשמתו ודירוגה על פי הריח, ועוד.

יש לאדם איבר שברא לו הקב"ה והינו החוטם. החוטם יש לו שני מטרות, מטרה עיקרית נשימה שאיבת אוויר לריאות, כניסת אוויר לריאות ופליטת אוויר עודף של ליחות הגוף וליחה סרוחה יותרות הגוף מכניס ומוציא לחוטם יש שני נחיריים שאת סודם נלמד מהזוהר הקדוש.

וכן יש אנשים שמתעמקים במראה האף, שמקצרים את האף, מה הגודל הרצוי, איך הוא נראה על הון לקיצור להאריך את האף. הגמרא אומרת במסכת ברכות שיש מדד לאף, גודל איבר החוטם בכל אדם צריך להיות טבעית כגודל האצבע הקטנה ביד, אם החוטם קטן או גדול יותר האדם הזה בעל מום (מסכת ברכות ל"ד) חוטמו כגודל אצבעו הקטן, על פי החוטם מזהים אדם, לא על פי עיניים או איבר אחר, הן בחיים או במתים, אדם שלא ירצה שיזהו אותו, שיכסה את אפו. כסה את העיניים - יכירו אותו, כך מובא בירושלמי מסכת יבמות, ואדם שנפטר מהעולם עדות שמקבלים בבית הדין רק אם ראו את חוטמו. ולהתיר אישה נשואה פרצופו כולל החוטם. גמרא מסכת יבמות דף כ"ה. משום שהחוטם קובע שאכן ראיתי את אותו, אגם וזהו סימן ההיכר ושנה מחבירו חוטמו של אדם מייפה את פרצופו ויש כינוי לאדם בגדולה "בעל החוטם הגיע". כך כינו את רבן גמליאל 'בעל החוטם'. הראשונים כינו את רבי יצחק 'בעל החוטם'. כשם שחוטמו מעיד עליו. כל היופי או הרב והגדול באיזור אז אומרים בעל החוטם הגיע כתואר כבוד מייפה את הדור ואת הקהל תחת חסותו.

במערות החוטם יש שערות העומדים מסביבו ובתוכו והם נועדו לסנן את הדברים הזרים שלא יכנסו תוך כדי נשימה, ואלה שמוציאים משם שערות לא טוב הם עושים. בכדי שהאדם לא ינשום דברים שיסכנו אותו. ישנם מי חוטם מסריחים בכל אדם ואדם. המדרש אומר כל מה שברא הקב"ה באדם, ברא בחכמה גדולה, ברא לו עיניים ודמעות מלוחות, את האוזניים ומיים שמנוניים באוזן, ברא לו את הפה מתוק, וברא את החוטם עם מים סרוחים. אם האדם היה בוכה הדמעות גורמות עיוורון לאדם והורס את כח הראייה והדמעות המלוחות צורבות ואז תחדל מלבכות ותשמר העין.

ואם אדם לא צריך עניין לשמוע וישים את האצבעות שנבראו כיתדות ולתוך אוזניו.

ועשה לאוזניים שמנוניות בכדי שאם תתקע את האצבע היא תחלץ משם ואצבע לא יוכל להוציא.

כמו כן ברא לו פה ורוק מתוק, בכדי שאם דבר שלא ערב לך כאשר תטעם מאכל אינו ראוי יתמתק בפה ויאכל בצורה ראויה.

מי החוטם סרוחים, כדי שאם יריח דבר קשה או רע, יעצרו את ההרחה מלהריח דברים קשים וגרועים יותר, הגרוע ממנו מי החוטם מעמידים בסרחונו מאשר דברים קשים יותר. החוטם מכניס את האוויר לריאות השערות מסננות החלקיקים.

הפסוק אומר בפרשת בראשית "ויצר ה' אלהים את האדם עפר מן האדמה ויפח באפיו נשמת חיים, ויהי האדם לנפש חיה" אומר רש"י: הקב"ה בורא האדם מהעליונים והתחתונים איבר החוטם מהאדמה מהתחתונים, הקב"ה נופח נשמה באדם דרך חוטמו של אדם ומוציאה דרך חוטמו.

לכן כותב רבינו בחיי "ויפח באפיו נשמת חיים - דע כי החוטם של האדם הוא כלי לנשמה שם היא נכנסת ומשם היא יוצאת בפטירתו. נשימה מלשון נשמה, משום שהנשמה חודרת באדם מהחוטם, משכנה בלב ובמוח. בדיקת חיותו של אדם בחוטם ע"י נוצה. קביעת החיות על האדם - הינה הלב, כי הוא האיבר הראשון ליצירה והאחרון למיתה.

רבינו חכם צבי מביא בספר "שער השמיים" של חתנו של רבנו הרמב"ן, שראו איש שהתחייב למלכות ערפו את ראשו. אמר להם, לאחר שתערפו את ראשי ימשיך גופי ויקבר במקום מרוחק יותר. ואכן לאחר מכן הגוף המשיך ללכת, עד שהגיע למקום, והלב החזיק את הגוף עד לאותו מקום. מכאן למדנו שנשמת האדם אכן ניתנת על ידי החוטם. האדם חי על ידי הנשימה, וכשנפטר אכן בהיעדר נשימה, אך לקבוע אם הוא חי או מת קובעים רק עד שיפסק כח הנשימה. מכלל מלבד הנשמה האיברים עדיין נקראים בגדר אדם חי.

יש לכוח הנשימה תפקיד נוסף, כל אותיות התורה תוכל להגיד עם חוטם סגור חוץ משני אותיות אם תחסום את החוטם ותנסה להגות את האותיות "מ" "נ" לא תוכל ויהיה בקושי רב. זה הסוד רמז למן שבני ישראל אכלו במדבר.

מובא בספר "צידה לדרך" של הרב "כלי יקר": עם ישראל אומרים "בלתי אל המן עינינו" בלחם של המן לא ראו מה שרצו לאכול אלא בדמיון (פלאפל, שקשוקה, סטייק וכו') מה שדמיון טעם והריח, אך בעניים לא ראו אלא צורה גולמית. בטעם היה נהפך כרצונם היו טועמים כל טעם שחשקה נפשם... בלתי מן רמז לאותיות הריח. כלומר הכוונה לחוש הריח שמשיגים אך טעו בעיניהם, ולכן אינם השיגו מה שרצו גם לקבל.

ונתקדם לצורה הרוחנית, הריח הוא דבר רוחני ורגיש אלפי מונים מחוש הטעם שבפה. מומחים קובעים טעם של יין בדקות, על פי חוש הריח מאשר חוש הטעם. כמו כן להלכה נפסק בשולחן ערוך, יין לקידוש בשבת או יין להבדיל או לברך עליו בורא פרי הגפן מלבד הטעם של היין, חייב שיהיה לו ריח של יין. חוש הריח הינו ריחני שהנשמה ממנו ולא הגוף אכילה ושתיה הגוף נהנה והנשמה (השמין, טפת, רזה וכו') וכמו כן שאר החושים. אך ריח הגוף לא משתתף בהנאה.

ע"פ חז"ל הריח הינו אחד מ 3 דברים המיישבים דעתו של אדם, מטיבים דעתו. הן העולם הזה והעולם הבא שניהם עומדים על הריח. כידוע לכולנו יש לכולנו 5 חושים ולא 6 חושים. אין שום ראייה בת בדיקה שקיים חוש שישי שיש מקום לתפיסה על טבעית. כל מה שתרצה להגיד מעל הגדר הינו התחום החוש עצמו בלבד. חוש הראייה, שמיעה, מישוש, טעם. אך ריח הינו הגבוה מכולם. הנאת הנשמה. הריח מגיע עד למוח ושם משכן הנשמה.

מה הסוד ולמה זה ככה? במה זה תלוי? בספר בני יששכר לרבנו המהרצ"א כתב בחטא אדם הראשון נפגמו כל ה 4 החושים מלבד חוש הריח שלא השתתף בחטא באכילת עץ הדעת. "ותרא האשה את העץ כי טוב הוא" -

פגימה בראייה. "ותקח מפריו" - פגימה במישוש, "ותאכל" - פגימה בחוש הטעם. "וישמעו את קול השם אלוקים" - פגימה בשמיעה.

חוש הריח רוחני עד היום הזה. יש אנשים שלא נהנים מאף אדם ולבקש טובות לא מעוניינים להפריע לאף אדם, נהנים משלהם ולא מעוניינים להנות מאף אדם אמר הצדיק קלינברג מזלשיץ הי"ד שנהרג בשואה, ע"פ הקדמת רבינו הארי ז"ל בספר עץ חיים, **חוש הריח הוא החוש היחידי שאינו נפגם. היות ולא נפגם, לא שלט בחוש הריח בושה לאחר חטא עץ הדעת כתוב "ויתבוששו" כל החושים הגיעה אליהם בושה, לכן אדם שמעונין להריח אינו מתבייש לבקש. גם אדם שלא מעונין לבקש טובת הנאה משום אדם. מהיכן העזות הנ"ל? אין ענין "ויתבוששו" לכן החוש הנ"ל חוש רוחני מאוד, הנשמה נהנית ולא הגוף.**

הרי החוטם הינו צינור לחוש הריח, וחוש הריח קיים אצל בעלי חיים טמאים ואדרבא גם אצל אנשים גויים וכופרים בעלי חוש ריח מפותח, והרי אמרנו שחוש הריח לא השתתף בחטא האדם הראשון, ויש אנשים שדווקא בעלי החוש הנ"ל, והם רחוקים מעניין הקדושה. כגון כלב הוא קליפה קשה וקליפה טמאה מאוד נמשלה לעמלק, שיא הטומאה, אם כן הכלב האדם מנצל את חוש הריח - להצלה, לשמירה וכדו', השאלה איך חושו מפותח מאוד אם הוא קליפה קשה, והלא כל המאמרים מדברים על ענין הריח ברמה רוחנית? הדבורים שרץ טמא היוצא ממנה טהור. הדבורים ניחנו בחוש ריח מפותח מאוד, לטיפול ופעילות בזוהמה בכוורת. כמו כן הכריש מריח דם ממרחקים בים. ישנם יהודים שאינם שומרי תורה ומצוות, שניחנו בחוש ריח מפותח מאוד, הקימו עסקים משגשגים, חוש הריח קשור גם לחכמה ולא בהכרח רק לרוחניות.

בתלמוד ירושלמי מסופר על אנשים שהיו מריחים את הגשם הראשון ברביעה הראשונה מהאדמה, והיו חוזים את הצפי לממטרים באותה שנה. בחז"ל מפורש במקום אחר, אנשי הארץ - אנשים בארץ ישראל שהיו יודעים את מעלת ארץ ישראל הגבוהה, ידעו שכל מה שיש בעולם מקורו בישראל בירושלים ומהמקור מבית המקדש. ומשם מושתת לכל העולם, חוטים

יוצאים מבית המקדש לכל העולם כולו. מבית המקדש יוצא שורש ענף מארץ ישראל לאפריקה עץ קוקוס, ענף, גזע, שורש, ומזה יוצא לסין לגדילת האורז, וכן על זה הדרך.

בדרכי הרפואה והמדע ידעו לבדוק ע"פ הריח האם נערה בתולה או בעולה. בתורה מוזכר על בנות מדין, כל אישה היודעת משכב היו צריכים להוציא להורג שגרמו לעם ישראל לחטא. בכדי לבדוק מי חטאה ומי לא, הושיבו אותם על חבית של יין ועל פי הריח היוצא מפיה ידעו האם היא בתולה או לא.

בספר "נפלאות הבורא" של הרב שוורץ, כיום ניתן לדעת איזה אישה שומרת נידה בכוח הריח על פי המדע. למסקנה רואים שחוש הריחני לא תלוי באופן רוחני בלבד אז מה הקשר למה שהסברנו לעיל?

רבנו המהרש"א מסכת ברכות מתייחס לקושיה הנ"ל, אכן הנשמה נהנת מחוש הריח אך הכלב אין לו נשמה, בהמה או גוי אפילו שיש להם חוש הריח אך הם אינם נהנים מן הריח, וההבדל לחוש את הריח לבין נהנה מן הריח. השאלה מי נהנה ויודע במהות הריח, רק מי שיש בו נשמה מוגברת. כותב בספר הברית מעולם לא ראינו בעל חי שעומד ליד פרח להנות. חוש ריח דבר פתוח בעולם לכולם, אך דבר שהנשמה נהנית רק אדם שיש בו נשמה איכותי.

נוכח עם סיפור גמרא במסכת שבת מעשה בקיסר שביקר אצל רבי יהושוע בר חנניה מפני מה ריח מאכלי שבת נוטפים? אומר לו רבי יהושוע תבלין מיוחד יש לנו ושבת שמו. אמר לו תן לי מן התבלין ואשלם לך עליו כמה שתחפוץ, עונה לו רבי יהושוע רק מי ששומר שבת יועילו לו ומי שלא לא יועיל לו. אותנו גוי הריח והשתוקק התאוה מה עשה? ביקש את המתכון אך למעשה זה לא עבד. רצה שהטבחית תבשל באותם כלים לטעום מאותו הסיר של הרב ולא נהנה. אמר לו הרב רק מי ששומר שבת נהנית הנשמה ומקבלת סיפוק מהריח. אם הנשמה פגומה לא תהנה, ישנה הרגשת ריקנות.

כותב רבי הצדוק הכהן מלובלין בספרו "פרי צדיק" מה שאין מרגישים בתבשילי שבת שלנו, לפי שזה תלוי בהרגש קדושת שבת בשל מי שבישלו עבורו".

מסקנה: חוש הריח הוא דבר בפני עצמו, מי שזוכה לנשמה קדושה ואיכותית ומי שלא זוכה לבחינת נשמה לא זוכה מהנאה משום ריח שבעולם. ישנה צינצנת בושם בעולם העולה 200 אלף דולר. יריחו ולא יהנו ללא נשמה. יש אנשים המתמכרים לריחות נעימים ולא בהכרח אפילו ריח של אציטון, דלק, נפט וכו'. נשמה טהורה לא נהנית מריחות לא נעימים אלא רק מחומר טבעי. הנאה מריח מגודל צדקותו של המריח. "ריחא בראיה" שורש הריח הוא בראיה דנפיק בחוטמא ומשם יוצא כוח הריח לחוטם עליה איתמר "ויפח באפיו נשמת חיים" שהוא הרוח שהקב"ה נפח באפו של האדם הראשון ומשם בא כח הריח. ואמרו חז"ל איזהו דבר שהנשמה נהנית ממנו, ואין הגוף נהנה ממנו? הוי אומר זה הריח. ככל שהנשמה יותר מזוככת היא נהנית מהריח. ריח זה דבר רוחני, הוא החוש החמישי שלא נפגם בפגם עץ הדעת ולכולם יש את החוש להריח אך ההנאה מהריח רק מצדיקותו וערך נשמתו של אדם המשתמש בריח.

מובא בזוהר (חלק ב דף קכא) "רבי אבא הוה אזיל בארתא, והוה עמיה רבי יצחק. אדהו אזלי, פגע באנון ורדים, נטל חד רבי אבא בידוי והוה אזיל. פגע בהו רבי יוסי, אמר, ודאי שכינתא הכא, ואנא חמינא בידוי דרבי אבא, למילף חכמתא סגיא, דהא ידענא דרבי אבא לא נטל האי אלא לאחזאה, חכמתא. אמר רבי אבא תיב ברי תיב. יתבו, ארח רבי אבא בהווא ורדא אמר, ודאי אין העולם מתקיים אלא על הריח, דהא חזינא דלית נפשא מתקימא אלא על ריחא, ועל דא הדס במוצאי שבת"

רבי אבא היה הולך בדרך, והיה עמו רבי יצחק, בעודם הולכים פגע בוורדים, לקח רבי אבא ורד אחד בידו והיה הולך, פגש אותם רבי יוסי, אמר: ודאי השכינה כאן, ואני רואה בידיו של רבי אבא ללמוד חכמה רבה, כי ידעתי שרבי

אבא לא נטל זה אלא להראות חכמה. אמר רבי אבא: שב בני שב! ישבו, והריח רבי אבא אותו ורד ואמר: ודאי אין העולם מתקיים אלא על הריח, שהרי ראינו שאין הנפש מתקיימת אלא על הריח, ועל כן מריחים אותם במוצאי שבת. בוודאי רבי אבא לא לקח במקרה את אותו הורד אלא בחוכמה הרמוזה בה.

רבי אבא כתב את הזוהר הקדוש כולו חי למעלה מ 400 שנה הולך בדרך רואה ורד, לוקח עוטר ומריח. ושואלים תלמידיו של רבי שמעון מה הסוד? מה הקשר לצדיקות, לערך נשמה לזה שאדם מריח יותר או פחות, כל פגם נזק קלקול ריח רע כל דבר חסרון נפסד או פגם תלוי בריח רע. לדוגמא תפוח רקוב ביצה רקובה או פגר? ללא חיות ריח רע מקורו בפגם. כל קדושה מקורו בריח טוב זה לעומת זה.

רבינו הארי ז"ל בשער רוח הקודש כותב אם מריח אדם איזה ריח רע או נבלה פוגם בנשמתו. כל ריח לא נעים מקורו בפגם, יש לסור משם. לעומת זה דבר שלם משגשג ובעל ריח טוב. אם אתה נמצא במקום עם ריח לא טוב הגמרא במסכת הוריות אומרת אם תלמד תורה שם קשה לך ללמוד משום שאוחזת טומאה שם. פגם וחסרון באותו מקום שורש ריח רע פגם וחסרון שורש שלמות ריח טוב. להנות מריח טוב צריך שהנשמה שלך תהיה בעלת טהרה. לדוגמא: יש אחד בברואים שיש לו את הריח הכי טוב בבריאה, ריח תינוק. התינוק למרות שהוא בעל חיתול וטיטול וכו'.. מחבק ומנשק תינוק כמו ריח יסמין, בגלל שתינוק לא חטא. ואפילו שהפיח במכנסיו מחבקים ומנשקים אותו כי התינוק לא חטא. יש לתינוק נשמה טהורה.

מקור הריח הטוב, נמצאנו למדים רבותי, איכות הריח נודעת וניכרת ע"פ ערך הנשמה, נשמה פגומה - ריח רע נמצא בה והיא לא מסוגלת לקלוט. ואילו נשמה שלמה טהורה, היא עצמה מריחה טוב והיא עצמה נהנית. למשל אדם או אשה בעלי עבירות גם אם ישימו את הבשמים היקרים בעולם לא יהנו מהריח והם בעלי סרחון גדול. בעלי תשובה נשואים מספרים כאשר חיו ולא

שמרו על טהרת המשפחה הריח שיש לאשה לאחר הטהרה בהשוואה ללפני ששמרה טהרת המשפחה הינו ריח אחר לגמרי. (בהמשך בחלק שער המדע נביא מחקרים ממכון ויצמן שיכולים להוכיח היום מדעית את עניין המשיכה בריח וההתאמה בין בני הזוג)

כל יום אנשים מריחים אנשים אחרים ע"י חוש הריח ומקבלים החלטות על פי חוש הריח במודע ושלא במודע. אדם יכול להכיל מספר ריחות שונים במהלך היום והלילה. הגמרא אומרת אוכל אדם ירק אך אסור קודם 4 שעות בבוקר לפני שעה רביעית מעלות השחר קשה לריח הפה אסור לשוחח איתו לא על הבוקר ולא על בטן ריקה כי במהלך היום יקרין ריחות לא טובים. ממשיכה הגמ' ואומרת לאחר כל אכילה או שתיה מכל סוג שהוא תשתה מים, אם לא שתית מים יצאו לאדם ריחות רעים מהפה. גם אם אדם שותה קפה נמס או שחור שישתה מעט מים לאחר מכן. גם עדשים גורמים לאדם ריח רע שיערבב עם מים. אדם שאוכל ולא מתנועע האוכל ירקיב בבטנו ויגרום לריח רע. אכלת, תלך לפחות 2 מטר לפני השינה. אדם הנצרך לנקביו ולא מתפנה יכיל האדם אינו עובד בתצורה תקינה וגורם לריח רע וזוהמה. אדם שיוצא ממנו ריחות רעים נקרא בעל פוליפוס, בעל מום גם לאישה שיכול לגרום לבעלה טענת גירושין. אפילו בצורה הטבעית. לכן על האישה להשמר יותר שנבראה מעצם וקשה לה הריח יותר ואילו הגבר מרגב אדמה. אשה חייבת בבישום יותר מגבר.

הגמרא מסכת בבא בתרא (פרק המוכר את הספינה) מספרת לנו בשעה שביקש הקב"ה לברוא את העולם ככתוב "ורוח אלוהים מרחפת על פני המים". הכל היה ים, קורא הקב"ה לשר של הים אומר לו בלע קצת מימות שבעולם, תפנה מקום ליבשה, תצטמק קצת. התחיל שרו של הים ששמו רהב לנהל דיון עם הקב"ה ולא רצה לקיים שליחותו, בעט בו הקב"ה שנאמר "בכוחו רגע הים ובתבונתו מחץ רהב" הרג את שר הים. איפה טמון? מסירחוננו של שר הים פגר מת אין כל בריה יכולה לעמוד ולכן עמדו המים וכיסו סרחוננו. מי הים רעים ולא ניתנים לשתיה כי הם מכסים על סרבן הפקודה רהב שר הים מסריח והוא הרוג וטמון תחת המים.

הגמרא מספרת על הלוויתן כשהוא רעב יוצא הבל מפיו לבת חום חמימות איצטומכא מהפה בנשיפה, לוויתן כזה שהוא רעב מרתיח מימות שבמצולה אלמלא מכניס ראשו לגן עדן, אין כל בריה יכולה לעמוד בריחו. מסביר רבינו הבן איש חי בספרו "בן יהודע" אותו לוויתן בזמן שהוא רעב כשלא אכל מכניס את ראשו לתהום במיקום הנמצא תחת גן עדן ושם מתמתן אותו ריח לא נעים שנמצא בקרבו כשהוא רעב כי הוא מכניס את ראשו למקום הכי מבושם - גן עדן איך ממתקים חסרון רעבונו של הלוויתן, ע"י שאיפת הריח לתוך גן עדן.

אומר האור החיים הקדוש כי כל העובר עבירות ריחו נודף לרעה, ובהפך - איש צדיק ושלם עולה ממנו ריח כבושם ריח גן עדן, הקובע את מהות הריח של האדם עצמו היוצא ממנו או את חוש ההנאה לנשמה שתספוג מריח נעים או לא נעים הרי זה תלוי במעשים של האדם זה הדבר שהנשמה נהנית.

האדם הראשון לאחר החטא בעץ הדעת נתקלל במספר קללות. אחת הקללות כתוב בפרקי אבות דרבי נתן - ריח זיעה. אחת הקללות שכתוב במדרש ששולט בו ריח רע זה סימן שיש בו חלק רוחני שאינו טוב. וצדיק שמגיע לעולם יש בו ריחות טובים טבעית ואפילו הקב"ה שומר אותו "ותחמרה בחמר ובזפת" - משה רבינו הניחוהו בים סוף, מרים הצדיקה שמה אותו בתיבה זפת מבחוץ אך לא מבפנים, אומרים חז"ל שלא יריח אותו צדיק ריח רע.

יוסף הצדיק יורד ממצרים עם אורחת ישמעלים שדרכם לסחור בדברים סרחונים זפת, פחמים, נפט וכו' אבל הקב"ה זימן לו שיורידו בשמים טובים, סימן לו הבורא שהשכינה עימו, גם כי אלך בגיא צלמוות יש שמירה על הצדיק. אומרים חז"ל כל מי שבעל תשובה או ששומר הברית ההנאה מהריח אצלו גבוהה מאוד. בין שומר הברית מילדותו או בעל תשובה. אומרים חז"ל עתידים בחורי ישראל שיתנו ריח טוב כלבנון שנאמר "ילכו ינקותיו ויהי כזית הודו וריח לו כלבנון" (הושע יד, ז) באה הגמרא ודורשת פסוק מפורש בשיר השירים "לחיו כערוגת הבושם" בחורי ישראל שלא טעמו טעם חטא עתידים

לתת ריח שנאמר "הדודאים נתנו ריח ועל פתחינו כל מגדים" כלל גדול לפנינו, שיר השירים אסור לפרש אותו מילולית ניתן לפרש אותו ברוח הקודש או בדרש או תרגום. עתידין בחורי ישראל שלא פגמו את הברית לתת ריח טוב, כל נערה ששומרת על פתחה לא לחלל אלא רק להתקרב לבעלה וגם כאשר היא נשואה מתקרבת לבעלה כאשר היא טהורה, עתידין לתת ריח טוב על פתחנו על מגדים.

כל ריח טוב מראה על שלימות, אומרים חז"ל שעם ישראל עמד לקבל את התורה לחיו כערוגת הבושם התמלא כל העולם בבשמים (ואני מוסיף מדעתי חידוש וככל הנראה הלא על כל דיבר ודיבר שבורא עולם הביא לעם ישראל היתה חוויה חושית של כלל החושים מעין כמוה, שנאמר והעם רואים את הקולות, חוויה חושית יוצאת מהכלל, ומסתבר שעל כל דיבר ודיבר יצא ריח שונה כי כתוב שכל העולם התמלא בשמים, וידוע חוק פיזיקלי בטבע שנקרא אביטואציה כלומר התרגלות לריח, ומן הסתם בורא עולם רצה שכל רגע וכל דיבר יחו הרגשה מיוחדת, ובוודאי נראה לי שהפיץ ריחות שונים בכל דיבר, או שהפיץ את כולם ביחד והנס היה גדול יותר שהצליחו להבין בין הריחות ולקבל חוויה חושית של ריח יוצאת דופן שרק נשמה בעולם העליון מסוגלת לקבל, ללא הגבלת מגבלות הגוף)

וידוע שכבר בדיבר הראשון נעתקה נשמתם והמלאכים החזירו להם את הנשמות לגוף, כך או כך החוויה החושית במעמד הר סיני היתה מיוחדת ביותר. מה הקשר לריח בנתינת עשרת הדיברות? עם ישראל הגיעו לתיקון החטא מעמד של שלימות, אין פגם ואין חסרון יש הנאה מהריח. בשעה שבנה שלמה את בית המקדש היה מעמד של שלימות, התמלא כל העולם כולו ריח טוב.

עשרה ניסים נעשו בבית המקדש, אחד מהם - מעולם לא הסריח בשר הקודש, מפני ריח גן עדן. בית מטבחים, עמוס בבהמות שחוטות וכו', אין מטהר אוויר, בשר יכול להישאר ללא מליחה וללא מקרר מפני ריח גן עדן, שהיתה שלמות בבית המקדש.

"נרד וכרכום קנה וקינמון" (פטום הקטורת) עצי קינמון בשעה שהיו מסיקים אותם ריחם היה נודף, וכל ארץ ישראל היתה מריחה ריח טוב. משחרבה

ירושלים לא נשתייר מהקינמון המקורי אלא כשעורה. נמצא באוצר המלכה צימצמאי (מסכת שבת ס"ג ע"א) שנשאר לה מהקינמון המקורי.

אדם נהנה מהטעם מהריח והעסיס שבפרי אך לא נגיסה האכילה החיות הפנימית הריח הוא החלק הרוחני שבפרי מאז חורבן בית המקדש ניטל הריח שהיה בפירות.

"טהרה פסקה מישראל" רבי שמעון בן אלעזר אומר, הטהרה נטלה את (הטעם ואת) הריח (משנה סוטה ט, י"ג) מספרת הגמרא (סוטה מט ע"א) שרב הונא מצא תמרה שמנה מאוד, אכל ממנה, וממה שנשאר הביא, ושאל בבית המדרש האם מישהו מריח? אמרו לו התמרה מריחה לך ולא בטל טעם הריח ממך. אתה שנשמתך טהורה וזכה אתה נהנה מריח הפרי.

שני בני אדם אוכלים מאותו עץ פרי אפרסק, תפוח וכדו' אך רק למי שמזוכך יותר בנשמה זוכה לקבל את טעם הריח. אדם יוכל לדעת מה מיקום נשמת דרגת האדם על פי עוצמת קבלת הנאת הריח. מי נשמתו טהורה או מי שנשמתו פגומה.

אומר האר"י ז"ל בשער רוח הקודש כותב רבי חיים ויטאל אמר לי מורי, אדם שמריח הדס בליל שבת, שבת, או מוצ"ש, עשב דבר מה יוכל להבין מאותו הריח וצורת ההרחה באיזה איבר עומדת נשמתו בגופו. תוכל לדעת מה מיקום דירוג הנשמה הרוחנית האם היא ברגלים בחלק התחתון (הגרוע ביותר) או בגובה החוטם (המעולה ביותר).

יש מצב דירוג נשמה 1. יש טורף נפשו באפו 2. נצבת לרגליו 3. גבוהה ממנו 4. מעל ראשו. כל אדם בבחינה אחרת, אם תרצה לדעת את איכות נשמתה או מצבה תוכל לאבחן ע"י מצב הריח כיצד אתה נהנה או לא? האם אתה אדם ריחני או רוחני.

מאמרי זוהר עמוקים מראים על סוד פנימי אחר ריח ניחוח, כל פגם, כל דין נזק נמצא בדבר פגום, חוסר ריח אך אם יש תיקון, כל רוגז, דין, כעס, חרון אף ועצבים דרך האף עלה עשן באפו הפגם גדול, כל דין נזק תלוי ברוח כל

שלמות תלוי בתיקון אדם שבולם עצמו מכעס. ועובד על מידותיו כופה את עצמו ממתן את הדין והגבורות. התועלת, מעז יצא מתוק מעשן סמיך שנקבר עולה ריח ניחוח מיתוק הגבורות וסוד הקורבן.

ובהוא ומנא דקודשא בריה הוא אתפשט מאלין קליפין אתמר ולא יכנף עוד מוריה והיו עליה ראות את מוריה. ומה דהיה יבשה אתמר בה, מלא כל הארץ כבודו. ואתקריאת ברכה דיליה, קרבנא דיליה, עולה דיליה, דאוקיד כל אלין קליפין. וסליקת לגביה קטרת. קשורא דיליה, עולה דיליה, דכתיב זאת תורת העולה, היא העולה בצלותא דשזורית, היא העולה לגביה בצלותא דמנזחא בכמה ריזון ובוסמין דגן ערן דאיהי גן דאורייתא. שפתוב זאת תורת העלה. היא העלה - בתפלת שזורית, היא העלה - אליו בתפלת מנזחא בכמה ריזות ובשמים של גן ערן, שהיא גן התורה. זהו שפתוב גן זעול אוותי כלה. סתומה שלא נפתזת אלא רק לבעלה דהא תננא אתכניש ועייל וקמיט באשא ואשא אזור בתננא ועיילי תרווייהו לגו לגו עד דנזו רוגנא. וכד אתאזור כלא דא בדא ונזו רוגנא, כדין הוא גיזוא, וקשירו זוד ואתקרי גיזוא. גיזוא דרוזא זודותא דכלא כוזדא. גהירו דבויעינן גהירו דאנפין. ובגין כך כתיב, וירזו יי את ריזו הגיזוז כמאן דארזו וכניש כלא לגו אתריה.

שהרי העשן נאסף ונכנס ומתקמט באש, והאש אוחזת בעשן, ונכנסים שניהם לפני ולפנים עד שנח הרגז. וכשהכל נאחזים זה בזה ונח הרגז, אז הוא מנוחה וקשר אחד ונקראת נמת. נמת הרוח חדות הכל כאחד. הארת הנרות הארת הפנים. ולכן כתוב וירח ה' את ריח הנחח, כמו מי שמריח וכונס הכל לתוך מקומו.

ועל דא כתיב ישימו קטורה באפה. בגין דאהדר אשא לאתריה. וזוטבמא (אתרגיש) אתכניש בההוא ריזוא לגו לגו עד דאתאזור כלא

וְתֵב לְאַתְרֵיהֶּ. וְאַתְקָרִיב כִּלְאֵ לְגֹ מוֹזְשֶׁבֶה וְאַתְעֲבִיד רְעוּתָא זֹדְא.
 וּכְדִין רִיזוּ זִיזוּ. דְּזוּ רוּגְזָא וְאַתְעֲבִיד זִיזוּא.

ועל זה כתוב ישימו קטורה באפך. משום שחוזרת האש למקומה. והחטם נאסף באותו ריח לפני ולפנים, עד שנאחז הכל וחוזר למקומו, ונקרב הכל לתוף הממשכה ונעשה רצון אחד. ואז ריח ניחח, שנח הרגז ונעשה נחת. כגון שיש תיקון בריח יש כנגד עלה עשן באפו מידת כעס כל דין נזק וחרון אף על שונאי ישראל תלוי בחוטם כל תיקון שלמות והנאה ריח.

כלומר אדם שכובש את מידות עולה מידת הריח ומגביר אותה ברמה רוחנית במקום עשן סמיך שנקבר כעס עולה ריח ניחוח יש מיתוק הדין הגבורות אור ושפע בעולם סוד הקורבן וסוד אישה ריח ניחוח "והקטיר הכהן את אֲזֶכְרֹתֶיהָ הַמִּזְבֵּחַ אִשָּׁה רִיחַ נִיחֹחַ לַה'" (ויקרא ב, ב).

ניחוח, מן השורש נו"ח, פירושו 'נחת', 'נועם'. ריח ניחוח הוא ריח נעים, ובפרט ריח המניח את הדעת ומשכך את הרוגז. ואומנם מצאנו שריח הניחוח של הקרבנות בכוחו לפייס: "וַיִּבֶן נֹחַ מִזְבֵּחַ לַה'... וַיַּעַל עֹלֹת בַּמִּזְבֵּחַ. וַיִּרַח ה' אֶת רִיחַ הַנִּיחֹחַ וַיֹּאמֶר ה' אֵל לִבּוֹ לֹא אֶסַף לְקַלֵּל עוֹד אֶת הָאָדָמָה בְּעֵבִיר הָאָדָם... וְלֹא אֶסַף עוֹד לְהַכּוֹת אֶת כָּל חַי בְּאֲשֶׁר עָשִׂיתִי" (בראשית ח, כא-כב). המילה העברית ניחוח מופיעה בתנ"ך יותר מארבעים פעם, ותמיד בצירוף ריח ניחוח.

יש נחת-רוח לקב"ה משבירת המידות. כאשר האדם ממתיק את מידת הכעס בנחיר שמאל וממתיק את הדין בנחיר ימין. יש סוד העשן וסוד התיקון בעישון. אפילו אדם ילבש בגדים הכי מרוטים מרופטים ולא יתקלח בזמן ששומר על טהרת נשמתו, הוא אינו מסריח כמו כל אדם אחר. גם ימים חודשים ושנים יריח ריח טוב.

עם ישראל נודד במדבר, לא התקלחו והיו מיני דשאים היו מתבשמים מאותם ריחות. ריח שטף של עיזים הינו ריח נורא וקשה וכתוב "בגדי עשיו החמודות"

היו בגדי שדה משטף של עיזים, ויעקב לקח את בגדי עשיו, והרי אין בגד כל כך מסריח מזה והנה הראיה שאין קשר למלבוש, לריח של האדם, אלא ריח המצוות שעושה עוטף אותו. ללא צורך בשמני כביסה ומבשמי כביסה לבגדים. אדם שהולך בדרך התורה והמצוות יריח טוב.

יהושוע בן נון מל את בניי במדבר כל 40 שנה שהיו במדבר לא נשבה רוח צפונית והיתה סכנה למול את בניי, בורא עולם נתן את ציווי המילה ליהושוע ביום אחד מל את כל בניי ויצאה גבעת הערלות. הר ענק עם כל הערלות. רק לשם השוואה בצומת מסובים היה הר הזבל חירייה כל מי שעבר משם היה מריח ריח רע. כתוב זרחה על העורלות השמש והתליעו. נאמר 'עַד שְׁפִיחַ הַיּוֹם וְנָסוּ הַצְּלָלִים אֲלֶיךָ לִי אֶל הַר הַמּוֹר וְאֶל גְּבַעַת הַלְּבוֹנָה' רבי אבהו ורבי לוי דרשו בפסוק זה.

רבי אבהו אמר: בשעה שמל אברהם אבינו את עצמו ובניו ובני ביתו עשה מערלותיהם גבעה וזרחה השמש על העורלות והן הרקיבו והעלו תולעים ועלה ריחן של העורלות הרקובות לפני הקדוש ברוך הוא כריח קטורת הסמים וכריח קומץ הלבונה שעל גבי להבות האש שבמזבח. באותה שעה אמר הקדוש ברוך הוא: כשיבואו בניו של אברהם לידי עבירות ומעשים רעים אני אזכר בריח העורלות הרקובות, אתמלא חמלה ואהפוך את מידת הדין למידת רחמים. זאת הסיבה שנאמר 'אֲלֶיךָ לִי אֶל הַר הַמּוֹר'.

רבי לוי אמר: בשעה שמל יהושע את בני ישראל עשה מעורלותיהם גבעה וזרחה השמש על העורלות והן הרקיבו והעלו תולעים ועלה ריחן של העורלות הרקובות לפני הקדוש ברוך הוא, כריח קטורת סמים וכריח קומץ של לבונה, שעל גבי להבות האש שבמזבח. באותה שעה אמר הקדוש ברוך הוא, כשיבואו בניהם של אלו לידי עבירות ומעשים רעים אני אזכר בריח העורלות הרקובות. אתמלא חמלה ואהפוך להם מידת הדין למידת הרחמים. זאת הסיבה שנאמר 'אֲלֶיךָ לִי אֶל הַר הַמּוֹר'. אע"פ שגבעת הערלות ריח רע בזכות זה, מתמלא רחמים על ישראל מי שעושה מצוות בקדושה וטהרה, יש ריח מיוחד למצוות

של מיתוק הדינים וגם אם אתה בצרה שנראה שזה ריח לא טוב ריח זיעה בלימוד תורה או בהשתדלות לימוד לכבוד שבת ייחשב לאדם לעתיד לבוא כריח ניחוח.

במשנה (מסכת יומא, משנה ה) עוֹבְרָה שְׁהֲרִיחָהּ, מֵאֲכִילִין אוֹתָהּ עַד שֶׁתִּשָּׁיב נִפְשָׁהּ. חוֹלָהּ, מֵאֲכִילִין אוֹתוֹ עַל פִּי בְּקַיִים; וְאִם אֵין שָׁם בְּקַיִים, מֵאֲכִילִין עַל פִּי עֲצָמוֹ, עַד שֶׁיאֲמַר דִּי.

אישה בהריון מריחה כפול, גם לה וגם לעובר. יש לה שני חושים לה ולולד.

”ההיא עוברה דארחא אתו לקמיה דרבי, אמר להו: זילו לחושו לה דיומא דכיפורי הוא, לחושו לה – ואילחישא. קרי עליה (ירמיהו א, ה) בְּטָרָם אֲצוֹרֵךְ אֲצוֹרֵךְ בְּבֶטֶן יְדַעְתִּיךָ וּבְטָרָם תֵּצֵא מִרְחֹם הַקֶּדֶשׁ תִּשְׁתִּיךְ נְבִיא לְגוֹיִם נְתַתִּיךְ. נפק מינה רבי יוחנן.

ניתן לדעת ע”פ חוש הריח של האישה איזה בן יצא לה, צדיק שמתאפק ולא מתאוה לאכילה ביום הכיפור או רשע.

ראוי לאישה בהריון להריח אתרוגים, סגולה שיצא לה ילד יפה. המשל לעניין שהצדיקים משולים לאתרוג תשתדלי בתורה ובמעשים טובים ואז יצא לך בן צדיק.

שיא שלמות הריח נמצא בגן עדן

מעשה מאת הרב עודד מזרחי

פעם הגיע רבי חיים מצאנז לאחת העיירות והלך בה לדרכו. לפתע נעצר ליד אחד הבתים והכריז: "ריח גן עדן נודף מהבית הזה. אני חייב להיכנס אליו" היתה זו דירתו של ר' פסח, גבאי צדקה של העיירה. רבי חיים דפק בדלת והציג את עצמו, ור' פסח הזמינו בדחילו ורחימו להיכנס פנימה. רבי חיים החל להסתובב בדירה, נעצר ליד אחד הארונות וקרא: "מכאן בקע ריח גן העדן שהרחתי בחוץ. רבי חיים ביקש מהגבאי לפתוח את הארון. ר' פסח היסס, אבל מפני שאין מסרבים לגדול, החל להוציא מהארון בגדים ישנים ובלויים. לפתע נפלו ממנו בגדי כומר. רבי חיים קרא: "ממלבוש זה עולה ריח גן עדן".

ר' פסח נבהל מכך שבארונו התגלה בגד של כומר, והחל לספר את סיפורו: אני גבאי הצדקה של העיירה, ויש לי מסע קבוע באיסוף כספי צדקה בין תושביה. פעם אחת יצאתי כהרגלי למען ענייני הצדקה. כאשר חזרתי מאיסוף הכספים הקבוע ונתתי לכל הנזקקים שהכרתי, מצאתי בביתי מישהו שהמתין לי בקוצר רוח וקרא לי שהוא צריך דחוף סכום כסף מסוים, ואם לא, הוא אבוד. אבל מדוע באת עכשיו?!", אמרתי, "חילקתי כעת את כל כספי הצדקה. לא אוכל ללכת לאותם אנשים שוב. האיש המשיך להתייפח על מר גורלו. לא יכולתי לשאת את כאבו והחלטתי בכל זאת לערוך סיבוב נוסף, ולהסביר לתורמים כי הזדמן לי יהודי במצב נואש שזקוק לעזרה דחופה. התושבים נאנחו, אבל רובם תרמו בשנית, וכך הצלחתי לאסוף את הסכום הנדרש לאותו אדם. חזרתי לביתי והבאתי לו את הכסף. הוא חיבק ונישק אותי והלך לפרוע את חובו אצל הנושים.

כעבור רבע שעה שמעתי דפיקה בדלת. על הפתח עמד יהודי נוסף שהחל לספר לי על מר גורלו. הוא התייפח: "זה ממש פיקוח נפש! אם לא תעזור לי, זה הסוף שלי". אמרתי לו: "היום ביקרתי פעמיים אצל תושבי העיירה. לא אוכל בשום אופן לבוא פעם נוספת. הרי יגרשו אותי מהבתים".

האיש המשיך לבכות ולבי נקרע לגזרים, אבל ידעתי שאי אפשר לחזר על אותם הפתחים בפעם השלישית. ניסיתי לחשוב מה אוכל בכל זאת לעשות. לפתע עלה בדעתי רעיון מוזר. ליד ביתי היתה מסבאה שבה התלקטו מדי ערב בחורים ריקים ששתו לשוכרה ובילו את זמנם בהבלים. חשבתי שאנסה אצלם את מזלי. אולי

אצליח להוציא מהם כסף לצדקה. ידעתי מה תהיה תגובתם, אבל החלטתי לנסות בכל זאת.

נכנסתי למסבאה ואת פני קדמו קריאות צוהלות ומחיאות כפיים של הפוחזים. "גם אצלנו הוא מחפש צדקה?! כנראה שמצבו קשה ביותר".

החוויתי וחולשה נפלה עלי. ניגש אלי הפרחח הראשי, בנו של גביר העיירה ואמר: אם הגעת אלינו, סימן שאתה זקוק נואשות לכסף. בוא נעשה עסק. פעם כומר אחד השאיר אצלנו את בגדי הכמורה שלו. אם תלבש את בגדיו ותצעד איתנו בכל רחובות העיירה, אתן לך את הסכום שאתה זקוק לו.

מלמלתי שאני זקוק לשלושה רובלים, בחושבי שזה רעיון מטורף לגמרי שגבאי העיירה יסתובב עם בגדי כומר ואחריו כל הריקים והפוחזים. הרי כולם יאמרו שיצאתי לגמרי מדעתי. ומאידך איך אוכל להשיב את פני הנזקק ריקם אם ביכולתי לעזור?! החלטתי לקבל את הצעת הפרחח.

הבחור הביא לי את בגדי הכומר ולבשתי אותם. כל הריקים התפקעו מצחוק ויצאו בעקבותי עם פחים ומקלות. אנשי העיירה צפו בי נדהמים: האם פורים היום?! מה העדלאידע המשונה הזאת?! בוודאי נטרפה דעתו של הגבאי. עברנו את כל העיירה, וברגע שסיימנו את התהלכה הניח הפרחח את שלושת הרובלים באומרו: "הבטחתי ואני מקיים. תוכל גם לקבל את בגדי הכומר במתנה". פשטתי את הבגד וחשבתי שאשמור אותו למשמרת כי בזכותו זכיתי להחיות יהודי.

רבי חיים שמע את הסיפור ומעיניו זלגו דמעות. הוא אמר: עשית דבר נכון מאוד! קח את הבגד הזה וצווה לבניך שהוא ישמש כתכריכים לגופך אחרי מאה ועשרים שנה. שום מלאך חבלה לא יוכל לגשת אליך.

ר' פסח הלך לעולמו ונקבר בבגדי הכומר כמצוות רבי חיים מצאנז. שנים רבות לאחר מכן הממשלה הפולנית רצתה לסלול כביש במקום שבו עמד בית הקברות שבו נטמן. הם נאלצו לפנות את הקברים ולהעביר את הגופות למקום אחר. כאשר הגיעו לקברו של ר' פסח המנוח מצאו אותו שלם לחלוטין, פרט לרגל אחת שבגד הכומר לא כיסה.

סוד בגדי החמודות

נלקט משיעורו של הרב משה שינפלד

יצחק אבינו הביע את רצונו לברך את עשו, אולם בהשתדלותה של אמו - רבקה, שראתה בנבואה שהברכות מגיעות ליעקב ולא לעשו, יעקב קיבל בסופו של דבר את הברכות.

כדי שיצחק יברך את יעקב, היה על רבקה לשנות את מראהו החיצוני של יעקב: "וַתַּקַּח רַבֵּקָה אֶת בְּגָדֵי עֶשָׂו בְּנֵה הַגְּדָל הַחֲמֹדֶת אֲשֶׁר אָתָּה בְּבִיַת וַתִּלְבַּשׁ אֶת יַעֲקֹב בְּנֵה הַקָּטָן. וְאֵת עֶרְת גְּדֵי הָעֵזִים הַלְבִּיֶשָׁה עַל יָדָיו וְעַל חֻלְקֵת צְנָאָרָיו" (בראשית כז, טו-יז).

עיני יצחק כבדו מזוקן, ולפני שהוא התחיל לברך עלה בלבו ספק מיהו העומד לפניו: "הַקָּל קוֹל יַעֲקֹב, וְהִדָּים יָדַי עֶשָׂו" (בראשית כז, כב). יצחק ביקש מהעומד לפניו להתקרב אליו: "וַיִּגַּשׁ וַיִּשָּׁק לוֹ, וַיִּרַח אֶת רִיחַ בְּגָדָיו וַיִּבְרָכֵהוּ". "וַיֹּאמֶר, רָאֵה רִיחַ בְּנֵי כְּרִים שְׂדֵה אֲשֶׁר בְּרָכּוּ הַשָּׁם", והוא העניק את ברכתו ליעקב.

איזה ריח הריח יצחק, אשר מחמתו הוא החליט להעניק את ברכתו ליעקב? הרי בגדי עשו הדיפו ריח רע וכפי שכותב רש"י שאין לך ריח רע יותר משטף העיזים. ממה יצחק התרשם כל כך?

רש"י מביא את תשובת המדרש: "מלמד שנכנסה עמו ריח גן עדן". אנחנו אנשים מגושמים מדי בכדי להריח את ריח גן עדן, אולם יצחק "הריח" את יעקב והוא הבין שהוא זה שראוי לקבל את הברכות.

ישנו הסבר נוסף (מובא בספר "אסופת מערכות").

את מה יצחק הריח? בתחילה התורה אומרת: "וַיִּרַח אֶת רִיחַ בְּגָדָיו". מהבגדים נדף אמנם ריח רע של עיזים, אולם אחר כך יצחק לא הריח את הבגדים, אלא את יעקב עצמו - "רָאֵה רִיחַ בְּנֵי כְּרִים שְׂדֵה אֲשֶׁר בְּרָכּוּ ה'".

מה עומק העניין?

הבגדים אינם באמת חלק מהאדם עצמו, אלא הם רק מקיפים אותו. הבגדים הם משהו חיצוני המולבש על האדם.

כשם שאנחנו מבינים שהבגדים הם חלק נפרד מהגוף, כך הגוף הוא בעצם בגד "חיצוני" של הנשמה. הגוף (מלשון מגוף, תריס לנשמה) הוא לא באמת ה"אני" האמיתי של האדם. כולנו יודעים שתאי גוף האדם מתחלפים כל הזמן והגוף משתנה מתקופה לתקופה, אולם האדם עצמו נשאר תמיד אותו אדם. ה"אני" האמיתי הוא הנשמה.

כשם שטבעם של בגדים להתלכלך, כך קורה שאדם עושה עם גופו מעשים לא טובים. אולם הגוף הוא רק חיצוני - יש משהו בפנים שאף פעם אינו חוטא. נקודה נקייה, נקודה טהורה, נשמת האדם.

ישנן סיטואציות מסוימות, בהן נדרש מהאדם להשתמש במידה המצטיירת כשלילית. כעת, במצב הנוכחי, מידה זו משמשת עבורו כסם-חיים. כשאין ברירה וכשאדם זקוק להפעיל את אותה מידה שלילית, עליו להשתמש בה בצמצום גדול ובמינון מדויק.

יעקב הוצרך להשתמש בכלי חיצוני של שקר. הבגד היה בגד של שקר, אבל הוא עצמו היה אמיתי.

יצחק אביו הריח ריח חיצוני רע, אולם הוא הבין מיד שזה ריח מהבגדים. זהו ריח חיצוני. השקר לא פגם באישיות האמיתית של יעקב. יצחק הבין שיעקב משתמש בכלי חיצוני של שקר עבור מטרה טובה.

זו כוונת הפסוקים. יצחק הריח בתחילה את ריח הבגדים, אולם מיד הוא הריח את "ריח" בנו. כשהוא הריח את יעקב עצמו, הוא הריח את ריח גן עדן והוא הבין שהברכות מגיעות ליעקב ולא לעשו, ומיד הוא התחיל לברכו.

יצחק יודע "להריח". הוא יודע שחטאי עם ישראל הם רק בחיצוניותם ולא בפנימיותם.

ייחודיותו של יצחק באה לידי ביטוי במקום נוסף. התלמוד כותב (ברכות כו ע"ב), שיצחק אבינו תיקן את תפילת מנחה: "וַיֵּצֵא יִצְחָק לְשׁוֹחַ בְּשָׂדֵה לְפָנוֹת עֲרָב" (בראשית כד, סג). "לפנות ערב" הכוונה לקראת הערב, בשעת המנחה.

המילה בוקר היא מלשון בקרה. בבוקר יש יכולת להבדיל בין טוב ורע. אני יכול להבדיל בין דברים עדינים ודקים. המילה ערב היא מלשון עירוב וערבוב, הכל מתחיל להתערבב וקשה להבחין בין הדברים. יצחק יצא אל השדה "לפנות ערב". אפשר גם לקרוא את זה - לפנות את הערב. מלשון פינוי. לפנות את כל הערבוב וליצור סדר.

כזה היה יצחק. יצחק ידע שגם כשאדם חוטא, יש בתוכו נקודה טהורה וזכה, שהיא לא יכולה לחטוא. הכל זה חיצוני.

זה כוחו של יצחק. לפנות את הערב, להבדיל בין הדברים, וזה גם כוחו המיוחד של יעקב וזרעו אחריו, שגם אם בגדיהם יהיו עם ריח לא טוב, הם עצמם יהיו עם ריח גן עדן.

שיא השלמות בריח גן עדן מספרים חז"ל בגמרא מסכת תמיד על אלכסנדר מוקדון: "כי שקיל ואתי, יתיב אההוא מעיינא, קא אכיל נהמא, הוו בידיה גולדני דמלחא, בהדי דמחוורי להו - נפל בהו ריחא. אמר: שמע מיניה: האי עינא מגן עדן אתי. איכא דאמרי: שקל מהנהו מיא טראבאפיה. איכא דאמרי: אידלי כוליה, עד דמטא לפתחא דגן עדן, רמא קלא: פתחו לי בבא! אמרו ליה: "זה השער לה" וגו'. אמר להון: אנא נמי מלכא אנא, מיחשב חשיבנא, הבו לי מידי! יהבו ליה גולגלתא חדא, אתייה תקליה לכוליה דהבא וכספא דידיה בהדיה לא הוה מתקליה. אמר להון לרבנן: מאי האי? אמרי: גולגלתא דעינא דבישרא ודמא - דלא קא שבע. אמר להו: ממאי דהכי הוא? שקלי קלילי עפרא וכסייה - לאלתר תקלא, דכתיב שאול ואבדון לא תשבענה וגו'.

כאשר נטל עצמו והלך, ישב על מעיין אחד ואכל לחם. היו בידי דגים מלוחים. בעת שהיו רוחצים אותם נפל בהם ריח [טוב]. ממעיין שיצא מגן עדן ששם ריחותיו מיוחדים.

אמר: "משתמע מכך, מעיין זה מגן עדן יוצא!"

יש אומרים: "לקח מאותם מים ורחץ בהם את פניו. ויש אומרים: הלך אחריו עד שהגיע לפתחו של גן עדן.

הרים קולו: "פתחו לי את השער!"

אמרו לו: "זה השער לה", צדיקים יבואו בו". רק צדיקים נכנסים אליו.

סיפור ריח גן עדן

אשכחיה רבה בר אבוה לאליהו דקאי בבית הקברות של נכרים [מצאו רבה בר אבוה את אליהו שעומד בבית הקברות של נכרים], אמר ליה: מהו שישדרו בבעל חוב? אמר ליה: גמר 'מיכה' מערכין [לומדים גזרה שווה – 'מיכה' 'מיכה' מתחום הערכין] גבי ערכין כתיב "ואם מך הוא מערכך", גבי בעל חוב כתיב "וכי ימוד אחיך" (ויקרא כה, לה)

מנין לערום שלא יתרום? מניין לומדים שכשמפרישים תרומה צריך להיות לבושים? דכתיב "ולא יראה בך ערות דבר" (דברים כג, טו)

אמר ליה: לאו כהן הוא מר? מאי טעמא קאי מר בבית הקברות [האם אדוני אינו כהן? מדוע נמצא אדוני בבית הקברות?]

אמר ליה: לא מתני מר טהרות [לא למד אדוני טהרות]? דתניא, רבי שמעון בן יוחי אומר: קבריהן של נכרים אין מטמאין, שנאמר 'ואתן צאני צאן מרעיתא אדם אתם' (יחזקאל לד, לא) - אתם קרויין אדם, ואין נכרים קרויין אדם.

אמר ליה: בארבעה לא מצינא, בשיתא מצינא [בארבעה אינני מצוי, בשישה אהיה מצוי?]

אמר ליה: ואמאי?

אמר ליה: דחיקא לי מילתא [דחוק לי הדבר = אני עני].

דבריה ועייליה לגן עדן, [הובילו והביא אותו לגן עדן (אליהו את רבה בר אבוה)]

אמר ליה: פשוט גלימך, ספי שקול מהני טרפי [פשוט גלימתך, קח מהעלים הללו].

ספא שקל [לקח] כי הוה נפיק שמע דקאמר: מאן קא אכיל לעלמיה כרבה בר

אבוה [כשהיה יוצא שמע (קול) שאמר: מי אוכל את העולם הבא שלו (בעולם הזה) כרבה

בר אבוה!]

נפץ שדנהו [השליך אותם].

אפילו הכי, אתייה לגלימיה, סחט גלימא ריחא [למרות זאת לקח איתו את

גלימתו, שספגה את הריח מהעלים], אשתו עשתה כביסה לבגד ושמה לב שהריח

יוצא ללא הפסקה מהבגד, והיו מוכרים את המי כבסיס הללו באלפי

דינרים.

זבניה בתריסר אלפי דינרי [מכרו בשנים עשר אלף דנרים], פלגינהו לחתנוותיה

[חילקם לחתניו]. ממה שנבהל מההכרזה בגן עדן שאגם אוכל חלקו. ולכן חילק

לחתניו בכדי לא לזכות בעושר הנ"ל ולהפסיד מחלקו בעולם הבא.

כאשר יש מקום של שלמות ממקור נחצבות הנשמה שבגן עדן משם הנשמה

נהנית המקום הרוחני הגבוה ביותר של ההנאה וריח ההנאה בשמים.

רבינו הבן איש חי כותב: כשנפטר האדם מהעולם הזה חי בגן עדן על מה? על

הנאת הריח.

חיות המזון הינו ריח חומר זך שהנשמה נהנית ממנו. וכעת אומר הבן איש

חי תבין את המנהג למה כאשר אדם נפטר עומדים בבית האבל ומחלקים

בשמים בכל ה 12 חודש מי ורדים ובשמים. משום שרוצים לזכות את הרבים

בהנאת הריח כל תזונת נפש הנפטר מריח ולא אוכל ולא שתיה. לכן ריח טוב

מזון לנשמה. כל מצוה כל מעשה טוב גורמים את חדות ההנאה לנשמת

האדם.

כמו כן מסופר בזוהר הקדוש (פרשת בלק)

רבי יצחק ורבי יהודה הוו אֲזֵלֵי בְּאוּרֻזָּא, מְטוֹי לְהֵהוּא אֶתֶר דְּכִפְר סַכְנִין, דְּהָוָה תַּמְנָן רַב הַמְנִינָא סְבָא, אֶתְאַרְזוּי בְּאַתְתָּא דִּילִית, דְּהָוָה לֵה בְּרָא זֻזְרָא זְעִירָא, וְכָל יוֹמָא הָוָה בְּבֵי סַפְרָא, הֵהוּא יוֹמָא סְלִיק מִבְּי סַפְרָא, וְאַתָּא לְבִיתָא, זֻזְמָא לִוְן לְאַלְפִין זֻזְפִּימִין. אָמַר לִיה אַמִּיה, קָרִיב לְגַבֵּי אַלְפִין גִּיבְרִין עַלְאִין וְתַרְוִיזוּ מַנְיָהוּ בְּרַכָּאן. קָרִיב לְגַבֵּייהוּ, עַד לָא קָרִיב, אֶהְדֵּר לְאַזְזוּרָא. אָמַר לִיה לְאַמִּיה, לָא בְּעִינָא לְקָרְבָּא לְגַבֵּייהוּ. הֵהוּא יוֹמָא דָּא לָא קָרוּ קְרִיאַת שְׁמַע, וְהָכִי אוֹלְפֵי לִי, כָּל מַאן דְּלָא קָרִי קְרִיאַת שְׁמַע בְּעוֹנְתֵיהּ, בְּנֵדְוֵי הוּא כָּל הֵהוּא יוֹמָא . רַבִּי יִצְחָק וְרַבִּי יְהוּדָה הֵינּוּ הוֹלְכִים בְּדֶרֶךְ. הֲגֵיעוּ לְאוּתוּ מְקוּם שְׁלַ כְּפַר סַכְנִין, שְׁהִיה שְׁם רַב הַמְנִינָא סְבָא. הֲתֵאַרְזוּי אֲנֵל אֶשְׁתִּי, שְׁהִיה לֵה בֵּין אֲזוּר קֶטָן, וְכָל הַיּוֹם הִיָּה בְּבִית הַסַּפֵּר. אוּתוּ יוֹם עָלָה מִבֵּית הַסַּפֵּר וּבָא הַבֵּיתָה, רָאָה אֶת אוֹתָם הַזֹּזְכָמִים. אָמְרָה לוֹ אַמּוֹ, הֲתִקְרַב לְגַבְרִים הָעֲלִיזִים הַלְלוּ וְתַרְוִיזוּ מִהֶם בְּרַכּוֹת. קָרַב אֲלֵיהֶם, וְעַד שְׁלָא קָרַב, זֻזַר לְאַזְזוּר. אָמַר לְאַמּוֹ, אֵינִי רוּזָה לְקָרַב אֲלֵיהֶם, שְׁהִירֵי יוֹם זֶה לָא קָרָאֵי קְרִיאַת שְׁמַע, וְכִּף לְמַדְוֵי, כָּל מִי שְׁלָא קָרָא קְרִיאַת שְׁמַע בְּעוֹנְתֵהּ, הוּא בְּנֵדְוֵי כָּל אוּתוּ הַיּוֹם שְׁמַעֵי אֵינִין, וְתַוּוּהוּ, אָרִימוּ יְדֵיהוּ וּבְרִיכוּ לִיה. אָמְרוּ וְהֵאֵי הָכִי הוּא. וְיוֹמָא דָּא אֶשְׁתַּד לְנָא בְּהֵדִי זֻזְתָּן וּכְלָה, דְּלָא הָוָה לִוְן צְרַכְיָהוּ, וְהוּוּ מִתְאַזְרָן לְאַזְזוּנָא, וְלָא הָוָה בְּרַשׁ לְאַשְׁתַּד לָא עַלְיָהוּ, וְאַנָּן אֶשְׁתַּד לְנָא בְּהֵי, וְלָא קְרִינָן קְרִיאַת שְׁמַע בְּעוֹנְתֵיהּ, וּמַאן דְּאַתְעַסַּק בְּמַצְוָה, פְּטוּר מִן הַמַּצְוָה. אָמְרוּ לִיה, בְּרִי, בְּמָה יַדְעַת. אָמַר לִיה, בְּרִיזָא דְלְבוּשֵׁיכִי יַדְעָא, כַּד קָרִיבָא לְגַבֵּיכִי. תַּוּוּהוּ. יַתְבוּ, גְּטָלוּ יְדֵיהוּ וּכְרִיכוּ רַפְתָּא שְׁמַעֵי הֶם וְתַמְהוּ, הָרִימוּ יְדֵיהֶם וּבְרַכּוּהוּ. אָמְרוּ, וְהֵאֵי כִּף זֶה, וְיוֹם זֶה הֲשִׁתַּד לְנֵי יִזְרָעֵם עִם זֻזְתָּן וּכְלָה שְׁלָא הֵינּוּ לָהֶם צְרַכְיָהֶם וְהֵינּוּ מִתְאַזְרִים לְהַזְזוּנָא, וְלָא הִיָּה אָדָם שִׁישְׁתַּד לְעַלְיָהֶם, וְאַנָּן הֲשִׁתַּד לְנֵי בְּהֶם וְלָא קָרָאֵי קְרִיאַת שְׁמַע בְּעוֹנְתֵהּ, וּמִי שְׁעוֹסַק

בַּמִּצְוָה - פְּטוּר מֵהַמִּצְוָה. אָמְרוּ לוֹ, בְּנֵי, אִיךָ יִדְעָתָ? אָמַר לָהֶם, בְּרִיזוּ לְבוֹשֵׁיכֶם יִדְעָתִי כְּשֶׁקָרַבְתִּי אֵלֵיכֶם. תִּמְהוּ. יֵשְׁבוּ, נְטֹלוּ יְדֵיהֶם וְכָרְכוּ פֶת.

לומדים מסיפור זה בזוהר מה מעלת קריאת שמע בזמנה בתפילה שמקבלים מזה ריח מיוחד מהמצווה הנ"ל שאפילו אותו ינוקא תינוק בן 5 יכול להריח בחכמים ולדעת האם קיימו מצווה קריאת שמע בעונתה .

אומר הזוהר בפרשת יתרו (דף ע ע"ב) שמשא למד חכמת הפרצוף וכך יכל לזהות את הראויים להיות ראשי העם, שופטים. כותב הרמ"ק נראה כי בין מלות ברשימו דבהו לבין מילת בדיקנא חסר, ויש להוסיף יראי אלהים בחוטמא כי מי שיראת אלהים בלבו ניכר בכעסו ואריכת אפו אם הוא קצר אף או ארך אפיים. ע"כ מפה לומדים חכמת הפרצוף אפילו מהחוטם האדם כעסן או רגוע ושליו. ניתן ללמוד על תכונות האדם .

בספר הזהר (זהר חדש ג.) דרשו על הפסוק בספר שמות (י"ח, כ"א) שנאמר על ידי יתרו חותן משה, בייעוצו למשה לחלק את הנטל של ללמד את התורה ולדון את בני ישראל בינו ובין זקני ישראל באומרו, "וְיָאֲתָה תְּחִלָּה מִכָּל הָעָם אֲנָשֵׁי חֵיל וְיֵרָאִי אֱלֹהִים אֲנָשֵׁי אָמֶת שְׁנָאִי בְּצַע וְשִׁמְתָ עֲלֵהֶם שְׂרִי אֲלָפִים שְׂרִי מֵאוֹת שְׂרִי חֲמִשִּׁים וְשְׂרִי עֶשְׂרֹת". שיחזה ברוח קודשו, בשש בחינות שהם בשערו שעל הראש שהם מתתקנות על האוזניים, במצח, ובקווים שעל המצח, בעיניים, ובגבות שעליהם, בפנים, ובצורת הפנים, ובחוטם - איך שהוא מסודר בדרך ישר על הפה בגוף בקומתו ובשיעור שלו לכל צד ולמעלה ולמטה (ובשרטוטי הידיים) כי זה הוא תיקון האדם.

והאריך בספר הזהר לגלות לנו טפח ולכסות טפחיים מהסוד הגדול הזה של חכמת הפרצוף כמבואר שם, ותראה שכשרבי שמעון בר יוחאי בא לגלות את הסודות האלו פתח בתפילה ואמר ריבון העולמים ברשותך אני אבא לגלות סודות הנסתרים שלך גל עיני והביטה נפלאות מתורתך לשבח את הכלה שלך (שהיא הנוקבא דז"א) באלו התיקונים שהיא השער להיכנס אליך לראות את פניך בסוד התפארת. ותראה כי רבים מבני האדם יחשבו כי חכמת הפרצוף

היא ניחוש בעלמא ואינו כך כי היא חכמה נפלאה שהיא תלויה בספירות ובמידות העליונות, כי בריאת הנשמה באברים עליונים נפלאים ורוחניים שלה הם באים משורשי הספירות הקדושות ומשם ידעת סיבת שינויים בפרצופים ובגופים, ולכן בא ללמד ולהגיד שהדברים האלו הם ממש סתרי תורה ולא ניחוש בעלמא, ולכן מפרצופם וגופם תחזה לראות מי ראוי להיבחר כדי להנהיג את בני ישראל כי אותם שיש חיסרון בפרצופם הוא מצד איזה פגם שנדבק בנפשם כי הנפש המתלבש בגוף מראה תליית הנפש בספירות העליונות ואם יש פגם בפרצופם או בגופם זה מראה על חוסר דביקות בספירות ובמידות העליונות מאיזה פגם שהוא.

ולכן הבאנו קצת ממה שמובא בספר הזהר והמקובלים נשמתם בגן עדן כדי לטעום ולו במעט מהעץ החיים, אבל מחובתי להודיע שבכל זאת ליקטתי מהזהר ומספרי הקבלה רק את הדברים אשר קל להבינם, גם למי שלא דרך בדרך הקבלה בחייו, אבל ברור הדבר שבספר הזהר ובמפרשיו, הדברים מבוארים באריכות עם כל פרטיהם ושורשם שלא הבאתי רק אחד מאלף ממה שמוסבר שם, ועוד יותר שבאמת גם אם האדם ילמד את מאמרי הזהר ישר והפוך, שידע בבירור שאין זאת הכוונה האמיתי של הדברים ולא יחשוב שדברי הזהר הם כפשוטם, כי הדברים מבוארים על ידי האריז"ל ותלמידיו באופן אחר לחלוטין, ועל זה רמז הרמב"ן שאין מוסרים רזי תורה אלא למי שראוי, ועל כן לא נכנסתי לבאר את הדברים בפנימיותם כלל (שכבר נמסרו על ידי האריז"ל וממשיכי דרכו)

ויהי רצון שנהיה ראויים לשרת לפני האדון ברוך הוא יתברך שמו בכל לבבינו ובכל נפשנו ובכל מאודינו בבית מקדשינו אחרי ביאתו של משיח צדקנו במהרה בימינו אמן סלה.

מן הספר "תפילה ליצחק" של הרב כדורי

גמרא : מסכת כתובות

תלמוד בבלי - כתובות - דף סא - א

בריי דאכלה אתרוגא הוו לה בני ריחני. ברתיה דשבור מלכא אכלה בה אמה אתרוגא והוו מסקי לה לקמיה אבוח בריש ריחני אמר רב הונא בדק לן רב הונא בר חיננא היא אומרת להניק והוא אומר שלא להניק שומעין לה צערא דידה הוא הוא אומר להניק והיא אומרת שלא להניק מהו כל היכא דלא ...

אומרת הגמרא מי שאוכלת אתרוג בהריון יצא לה ילד ריחני כפשוטו אך תלמיד חכם.

תלמוד בבלי - כתובות - תוספות-דף סו - ב

דידיה דאתרוייהו קאי וכשחתן פוסק: לא נאמרו דברים הללו אלא בירושלים. והא דאמרינן בפ' טרף בקלפי (יומא דף ט:) שלא היתה כלה צריכה להתבשם בירושלים מפני ריח הקטרת ודאי לריח לא היו צריכות להתבשם אבל צריכות היו לקופה של בשמים לעדן הבשר ולהשיר השער ולפשט הקמטים. ר"ת: ואם תמצא לומר במנה המתקבל. וה"ה דמצי למימר אם ...

כלה שהיתה בסביבות ירושלים היתה מקבלת ריח מהקטורת של בית המקדש שהיה ריחו למרחוק.

סיפור נפלא על הינוקא ובר כוכבא

"הינוקא", ילד קטן, הוא דמות מופלאה, יוצאת-דופן ונערצת בנוף עדת המקובלים, תלמידי רבי שמעון בר יוחאי, חבורת הזוהר הקדוש. אביו, רב המנונא סבא, היה חסיד קדוש, גדול ונכבד, המהלך בשבילי רקיעי שמים, ואחר פטירתו, עלו שנים מבכירי המקובלים - רבי יצחק ורבי יהודה - לבקר בבית האלמנה, היא מבקשת מבנה היתום העולל שיתברך מפי שני החכמים, והיא מופתעת לשמוע סירובו בטענה: "אינני מתברך ממי שלא קרא קריאת-שמע בזמנה הבוקר"! הדבר נבע בשל עיסוקם במצווה דחופה אחרת, ו"העוסק במצווה פטור מן המצווה". במענה לשאלה מנין לך הדבר, ענה לתדהמתם: אני מריח ויודע איזה מצוות עשיתם ואיזה לא עשיתם.

תשובה מדהימה זו זעזעה את שני הצדיקים, הם נשקוהו ברוב חיבה והתפעלות, ואכן למרות שהינוקא לא צורף רשמית לחבורת המקובלים של הזוהר, תורותיו ואמרותיו מופיעות בזוהר, ועליו אמרו שהוא "מלאך ה'" "הקב"ה חוסה עליו בכנפיו, ושדברי תורתו נעלים ונשגבים, שלא נשמעו כמותם מיום שנברא העולם.

גם על האריז"ל מסופר שהיה לו חוש ריח מיוחד, הוא הכיר בו את המצב הרוחני של בני האדם, גם על מלך המשיח נאמר שעיקר מעלתו תהיה בחוש הריח המיוחד שלו "והריחו (מלשון ריח) ביראת ה'", ולא למראה עיניו ישפוט ולא למשמע אוזניו יוכיח", "מריח באדם ושופט ויודע מי החייב על ידי הרחה", עד כדי כך חוש הריח מהווה גורם מכריע במשיחיות, שחכמי ישראל הסיקו שבר-כוכבא הוא משיח שקר והרגו אותו, מזה שלא היה יכול לשפוט בחוש הריח.

חוש הריח בהשוואה לשאר החושים

בהשקפה ראשונה ניתן לחשוב ש"חוש ריח" נחות משאר החושים, שכן אדם שאין לו חוש ריח אינו נחשב בעל מוס, הוא יכול לחיות ולקיים חיים רגילים ונורמלים ככל האדם; אבל מי שאין לו חוש ריח או חוש שמיעה, הוא בעל מוס ויש לו קשיים רבים בתיפקוד וניהול אורח חייו. נמצא שלכאורה חוש הריח פחות חשוב ונחות.

זאת ועוד - אכילה ושתיה נחוצים לקיום החיים, אי אפשר לחיות ולהתקיים בלעדיהם, אבל חוש ריח אין לו חשיבות קיומית, אפשר להתקיים בלעדיו. אדם שרק יריח ריחות נעימים ומבושמים ולא יאכל וישתה מאומה - לא יוכל לחיות, כי ריח אינו מספק חיים לגוף, רק מזון מספק אנרגיה וקיום לגוף. יכולת המזון להחיות את הגוף נובעת מעוצמתו האלוקית, שכן נשמה נעלית מהגוף: נשמה היא הוויה רוחנית, והגוף הוא הוויה גשמית, וכדי לשמור על החיבור ביניהם, צריך כוח אלוקי עליון. זו פעולת המזון - שבו ניצוץ אלוקי גבוה "מוצא פי ה' המלוּבש בלחם" - ובכוחו לשמור על חיבור הנפש והגוף, לחיים בריאים וטובים; לעומת זאת ריח שאינו מספק אנרגיה וחיים - שהרי מריח בשמים בלבד אי-אפשר להתקיים ולחיות - לכאורה, חסר גם בעוצמה האלוקית

מעלות בריח

אולם, במקומות רבים אנו מוצאים חשיבות עצומה ומעלות נפלאות ב"ריח": ריח טוב מרגיע, כדברי המהרש"א: בשמים מבטלים דאגה וצער. ריח חריף מעורר מעילפון ואילו אכילה אינה מעוררת מעילפון, יוצא אפוא שמזון אמנם מספק אנרגיה וחיים ושומר על חיבור הנשמה בגוף, אבל הוא לא יכול להשיב לגוף את חלק הנשמה שפרח ממנה בעילפון, ואילו ריח יכול למשוך ולהשיב את הנשמה לגוף.

ריח חריף מעורר משינה, ואילו אכילה אינה מעוררת, להיפך אכילה מרובה גורמת עייפות. אם-כן, פעולת הריח בחיבור ההופכים - הנשמה והגוף -

חזקה מהמזון: בעוד שמזון יכול רק לשמר את המצב הקיים (שהנשמה תמשיך להחיות את הגוף), הרי ריח יכול ליצור חיבור מחודש במקום שיש נתק ופירוד מסוים (שהנשמה שפרחה תחזור לגוף). וברור שהיכולת לחבר בין שני דברים מנותקים, דורשת עוצמה וכוח חזקים יותר מהנדרש לשמר על המצב הקיים, כי רק כוח גבוה ונעלה מהנפש, יכול "לשלוט" עליה ולמשוך אותה חזרה לגוף. מכאן משמע שהעוצמה האלוקית שבריח חזקה מזו שבמזון. ממזון נהנה הגוף, ומריח נהנית הנשמה, כדברי הגמרא "איזה דבר שהנשמה נהנית ממנו ואין הגוף נהנה ממנו - הריח".

זאת ועוד: כניסת הנשמה לגוף היא מהחוטם, ככתוב "ויפח באפיו נשמת חיים" ובחוטם שורה הנשמה, ככתוב: "נשמת רוח חיים - באפיו", "נשמה באפיו", ואמרו חז"ל "עיקר חיות האדם באפיו". גם יציאת הנשמה היא מהחוטם, כדברי רבינו בחיי: "החוטם כלי לנשמה, לשם היא נכנסת ומשם יוצאת".

החטא הראשון והנורא והמקור לכל הרוע בעולם - חטא עץ הדעת, נעשה רק עם ארבעה החושים: **ראיה** (ככתוב "ותרא האשה"), **מישוש** ("ותקח מפריו"), **טעם** ("ותאכל") ו**קול** ("וישמעו"), ואילו חוש הריח לא שותף במעשה החטא, לכן ארבעת החושים נפגמו וספגו טומאה ואינם יכולים להתחבר לנשמה, ורק חוש הריח נשאר זך וטהור והוא יכול להתחבר עם הנשמה הקדושה. לכן שמו "ריח" מלשון "רוח", ביטוי של דבר רוחני, כי חוש הריח קשור לנשמה הרוחנית, כאמור שרק הנשמה נהנית מהריח ולא הגוף, בשל טהרתו. מכל זה למדים שבריח חשיבות עצומה ומיוחדת, והגמרא קובעת זאת בשתי מילים: "ריחא מילתא", שריח הוא דבר חשוב ומשמעותי.

נשמת הריח

בקבלה מוסבר שריח מתחבר לכוחות הנשמה העליונים: היות שהנשמה הרוחנית גבוהה ונעלית באין-ערוך מהגוף הגשמי כאמור, לכן רק חלק מכוחות הנשמה שורים בגוף, אבל שאר כוחותיה העליונים נשארים מעל הגוף (מקיפים וסובבים אותו) ואינם מתלבשים בתוכו.

מזון פועל על כוחות הנשמה השורים בגוף, שהם יתמידו בחיבורם עם הגוף, ויספקו לו חיים טובים, לאורך ימים ושנים טובות; אבל ריח מגיע לכוחות העליונים שבנשמה "עצמות הנפש ממש", הקרוי "יחידה" כשמריחים בחוטם הגשמי-גופני, מקשרים ומחברים לגוף את כוחות הנשמה העליונים, ובלשון החסידות: ריח מרומם את האדם מעלה לכוחות הנפש העליונים, שם הם מתחדשים ושואבים תעצומות נפש וכוחות חדשים ואדירים, ואז הם שבים ומתגלים בגוף.

לכן ריח אינו מזין את הגוף, לא מצד נחיתותו אלא להפך מתוך עליונותו. בגלל שריח קשור בכוחות הנשמה העליונים שאינם מתלבשים ומחיים את הגוף, לכן הוא אינו יכול לספק חיים ואנרגיה לגוף. ובגלל שמזון משפיע על כוחות הנשמה התחתונים המלובשים ומחיים את הגוף, לכן הוא מספק אנרגיה וכוח לגוף, והוא שומר על חיבור כוחות הנפש הללו עם הגוף.

לבשמים ערך תזונתי דל, אך תרופות רבות מיוצרות מבשמים, ואכן במידה מסוימת יש דמיון ביניהם: מחלה נגרמת כתוצאה מליקוי בהשפעת הנשמה לגוף, ובמילים אחרות הנשמה "התרחקה" קצת מהגוף, לכן הגוף נחלש ובא לידי חולי, משום כך "לא יועיל לחולה מאכל, אדרבה יקלקלנו יותר", כי מאכל מתחבר רק בכוחות הנשמה שמלובשים בגוף, אבל תרופה ממשיכה "אור וחיות, עליון יותר" מכוחות הנשמה רחוקים, לכן היא מבריאה, כי היא מקרבת ומשיבה לגוף את אותם כוחות נשמתיים שהתרחקו ממנו, ובמובן זה בשמים הם כמו תרופות.

משום כך מי שאין לו חוש ריח אינו נחשב בעל מום, שכן החסרון שלו קיים רק בקשר עם כוחות נשמתו שמעל גופו, אבל גופו והנשמה אשר בקרבו - קיימים בשלמות; אבל מי שחסר לו אחד משאר החושים, כמו ראייה, שמיעה - הרי אצלו פגום חלק מגופו - לכן הוא נחשב בעל מום.

תכונות הריח

בחוש ריח יש לכאורה, שני דברים מנוגדים. מצד אחד חוש ריח פחות משפיע על האדם בהשוואה לחוש ראייה או שמיעה, שהרי ראית או שמיעת דבר יפה ונעים, מרתקת את האדם ומשלהבת אותו, ומשכיחה ממנו את צרכיו הגשמיים - "יוכל להתמיד בענין יום או יומים ולא ירעב ולא יצמא, לא יחלש לבבו ולא יצר לו"; אבל בהרחת בושם, מופלא ככל שיהיה - האדם אינו שוקע לגמרי, והוא חש בצרכיו הגשמיים, ו"ירעב ויצר לו, ויחלש לבבו ויתאב לאכול ולשתות", זאת אומרת שחוש ריח פחות קשור לאדם מחוש ראייה ושמיעה.

אולם מצד שני אנו מוצאים שריח משפיע על האדם יותר מראיה ושמיעה. שהרי ריח לא נעים ולא טוב, אדם לא מסוגל לסבול, "לקבל ולהריח". אבל אדם מסוגל לראות ולשמוע "דבר שאינו הגון ואינו ראוי"; אדם יכול לראות פגר נבילה אך הוא לא מסוגל להריח את סירחונו.

אך שני הדברים הללו נובעים מיסוד אחד - שריח קשור לכוחות הנפש שאינם מלובשים בגוף. לכן ריח, נעים ככל שיהיה, אינו יכול להשקיט ולהשכיח את צרכי הגוף, שכן הוא מהנה ומרתק את הנשמה ולא את הגוף, ממילא הגוף אינו נסחף אחר הנאת הריח, והגוף אינו "שוכח" את צרכיו; אבל ראייה וקול נעים מהנים את הגוף, וכשהוא שקוע בהם הוא יכול לשכוח את צרכי גופו האחרים.

ודווקא בגלל שריח מגיע לנשמה, שהיא עדינה יותר מהגוף, לא מסוגלים לסבול ריח לא נעים, אבל ראייה ושמיעה שהם הנאה לגוף החומרי והגס, מסוגלים לסבול ולהסתדר עם מראות וקולות שאינם כל-כך טובים.

פעולות הריח

לפי זה יובנו פרטי העניינים שבריח:

ריח טוב מרגיע - כי על-ידו מתעלים לכוחות הנפש העליונים וממשיכים בגוף כוחות רעננים ומרגיעים, בלשון החסידות: על-ידי ריח שמריחה הנפש, העליונים באים מהעלם לגילוי ומתחדשים כוחות האדם, ונעשה רגוע ושלו.

ריח חזק מעיר אדם מעילפון - בהתעלפות מקצת כוחות הנשמה "מסתלקים" מהגוף וחוברים לכוחות הנשמה העליונים המקיפים את הגוף, לכן האדם מאבד כוחותיו ועשתונותיו; וכדי לעוררו צריך "להשיב" את אותם כוחות לגוף, ואכן בריח מתחברים לאותם כוחות נשמה עליונים המקיפים את הגוף ו"משיבים" אותם לגוף והאדם שב לאיתנו.

ריח חריף מעורר את האדם מהשינה ואילו האכילה גורמת לעייפות - כי בעת השינה מקצת מכוחות הנפש שבגוף מתעלים למעלה, והריח משיב אותם חזרה - "המוחין שבראש יסתלקו מפני השינה, ועל-ידי הריח החזק - יעלה עד מקור השכל ויחזירנו למוח"; ואילו המזון דורש מהאדם תוספת כוח ומאמץ לעיכול, לכן הוא גורם לעייפות.

הנשמה באה לגוף דרך החוטם, ושם היא שורה ומשם היא יוצאת, שכן בהיותה גבוהה ונעלית באין ערוך מהגוף, הרי המקום הקרוב יחסית לשורשה העליון ומקומה האמיתי הוא בחוטם, ששם חוש הריח.

לכן קטורת הריח של ה' חשובה מקורבנות (המזון של ה'), כי קורבנות קשורים לכוחות אלוקיים השורים בעולם (כמו שמזון קשור לכוחות הנפש שבגוף) וריח קשור לכוחות האלוקיים שמעל העולם (כמו שריח קשור לכוחות הנפש שמעל הגוף), עד כדי כך שאמרו בזוהר שהקב"ה נקרא "בעל החוטם", שכן ריח קשור בה' בעצמו. לכן על-ידי "קטורת מועברת המיתה והרוגז שלא ישלטו בעולם", כי היא ממשיכה כוח "מחיי החיים מרב חסד".

משיח ישפוט בחוש ריח שעל-ידו יבחין ויכיר במהות האמיתית של כל אדם, כי "ריח מגיע בעצם הנשמה ואצל משיח צדקנו יהיה בגילוי עצם הנפש דכל בני-ישראל ולכן על-ידי הריח יהיה המשפט שלו באופן שיוכל לראות את העצם דכל אחד ואחת.

מסכת שבת (דף פח עמוד ב)

וא"ר יהושע בן לוי מאי דכתיב (שיר השירים ה-ג) "לחיינו כערוגת הבושם", כל דיבור ודיבור שיצא מפי הקב"ה נתמלא כל העולם כולו בשמים. וכיון שמדיבור ראשון נתמלאף דיבור שני להיכן הלך, הוציא הקב"ה הרוח מאוצרותיו והיה מעביר ראשון ראשון שנאמר (שיר השירים ה-ג) שפתותיו שושנים נוטפות מור עובר אל תקרי שושנים אלא שושנים.

בכדי להבין את הגמרא הזו שאומרת שבדיבור הראשון העולם נתמלא בבשמים אז שואל רבי יהושע בן לוי אם כל דיבור יצא ריח חדש אך בדיבור הראשון העולם היה רווי בבשמים אז איך היתה השפעה של ריח חדש בדיבור השני? אלא מתרץ הבן איש חי וחז"ל שריח העולם נשטף וחוזר בריח חדש מגן עדן או שהיה מתרוקן הריח ומתחדש עם ריח חדש אחר.

מתוך ספר בן יהוידע של הרב יוסף חיים על אגדות התלמוד

ש מלמד שכפה עליהם ההר כנינית וי"ל למה עשאו כנינית שהפירו נעשה בו בית קיבול כמו נינית ודי להניחו כמו שהוא למעלה מראשיהם ואם כדי שלא יברחו וינסו מהחציו מי זה יברח מיד ה' שאם יאלו מהחציו גם ההר ילך ע"י ראייהם ועוד יש כאן קושיא ידועה הלא הם קבלו בראון לב אח החורה שהקדמו נעשה לבשמש ועוד י"ל אומרו שם ההא קבורהכס והול"ל כאן דהא עומדים החת ההר וי"ל בס"ד כי הם קבלו חורה שבכתב כפי מה שיגידו המקראות כמו הקראין דאלו בחר פשט המקרא ולא היו רואין לקבל חורה שבש"פ אשר בכל חיבה וחיבה של המקרא חולה בה חלי הליים של הלכות ולכן אמרו נעשה ונשמע ר"ל נעשה כפי אשר נשמע מן פשט המקראות והוא יתבדק כפה אוחס על חורה שבש"פ ולכן עשה אח ההר לניניהם הפור בחוכו כמו נינית לרמוז להם שכל חיבה וחיבה של המקרא היא כמו נינית שיש לה בית קיבול ומטוים לחוכה וי"ן אשר חכיל אלק אלפים עיפות וי"ן בקבצה ועי"מ כן אחס חייבים לקבל את חורה שבכתב וידוע כי המאמין בדרשות של חורה שבש"פ ודמוים אשר בזה הוא מביין דבר מתוך דבר ומוליא הלכה מתוך הלכה הגה זה הוא בן עוסי"ב שהיה סוד בינה וי"ן כי משמעות בינה הוא כך שיבינו דבר מתוך דבר מבא"כ מי שאינו מודה בך ה"ז אין לו חלק לעוסי"ב ומפורש בדברי רבינו הארי"ל ז"ל עמי"ש אין לו חלק לעוסי"ב היינו שישאר במלכות שהוא סוד העשיה וי"ש כפה ההר כנינית שיש לה בית קיבול לרמוז על חורה שבש"פ שעושה לכל חיבה בית קיבול שתכיל בקבצה כמה אלפים הלכות שבאחס היתה עיקר קבלת החורה

ש מלמד שכפה עליהם ההר כנינית וי"ל למה עשאו כנינית שהפירו נעשה בו בית קיבול כמו נינית ודי להניחו כמו שהוא למעלה מראשיהם ואם כדי שלא יברחו וינסו מהחציו מי זה יברח מיד ה' שאם יאלו מהחציו גם ההר ילך ע"י ראייהם ועוד יש כאן קושיא ידועה הלא הם קבלו בראון לב אח החורה שהקדמו נעשה לבשמש ועוד י"ל אומרו שם ההא קבורהכס והול"ל כאן דהא עומדים החת ההר וי"ל בס"ד כי הם קבלו חורה שבכתב כפי מה שיגידו המקראות כמו הקראין דאלו בחר פשט המקרא ולא היו רואין לקבל חורה שבש"פ אשר בכל חיבה וחיבה של המקרא חולה בה חלי הליים של הלכות ולכן אמרו נעשה ונשמע ר"ל נעשה כפי אשר נשמע מן פשט המקראות והוא יתבדק כפה אוחס על חורה שבש"פ ולכן עשה אח ההר לניניהם הפור בחוכו כמו נינית לרמוז להם שכל חיבה וחיבה של המקרא היא כמו נינית שיש לה בית קיבול ומטוים לחוכה וי"ן אשר חכיל אלק אלפים עיפות וי"ן בקבצה ועי"מ כן אחס חייבים לקבל את חורה שבכתב וידוע כי המאמין בדרשות של חורה שבש"פ ודמוים אשר בזה הוא מביין דבר מתוך דבר ומוליא הלכה מתוך הלכה הגה זה הוא בן עוסי"ב שהיה סוד בינה וי"ן כי משמעות בינה הוא כך שיבינו דבר מתוך דבר מבא"כ מי שאינו מודה בך ה"ז אין לו חלק לעוסי"ב ומפורש בדברי רבינו הארי"ל ז"ל עמי"ש אין לו חלק לעוסי"ב היינו שישאר במלכות שהוא סוד העשיה וי"ש כפה ההר כנינית שיש לה בית קיבול לרמוז על חורה שבש"פ שעושה לכל חיבה בית קיבול שתכיל בקבצה כמה אלפים הלכות שבאחס היתה עיקר קבלת החורה

ש מלמד שכפה עליהם ההר כנינית וי"ל למה עשאו כנינית שהפירו נעשה בו בית קיבול כמו נינית ודי להניחו כמו שהוא למעלה מראשיהם ואם כדי שלא יברחו וינסו מהחציו מי זה יברח מיד ה' שאם יאלו מהחציו גם ההר ילך ע"י ראייהם ועוד יש כאן קושיא ידועה הלא הם קבלו בראון לב אח החורה שהקדמו נעשה לבשמש ועוד י"ל אומרו שם ההא קבורהכס והול"ל כאן דהא עומדים החת ההר וי"ל בס"ד כי הם קבלו חורה שבכתב כפי מה שיגידו המקראות כמו הקראין דאלו בחר פשט המקרא ולא היו רואין לקבל חורה שבש"פ אשר בכל חיבה וחיבה של המקרא חולה בה חלי הליים של הלכות ולכן אמרו נעשה ונשמע ר"ל נעשה כפי אשר נשמע מן פשט המקראות והוא יתבדק כפה אוחס על חורה שבש"פ ולכן עשה אח ההר לניניהם הפור בחוכו כמו נינית לרמוז להם שכל חיבה וחיבה של המקרא היא כמו נינית שיש לה בית קיבול ומטוים לחוכה וי"ן אשר חכיל אלק אלפים עיפות וי"ן בקבצה ועי"מ כן אחס חייבים לקבל את חורה שבכתב וידוע כי המאמין בדרשות של חורה שבש"פ ודמוים אשר בזה הוא מביין דבר מתוך דבר ומוליא הלכה מתוך הלכה הגה זה הוא בן עוסי"ב שהיה סוד בינה וי"ן כי משמעות בינה הוא כך שיבינו דבר מתוך דבר מבא"כ מי שאינו מודה בך ה"ז אין לו חלק לעוסי"ב ומפורש בדברי רבינו הארי"ל ז"ל עמי"ש אין לו חלק לעוסי"ב היינו שישאר במלכות שהוא סוד העשיה וי"ש כפה ההר כנינית שיש לה בית קיבול לרמוז על חורה שבש"פ שעושה לכל חיבה בית קיבול שתכיל בקבצה כמה אלפים הלכות שבאחס היתה עיקר קבלת החורה

כל דבור ודבור שילא מפי הקב"ה נתמלא כל העולם כולו בשמים וי"ל בס"ד היתה השנה לריכה לכן כי המרא וריחו פקחין ולכן נתמלא העולם בשמים כדי שיהפקחו ישראל ויבינו סוד הדיבור כראוי כי בכל דבור ודבור היה כלול חלי הליים של הלכות ומה ששאל דבור שני להיכן הלך אע"פ דהריחו אינו ממשי ואפשר שיוסף חלל העולם עוד ריח טוב חדש כך הוא שואל מאחד כי נתמלא ריח טוב א"כ ריח של דבור שני אינו ניכר חוספות שלו כיון שיש ריח טוב רב ונעלם משל דבור ראשון ומשני שהיה מעצבו ראשון ראשון והיה מתדקקן חלל מן ריח דבור הראשון כדי שיבא ריח טוב החדש של דבור שני וי"ל שכל דבור יבא ריח טוב הלק בפ"ע לפי מדריגת קדושת סוד אורו הדבור :

ש חזרו לאחוריהם וי"ב מיל הקשה מהרש"א ז"ל והלא ריב"ל בזמנו דרש כל דבור ששמעו ילאה נשמחה והחיה אוחס א"כ איך דרש חזרו לאחוריהם דמשמע עדיין הם חיים ע"ש וי"ל בס"ד דחזרו לאחוריהם וי"ב מיל ושם י"הה נשמחה כדי שלא ימותו סמוך להר ששם היתה השרתת שכניה וכיון דשורה הראשונה הקרובה להר נדחת וי"ב מיל כדי להתרחק מן ההר מוכרה שכל הממנה נדחה וי"ב מיל אך עדיין קשה דהינה נדחת וי"ב מיל כדי שלא ימותו סמוך להר אך כיון שהחיה אוחס במקום שנתרחקו למה הולכנו מה"ש לדחות אוחס מחמת חולשתו דכיון שהחיה אוחס יתן להם כח שיחזרו למקומם מאיליהם כי ע"ג המחיה כ"ש שיתן כח וגבורה וי"ל בס"ד כי הניחם חלשים שייערכו מה"ש לדחות אוחס לדחות כדי להראות להם"ש חיבתם של ישראל שנחשבים בניים למקום שהם כבדוים ובקדושתם ידדו וידדו אוחס ולא לא יבואו לקטרג כשעלה מרע"ה לקבל הלוהו והוטייל דבר זה להשחיק כמה רבבות מלאכים שלא עמדו לקטרג בשליית מרע"ה למרום לומר מה אלוש ומה אדם ורק קלח ביחות קטרגו בך וגם זה היה מאת ה' שגורר אוחס לקטרג כדי להראות כבודו וכוחו של מרע"ה שינאח גם את המלאכים והא דחזרו וי"ב מיל י"ל בס"ד ידוע וי"ב מיל היה תחום של חורה בשבת קודם החטא וכנ"ו בס' הטעות וידוע שהחורה נתנה בשבת ולכן לא חזרו לאחוריהם יותר מן וי"ב מיל שיעור תחום שבת מן החורה

או כנגד נ' עולמות ב"ע שכל עולם יש בו אבי"ע הרי וי"ב עולמות הן והחורה נתנה מן הבריאה ודוק :

י"ל - יש לשאול : והול"ל - והיו ליה לומר (היה לו לומר) : וי"ל - ונראה לי : בס"ד - בסעיתתא דמסיא : שבכ"פ - שבעל פה : ר"ל - רוצה לומר : שה"ב - עולם הבא : משא"כ - מה שאין בו : וד"ש - וזהו שואמר : שה"ס - שהוא סוד : אע"ג - אף על גב : א"כ - אם כן : בפ"ע - בפני עצמו : בג"ע - בגן עדן : מהרש"א - מדרשו הרב שמואל אידלס (פולין, 1565-1631, מחבר פירוש על הלכות ואגדות התלמוד) : ריב"ל - רבי ירושתע בן לוי : ע"ש - עיין שם : מה"ש - מלאכי השרת : כ"ש - של שכן : מדע"ה - משנה רבינו עבד ה' עליו השקום : אבי"ע - אצילות בריאה יצירה עשיה

**במעמד הר סיני נתמלא כל העולם בשמים מכל דיבור ודיבור שיצא
מפי הקב"ה בזמן מעמד עשרת הדיברות.**

דרוש הרב דוד כוכב.

מעמד קבלת התורה נתמלא כל העולם כולו בְּשָׁמִים

שבת פח' ע"ב

"ואמר רבי יהושע בן לוי: מאי דכתיב (שיר השירים ה, יג) לְחַוּוּ פְּעֻרוּגַת הַבָּשָׂם - כל דבור ודבור שיצא מפי הקדוש ברוך הוא נתמלא כל העולם כולו בְּשָׁמִים. וכיון שמדיבור ראשון נתמלא, - דיבור שני להיכן הלך? - הוציא הקדוש ברוך הוא הרוח מאוצרותיו, והיה מעביר ראשון ראשון, שנאמר (בהמשך הפסוק) שְׁפָתוֹתָיו שׁוֹשְׁנִים נְטָפוֹת מִזֶּבֶךְ (רש"י: על שהעביר), אל תקרי שושנים אלא ששונים"

מנין למד רבי יהושע בן לוי שהעולם נתמלא, ושוב נתמלא בבושם בכל דבור ודבור? והלא הלשון בְּשָׂם שבפסוק הוא בלשון יחיד דוקא. עוד קשה, מה הצורך בהעברת הריח הראשון לצורך הריח השני? הרי כבר מלא העולם בבושם? ולמה לא די באותו ריח הראשון.

אלא שהדברים חוזרים כדברי המשנה לעיל (דף פד ע"ב) "מנין לערוגה, שהיא ששה על ששה טפחים, שזורעין בתוכה חמשה זרעונין", "ערוגת הבושם" פירושה ערוגה שזרועים בה מיני בשמים שונים, ומכאן שיצאו מפיו של הקב"ה מספר מיני בשמים. חמשה חמישה בכל לוח מהלוחות.

וכל דיבר ודיבר יש לו מעלה מיוחדת משלו. לכן כל בושם ובושם יש לו יחוד משלו והוא מעניק עונג שונה ממשנהו. וכדי לחוש ולהנות מכל בושם מהבשמים נצרך הרוח שיעבירם ראשון ראשון.

רבי יהושע בן לוי ממשיך במימרותיו ומדגיש את העוצמה והחשיבות שבדיברות "ואמר רבי יהושע בן לוי: כל דיבור ודיבור שיצא מפי הקדוש ברוך הוא יצתה נשמתן של ישראל... ואמר רבי יהושע בן לוי: כל דיבור

ודיבור שיצא מפי הקדוש ברוך הוא חזרו ישראל לאחוריהן שנים עשר מיל... " רבי יהושע בן לוי לשיטתו גם במסכת אבות (פרק ו' משנה ב') בְּכֹל יוֹם וַיּוֹסֶם בֵּית קוֹל יוֹצֵאת מֵהַר חוֹרֵב וּמִכַּרְזֵת וְאוֹמֶרֶת אוֹי לָהֶם לְבָרִיּוֹת מְעֻלְבוֹנָה שֶׁל תּוֹרָה שְׁכָל מִי שֶׁאֵינוֹ עוֹסֵק בְּתוֹרָה נִקְרָא נְזוּף. אותו בושם, מילא את העולם כולו. וכל מי שאינו חש בניחוח, אינו שומע את בת הקול, אינו מכיר בגדולת התורה וחשיבותה, ואינו עט עליה ללומדה בכל כוחו, אינו אלא מהעולבין בה, והוא נזוף ומנודה מהבנת ערכה.

זהר:

אמר ר' אבא שב בני שב, ישבו, הריח ר' אבא באותו ורד, אמר, ודאי אין העולם מתקיים אלא על הריח, (שה"ס המוחין דהארת חכמה המריחים ממטה למעלה כדרך הריח), כי אני רואה שאין הנפש מתקיימת אלא על הריח, ועל כן מריחים בהדס במוצאי שבת, (כדי להמשיך המוחין דהארת חכמה שה"ס ריח כנ"ל).

(שמות שסג)

פתח ואמר וירח את ריח בגדיו וגו', ריח בני כריח שדה וגו' וירח את ריח בגדיו, משמע שהלבושים היו מעלים ריח טוב שלא נעדר מהם לעולם ריח ההוא, עתה יש להסתכל, כתוב ריח בגדיו, וכתוב ריח בני, ולא אמר ריח הבגדים אלא ריח בני, ומשיב אלא למדנו, כיון שנכנס יעקב נכנס עמו גן עדן, ולמדנו אותם הבגדים היו של אדם הראשון, שכתוב ויעש ה' לאדם ולאשתו כתנות עור וילבישם והוציאם מגן עדן. (בא קמח)

וצריך להריח בבשמים כשיוצא השבת, משום שנסתלק רוח ההוא (מן האדם שהוא תוספת נשמה של שבת), והנפש של האדם נשארת ערומה, מכח הסתלקות ההיא שנסתלק הרוח ממנה, וכבר העמידוהו.

כתוב, וירח את ריח בגדיו ויברכהו וגו', מקרא זה העמידוהו ולמדנו, אבל תא חזי, הריח הוא קיום של הנפש, משום שהוא דבר הנכנס אל הנפש ולא לגוף, תא חזי, כתוב, וירח את ריח בגדיו, הרי העמידוהו שהם הלבושים של אדם הראשון היו, שנתן לו הקב"ה ללבוש אותם... (ויקהל רעא)

בעוד שהיו הולכים פגשו איש אחד שהיה בא, וג' ענפי הדס בידו, קרבו אליו, אמרו לו, למה לך זה, אמר, כדי לתת הרוחה אל האובדת, (דהיינו הנשמה יתרה הנאבדת מנפש האדם במוצאי שבת), אמר ר' אלעזר יפה אמרת, אבל שלשה למה לך, אמר לו, אחד לאברהם אחד ליצחק ואחד ליעקב, (שהם ג' קוין, חסד גבורה ת"ת), וקשרתי אותם יחד והרחתי בהם משום שכתוב, לריח שמניך טובים שמן תורק שמך. כי בריח הזה מתקיימת חולשת הנפש, ומתקיימת באמונה זו, שהיא המלכות), ונמשכות ברכות מלמעלה ומלמטה. (פירוש כי ריח, רומז על הארת החכמה המתגלה במלכות, שהיא נמשכת מג' קוין דז"א, שה"ס ג' הדסים, ועל כן כשמריחים את ההדסים צריכים לכוון להמשיך הארת החכמה מהם אל המלכות). אמר ר' אלעזר אשרי חלקם של ישראל בעולם הזה ובעולם הבא.

תא חזי אין העולם מתקיים אלא על הריח, ומריח הזה (שמריחים למטה) נודע ריח אחר (למעלה, שה"ס הארת חכמה), כי בשעה שיוצא השבת, והנפש יתרה (שאדם קונה בשבת) מסתלקת, ונשארים נפש ורוח של האדם מפורדים ועצובים, בא הריח הזה, (שממשיכים אותו על ידי ריח ההדסים, והנפש והרוח) מתקרבים על ידו זה אל זה ושמחים.

ועל כן צריך הרוח (של האדם) אחר הרוח (שלמעלה, שהוא ז"א), לקבל את הריח, (שה"ס הארת החכמה), כיון שמתקבל הריח מתקרבים (רוח ונפש שלמעלה, שהן זו"ן, וכן רוח ונפש של האדם) זה אל זה ושמחים. כעין זה הוא, ריח של הקרבן, שבריח הזה מתקרבים הכל יחד, (דהיינו כל הספירות של ז"א), ומתלהטים מהם הנרות, (שהם הספירות של המלכות), ושמחים...

ועל כן ריח הקרבן הוא קיום הכל וקיום העולם, והקרבן הוא על ידי הכהן המקריב הכל, ומשום זה, שבעת ימי מילואים נשלמים בו, (שהם כנגד ז"ס חג"ת נהי"מ), כדי שכולם יתברכו בעבודתו, ושמחות וברכות תמצאנה למעלה ולמטה. (צו קפו, ועיין שם עוד)

לריח שמניך טובים, אמר רבי שמעון, המקרא הזה הסתכלתי בו, והוא סתום בסוד עליון. יש ריח ויש ריח, והרבה ריחות יש, יש ריח העולה ממטה למעלה, כמו ריח הקרבנות, שזה הוא ריח, העולה וקושר קשרים זה בזה

ומשתלשל זה בזה, (דהיינו שמשתלבים זה בזה בדרך ירידה), עד שנעשה הכל קשר אחד ואור אחד.

יש ריח אחר, וזה הוא מלך המשיח שנקרא ריח, שכתוב, והריחו ביראת ה', וזה נקרא ריח, ומתקשר בסוד ריח קרבן. וזה סוד אשה ריח ניחוח לה', אשה הוא לחוץ מן הקשר, שהמזונות והאור של צבאות ומחנות האש נצטמצמו בצהרים, ריח הוא לפנים ממנו, וזהו שמתקשר בפנים, ומאיר בסוד ברית הקדש, וזהו שהמלך המשיח נקרא שהוא ריח מאלו הבשמים העליונים, שכתוב כריח בשמים... (זהר חדש שיר השירים קפז, ועיין שם עוד)

פתח ר' שמעון ואמר, כתוב, וירח את ריח בגדיו ויברכהו, מה ראה יצחק, שאף על פי שיעקב הביא לו אותו המאכל והמשתה, לא ברכו, עד הזמן שהריח בלבושים האלו.

כאן יש להסתכל, הרי הלבושים האלו לא היו שלו, של יעקב, כי התורה מעידה, שכתוב, את בגדי עשו בנה הגדול, וכאן כתוב את ריח בגדיו, וכי בגדיו היו, ריח הבגדים היה צריך לומר, מהו בגדיו. אלא בגדיו ממש היו ודאי אלו הלבושים, ולא של עשו, ואף על פי שכתוב, בגדי עשו, לתועבה היו אצלו, כעין זה אותה הבאר (שה"ס המלכות), שיעקב ישב עליה, ומשה ישב עליה, לתועבה היתה אצל אחרים, כיון שבא יעקב, התודעה הבאר לבעליה, ועלו אליו המים...

כעין זה לבושים אלו, לתועבה היו אצל עשו, כיון שלבש אותם יעקב, התודעו הלבושים לבעלם, מיום שעשה אותם הקב"ה לא העלו ריחם עד אותו זמן שלבש אותם יעקב, (שה"ס הקו האמצעי), כי הלבושים חזרו לצורתם, יעקב היה ודאי צורתו של אדם ויפיו, (דהיינו הקו האמצעי), ובשעה שראו הלבושים צורת אדם, העלו ריח.

ג' ריחות עלו כאן, א' ריח בגדיו, ב', ריח בני, ג', ריח שדה אשר ברכו ה'. וכל הג' עלו ליצחק בשעה שבא אליו יעקב. וכל ג' הריחות כתובים במקרא הזה, ריח בגדיו, היינו על כן עלמות אהבוך, ריח בני, היינו שמניך טובים, ריח

שדה, היינו שמן תורק שמך, ודאי שהכל הוא קשר אחד. ובו סוד ריח הקרבן שהערנו, כמו שנאמר (בכתוב אשה ריח ניחוח לה')... (שם ריא, ועיין שם עוד)

אמר רבי חלפתא, כשושנה בין החוחים, נותנת ריח טוב, כך רות מזרע האומות נתנה ריח טוב לפני הקב"ה, כשושנה, שהעלתה ריח טוב, כך רות ממעשיה הטובים נכנסה תחת כנפי השכינה. (שם רות קעט)

שלשה משיבין דעתו של אדם, אלו הן קול ומראה וריח. (שם נז ב)

אכל ולא הלך ד' אמות אכילתו מרקבת, וזהו תחילת ריח רע, הנצרך לנקביו ואכל דומה לתנור שהסיקוהו על גבי אפרו, וזהו תחילת ריח זוהמא. (שבת מא א)

אמר רחבה אמר רבי יהודה עצי ירושלים של קינמון היו, ובשעה שהיו מסיקין מהן ריחן נודף בכל ארץ ישראל, ומשחרבה ירושלים נגנזו ולא נשתייר אלא כשעורה ומשתכח בגזאי דצימצמאי מלכתא (כך שמה). (שם סג א)

א"ל קיסר לר' יהושע בן חנניא מפני מה תבשיל של שבת ריחו נודף, אמר לו תבלין אחד יש לנו ושבת שמו, שאנו מטילין לתוכו וריחו נודף, אמר לו תן לנו הימנו, אמר לו כל המשמר את השבת מועיל לו, ושאינו משמר את השבת אינו מועיל לו. (שם קיט א)

דרש רבא מאי דכתיב הדודאים נתנו ריח, אלו בחורי ישראל שלא טעמו טעם חטא. (עירובין כא ב)

אמר רב פפא קול ומראה וריח אין בהן משום מעילה לפי שאין בהן ממש, וריח לאחר שתעלה תמרותו אין בו משום מעילה הואיל ונעשית מצותו... (פסחים כו א)

ולוי אמר אפילו בשר שחוטה כחוש שצלאו עם בשר נבילה שמן מותר, מאי טעמא, ריחא בעלמא הוא וריחא לאו מילתא היא... אמר לך רב דכולי עלמא ריחא מילתא היא, לאו איתמר עלה דההיא אמר רבה בר בר חנה אמר ריש לקיש בפת חמה וחבית פתוחה דברי הכל אסור... לא נחלקו אלא בפת חמה וחבית חתומה, פת צוננת וחבית פתוחה... ההיא ביניתא (ג) דאיטווא בהדי

בישראל (בתנור אחד), אסרה רבא מפרזקיא למיכליה בכותחא (מאכל חלב), מר רב רב אשי אמר אפילו במילחא נמי אסורה משום דקשיא לריחא ולדבר אחר. (שם עו ב)

וזה אחד מעשרה נסים שנעשו במקדש, דתנן, עשרה נסים נעשו בבית המקדש, לא הפילה אשה מריח בשר הקדש... (יומא כא א)

עזים שביריחו היו מתעטשות מריח הקטורת, נשים שביריחו אינן צריכות להתבשם מריח קטורת, כלה שבירושלים אינה צריכה להתקשט מריח קטורת. אמר רבי יוסי בן דולנאי עזים היו לאבא בהרי מכמר והיו מתעטשות מריח הקטורת. אמר רבי חייא בר אבין אמר רבי יהושע בן קרחה סח לי זקן אחד פעם אחת הלכתי לשילה והרחתי ריח קטורת מבין כותליה. (שם לט ב)

והיינו דאמר רבא חמרא וריחני פקחין (פקחוני, עשאוני פקח). (שם עו ב)

עוברה שהריחה מאכילין אותה עד שתשיב נפשה... תנו רבנן עוברה שהריחה בשר קודש או בשר חזיר תוחבין לה כוש ברוטב ומניחין לה על פיה, אם נתיישבה דעתה מוטב, ואם לאו מאכילין אותה רוטב עצמה, ואם נתיישבה דעתה מוטב ואם לאו מאכילין אותה שומן עצמו, שאין לך דבר שעומד בפני פקוח נפש, חוץ מע"ז וגילוי עריות ושפיכות דמים... (שם פב א)

ויאמר ראה ריח בני כריח שדה אשר ברכו ה', אמר רב יהודה בריה דרב שמואל בר שילת משמיה דרב כריח שדה של תפוחים. (תענית כט ב)

...והיינו ריח הגט הפוסל בכהונה. (יבמות צד א)

סומא מנא ידע (תינוק שזו אמו), אמר רב אשי בריחא ובטעמא. (כתובות ס א)

...דאכלה אתרוגא הווי לה בני ריחני, ברתייה דשבור מלכא אכלה בה אמה אתרוגא והווי מסקי לה לקמיה אבוה בריש ריחני... כללא דמילתא כל דאית ליה ריחא ואית ליה קיוהא (מזיק את מי שאוכלין לפניו ואינו אוכל). (שם סא א)

מאי בעל פוליפוס, אמר רב יהודה אמר שמואל ריח החוטם, במתניתא תנא ריח הפה... (שם עז א, וראה שם עוד)

ותחמרה בחמר ובזפת, תנא חמר מבפנים וזפת מבחוץ כדי שלא יריח אותו צדיק ריח רע. (סוטה יב א)

תניא ר"ש בן אלעזר אומר טהרה בטלה טעם וריח... רב הונא אשכח תומרתא דחינוניתא, שקלה כרכה בסודריה, אתא רבה בריה א"ל מורחינא ריחא דחינוניתא, א"ל בני טהרה יש בך, יהבה ניהליה. (שם מט א)

וישכיבוהו במשכב אשר מלא בשמים וזנים, מאי בשמים וזנים, רבי אלעזר אמר זיני זיני, ר' שמואל בר נחמני אמר בשמים שכל המריח בהן בא לידי זימה. (בבא קמא טז ב)

...דבריה (לקח אליהו את רבה בר אבוה) לגן עדן, אמר ליה פשוט גלימך ספי שקול מהני טרפי (עלים), ספא שקל, כי הוה נפיק שמע דקאמר מאן קא אכיל לעלמיה כרבה בר אבוה, נפץ שדינהו (זרקס), אפילו הכי אתייה לגלימיה סחט גלימא ריחא, זבניה בתריסר אלפי דינרי, פלגינהו לחתנוותיה. (בבא מציעא קיד ב)

מרחיקין את הנבלות ואת הקברות ואת הבורסקי מן העיר חמשים אמה, ואין עושין בורסקי אלא למזרח העיר, רבי עקיבא אומר לכל רוח הוא עושה חוץ ממערבה ומרחיק חמשים אמה... תא שמע דתניא ר"ע אומר לכל רוח הוא עושה ומרחיק חמשים אמה חוץ ממערבה דאינו עושה כל עיקר מפני שהיא (הרוח) תדירא. (בבא בתרא כה א)

אמר ר' יצחק שרו של ים רהב שמו, ואלמלא מים מכסין אותו אין כל בריה יכולה לעמוד בריחו, שנאמר לא ירעו ולא ישחיתו בכל הר קדשי וגו', כמים לים מכסים, אל תיקרי לים מכסים אלא לשרה של ים מכסים. (שם עד ב)

...וואלמלא מכניס (לוייתן) ראשו לגן עדן אין כל בריה יכולה לעמוד בריחו, שנאמר ים ישים כמרקחה. (שם עה א)

כי הא דיתיב רבי וקא דריש והריח ריח שום, אמר מי שאכל שום יצא, עמד רבי חייא ויצא, עמדו כולן ויצאו, בשחר מצאו רבי שמעון ברי לרבי חייא אמר ליה אתה הוא שציערת לאבא, אמר לו לא תהא כזאת בישראל. (סנהדרין יא א)

...אמרו ליה במשיח כתיב דמורח ודאין, נחזי אנן אי מורח ודאין... (שם צג ב)

א"ר חנינא משל דרבי יוחנן למה הדבר דומה, לחבית של יין שהיתה מונחת במרתף של חומץ, במקומה ריחה נודף, שלא במקומה אין ריחה נודף. א"ר אושעיא משל דריש לקיש למה הדבר דומה, לצלוחית של פלייטון שהיתה מונחת במקום הטנופת, במקומה ריחה נודף וכל שכן במקום הבוסס. (שם קח א) ריחיה חלא (חומץ) וטעמא חמרא, חלא... רבא אמר ריחיה חלא וטעמא חמרא חמרא... אביי אמר אסור, ריחא מילתא היא, רבא אמר מותר, ריחא לאו מילתא היא... (ע"ז סו ב, וראה שם עוד)

עשרה דברים קשין ללימוד... והעובר מתחת ריח רע של נבילה... (הוריות יג ב)

בשלמא בית מינכרא צורתו, אלא מזבח מנא ידעי (מקומו)... ור' שמואל בר נחמני אמר מכל הבית כולו הריחו ריח קטרת, משם הריחו ריח אברים. (זבחים סב א)

והאמר ר"ש בן פזי א"ר יהושע בן לוי משום בר קפרא קול ומראה וריח אין בהן משום מעילה, ריח אחר שתעלה תמרתו אין בו משום מעילה, שהרי אין לך דבר אחר שנעשה מצותו ומועלין בו... מסייע ליה לרי' יוחנן דאמר ר"י כשם שהדיבור רע ליין כן הדיבור יפה לבשמים... מה הפרט מפורש דבר שקיטר ועולה וריחו נודף, אף כל דבר שקיטר ועולה וריחו נודף (כריתות ו א וב)

א"ר חנא בר בזנא א"ר שמעון חסידא כל תענית שאין בה ממושעי ישראל אינה תענית, שהרי חלבנה ריחה רע ומנאה הכתוב עם סממני קטרת... (שם)

תלמוד ירושלמי:

שכל המומין הפוסלין בכהנים פוסלין בנשים, הוסיפו עליהן באשה ריח הפה וריח הזיעה... (קידושין כז א)

מרחיקין את הנבילות ואת הקברות ואת הבורסקי מן העיר חמשים אמה... דבית ר' ינאי אמרי עד מקום שעומד ומריח. (בבא בתרא ו ב)

מדרש רבה:

וירח ה' את ריח הניחח, הריח ריחו של אברהם אבינו עולה מכבשן האש, וירח ריח של חנניה מישאל ועזריה עולה מכבשן האש... וירח ה' הריח ריח דורו של שמד. רב שלום בשם ר' מנחמא בר זעירא אמר משל למלך שהיה מבקש לבנות לו פלטין על הים ולא היה יודע היכן לבנותה, ומצא צלוחית של אפולסמון והלך והריחה ובנה אותה עליה. (בראשית לד י)

רבי ברכיה פתח (שיר השירים א') לריח שמניך טובים שמן תורק שמך, אמר רבי ברכיה למה היה אברהם אבינו דומה, לצלוחית של אפופילסימון מוקפת צמיד פתיל ומונחת בזוית ולא היה ריחה נודף, כיון שהיתה מטלטלת היה ריחה נודף, כך אמר הקב"ה לאברהם אבינו, טלטל עצמך ממקום למקום ושמן מתגדל בעולם. (שם לט ב)

...ברח (ר' אליעזר בן הורקנוס) אצל רבן יוחנן בן זכאי והיה אוכל קוזזות אדמה עד שעשה פיו ריח רע, הלכו ואמרו לריב"ז ריח פיו של ר"א קשה לו, א"ל כשם שהבאשת ריח פיך על התורה כך יהיה ריח תלמודך הולך מסוף העולם ועד סופו. (שם מב א)

ויגש וישק לו וירח את ריח בגדיו, א"ר יוחנן אין לך דבר שריחו קשה מן השטף הזה של עזים, ואת אמרת וירח את ריח בגדיו ויברכהו, א"ל בשעה שנכנס יעקב אבינו אצל אביו נכנסה עמו גן עדן, הדא הוא דאמר לו ריח ריח בני כריח שדה... (שם סה יח)

דבר אחר מלמד שהראה לו הקב"ה בית המקדש בנוי וחרב ובנוי, ראה ריח בני הרי בנוי, כריח שדה הרי חרב, המד"א (מיכה ג') ציון שדה תחרש, אשר ברכו ה' בנוי ומשוכלל לעתיד לבא... (שם שם יט)

א"ר אבא בר כהנא והלא אין דרכן של ישמעאלים להיות טעונים אלא עורות ועיטרן, אלא ראה מה זימן הקב"ה לאותו צדיק באותה שעה שקים מלאים בשמים כדי שתהא הרוח מנשבת בהם מפני ריחן של ערביים. (שם פד טו)

א"ר שמואל בר יצחק כל מה שסיגל אדם מצות ומעשים טובים לפיו ולא לריח רע, לפי שהנפש הזו יודעת כל שיגיעה לעצמה יגיעה, לפיכך אינה שביעה למצות ומעשים טובים. (ויקרא ד ב)

כי על אפי ועל חמתי היתה לי העיר הזאת, א"ר הילל בר הילני כזה שהוא עובר במקום המטונף ועקם חוטמו. (שם יב ד)

אמר הקב"ה בני לא מפני שיש לפני אכילה ושתיה אמרתי לכם, אלא בשביל הריח שתהיו ערבים ונוחין לפני כריח ניחוחי. (במדבר כא יז)

...אף בגדיהם שהיו מעשה שמים היה הענן שף בהן ואינו מזיקן... א"ל ולא היה ריחן רע, מכח הזיעה, א"ל היו מתענגים בנאות דשאים של באר והיה ריחן מפעפע בכל העולם, מנין שנאמר (שיר ד') וריח שלמותיך כריח לבנון, וכל השבח הזה מהיכן, ממעין גנים באר מים חיים. (דברים ז יא)

לריח שמניך טובים, ר' ינאי בריה דר' שמעון כל השירים שאמרו לפניך האבות ריחות היו, אבל אנו שמן תורק שמך, כאדם שמריק מכלי לכלי חבירו, כל המצות שעשו לפניך האבות ריחות היו אבל אנו שמן תורק שמך, רמ"ח מצות עשה ושס"ה מצות לא תעשה. (שיר השירים א כ)

עד שהמלך במסיבו, ר"מ אומר עד שהמלך מלכי המלכים הקב"ה במסבו ברקיע נתנו ישראל ריח רע ואמרו לעגל (שמות ל"ב) אלה אלהיך ישראל. א"ל ר' יהודה דייך מאיר, אין דורשין שיר השירים לגנאי אלא לשבח, שלא נתן שיר השירים אלא לשבחן של ישראל, ומהו עד שהמלך במסיבו, עד שהמלך מלכי

המלכים הקב"ה במסיבו ברקיע נתנו ישראל ריח טוב לפני הר סיני ואמרו כל אשר דבר ה' נעשה ונשמע. (שם שם נה)

מה השושנה הזו אינה בטלה לעולם אלא גב ריחה, כך ישראל אינן בטלין אלא גב מצות ומעשים טובים, מה שושנה זו אינה אלא לריח, כך לא נבראו הצדיקים אלא לגאולתן של ישראל. (שם ב ט)

עד שיפוח היום, ר' אבהו ור' לוי, חד אמר בשעה שמל אברהם אבינו את עצמו ובניו ובני ביתו עשה ערלותיהן גבעה וזרחה עליהן החמה והתליעו, ועלה ריחן לפני הקב"ה כריח קטורת הסמים וכריח קומץ הלבונה שעל גבי האישים, ואמר הקב"ה לכשיבאו בניו של זה לידי עבירות ומעשים רעים אני נזכר להם זה הריח ואתמלא רחמים עליהן הופך להם מדת הדין למדת רחמים, מה טעם אלך לי אל הר המור. ר' לוי אמר בשעה שמל יהושע את בני ישראל העמיד להם ערלותיהם גבעה וזרחה עליהם חמה והתליעו, ועלה ריחן לפני הקב"ה כריח קטורת סמים וכריח קומץ של לבונה שעל גבי אישים, באותה שעה אמר הקב"ה לכשיבאו בניהם של אלו לידי עבירות מעשים רעים אני נזכר להם ריח זה ומתמלא עליהם רחמים והפך להם מדת הדין לרחמים, מה טעם אלך לי אל הר המור ואל גבעת הלבונה. (שם ד יד)

מדרש תנחומא:

..א"ל מי אתה, לפי שבשעה שנכנס יעקב נכנסה עמו ריח גן עדן ריח ניחוח ונתישבה דעתו של אותו צדיק, שנאמר ראה ריח בני כריח שדה אשר ברכו ה', התחיל לברכו, אבל כשנכנס עשו נפתח לו גיהנם. (תולדות יא)

...הללו שאינן ברשותו, העינים, והאזנים והחוטם... החוטם עבר בדרך והריח תבשילין טמאין או ריח של קטורת עבודת כו"ם, לא היה רצונו להריח מה יעשה, הריח בהם שלא בטובתו, וכשהקב"ה חפץ אף אלו שהן ברשותו אינן ברשותו... (שם יב)

ילמדנו רבינו מהו שיברך אדם על ריח בשמים של עבודת כו"ם, כך שנו רבותינו אין מברכין על הנר ולא על הבשמים ולא על הריח של עבודת כו"ם,

אבל אם עבר בשוק על חניות של בשמים חייב לברך, אבל על ריח של עבודת כו"ם אסור. (ויצא ד)

...ריח היה ביד המצרים שאנו נגאלין, ועכשיו באתם והעכרתם אותו הריח, שנאמר אשר הבאשתם את ריחנו בעיני פרעה וגו'. (וארא ו)

וישמע יתרו, זה שאמר הכתוב (שיר א') לריח שמניך טובים, אמר ר' ינאי ברשב"י הראשונים ריח שירים אמרו לפניך, אבל אנו כשבאנו לים לא הנחנו לשון של שבח שלא קלסנו לך, לכך נאמר לריח שמניך. דבר אחר הראשונים ריח מצות נתת להם, לאדם נתת מצוה אחת, לנח ולבניו שש מצות, אבל אנו כשבאנו לסיני כאדם שהוא מערה מפי חבית כך אתה מערה עלינו את המצות. (יתרו ג)

מפני מה מי החוטם סורחין, שבזמן שאדם מריח ריח רע, אלמלא מי החוטם סרוחין שמעבירין אותו מיד מת. (חקת א)

פרקי דר' אליעזר:

וכן הוא אומר (משלי י"ג) הולך את חכמים יחכם, למה הוא דומה למי שנכנס לבית המרקחים אף על פי שלא לקח ולא נתן כלום מכל מקום לקח ריח טוב והוציא עמו, כך כל מי שהולך עם הצדיקים לוקח מדרכיהם וממעשיהם הטובים. ורועה כסילים ירוע (שם), למה הוא דומה לאדם שהוא נכנס לבית הבורסקי אף על פי שלא נתן ולא לקח כלום מכל מקום ריח רע קלט והוציא עמו, כך מי שהוא הולך עם הרשעים לוקח מדרכיהם וממעשיהם הרעים שנאמר ורועה כסילים ירוע. (פרק כה)

שוחר טוב:

...ולא היו מסריחין (בגדי דור המדבר) מריח הזיעה שלא היו מחליפים את בגדיהם, אמר לו הבאר היה מעלה להן מיני דשאים והיו מנענעין בהן, שנאמר בנאות דשא ירביצני על מי מנוחות ינהלני, והיה ריחם נודף מסוף העולם ועד סופו, בא שלמה ואמר (שיר ד') וריח שלמותיך כריח לבנון, ואומר

עוד (שם) נרד וכרכם קנה וקנמון, וכל אלו מהיכן היו, (שם) מעין גנים באר מים חיים. (מזמור כג)

אמר הקב"ה לא יקלסו אותי הרשעים בגרונם, למה שריחם רע, שנאמר (תהלים ה') קבר פתוח גרונם לשונם יחליקון. (מזמור קמט)

ילקוט שמעוני:

תני אין מביאין את המוגמר אלא לאחר הסעודה, ואין לך דבר שכל האורחין נהנין ממנו אלא הריח, כך אמר הקב"ה לישראל בני מכל קרבנות שאתם מקריבים כלום אני נהנה מהם אלא הריח, שנאמר ריח ניחוחי תשמרו להקריב לי במועדו. (במדבר פרק כח, תשעו)

אמונות ודעות:

ועל דרך זו יהיה מצב הריח הנפרד, לכל בעל ריח מהן כח מיוחד וכאשר מתמזגים זה בזה יורכב מצב כפי רוב המזוג ומיעוטו. מהן המור חם ויבש, והכאפור קר ועדין, והכרכום חם ויבש, והצנדל קר ולח, והענבר חם ממוצע, ומי הורדים קר ועדין, וכאשר מתערב יסוד כל אחד מהם ביסוד השני מתמזגות סגולותיהן ונכשרים לתועליות בני אדם. (מאמר י פרק יח)

משנה תורה:

"...ריח רע שיש לו עיקר מרחיק ד' אמות וקורא, אם פסק הריח, ואם לא פסק הריח מרחיק עד מקום שפסק הריח, ושאין לו עיקר כגון מי שיצא ממנו רוח מלמטה מרחיק עד מקום שתכלה הריח וקורא..." (קריאת שמע ג יב, וראה שם עוד)

כשם שאסור לאדם ליהנות במאכל או במשקה קודם ברכה, כך אסור לו ליהנות בריח טוב קודם ברכה, וכיצד מברך על ריח טוב, אם היה זה שיש להריח עץ או מין עץ מברך בורא עצי בשמים, ואם היה עשב או מין עשב מברך בורא עשבי בשמים, ואם לא היה מן העץ ולא מן האדמה, כגון המור שהוא מן החיה מברך בורא מיני בשמים, ואם היה פרי הראוי לאכילה כגון

אתרוג או תפוח מברך שנתן ריח טוב בפירות, ועל הכל אם אמר בורא מיני בשמים יצא.

אין מברכין על המוגמר עד שתעלה תמרתו, וכיצד מברכין עליו, אם היה זה הנשרף שנתן ריח מעץ מברכין בורא עצי בשמים, ואם היה עשב עשבי בשמים, ואם היה ממין חיה וכיוצא בה מברך עליו בורא מיני בשמים...

שלשה מיני ריח טוב אין מברכין עליהן, ואלו הן ריח טוב שאסור להריח בו, וריח טוב שעשוי להעביר ריח רע, וריח טוב שלא נעשה להריח בעצמו של ריח זה... (ברכות פרק ט, א והלאה, וראה שם עוד)

המזוהם וכהן שהוא מזוהם בזיעתו רוחץ ושוף כל גופו בבושם ועובד. היה ריח פיו רע נותן בפיו פלפל או זנגביל וכיוצא בהן ועובד, ואם עבד בזיהום זיעתו או בזיהום פיו הרי חילל עבודתו כשאר אלו הבעלי מומין כולם. (ביאת המקדש ז יג)

קול ומראה וריח של הקדש לא נהנין ולא מועלין, במה דברים אמורים כשהריח בקטרת אחר שעלתה התימורת, אבל אם הריח בקטרת כשתעלה תמרתה מעל. (מעילה ה טז)

מורה נבוכים:

...וכאשר היו שוחטים במקום המקודש בהמות רבות בכל יום ומחתכין בו הבשר ושורפין ורוחצין בו הקרב והכרעים, אין ספק שאילו היו מניחים אותו על זה הענין היה ריחו כריח מקומות הבשר, מפני זה צוה להקטיר בו הקטורת שתי פעמים בכל יום, בבקר ובין הערבים, להטיב ריחו וריח בגדי כל העובד בו. (חלק ג מה)

ספר החינוך:

...אבל בכל מה שלא יהנה בו האדם כלל אלא שעושה ממנו מצות בוראו, וכלה לגמרי במצוה, בזה נוכל לומר עליו כי כלו לה', כלומר שנכנס כלו במצותו, לא אכל ממנו האדם ולא נהנה בו הנאה גופנית כלל, ועל שהריח

אינו מן ההנאות של הגוף רק מהנאת הנפש, כי הגוף לא יקבל רק הנאת המשוש, יכנו לעולם ענין הריח אל השם ב"ה, אף על פי שהוא ב"ה וברוך שמו איננו לרב מעלתו וגדלו בגדר ענינים אלה כלל... וכבר פרשו ז"ל בכל מקום שנאמר ריח ניחוח לה', שאמרתי ונעשה רצוני... (תרומה מצוה צז)

רבינו בחיי:

ויפח באפיו נשמת חיים - דע כי החוטם כלי לנשמה, שלשם היא נכנסת ומשם יוצאת... ומנפלאות היצירה באדם, כי תמצא אות שיי"ן רשומה בכלי זה משם של ש-די החקוק בצורת הגוף לכל נמול, וזהו שכתוב (איוב ל') "ונשמת ש-די תבינס", ידוע כי הוא כלי הריח, כי הנשמה נהנית מן הריח, ועל כן אסרו רז"ל ריח ע"ז, כי אין ראוי שתהנה הנשמה מזכרון ע"ז, כי ריח כל דבר הוא הזכרון, וכענין שכתוב בקרבנות, (ויקרא ו') "ריח ניחוח אזכרתה לה", והבן זה. (בראשית ב ז)

מהר"ל:

לפיכך אמרו שהיו יולדות תחת התפוח, שיש לו ריח נכבד מאד, כדכתיב "כריח שדה אשר ברכו ה'", ואמרו רז"ל זהו שדה של תפוחים, והריח מתייחס אל מדת הדין, כדכתיב "ישימו קטורה באפך", וכלל הדבר רמזו בזה שהיתה לידה שלהם במדת הדין. (גבורות ה' פרק מג)

...ולכך אמר משל לבת מלך שהריחה ציקי קדרה וכו', מדמה הנשמה הנבדלת לבת מלך... ומפני כי הנשמה היא קדושה וטהורה היא משתוקקת אל השבח הזה, כי מצד קדושתה ראוי לה השבח הזה, וכך אמר שהריח ציקי קדירה שהריח שייך לנשמה ביותר, כמו שאמרו איזה דבר שהנשמה נהנה ממנו הוי אומר זה הריח... (נצח ישראל פרק מד)

ומה שאמר אותב אותה בכרעה... ומאן דאמר דמצאה גרוגרת דרבי צדוק שהגרוגרת יש בו ריח ומזיק הנפש והנשמה, שידוע שכל ריח הוא לנפש

ולנשמה, כאשר אמרו ז"ל (ברכות מ"ג ב') כל הנשמה תהלל י-ה זו הריח, שהנשמה נהנה ממנה ולא הגוף... (חידושי גיטין נו א)

דמורח ודאין, יש לך לדעת כי הריח והמשפט הוא דבר אחד, ושניהם הם מדת הדין כאשר ידוע לחכמים, ולפיכך אמר דמורח ודאין. ותדע כי הראיה והשמיעה האדם רואה ושומע אף שהדבר אינו הגון ואינו ראוי הוא נראה ונשמע, ואין חלוק בין אם רואה דבר הגון או שרואה דבר שאינו הגון, וכן בשמיעה, אבל הריח כאשר מריח דבר רע אין מקבל אותו, ולכך אומר דמורח ודאין, כמו שאין מקבל חוש הריח דבר שהוא רע, וכך כאשר ישפוט מלך המשיח לא יקבל דבר רע... (שם סנהדרין צג א)

ופירוש המאמר... אמרינן שם אמר רב הונא אשכח תמרי דחינוניתא... אמר ליה בני טהרה יש בך. שמזה נלמד כי הטהרה היא לנפש, כמו שתקנו ז"ל (ברכות ס') נשמה שנתת בי טהורה, וכאשר היה לו כח הריח ביותר, אשר הריח הוא מצד הנפש, כמו שאמרו (שם מ"ג) איזה דבר שהנשמה נהנה ממנו, הוי אומר זה הריח... (שם ע"ז כב)

רמח"ל:

...אך יש מין הארה אחרת ההולכת אל הנשמה ומחזיקה, ואז תחזיק היא את הגוף, ובאמת זהו סוד הריח, כי אפילו באדם כן הוא הדרך, המזון מחזיק את האברים ואז הרוח מתפשט בתוכם, והריח מחזיק את הרוח והוא בכחו מתפשט באברים ומחזיקם, ולכן ריחנא פקחין, וגם היין עושה כן, וזה נמשך מרוחניות גדול שיש בו כוח חזק. אך עם כל זה אין פעולתו כפעולת הריח, כי הריח משיב את הנשמה שאינה מתיישבת בגוף, ועל כן אמרו רז"ל איזהו דבר שהנשמה נהנית ממנו זהו הריח. והנה פעולת המזון מחזיק הנשמה גם כן, אך מידי הגיעה אליה מן הגוף, וזה צריך תמיד, כי בריח לבד לא יתקיים האדם והריח אינו עושה אלא תוספת כח לנשמה להתפשט בפקחות, וזה יחזיק הרבה כח החושים שהנשמה פועלת בלא מסגר כנ"ל...

ואפרש לך היטב מהו סוד הריח. כי בגן עדן יש הריחות העולין מכל צד בסוד ראה ריח בני כריח שדה אשר ברכו ה', והוא כי השפע יורד לגן ומשם מקבלין הצדיקים איש לפי מדרגתו, אך בתחלה מקבלים הארת הריח וסודו הוא ריח ניחוח, ניחא דרוחא. והוא כי אף על פי שאמרו כבד כועס, אבל התרגזות הכעס נעשה בחוטם, וסוד הענין, כי בחוטם יש גבורות הרבה כמו שנפרש לקמן בס"ד, ובהתחזקם גורמות חימום הדין למות... ועל כן צריך בתחלה שיתעורר הריח והוא האור הממתק ומשקיט הרבה חימום הגבורות האלה, ואז השלוח מתחזקת במיתוק הזה ובתוך אותה השלוח נמשך האור הראוי להמשך, וזהו ענין הקורת רוח שאמרו רז"ל... (אדיר במרום דף עו, ועיין שם עוד)

רש"ר הירש:

ריח משורש רוח, נזכור את הוראת המלה "ריחים", טחנה, והרי מכאן הוכחה, שריח מציין בעיקר לא את פעולת חוש הריח, אלא את תכונת העצם שריחו נודף, הריחים טוחנות הדק היטב, ומכאן הפועל הריח, חלקיקיו הדקים של עצם נקלטים בגוף עם הריח, ריחו של דבר נודף, אם חלקיקיו הדקים מתנדפים, חוש הטעם והמישוש חש בעצמים על פי מגע ישיר, חוש הראיה והשמיעה קולט רשמים מעצמים רחוקים, ואילו חוש הריח ממוצע ביניהם, העצמים רחוקים אך חלקיקיהם נוגעים באבר הריח כמו בחוש המישוש והטעם. משום כך אומרים ריח גם על הרגשה קלושה ביותר "מריח מים יפריח" (איוב י"ד). נמצאת הוראת ריח הרגשת ביטוי קלוש ביותר.

הקרבנות הם "ריח ניחוח", הם ביטוי קלוש ורומז בלבד להיענות לרצון לה'... אך הוא ריח ניחוח, הוא רומז לנחת הרוח, שה' ימצא בחיינו, הוא רומז שרצוננו לעשות רצונו... (בראשית ח כא)

העמק דבר:

ויברכהו - בפשט אישר חילו על שהיה מהנה אותו מהריח, שמתחלה חשב ליהנות רק ממאכלו, והנאת הרוח משיבה נפש יותר מהנאת המאכל... (בראשית כז כז)

שפת אמת:

והנה כתיב והריחו ביראת ה' דרשו חז"ל על מלך המשיח, דמורח ודאין, ויצחק שהוא שורש היראה ראה מהריח מי שראוי לברכו, והריח שהוא מבחינת הנשמה, כמו שאמרו רז"ל איזהו דבר שהנפש נהנה בו ולא הגוף, זה הריח... ואיתא בגמרא על פסוק שפתותיו שושנים כל דיבור שיצא מפי הקב"ה נתמלא כל העולם בשמים, ומעין זה הנשמה יש בה מזה הריח, ועל זה חלה הברכה, וכמו כן בששת יומא דנשמתין והנשמה יתירה הבאה בשבת מגן עדן ממנה בא הריח, ולכן שורה בו ברכה ולכן מריחין בבשמים מוצאי שבת לפי שנחסר זה הריח אחר השבת. (תולדות תרס"ב)

בענין קביעות הימים למשתה... ונראה שהם ב' מיני חכמות, חכמה שבראש בחינת הנשמה והוא בחינת הריח, כדאיתא איזהו דבר שהנשמה נהנית ולא הגוף זה הריח, והוא בבחינת הקול והדיבור בתורה ותפלה שהוא המשכת כח הנשמה, ויש חכמה הבאה על ידי תיקון הגוף, והיין מפקח הגוף, והוא בכח השתיקה... (לפורים תרמ"ח)

שם משמאל:

בספר יצירה המליך אות נ' בריח וקשר לו כתב וצרפן זה בזה וצר בהם עקרב בעולם וחשון בשנה ודקין בנפש. ונראה לפרש דהנה כבר אמרנו במקום אחר כי ענין ריח הוא פנימיות של דבר שאיננו נראה לחוש הראות, אלא שחוש הריח מריח מה שהוא תחות כנפא דלבושא. ועל כן המשכיל על העתיד נקרא גם כן מריח, שהרי העתיד הוא מכוסה תחות כנפא דלבוש ההוה ואין נופל בו חוש הראות אלא חוש הריח, ומכל מקום יש עתיד שנופל בו נמי לשון ראייה, באשר הוא כל כך ברור שאי אפשר להשתנות כאילו כבר בא... (נח תרע"ד)

והנה ענין זה שהקב"ה צופה ומביט אל העתיד ועושה חסד בשביל העתיד מצינו בו גם כן לשון ריח, כמאן דארח מרחוק. ובמדרש (ב"ר ל"ד) וירח ה' את ריח הניחוח, הריח ריחו של אברהם אבינו עולה מכבשן האש וכו', ריח דורו של שמד וכו', היינו שבכל אלה צפה והביט ה' מראשית אחרית בימי נח,

ובעבורם כרת ה' עמו ברית לבל ישוב למבול עוד. ויש לומר דהא דהלבנה נקראת ירח הוא אותיות ריח, והיינו על שם העתיד שתתמלא פגימת הלבנה ולא יהיה בה שום מיעוט, והוא דוגמה לכנסת ישראל שהם עתידים להתחדש כמותה, ואף שכעת הם חס ושלום במצב לא טוב, מכל מקום מעלין ריח העתיד שהקב"ה צופה ומביט סוף כל סוף, ועל כן מהשתא מעלין ריח ונעשים נרצים להשי"ת... (שם תרע"ו)

בש"ס שבת (פ"ח) ואמר ר' יהושע בן לוי מאי דכתיב לחייו כערוגת הבושם, כל דיבור ודיבור שיצא מפי הקב"ה נתמלא כל העולם כולו בשמים וכו'. הענין יובן על פי מה שכתוב בספר בני יששכר דכל החושים שבאדם נשתתפו בחטא אדם הראשון, חוש הראיה שנאמר ותרא האשה, חוש השמיעה ששמעה לדברי הנחש, חוש המישוש ותקח, חוש הטעם שחיד אוכל יטעם, חוץ מחוש הריח שלא נשתתף בחטא ולא נפגם. ובזה יש לומר דבקבלת התורה שהיא עץ החיים היפוך עץ הדעת טוב ורע, שהיה תיקון על חטא עץ הדעת... היה צריך להיות בחוש שלא נתפגם, שהוא חוש הריח, וממנו מתפשט התיקון ליתר החושים שלא נתפגמו... (שבועות תרע"א)

ר' צדוק:

בספר יצירה, המליך אות נ' בריח וכו', וחשון בשנה ודקין בנפש וכו', ובפירוש הראב"ד ז"ל כשחשב י"ב כוחות כנגד י"ב שבטים חשב ריח כנגד יוסף שבשעה שעמד בנסיון יצא ריחו מסוף העולם ועד סופו, עיין שם, ולא ביאר השורש. ונראה על פי מה שנאמר "והריחו ביראת ה'", וביוסף כתיב "את האלקים אני ירא", וזה שאמר בגמרא (עירובין כ"א) הדודאין נתנו ריח אלו בחורי ישראל שלא טעמו טעם חטא, ומלשון בחורי ישראל נראה דקאי על פגם זה, שהילדות והבחרות גורם, וכן איתא בגמרא (סוטה מ"ט) מורחינא ריחא דחינוניתא, א"ל בני טהרה יש בך, והוא גם כן על פי מה שנאמר והריחו ביראת ה', וכתוב "יראת ה' טהורה עומדת לעד", וכשיש לו חוש הריח בשלימות מורה שיש בו יראה וטהרה, ועל כן נאמר על הטהורים מפגם זה הדודאים נתנו ריח... (פר צדיק לר"ח מרחשון) וראה עוד קרבן צדקת הצדיק עמוד קנא.

הרב נתנאל יוסיפון / רוצים להריח ריח גן עדן?

רבים מאיתנו אוהבים את ניגון הכיסופים ושיר הערגה – "תניא". השיר (הלקוח ממסכת ברכות ז.) מספר את סיפורו של רבי ישמעאל בן אלישע – "תניא - אמר רבי ישמעאל בן אלישע: פעם אחת, נכנסתי להקטיר קטורת לפני ולפנים, וראיתי.. ה' צבקות, שהוא יושב על כסא רם ונשא. ואמר לי: ישמעאל בני, ברכני!

אמרתי לו: יהי רצון מלפניך, שיכבשו רחמיך את כעסך, ויגולו רחמיך על מדותיך, ותתנהג עם בניך במדת הרחמים, ותכנס להם לפני משורת הדין. (וכביכול, ה' הסכים איתו -) ונענע לי בראשו".

אם נעצור רגע ונחשוב לרגע על משמעות המדרש, נגלה עומקים נפלאים. רבי ישמעאל בן אלישע נכנס להקטיר קטורת לפני ולפנים – בקודש הקודשים. כלומר, המעשה מתרחש ביום הכיפורים, העת היחידה שבה הכהן הגדול נכנס לקודש הקודשים. ברגע מיוחד זה, הוא רואה מראה כעין נבואי. רבי ישמעאל הוא תנא ואינו נביא, ובכל זאת הוא זוכה למראה הקרוב לנבואה.

(יש מהמפרשים שמתקשים בעיתוי ההיסטורי של המעשה. רבי ישמעאל בן אלישע, נפדה על ידי רבי יהושע מהכלא הרומאי, כילד לאחר החורבן. אם כן, חי ופעל לאחר החורבן, וכיצד נכנס להקטיר קטורת?

שתי אפשרויות נאמרו כתשובה – א. מדובר ברבי ישמעאל כהן גדול, מעשרת הרוגי מלכות, שהיה סבו של רבי ישמעאל בן אלישע, וכנראה שאף הוא היה בנו של אלישע. ב. גם לאחר החורבן, כאשר התאפשר לכוהנים, הם המשיכו לעבוד עבודות מסוימות במקדש החרב, שהרי "מקריבים אף על פי שאין בית". וכך הקטיר רבי ישמעאל בן אלישע קטורת בקודש הקודשים החרב).

ההתגלות הנבואית ותפילת רבי ישמעאל נאמרת בעת הקטרת הקטורת. ואכן, במסכת יומא ובסדר העבודה מצוין, שהכהן הגדול היה מתפלל את תפילתו בקודש הקודשים, מיד לאחר הקטרת הקטורת.

נקודה זו מעלה תמיהה עצומה – הרי רוב עבודת הכהן הגדול ביום הכיפורים היא לאחר הקטרת הקטורת. לפני הקטורת, הכהן רק מטיל

גורלות, שוחט את הפר ומתוודה על חטאי הכוהנים. ואילו הזאת הדמים, רוב הכניסות לקודש הקודשים, והוידוי על חטאי כלל ישראל מתרחשים לאחר ההקטרה. היינו מצפים שהכהן יתפלל בתום העבודה, בעת שהטהרה נשלמת, ולא בשלב ההתחלתי של הקטרת הקטורת!

אכן, עניין זה מלמדנו על מרכזיות הקטרת הקטורת בעבודת היום. הקטורת מבטאת את מהותו של יום. ברוב החגים, יש לנו מצווה מיוחדת לחג. כל אחת ממצוות אלו נוגעת בחוש אחר של האדם – שופר בחוש השמיעה, נרות חנוכה בחוש הראיה ועוד. הקטורת נוגעת בחוש הריח, "ישימו קטורה באפך".

כתוב בספרים, שחוש הריח הוא החוש היחידי שנשאר בטהרתו, ולא השתתף בחטא אדם הראשון. ואכן, בפרשת חטא אדם וחוה, מוזכרים כל החושים חוץ מחוש הריח. לפיכך, זהו גם החוש של הגאולה, שהרי על משיח נאמר – "והריחו ביראת ה'".

מדהים לגלות, שהחוש היחידי המפותח אצל הנחש הוא... חוש הריח. הנחש מריח בעזרת לשונו, ולכן הוא שולח אותה קדימה. הנחש, גורם החטא, נפגם בכל חושיו, "וכל המעדנים נטעמים לו כעפר", אך בריח לא פגם ולפיכך גם לא נפגם.

מעניין גם לגלות, שבגמרא ובמדרשים מסופר מספר פעמים על – ריח גן עדן, אך לא מצאנו 'טעם גן עדן'. והעניין מובן, הריח מזכיר לנו את ימי גן עדן, ימי טהרת האדם שטרם החטא. וזהו בדיוק עניינו של יום כיפור. ביום זה אנו שבים לגן עדן, לפנימיות הטהורה של כל יהודי. החטאים הם חיצוניים לנו, וביום זה אנו מקלפים אותם, ומגלים מחדש שנשמתנו נשארה בטהרתה ולא חטאה מעולם.

כניסת הכהן הגדול (שליח כלל ישראל) אל הקודש והקטרת הקטורת, היא כניסת כל יהודי לתוככי נשמתו, והרחה מחודשת של ריח גן עדן שטרם החטא. לכן ברגע זה נדבק הכהן/ האדם בבוראו, נפגש עימו ומתפלל אליו.

ושאר כל עבודת יום הכיפורים, מבטאת את גלי הטהרה, הזורמים מהקודש פנימה, ומטהרים את כל המעשים החיצוניים.

ברגע פנימי זה פונה אף הבורא, כביכול, אל הכהן הגדול ומבקש שנעתיר לפניו ש"יכנס עימנו לפנים משורת הדין". ויהי רצון, שנזכה עוד השנה, לשוב לפנימיותינו הטהורה ולהריח את ריח הקטורת, ריח גן עדן, ומשם לזכות לריחו של מלך המשיח, במהרה בימינו אמן!

ביאור סוד אכילה שתיה וריח (חסד לאברהם נהר כ"ב)

הנה דרך ההנאות בדברים העליונים אל הנהנים הם ג'. האחד הוא האור, השני ריח, והשלישי אכילה ושתיה.

ודע שההנאות על בני אדם בגי' עולמות. בעה"ז - באכילה ושתיה. בגן עדן של מטה - בריח בבוסמין דגנתא. בעולם הנשמות - בזיו השכינה. והטעם כי עולם הנשמות כסא הכבוד יונקים מבינה לכך הנאתם כעין הבינה שנאמר בה (ברכות יז, א) העה"ב אין בו לא אכילה ולא שתיה וגוי' ובגן עדן התחתון שהם שואבין מהת"ת נהנין בריחין דגנתא דעדן. ובעה"ז שהם ניזונים מן המלכות הוא באכילה ושתיה. והנה ג' אלו הנהנים כל אחד דרך פתח בפני עצמו. האור יכנס דרך העינים ימין ושמאל חכמה ובינה. והריח דרך החוטם שהוא בסוד וא"ו תתאה והאכילה והשתיה דרך הפה מלכות.

ובימים קדמונים שכל כוונתם לשם שמים היו מביאים את המוגמר (עצי בשמים ועשבים שהיו מכינים מהם מפיץ ריח על גבי גחלים) ומברכין עליו לקשר עולם זה עם עולם הנפשות להנות גם מהריח בסוד הת"ת דרך החוטם, והאור דהיינו מנורה בסוד העינים, ובאכילה ובשתיה בפה דהיינו במלכות כנזכר. ובהיותם מתייחדים יחדיו בכוונה בעונג שבת היו קושרים כל העולמות, ולכן נר שבת מצוה כל כך (שבת כג, ב) אמנם היות קיום העולם בריח או באור אינו עתה אלא בעולם הנפשות או בעה"ב כנזכר, אם לא לאותם שהקב"ה הטעימן מעין עולם הבא כגון ויחזו אלהים ויאכלו וישתו, דהיינו שנהנו מזיו השכינה, או אותם שנכנסו לגן עדן כדאיתא בעובדא דינוקא (זוהר ח"ג דף קסב ע"א) ובעובדא דר' אלעאי, והיינו שזכו אל מעין אותם העולמות בחייהם.

אמנם בעה"ז אינו אלא שפע הנשפע לכל הנמצאות התחתונים שהוא אכילה ושתיה כנזכר, ומה שהוא גשמי לבני אדם הא משל למדות עליונות כי התחתונים תלויים בעליונים.

זוהר (בחקותי קטו) מתוק ומיוחד מראה את אהבת הבורא לעם ישראל במצבים קשים ושל גלות ועבירות קשות עדיין הבורא אוהב את עם ישראל:

"אמר רבי חזינא, אנא שמענא מלה זודתא, האמר רבי אלעזר לא מאסתים ולא געלתים לכלתם, לא הכיתים ולא הרגתים לכלותם מפעי ליה. אלא לא מאסתים ולא געלתים, מאן דסאני לאזורא מאיס הוא לקבליה, וגעלא הוא בגיעולא קמיה. אבל הכא, לא מאסתים ולא געלתים. מאי טעמא. בגין דזביבותא דנפשי בנייהו. ובגניה פלהו זביבין גבאי, הדא הוא דכתיב לכלתם. לכלתם פתיב, זסר וי", בגניה לא מאסתים ולא געלתים, בגין דאיהו רזימותא דנפשי, רזימותא דילי גבאה".

אמר רבי חזינא, אני שמעתי דבר חדש, שאמר רבי אלעזר, לא מאסתים ולא געלתים לכלתם, לא הכיתים ולא הרגתים לכלתם הנה צריך להיות! אלא לא מאסתים ולא געלתים - מי ששונא מישהו אחר, הוא מאוס כנגדו, ומגעיל בגעל לפניו. אבל כאן, לא מאסתים ולא געלתים. מה הטעם? משום שחביבות נפשי ביניהם, ובגללה פלם חביבים עבורי. זהו שפתוב לכלתם. לכלתם פתוב, חסר וי", בגללה לא מאסתים ולא געלתים, משום שהיא אהבת נפשי, אהבתי אצלה.

"לבר צש דרזים אתתא, וזוות דיירא בשוקא דבורסקי, אי לא הוות היא תמן, לא עייל בה לעלמין. פיון דהיא תמן, דמי בעיני פשוקא דרוכלי, דכל ריזוזין דעלמין טבין אשתכחו תמן".

לאדם שאוהב אשה, והיתה גרה בשוק של בורסקים, אם היא לא היתה שם, לא היה נכנס לשם לעולמים. כיון שהיא שם, דומה בעיניו כמו שוק של רוכלים, שכל הריחות של עולמות טובים נמצאים שם.

”אויף דאס, נאך גאט זיך אונזערע אויגן אויפגעטאן, דאס איז שוין שוין שוין, לא מאסטן זיך און געלעבן. נאך. לאלע. גען אלע, דאס ריזינגא לוי, דאס ריזינגא דעפאסי, דערזא תמן, ודמי עלי ככל ריזינגא טאן דעלמא, גען דאס פא דעגוינגא. אמר רבי יוסי, אלו לא אתינגא דאס, אלא למשמע מלך דא דיי”.

אך פאר, נאך גאט זיך אונזערע אויגן אויפגעטאן, שוין שוין שוין, לא מאסטן זיך און געלעבן, ולמה? לאלע. בשביל אלע, שאני אוהב אותה, שהיא אהובת נפשי, ששורה שם, ודומה עלי כמו כל הריחות הטובים של העולם משום אותה הפכה שבתוכם. אמר רבי יוסי, אלו לא באנו לכאן אלא לשמע את זה - די לי.

שעַר הַלְּבָבָה לְמַעֲשֵׂה

בְּרִכּוֹת הַרִיחַ

קיצור שולחן ערוך - ילקוט יוסף - הלכות ברכת הבשמים סימן רטז

דיני ברכת הריח

א. חז"ל הצריכו לברך על הנאת הריח, ואסרו ליהנות מריח טוב עד שיברך. אבל לאחריו אין צריך לברך כלום. וסמכו זה על הפסוק "כל הנשמה תהלל יה" איזהו דבר שהנשמה נהנית ממנו, זה הריח [ברכות מג:]. וכשהוא מברך יטול הבשמים ביד ימינו. ויש נוהגים לומר אחר שהתחיל להריח: ריח ניחוח לה'. ויזהר שלא לומר פסוק זה בין הברכה להרחח. [ילקוט יוסף, ח"ג דיני ברהמ"ז וברכות עמוד תקמט].

ב. אם יש לו ספק בדבר אם יש ריח טוב באותו צמת, יריח ממנו תחלה, ורק אחר שידע בבירור שיש בו ריח טוב, יברך ויחזור ויריח ממנו. וכן אם הוא מצונן, ומחמת כן הוא מסופק אם יכול להרגיש בחוש הריח שלו, יריח תחלה מן הבשמים, ואם נוכח לדעת שיכול להריח ריח טוב, יברך ויחזור ויריח. ואין בזה כל חשש. [ילקוט יוסף, ח"ג דיני ברהמ"ז וברכות עמוד תקנ].

ג. אם הבשמים שמריח בהם הם מין עץ, מברך בורא עצי בשמים, ואם הם מין עשב מברך בורא עשבי בשמים. ואם אינו לא מין עשב ולא מין עץ, מברך בורא מיני בשמים. ועל כולם אם אמר בורא מיני בשמים יצא. הילכך על כל דבר שמסופק בו ואינו יכול לברר הדבר, מברך בורא מיני בשמים. [ילקוט יוסף על הלכות ברכות עמוד תקנא].

ד. המברך בורא עשבי בשמים על מין עץ, לא יצא ידי חובה אפילו בדיעבד, שאין העץ במקום העשב, שעשה הארץ לחוד ועץ השדה לחוד. ובעץ רך מאד כעשב המתקיים שנים רבות, אם בירך עשבי יצא. [ילקוט יוסף, ח"ג דיני ברהמ"ז וברכות עמוד תקנא. הליכות עולם חלק ב' עמוד קסט].

ה. על ההדסים, פרח ההדרים, ורד, יסמין, שיבה, צפורן, וקנמון, מברכים בורא עצי בשמים. ועל רודה, ונרקיס, מברכים בורא עשבי בשמים. [ילקו"י שם. וכן המנהג לברך על צפורן בורא עצי בשמים].

ו. עשב הנקרא "ריחאן" התימני, מברכים עליו בורא עצי בשמים, מפני שמין עץ הוא. וכן העידו כל תלמידי החכמים של עדת תימן, שכן המנהג פשוט אצלם. [הליכות עולם ח"ב עמוד קסז, ואף שבילקוט יוסף דיני ברהמ"ז וברכות עמוד תקנב נתבאר לא כך, מ"מ אחר שנדפס הליכו"ע כן עיקר לדינא].

ז. על ריח עלי מנטה [הנקראים בלשון ערבית נענע] מברך בורא עשבי בשמים. ואפילו אם ראוי הוא לאכילה, ובפרט שהובא על מנת להריח בו. ואין לחוש להמנע מלהריח בו כדי שלא יתחייב לברך עליו ברכת הריח, שמכיון שיש בו ריח טוב ונהנים ממנו, אין כאן חשש איסור ברכה לבטלה כלל, וכן המנהג. [הליכות עולם ח"ב עמוד קסח].

ח. טוב לברך על הריח בשבת ויום טוב, כדי להשלים מאה ברכות. והמטייל בגינתו בשבת ויום טוב, ומתכוין להריח מהשושנים והפרחים שבגינה, מברך ברכת הריח, ולא חיישין שמא יתלשם בשבת ויום טוב. [ילקוט יוסף, ח"ג דיני ברהמ"ז וברכות עמוד תקנד].

ט. אם היה פרי ראוי לאכילה ונטלו להריח בו, מברך הנותן ריח טוב בפירות. אפילו אם אחר כך אוכל את הפרי. ואף על פי שיש נוסחאות אחרות בברכה זו, אשר נתן ריח טוב, אין להימנע משום כך מלהריח בפירות שיש בהם ריח טוב, ואדרבה, ראוי לו לאדם שיריח מהם ויברך עליהם. אבל אם נוטל הפרי לשם אכילה בלבד, אינו מברך על הריח. [ירחון קול תורה תשרי תשס"ד עמוד פא].

י. אם טעה ובירך על ריח טוב של הפרי בורא מיני בשמים, יצא. [ילקוט יוסף על הלי ברכות עמ' תקנה].

יא. מנהגינו לברך על לימון חמוץ ברכת "הנותן ריח טוב בפירות" אף אם הוא חמוץ הרבה ואינו ראוי לאכילה בפני עצמו, דסוף סוף שם פרי עליו. ואפילו אם קנו את הלימון לשם אכילה ולא לשם ריח, מברכים עליו ברכת הריח. [ילקו"י על הל' ברכות עמוד תקנח. ירחון קול תורה אלול תשס"ג עמוד נ]. ושם הערנו על מ"ש בברכת ה' שאם קונה לשם אכילה לא יברך, שאין ההלכה כן, וגם ראינו מעשה רב אצל מרן אאמו"ר זצוק"ל שמברך בכל שבת על לימון ברכת הריח, אף שקונים הלימון לאכילה].

יב. מי שטעה ובירך "שהכל נהיה בדברו" על הרחת בשמים, יצא ידי חובה, שאף לענין הריח, אם בירך שהכל יצא, ולא רק לענין מאכל ומשקה. [ילקוט יוסף, דיני ברהמ"ז וברכות עמוד תקנט].

יג. אבל המבדיל לבני ביתו במוצאי שבת, רשאי לברך על הבשמים בורא עצי בשמים או בורא עשבי בשמים. [ילקוט יוסף, ח"ג דיני ברהמ"ז וברכות עמוד תקנט].

יד. בשמים של ערלה, יש בהם דין ערלה ואסור להריח בהם. וכל שכן שאסור לברך עליהם ברכת הריח. ואם אין ידוע אם הם של ערלה או לא, אין לחוש מלברך עליהם, שהולכים אחר הרוב, ורוב הבשמים אינם של ערלה. אולם בהדס אין נוהג דין ערלה, ומותר להריח ולברך על הדס אפילו בתוך ג' שנים. [ואף על פי שיש שכתבו להמנע מלהריח ולברך על הדס של ערלה, וכן הבינו החכמת אדם, הרב נתיבי עם, והרב שבט הלוי, ודייקו מלשון מרן בשלחן ערוך (יורה דעה סי' קח סעיף ז'), בשמים של ערלה ושל כלאי הכרם אסור להריח בהם, וכתב הש"ך שם בשם הרשב"א והארחות חיים, ומובא גם בב"י שם, דהיינו כגון ורד והדס. ומשמע שיש דין ערלה בהדס, מכל מקום לדינא אין דין ערלה אלא באילן של מאכל, ולכן מותר להריח בהדסים של ערלה]. וגם בענבי הדס אין נוהג דין ערלה, אף בארץ ישראל. ועלי הורד של ערלה, יש אומרים שנוהג בו דין ערלה בארץ ישראל, ואסור להריחו ולברך עליו ברכת הריח, וכל שכן שאסור באכילה. ויש חולקים ואומרים שאין נוהג בו דין ערלה, ומותר להריח בו ולברך עליו ברכת הריח. ולדינא, יש להחמיר בו בארץ ישראל לענין אכילה, אך מותר להריח בו, ואף לברך עליו ברכת הריח. [ילקו"י על הלכות ערלה, פ"ה ס"ל, מהדורא אחרונה עמו' רכג-רמב. וילקו"י הלכות ברכות תשס"ד עמ' תשנז].

טו. המריח באתרוג של מצוה, בימי החג, אף שנוטלו רק כדי להריח בו, נחלקו הפוסקים אם מברך עליו ברכת הריח או לא, ולכן נכון שלא להריח בו. [ילקוט יוסף, ח"ג דיני ברכות עמוד תקסא].

טז. אין מברכים לא ברכת הריח ולא ברכת הנהנין על עישון סיגריות. ואמנם כבר נתבאר לעיל, שראוי ונכון מאד להמנע שלא לעשן כלל. ולא תיקנו חכמים ברכה על שמיעת קול נעים, ורחיצה, שהרי אינם נכנסים לגוף. [ילקוט יוסף, ח"ג דיני ברהמ"ז וברכות עמוד תקסב].

יז. מי שבירך על בשמים באמצע סעודתו, [והריח בהם] ונשארו הבשמים לפניו, ורוצה לחזור ולהריח בהם אחר ברכת המזון, אינו חוזר לברך ברכת הריח, כיון שהיו לפניו, ואין ברכת המזון חשובה הפסק אלא בעניני אכילה ושתיה. [ילקוט יוסף, ברהמ"ז וברכות עמוד תקסג].

סימן ריז

א. הנכנס לחנות של בושם שיש בו מיני בשמים, ונהנה מהריח, מברך "בורא מיני בשמים". אבל אם אין בחנות בשמים ממש, אלא מי בושם וכדומה, אינו מברך. ואפילו ישב שם כל היום כולו, אינו מברך אלא פעם אחת, נכנס ויצא נכנס ויצא, אם היה דעתו לחזור אינו חוזר לברך, אבל אם לא היה דעתו לחזור לחנות, חוזר ומברך שוב על הריח. [שם, עמוד תקסג, ותשנז].

ב. אין מברכין על בשמים של מתים הנתונים למעלה מהמטה, שאינם אלא להעביר סרחונו של מת. וכן אין מברכים על בשמים של בית הכסא, ועל שמן העשוי להעביר את הזוהמא. ועל "ספריי" אין לברך ברכת הריח, שבלאו הכי אין בריח ממש. [ילקוט יוסף, ברכות עמוד תקסד].

ג. אפשר לברך ברכת הריח על מי בושם, או על טבק העשוי מבושם עם מי ורדים, וכן פשט המנהג אף שאין לו עיקר, ורובו מים. אבל אין לברך על צלוחית ריקנית שהיה בה ריח טוב, ועדיין נודף ממנה ריח טוב. וכן כלי שדכו בו בשמים, ויש בכלי ריח, אין לברך על זה ברכת הריח. [ילקוט יוסף, ח"ג דיני ברהמ"ז וברכות עמוד תקסד].

ד. אסור להריח ולברך על בשמים התלויים בצוארה של אשה, [ונכון להזהר מלהריח בכוונה מריח בושם שסכה אשתו נדה]. [ילקוט יוסף, ח"ג דיני ברהמ"ז וברכות עמוד תקסו].

ה. בשמים של עבודת כוכבים אין מברכים עליהם, לפי שאסור להריח בהם.
[ילקו"י שם עמ' תקסו].

תיקון פגם הריח

לעולם אדם לא יריח במקום טומאה כגון ריח אשה נשואה כשעולה במדרגות ביתו ואפילו רווקה שמא יהרהר בה לחטא ויסתום את אפו בכדי לא להזיק לנשמתו.

אסור להריח בחג הסוכות בהדס שיוחד לנטילת ארבעת המינים, אך מותר להריח באתרוג שיוחד לנטילה.

מותר להריח בשבת בהדס המחובר לעץ, אך אסור להריח באתרוג המחובר לעץ, מחשש שיתלשנו כדי לאוכלו כל דבר שמברך עליו, לאוכלו או להריח בו, צריך לאוחזו בימינו כשהוא מברך. ונכון להחמיר לאוחזו בידו ממש, ולא על ידי כפפות. ובימי הקור יש להקל בזה.

צריך אדם לדקדק הרבה בענין הדירה, שהרי אמרו חז"ל 'לעולם ידור אדם במקום רבו', ואם יוכל לדור אצל תלמיד חכם גם כן ימצא טוב, ולפחות יבחר לדור אצל איש צדיק תם וישר, שהרי זה דומה ליושב בצד אפרסמון שקולט ריח טוב, ואל ידור אצל איש רע שדומה ליושב בצד נפט, שקולט ריח רע. וכבר אמרו חז"ל 'הרחק משכן רע', ואמרו 'אוי לרשע ואוי לשכנו, טוב לצדיק וטוב לשכנו'. (אור החיים פרשת בא מג).

הלכות הריח - ממרן הראשל"צ הרב מרדכי אליהו זצוק"ל.

ביום האזכרה של הרב כ"ה בסיוון תשע"ט כשהגעתי למתחם הציון חשבתי לעצמי, למה לא מצאתי תשובות של הרב בנושא הריח, וכמה שחיפשתי לא מצאתי.

והנה באותו היום נפתחו כל השערים לציון, והגעתי עם הרב ממש קרוב לציון, הרב עבר את כל המחסומים כאילו הרב מזמין אותי בתור אורח כבוד ממש, וזו כבר הפעם השלישית שזו קורה לי כאשר אני עולה לציון, מדהים! אני פותח את הספר, ומיד נגלה לעיני תשובות הרב שהתחבטנו בלימוד בכולל, והריני מביא אותם לפניכם. מדהים!! שו"ת קול אליהו (פרק י"ג דף רכב)

1. מהי ברכת הריח על הציפורן?

תשובה: ברכתו "בורא עצי בשמים" ומסופר על מרן בעל הבן איש חי שהיה הולך לקבר יחזקאל הנביא פעם בשנה ושם לא היה הדס, והיו מברכי בהבדלה על ה"קרנפל" (ציפורן) בורא עצי בשמים.

1. האם לברך את ברכת הריח בהבדלה על פירות?

תשובה: אם יש לאדם בשמים ופירות – יברך על הבשמים ואם יש לו פירות – יברך עליהם "הנותן ריח טוב בפירות".

2. האם אפשר לברך בהבדלה "הנותן ריח טוב בפירות" על תפוח עץ או על גויאבה?

תשובה: אם יש בתפוח ריח טוב – יכול לברך עליו "הנותן ריח טוב בפירות" ובגויאבה – תלוי לפי האדם, כיוון שישנם אנשים שמתענגים בריח הגויאבה וישנם אנשים שריח הגויאבה קשה להם מאוד. ומי שנהנה מריח הגויאבה – יכול לברך עליה "הנותן ריח טוב בפירות".

3. האם מותר לברך "הנותן ריח טוב בפירות" על פרי שמתכוון לאכול?

תשובה: אם מביאים לאדם פרי עם ריח וכוונתו לאכול את הפרי - לא יברך "הנותן ריח טוב בפירות" אלא אם כן יעשה הפסק, דהיינו, שיברך על הריח ויפסיק (ידבר או ילך למקום אחר), ויחזור ויברך על הפרי.

4. האם אפשר לברך "הנותן ריח טוב בפירות" על קפה?

תשובה: אין לברך "הנותן ריח טוב בפירות" על קפה אלא "בורא מיני בשמים" מכיוון שדרך ברייתו של קפה הוא חסר ריח ורק ע"י קלייה הנעשית בידי אדם ניתן בו ריח. וגם את ברכת "בורא מיני בשמים" יכול לברך על קפה רק כאשר הוא נמצא בידו, אבל אם עובר ליד מפעל של קפה ומריח את ריח הקפה אינו מברך.

5. האם מברכים על בשמים שעשויים מחומרים כימיים?

תשובה: מברכים "בורא מיני בשמים" ויש להיזהר שלא להריח הרבה מבשמים העשויים מחומרים כימיים, משום שאדם שיריח הרבה מהם עלול לחלות. ולמרות שאמר שלמה המלך "אכול דבש הרבות לא טוב" ודרשו שבדבש דווקא אין להרבות אבל לשאוף אוויר ולהריח אפשר אפילו הרבה, זה היה נכון בזמנם אבל כיום יש להיזהר.

לוח ברכות הריח

אזוב (זעתר טהור ללא תוספות) - בורא עשבי בשמים

אפרסקים - הנותן ריח טוב בפירות

אקליפטוס - בורא עצי בשמים

בושם ממרכיבים טבעיים בלבד (יקר) - בורא מיני בשמים

בושם ממרכיבים סינטטיים - אין מברכים מספק

בלוקים ריחניים - אין מברכים

גויאבה - הנותן ריח טוב בפירות (אם אוהב את הריח)

גרניום לימוני - בורא עצי בשמים

הדס - בורא עצי בשמים

ורד - בורא עצי בשמים

טבק הרחה - המנהג שאין מברכים

לואיזה - בורא עצי בשמים

מנטה - בורא עשבי בשמים

נענע (מנטה) - בורא עשבי בשמים

נקוט כלל זה בידך!

כל קלח שהוא עץ קשה - בורא עצי בשמים

עשבים שאין להם שדרה - כגון נענע מנטה וזעתר - בורא עשבי בשמים

אם המינים מעורבבים, כלומר ציפורן שהוא עץ מעורבב עם עשבים -

מברכים בורא מיני בשמים.

ויאמר ה' וגו' זאת חקת הפסח

קשה, למה לא אמר 'דבר אל בני ישראל' כסדר האמור בכל מצוה ומצוה.

ולפי מה שכתבנו לא הוצרך לומר 'דבר' כי היא סמוכה עם דברו אל כל עדת ישראל שאמר שם. ויש לתת טעם למה לא נכתבה במקומה. כי לצד שמצוה זו בשלימות ישנה בפסח דורות נאמרה אחר יציאת מצרים לומר כי כל זה בשלימות מעכב לדורות. וראיתי מדרש רבותינו (שמות רבה פ"ט) שהוציא ה' רוח מגן עדן ובשם פסחו של משה ונתקבצו כל ישראל ואמרו לו משה רבינו בבקשה האכילנו מפסח שלך אמר להם אם אין אתם נימולים אין אתם אוכלים דכתיב זאת חקת הפסח וגו' מיד נתנו עצמן ומלו וכו' עד כאן. הנה לפי מדרש זה לא קשה למה לא אמר דבר וגו' או לאמר, כי פרשה זו למשה ולאהרן נאמרה וצוה אותם כל בן נכר וגו' ואחר שבאו ישראל לצד אכילת פסחו של משה המבושם מלו עצמם.

"ושמרת את המצוה ואת החוקים ואת המשפטים אשר אנכי מצוך היום לעשותם"

נ"ל בס"ד דידוע תרי"ג מצות הם ג' מינים יש נקראים 'חוקים' שאין להם טעם ואין השכל מחייב אותם, ויש נקראים 'מצות' בסתם שיש להם טעם, אך אין השכל מחייב אותם שאם לא ציונו השי"ת לא היינו עושים אותם מדעתנו, ויש נקראים משפטים שיש להם טעם והשכל מחייב אותם שגם אם לא היינו מצווים מאת השי"ת היינו מחויבים לקיימם מדעתנו.

וידוע דא"א לאדם אחד לקיים כל התרי"ג מצות בפועל אך ע"י המחשבה שהוא יושב ומצפה אימתי תבא לידי מצוה זו ואקיימנה, או הלואי שהייתי שייך במצוה זו ואקיימנה נחשב לו בזה כאלו קיים כולם.

ולפ"ז אפשר שביום אחד יקיים האדם כל תרי"ג מצות אם יהיה מחשב על כל מצוה בפ"ע וז"ש ושמרת את המצות מלשון ואביו שמר את הדבר שתהיה מצפה למין הנקרא בשם מצוה בסתם ולמין הנקרא בשם חוקים

ולמין הנקרא בשם משפטים דאלו הם כללות כל תרי"ג מצות הנה בזה תרויח אפילו היום הזה כלומר ביום אחד בלבד נחשב לך כאלו עשיתם בפועל.

נמצא דתרי"ג מצות הם שלשה מינין, הנקראים 'מצות' ו'חוקים' ו'משפטים'. כאשר פרט אותם הכתוב כאן וכנגד ג' מיני מצות אלו נתן השי"ת לאדם ג' מיני הנאה האחד הנאת הטעם שהוא בפה והב' הנאת הריח הטוב שהוא בחוטם, והג' הנאת מראה הטוב שהוא בעינים, ושלשתם מצויים בגשמיות בעוה"ז, אך עיקר הנאה שיחיה בה האדם דברים בעוה"ז הוא הנאת אכילה ושתיה שהיא בפה שעומד תחתון וכשיפטר האדם מעוה"ז התחתון תתבטל ממנו הנאה זו שבפה ויחיה בגי"ע בהנאת הריח, כי שם בגי"ע התחתון תתלבש הנפש בגוף ממש, אך הוא חומר זך שאינו צריך לאכילה ושתיה אלא יחיה ויתקיים על הנאת הריח הטוב שמריח בגי"ע התחתון כנודע

וכתבתי בסה"ק "רב פעלים" דזהו הטעם דנוהגין פה עירנו בגדאד יע"א שבתוך י"ב חודש מביאים יורשי הנפטר מי ורדים או שושנים או מיני עשבים שיש להם ריח טוב ואוחזים אותם ועומדים בפתח בית הכנסת כדי שיברכו הנכנסין והיוצאים גם דרכם להחזיר אותם על כל הקהל שיברכו עליהם, ומשתדלים לזכות את הרבים תמיד בבוקר ובערב בברכה זו של הריח בתוך י"ב חודש, מפני דהנפטר נפשו בגי"ע התחתון דשם נהנה וניזון מן הריח הטוב לכך תועיל לו ברכת הריח במנוחת נפשו יותר משאר ברכות.

גם יש טעם בברכת הריח למנוחת נפש הנפטר, מפני כי גם בהיותו בחיים חיותו בעוה"ז יש הנאה לנשמה מן הריח, כמ"ש רז"ל ע"פ "כל הנשמה תהלל יה" - איזהו דבר שהנשמה נהנית בו, זה הריח. והא בהא תליא דהנשמה נהנית מן הריח בעוה"ז מפני שזהו מזון שלה אח"כ בגי"ע, ושם בסה"ק הנז' העלתי בתשובה לאותם הנוהגים להעמיד בבית האבל אדם עומד בסמוך לפתח ובידו כלי מי ורדים כדי שיברכו הבאים שם ביציאתם אין בזה משום חשש משום הא דכתב בש"ע (יו"ד סי' שע"ח סי"ח), דהתם איירי להביא לפני

היושבים אצל האבל בשמים או מוגמר שהוא תענוג של שמחה דלא שייך זה באבל משא"כ זה שתופס כלי של מי ורדים בידו הרחוק אצל בית האבל שכל אי מברך ומריח לעצמו זה ניכר שעושין בשביל הברכות למנוחת נפש הנפטר ואין כאן חשש הנז'.

ואחר עליה של ג"ע התחתון יש עליה גדולה ממנה שהיא בג"ע העליון ושם הנשמה נזונת בראיה שמסתכלת בזיו השכינה ועל זה ארז"ל עוה"ב אין בו אכילה ושתיה אלא צדיקים יושבים ועטרותיהם בראשיהם ונהנין מזיו השכינה והוא הנאה בעינים שלהם ולכן עשה השי"ת ג' איברים אלו: פה, חוטם, עין. זה למעלה מזה כפי סדר מדרגות ההנאות שיש לאדם בזא"ז כאמור.

ובזה פירשתי בס"ד רמז הכתוב "בן פרת יוסף בן פרת עלי עין" כי הצדיק נקרא יוסף ע"ד שארז"ל ת"ח כל זמן שמזקינין דעתן מתוספת עליהם ואחר עוה"ז הוא בן פרת בג"ע שיש לו חן מחודש בהנאתו להיות ניזון מן הריח ואחר חן זה עוד יש לו חן נוסף וזהו בן פרת עלי עין שיהיה ניזון ונהנה בראיית העין וזהו תכלית הנאתו.

ולכן צריך האדם להזהר בעוה"ז בפגם המגיע לעיניו יותר מכל האיברים יען כי כל אבר שחוטא הגוף בו הנה הוא פוגם כנגדו באבר של נשמתו ומאחר שתכלית המעלה של הנאת נשמת האדם הוא בעינים לכך צריך לקדש ולטהר העינים שלו בהיותו בעוה"ז יותר מכל איברים שלו.

ובזה מובן ענין המעשה דרבי מתיא בן חרש שהביא בעל סדר הדורות בשם מדרש אבכיר וז"ל: רבי מתיא בן חרש היה יושב בבית המדרש ועוסק בתורה וזיו פניו דומות לחמה וקלסתר פניו למלאכי השרת מפני שמימיו לא נשא עיניו באשה. פעם אחת עבר שטן ונתקנא בו אמר אפשר אדם כזה לא חטא אמר לפני הקב"ה רבש"ע רבי מתיא ב"ח מה הוא לפניך, א"ל צדיק גמור הוא, אמר לו תן לי רשות ואסיתנו, א"ל אין אתה יכול לו ואעפ"כ לך, הלך ונדמה לו כאשה יפה שלא היה כדמותה לעולם מימות נעמה אחות תובל קין שטעו בה המלאכים הנפילים, ועמד לפניו. כיון שראהו, הפך פניו

לאחוריו ועמד לצד שמאל והפך פניו לימין והיה מתהפך לכל צד, אמר רבי מתיא מתיירא אני שמא יתגבר עלי יצרי ויחטיאני, קרא לתלמיד שהיה משרת לפניו ואמר לו לך והביא לי אש ומסמר, והביא לו וביער המסמר באש ונתנו בעיניו ונסתמא. וכשראה השטן כך נזדעזע ונפל לאחוריו. באותה שעה קרא הקב"ה למלאך רפאל וא"ל לך ורפא את מתיא בן חרש. בא ועמד לפניו, א"ל מי אתה, א"ל רפאל ששלחני הקב"ה לרפאות עיניך, א"ל הניחני מה שהיה היה, חזר לפני הקב"ה א"ל כך וכך אמר לי, א"ל הקב"ה לך ואמור לו אני ערב שלא ישלוט בו יצה"ר, מיד ריפא אותו ע"כ.

וכתב הרב ז"ל שם מדברי הקובלים ז"ל וז"ל רבי מתיא בן חרש היה פלטי בן ליש שלקח את מיכל בת שאול ונעץ חרב בינו לבינו, ועכ"ז לא היה לו לעכבה דהול"ל לשאול הע"ה אין אני רוצה ליקח אותה ובמקום שיש חלול השם אין חולקין כבוד לרב וע"ז נאמר נשי עמי תגרשו מבית תענוגיה ואע"פ שלא נגע בה מ"מ בעל כרחו נהנה ממראית עין שזנו עיניו במה שאינו שלו כי אצלו היתה יושבת ושוכבת. ולכן רצה עתה לתקן דבר זה ונתגלגל ענין זה לידו כדי שיצער עצמו ויעויר עיניו ובעור זה נמסר בתחילה ביד השטן להסיתו והוא נתאזר נגד יצרו ולא רצה להביט בפניה, ושניהם פלטי ומתיא היו ניצוץ יוסף הע"ה עכ"ל יע"ש:

והנה בזה הדבר שכתב הרב ז"ל בשם המקובלים ז"ל יש לתרץ בס"ד דקדוק גדול שיש במאמר הנז' דאמר השטן אפשר אדם כזה לא חטא דנראה מדבריו אדם כזה ראוי שיחטא ולהכי קא מתמה, ובאמת הדבר להפך דאדם כזה שהוא צ"ג ראוי שלא יחטא, אך יובן בס"ד הענין ע"פ מ"ש רבינו האר"י ז"ל במאמר אבוך במאי זהיר טפי שהיו שואלים חכמי התלמוד זל"ז דהכונה הוא כל צדיק שיבוא בגלגול כדי לתקן דבר אחד יהיה נזהר באותו הדבר בתכלית ומוסר עצמו עליו, וכמו ענין בריה דרב ספרא בזוהר תרומה שהשליך עצמו מן הגג כדי לענות קדיש, והיינו בשביל שבא בגלגול בעבור אותו ענין, ולכן היו החכמים שואלין זמ"ז אבוך במאי זהיר טפי, כדי שבזה יכירו בשביל איזה דבר בא בגלגול וכנז' כל זה בשער הגלגולים יע"ש.

והנה השטן ראה דר"מ ע"ה היה נזהר בענין ההסתכלות בתכלית כי מקטנותו היה נשמר שלא לראות פני אשה אפילו בהעברה בעלמא, וראה שהיה לו בזה הדבר חסידות נפלאה שלא נמצאת בשאר צדיקים לכך אמר אדם כזה שהוא מתחסד בראיית הנשים חסידות נפלאה שנוהר מאד יותר מחבריו אפשר היה זה אצלו על מגן שלא חטא בדבר זה של הסתכלות בגלגול הקודם, כי השטן יודע דשמירה ואזהרה בדבר אחד יותר מן ראוי היא מוכחת שבגלגול הקודם חטא בדבר זה, וכמ"ש בשם רבינו האר"י ז"ל לעיל ולכן אחר שהכריח מצד שקול הדעת דודאי חטא בדבר ההסתכלות בגלגול הקודם או חשב שודאי עתה בגלגול זה יוכל להחטיאו בדבר זה, ולכך נדמה לו כאשה יפה מאד. ועכ"ז לא יכול לו.

נמצא לפי האמור דפלטי הוצרך להתגלגל ולסבול צער הגדול הזה של עוורון עינים שעוור אותם בידיים בגחלת של ברזל שהוא צער דא"א לאדם לסבלו, וכל זה בעבור הזנת עינים שלו שזנו מן ראיית אשה שאינה שלו בעל כרחו ושלא ברצונו.

והדבר יפלא על מה היתה כל החרדה הזאת שהוצרך להתגלגל כדי לסבול צער הגדול הזה, אך כפי האמור מובן שפיר, מפני שתכלית הנאת הצדיקים והזנתם הוא בעינים שלהם בגי"ע העליון לכך צריך לדקדק בדבר הנוגע לעינים אפילו בעבור דבר קל כחוט השערה לסבול עליו צער קשה ומר מאד כדי לנקותם ולזככם היטב היטב לגמרי.

והנה, כבר אמרנו דאע"ג דעיקר חיות האדם בעוה"ז תלויה בהנאה שבפה שהוא אכילה ושתיה, עכ"ז נתן הקב"ה לאדם בעוה"ז הנאה בריח החוטים, והנאה בראיה בעינים, ולכך בכל שלשה מיני הנאות אלו תקנו חז"ל ברכות, מפני כי היצה"ר מתגרה יותר באבר שיש בו הנאה לאדם, וע"י הברכות אשר נתקנו בהנאות שלשה איברים אלו אז נשמרים איברים אלו מנזק היצה"ר המתגרה בהם, ולכך כמו שנתקנו ברכות על אכילה ושתיה שבפה, כך נתקנו ברכות על הריח שבחוטים, וכן נתקנו ג"כ ברכות על ראייה שבעינים וכאשר נבאר הלכותיהם:

א. על הנאת הריח צריך לברך וסמכו זה אקרא בפסוק "כל הנשמה תהלל יה", איזהו דבר שהנשמה נהנית ממנו זה הריח, דאע"פ שהגוף. נמי נהנה ממנו עכ"ז הנאת הנשמה מן הריח היא יותר מרובה מהנאת הגוף כי הנאת הגוף מסתלקת תיכף ומיד כשיעבור הריח אבל הנאת הנפש מן הריח מתמדת ונשארת כוחה בה, ומטעם זה אין מברכין על הריח ברכה אחרונה מפני כי אצל הגוף הנאה מועטת היא שעוברת ממנו תיכף ודמי לאכילה שאין מברכין עליה ברכה אחרונה אחר העיכול שנתעכלה, ומטעם זה ג"כ אין מברכין שהחיינו על הריח אע"פ שהוא בשמים אשר יתחדשו משנה לשנה, מפני שהנאת הריח אצל הגוף היא הנאה מועטת, ואע"פ שאצל הנפש היא הנאה מרובה לא שייך לברך שהחיינו בעבור הנאת הנפש כי הנפש נצחית ולא תמות ולא שייך לגבי דידה ברכה של שהחיינו וכנז' בפוסקים ז"ל.

ב. אסור ליהנות מריח טוב עד שיברך קודם שיריח, ואם הוא מסופק אם בדבר זה יש ריח טוב או לאו, או אם הוא מסופק בעצמו אם ירגיש בריח כי לפעמים יהיה לאדם חולי נשלי"ה ולא ירגיש חוש הריח שלו, הרי זה מריח קודם כדי לידע ואח"כ יברך ויריח כדי שלא תהיה ברכתו לבטלה וכנז' בחס"ל.

ג. יטול הבשמים בידו הימנית ויברך, וכמ"ש לעיל גבי ברכה של אכילה ושתיה שצריך ליטול בימין דבר שהוא מברך עליו, ובספר כ"מ כ"י כתוב טוב שהאדם ירגיל עצמו בכל פעם שיריח לומר בעת שמריח פסוק זה והוא ריח נחוח אשה לה', מפני שבפסוק זה נרמזו כל כוונות של הריח, וירגיל בכך בין בחול בין בשבת.

ד. ברכת אכילה ושתיה קודמת לברכת הריח, והיינו דוקא אם שניהם לפניו, אבל אורחים שבאים בבית בעה"ב ומביאים להם מיני בשמים תחלה, ואח"כ מביאים להם משקה או פירות אין צריכין להמתין אלא יברכו תיכף על הבשמים שלפניהם.

ה. אם זה שהוא מריח בו הוא עץ או יוצא מן העץ, מברך עליו בורא עצי בשמים, ואם הוא עשב מברך עשבי בשמים, ואם אינו לא עץ ולא עשב כמו מיס"ך או עמב"ר וכיוצא מברך מיני בשמים, וכן אם הוא מסופק בו בין עץ לעשב או שיש בו מחלוקת יברך בורא מיני בשמים, כי ברכה זו של מיני בשמים הוא כנגד ברכה של שהכל שאמרנו גבי אכילה:

והסימן לידע ולהבחין בין מין עץ לבין מין עשב, זה הכלל: כל שהקלח שלו קשה, ונשאר הקלח משנה לשנה, ואין עליו יוצאין משרשיו אלא מגזעו וכ"ש מעציו, ה"ז מין עץ לכ"ע ומברך עליו עצי בשמים, וכל שהקלח שלו רך כירק או אפילו שהוא קשה, ואינו נשאר הקלח משנה לשנה, ה"ז מין עשב ומברך עשבי בשמים, ויש אומרים דאפילו אם הקלח רך אם הוא נשאר משנה לשנה ה"ז מין עץ, וכל כהא דיש מחלוקת יברך מיני בשמים.

ו. על הקלאביאינה שקורין בערבי ורד אל קנפי"ל מברכין עצי בשמים, ואע"ג דבספר זכ"ל הביא בשם מעם לועז לברך מיני משום שהוא ספק, הנה זה הגדל פה עירנו בגדא"ד יע"א אין בו ספק יען הקלח שלו קשה ואין העלין יוצאין מן השרשין וגם הוא נשאר משנה לשנה, וכן על קרנפ"ל הבא ממדינת הים יברכו עצי בשמים דכן המנהג פשוט פה עירנו יע"א מזמן עט"ר הרב מו"ר זקני רבינו משה חיים ז"ל כשהיו הולכין קהל רב להשתטח בכל שנה על מצבת יחזקאל הע"ה ששם לא יש הדס ומברכין בהבדלה במוצאי שבת על קרנפ"ל עצ"ב, וכן עשו כשהלכו לברוח בזמן הדבר ותקפ"ץ וזה המנהג ברור ופשוט פה עירנו.

ז. על הזא"ר שקורין בערבי קדא"ח הן של אתרוג הן של לימוני"ם הן של נאריני"ג יברך עצי כמ"ש בזכ"ל, ועל הורד שקורין בערבי ראסק"י יברך עצי וכן המנהג פשוט פה עירנו.

ח. על מינקש"י שקורין בערבי בנפש"ה יברך מיני משום דיש בזה פלוגתא וכן אנחנו נוהגים פה עירנו לברך על בנפש"ה מיני בפני הספק, אבל על עשב שקורין בערבי ריחא"ן יברך עשבי לכ"ע, ועל הרוד"א שקורין בערבי סדא"ב נמצא פה עירנו בגדא"ד אין בו ריח טוב כלל ואין מברכין עליו כלום, ואם

היו מינים של עצי ועשבי מחברים יחד באגודה אחת והריח שלהם יוצא מעורבב משניהם יברך מיני, אבל אם מובדלים באגודה שיוכל לצמצם בחוטמו כל מין בפ"ע יברך על כל מין ברכתו.

ט. אם במקום עצי או עשבי או מיני בירך שהכל נהיה בדברו יצא, ואם בירך על עצי ברכת עשבי או במקום עשבי בירך עצי לא יצא, בד"א במין שהוא עשבי לכ"ע ועצי לכ"ע וטעה בהם בעת ברכה, אבל אם היה זה במין שיש דס"ל באותו פרי דברכתו עצי מפני סימן אחד של עצי נמצא, ואנחנו מברכים עליו מיני משום סב"ל דאיכא דס"ל שצריך לברך עשבי הנה אם הטעות של הברכה היה בזה שבירך עליו עצי או בירך עליו עשבי לא יחזור ויברך מיני, משום דלמ"ד זה צריך לברך עצי והוא בירך עצי, או למ"ד זה צריך לברך עשבי והוא בירך עשבי יצא י"ח ואיך יחזור ויברך מיני הא הוי ברכה לבטלה, כיצד יעשה יהרהר ברכה של מיני בלבו ויריח, או יברך מיני בלי שם ומלכות ויהרהר שם ומלכות בלבו ועיין חיי אדם.

י. אם יש לפניו מין עץ בודאי ועוד יש מין שהוא ספק עצי ספק עשבי יברך על הספק תחלה ברכת מיני, ואח"כ יברך עצי על עץ ודאי, ואם יש לפניו מין עץ ודאי ומין עשבי ודאי ויש עוד ג"כ מין אחר שההוא ספק עצי ספק עשבי, אם הוא בחול יברך על הודאין ויכוין לפטור את מין שהוא ספק, ואם בשבת יברך על מין הספק ברכת מיני תחילת הכל ואח"כ יברך עצי על עץ דודאי ויברך עשבי על עשב הודאי וכאשר כתבתי לעיל בפרשת פנחס גבי ברכת האכילה יע"ש.

יא. אם שלק הבשמים והוציא השמן מהם כדרך שמוציאן שכר מן התמרים וכיוצא, מברך על היוצא ברכה כיוצא בהם שאם הבשמים הם מין עץ יברך עצי ואם עשב יברך עשבי, ושמן אפרסמון מפני שגדל בא"י קבעו לו ברכה בפ"ע לברך בורא שמן ערב.

יב. מברכים על המוגמר, דהיינו בשמים שעושים על הגחלים להריח בהם משיעלה קיטור עשנו, אבל לא יברך קודם שיעלה קיטור עשנו וגם בזה הברכה כפי הבשמים אם מין עץ עצי ואם מין עשב עשבי, בד"א המוגמר

שעושין להריח אבל מה שעושין לגמר בו הכלים אין מברכין עליו, כיון דאין עשוי להריח בעצמו אלא כדי ליתן ריח בכלים, וכן ה"ה מה שעושין לרפואה דאין לברך, וה"ה נמי דאין לברך על בשמים שנכנס בהם לבית הכסא או שהובאו להעביר הסרחון או להעביר זוהמת הידים.

יג. בשמים שמונחים בחדר לסחורה, אפילו כשנכנס שם נכנס להריח אין מברך, ורק אם נוטלן בידו יברך עליהם, מיהו אם נכנס לחנות של בשמים ונתכוון להריח מברך משום דבחנות חשיבי עומדין להריח דניחא ליה לבעל החנות שיריחו בני אדם ויקנו ממנו.

יד. ריח שאין לו עיקר כגון שהיו בשמים מונחים בכלי וקלט הכלי את הריח ונשה בו ריח טוב כיון דאין ממשות של בשמים בכלי לא יברך, וה"ה אם קלטו אצבעותיו ריח טוב דלא יברך.

טו. כל פרי הראוי לאכילה ויש בו ריח טוב אם נוטלו להריח בו, או אפי' נוטלו להריח בו ולאכלו מברך הנותן ריח טוב בפירות, וי"א אם הפרי עומד לאכילה והובא לפניו לאכלו שאם לא היה רוצה לאכלו לא היה מביאו כדי להריח אין לברך עליו כשהוא מריח. ויש לחוש לדבריהם משום סב"ל. ואין לברך אלא דוקא אם מביאו לפניו כדי להריח בו דוקא, וכן המנהג פשוט פה עירנו כאשר מביאים לפניהם פירות שיש בהם ריח טוב לאכילה אין מריחים בהם כדי שלא יברכו על הריח.

ולפ"ז אדם חולה וכיוצא שמביאים לו פרי שיש בו ריח טוב להריח דוקא ולא לאכלו צריך לברך לכ"ע כי זה הוא דינא בגמרא בברכות (דף מ"ג), וכאשר העליתי בסה"ק "רב פעלים" מיהו כתבתי שם שאנשי מעשה נמנעים מלהריח בשום פעם בפרי, אפילו אין רוצים לאכלו אלא רק להריח, מפני שיש פלוגתא בנוסח הברכה כי מר"ן ז"ל בש"ע ודעמיה ס"ל לברך הנותן ריח טוב בפירות, אך "אליה רבא" (סק"ה) הביא הנוסח מספרי הראשונים ז"ל לברך אשר נתן ריח טוב בפירות, ויש סוברים דאיכא קפידא בין תרי לישני הנז' ואין משמעותם עולה בענין אחד, לפיכך מושכין עצמן מלהריח בשום פרי בשביל המבוכה שיש בנוסח הברכה.

שֵׁעַר הַמְּזוֹסֵר

מערכת האדם הינה מערכת אדירה. התהוות מבשר ודם גידים ועור. מערכות מתוחכמות שכל ממציא בכל תחום שהוא ביקום מנסה ולחקור את גוף האדם, להסיק מסקנות, להמצאות עתידיות.

וכבר אמרו חז"ל: "כל המציל נפש אחת בישראל כאילו הציל עולם מלא" אדם משול לעולם כי יש בו את כל תכונות הנמצאות בכדור הארץ. אש- בעירה פנימית, מערכת העיכול, מים - דם ונוזלים, רוח - נשמה המפעילה הכוח הרוחני הפעיל באדם, עפר - שב לעפר לאחר סיום תפקידו ומגיע לנחלתו "כי מעפר באת ואל עפר תשוב".

כל החוקרים של גוף האדם בכל האוניברסיטאות בעולם יום יום שעה שעה מנסים לפענח את חידת היקום הגדולה, ובכללם החידה הגדולה וזוהי האדם. אך הנה אנו רואים שאותם חוקרים בעלי תארים דוקטורים ופרופסורים וחוקרים בעלי שם, לא ראינו אותם מגיעים ושבים על ידי מחקרים בתשובה לבורא. והשאלה למה?

מסתבר שאותם חוקרים ומדענים הם מבינים ויודעים שלולא מציאות האל יתברך בעולם שום דבר לא יקרה ולא יפעל כי "אין מי יאמר לו מה תעשה ואין מי יאמר לו מה תפעל כי הכל מעשה ידיו" (קהלת ח, ד). ואם תגיד לו, גם אותך יקח מי יכול להתריס בפני בורא עולם?

אם נתבונן בבריאה, יחשוב אותנו מדען, טוב לו לאדם שיהיה אפילו קוף. כי אותו קוף מקבל את כל מזונותיו הכל זמין לו בשפע, אינו צריך לעמול על כלום, צריך קצת להתמודד ולשרוד, בניו גודלים בצורה אוטומטית ללא השקעה מצידו, מיד כשנולד מסתגל למציאות הבריאה, הולך, רץ, קופץ, אין

צריך לחתל אותו, והקופה מניקה אותו בהתחלה, ומיד הוא מבין בתבונתו למצוא את מזונו, ואת זוגתו.

"מותר האדם מן הבהמה אין" (קהלת ט, י"ט) מותר מלשון יתרון, אין יתרון לאדם על הבהמה, אך מה באמת היתרון לאדם מלבד הנשמה הטהורה? ואותם החוקרים והמדענים רואים יום יום, שעה שעה, את הלב פועם, מזרים דם לאיברים, ואם יחליש במעט יגרום נזק קשה לכליות, לידיים, ולאברים הרחוקים ממנו ויגרום לתגובת שרשת של מחלות כבד וכו', ועדיין "חלב על כסלם" לא רוצים להבין את האמת, מוכנים לקבל כתות ודתות של אחרים בעולם, אך לצור מחצבתם לא מעוניינים לשוב.

וזה עיני ראו ולא זר, שכל פעם שאני צריך לקבל מוסר, אני יוצא לכיוון בית החולים בית לוינשטיין ברעננה, שם אני מקבל מוסר אמיתי על החיים. פגשתי אדם אמר לי כבוד הרב! עניתי לו איזה רב אני, לא רב, אולי רב בריח? אומר לי אתה כבודו תברך אותי ותקבל צ'ק פתוח. שאלתי אותו על מה לברך? אומר לי האדם אני אמור לעבור כריתת רגל ביום ראשון, יש לי המון כסף, אם כבודו יברך אותי ויבטל לי את הצורך בניתוח יקבל ממני צ'ק עם המון כסף, עניתי לו כבודו אני לא הסגן של הקב"ה, אין יסורים ללא עוון, פשפש במעשיך אולי אתה צריך לתקן איזה ענין?

הבחור לא משיב לעניין, הדיון ממשיך ומגיע ללא מוצא, אדם לא מוכן להודות או לקבל עליו משהו, יש אנשים שרוצים ברכות, סגולות, ישועות ללא מאמץ. כאשר אני מציע לברך אדם לישועה, ברכה, הצלחה, בריאות, זיווג, זרע של קיימא. לעולם אף אחד עד היום לא סירב, כולם רוצים ברכות בחינם. ללא מאמץ, ללא שינוי של דרך החיים, קבלת מצוות. תמיד עצת יצר הרע לא תתן לאדם להתקדם, אך האדם הוא המחליט העיקרי מה תהיה תכלית חייו.

יש הרבה אנשים שיגידו לך בחיים זה אי אפשר, זה לא ניתן, זה לא יכול. אני תמיד אומר "אין לא יכול - יש לא רוצה". כמו בחיים האמיתיים.

זכיתי להיות שותף בפרוייקטים בטחונים מסווגים ביותר במדינת ישראל ותמיד כאשר המנהלים הבכירים, המפקדים, אמרו בדיון או בהצגת התכלית שהדבר לא אפשרי או לא ניתן, רוב הפעמים הוכחתי להם אחרת. וזה לא בגלל שאני חכם יותר, ולא יותר מוכשר, ולא יותר מלומד. הם מגיעים עם תארים מאוניברסיטאות בעולם ותארים גבוהים, חכמים מאוד, ולפעמים יותר מהירי מחשבה והחלטה, כמו בהתמודדות במצבי חירום כשראיתי אותם פועלים מהירי מחשבה והחלטה מבריקים. אך יש עניין של חשיבה אחרת, לא רגילה, מחשבה שנקראת "חשיבה מחוץ לקופסא". כאשר אדם פועל ועובד במספר מישורים ותחומים ישנם נקודות השקה שניתן להשוות בין התחומים ולייצר דברים חדשים, שאנשים אחרים שבתחום לא חשבו עליהם מעולם. ואם אני מקביל את ההקבלה באלפי הבדלות לעולם הלימוד התורה, שהיא רחבה מני ים, אנשים שפגשתי במהלך מירוץ החיים הוכיחו לי שמראה חיצוני מטעה ביותר, ומה שחשבת או דמיינת על אותו אדם הוא הוכיח אחרת. וזה שיפוט חיצוני שצריך להיזהר בו מאוד.

אחד הדברים המעניינים שראיתי בחיי, אנשים שאינם חובשים כיפה, אך מעשיהם יפים טובים, ומעלים ריח ניחוח ודוגמא לרבים. ואילו יש אחרים כנגדם שלבושים כדרך גדולי תורה אך ריקים ופוחזים בליבם. משקרים במצח נחושה ומעליבים בני תורה. מזה למדתי דבר עצום!!! לכבד כל אדם, להיזהר בכבודו של כל אדם. זו לא המצאה שלי, אלא מי שמעיין בפרקי אבות רואה את הדברים כתובים שחור על גבי לבן. מי שנכנס לעולמה של תורה בהתחלה זה מר מאוד ואפילו קשה, אדם שמתחיל לשמור שבת חווה קשיים עצומים, לחץ משפחתי, חברים, יצר הרע פועל ולא מרפה שעות נוספות. והשאלה למה? בורא עולם לא רוצה שאנשים יחזרו בתשובה? אז למה הקושי?

התשובה: כדי להוציא שמן טוב צריך כתישה. בכדי לייצר ריח ומיוחד צריך טחינה ותהליכים רבים מהגידול של הצמחים דרך העברתם ושמירתם למפעל, דרך זיקוק וטיהור והפקת השמן או התמצית. ואז נוצר מוצר מיוחד איכותי.

אותו דבר לגבי האדם, הקב"ה מנסה אותו. אמרת שאתה מוכן לשמור שבת, יצר הרע אומר בוא נבדוק אותו האם הוא אדם רציני? אמיתי? מערים עליו קשיים מדומים בהתחלה, אך אם הוא איתן בדעתו, אדם רציני שמחליט על עניין שהוכיחו לו את האמת לא מפחד, הולך בצורה ברורה בדרך התורה לא מתרגש מהמלעיזים, הוא זוכה לכתר תורה אמיתי.

ועיני ראו חוזרים בתשובה שנפלו עקב לחץ חברים ומשפחה, כי לא היו חזקים בדעתם. אך לעומתם אלו שראיתי שעמדו והלכו עם האמת עד הסוף, אלה זכו לכתר התורה, פשוט מדהים. האדם צריך לעשות תמיד דימיון מודרך ולציין את השאיפות והמטרות שלו אליהם יגיע, לסמן את תכלית חייו, והוא יגיע.

כמו שאדם נכסף לממון, כולם רוצים פרנסה בשפע, ברכה, ילדים, אישה טובה. אדם צריך להעריך את מה שיש לו ולהודות כל רגע לקב"ה, מי שלא יודע להעריך מה שיש לו, לא ידע גם לדעת מה לקבל ולמה לשאוף. האוטו נוסע לאט, תגיד תודה, או הרכב הזה הציל אותך מלבצע תאונה, מלדרוס חס ושלום. תגיד 'תודה'.

בעבודה שלי הקודמת עבדתי בחברה ציבורית, אחד המנהלים היה מפעיל את חברי הצוות שלי בשבת, כשפניתי אליו אמרתי לו שהוא יותר גרוע מרוצח. הוא ממש התפלא כיצד אני פונה אליו בנחישות כזו, אך אמרתי לו שיש לנו עשרת הדיברות והם מסודרות מהקשה לקל. ודיבר מספר 4 הוא שבת מיד לאחר הדיברות של ציווי האדם להאמין במציאות ה' יתברך לבדו. באותה החברה זכיתי להקים בית כנסת והסברתי לו שאני משאיר מנייה בעולם שתמיד מניבה רווחים, והיא זיכוי הרבים.

בבוקר לעבודה שמעתי שיחה של הרב יוסף מזרחי שליטי"א על חומרת מחללי שבת. ואותם העניינים שעלו בשיחה שטחתי לפניו והתווכחנו, ולאחר תקופת מה שלח לי אותו המנהל מכתב פיטורים. רצה ה' יתברך ואותו מנהל שעבד למען החברה שבתות, חגים, וגרם לחילול שבתות של העובדים קיבל גם הוא מכתב פיטורים מההנהלה. כולם חשבו איך יתכן דבר כזה? אדם שהשקיע מיטב מרצו וזמנו למען החברה וזה מה שמגיע לו? תירצתי להם ואמרתי שהשבת תבעה את עלבונה.

אני בתור חבר בארגון "שמחת משה רבינו" ארגון שחרט על דגלו להגדיל את לומדי הלכות השבת בתלמודי התורה ובבתי הספר בארץ. איך אתן לרמוס את השבת? ולכן לא פחדתי כלל והלכתי עם הנושא של תוכחת השבת ללא כל חשש ופחד.

חזרתי הביתה עם מכתב הפיטורים, באותו יום שמעתי הרצאה מאלפת של הרב יגאל כהן שליטי"א בנושא הכל מה' והכל לטובה. חזרתי הביתה אספתי את המשפחה למרכז הבית, ואמרתי לכולם שעוד התיק של העבודה על כתפי, משפחה יקרה מגיע לי מזל טוב, כל המשפחה היתה בסקרנות על מה? ולמה? זכית בלוטו? אמרתי מגיע לי מזל טוב פיטרו אותי מהעבודה, אשתי היתה בהלם מוחלט איך אני מודיע כזאת הודעה מרעישה לפני הילדים? אמרתי לאשתי מה את דואגת? אכלת לפני שבוע? לפני שבועיים? לפני שנה? מה את דואגת? מי שנתן לנו לאכול ולכל הבריה כבר שנים רבות יעזור ויתן לנו שפע, והדבר הזה שלא באתי לפני הבורא בטענות. למה בורא עולם עשית לי כך? ולמה זה מגיע לי? אלא אמרתי תודה ענקית לבורא עולם.

בורא עולם נתן לי כזה שפע שזכיתי לשלב לימוד תורה יחד עם העבודה. להיות שותף בחברה ביטחונית ולהקים חברה עצמאית - חברת הזנק רפואית המטפלת באמצעות ריח. וכל זה רק בזכות האמונה האיתנה בבורא וחיזוק הרבנים, ושיחות ששמעתי מגדולי הדור באמונה ומוסר.

לסיכום: הריח עובר כתישה וטחינה ועוד תהליכים רבים, כך אדם רוצה להשתבח עובר ואז יזכה לשמן הטוב היורד על הזקן של זקן אהרון הכהן. שהיה מריח טוב יעסוק בתורה במצוות לא יפחד מהמלעיגים עליו. ואם מבזים אותו לא יענה. יחשוב באותו רגע כאילו מלאך המוות הודיע לו כעת שבאים והוא נאסף לעולם שכולו טוב, כמו ילד שמשחק ובאמצע המשחק בא אבא שלו לוקח את המשחק ואומר לו המשחק נגמר. הילד בוכה וצורח אבא עוד כמה דקות תן לי לשחק, אבא עומד עיקש ולא מוותר אין מה לעשות הזמן נגמר, המשחק הסתיים.

ולזו עצה טובה שהשתמשתי בה מספר פעמים בזמן ויכוחים קשים של אנשים שאינם מהוגנים ואין בהם ריח של תורה, ובמקום לענות דמיינתי לעצמי שהנה אני עוזב את העולם, ואכן הויכוח עבר כלא היה, ואותם המלעיגים ומחרפים ומגדפים, כלל לא ענינו אותי ולא התייחסתי אליהם כלל. ולכן רק אדם שמחובר לעולמה של תורה יפיק ריח ניחוח כיצד שיתרחק מאותם הסרוחים והמחרפים עולמה של תורה, וישמש תלמידי חכמים, רבנים גדולים, ישאל בעצת גדולי ישראל. ואז ככל אשר יעשה יצליח.

כתוב "כל המציל נפש אחת מישראל כאילו הציל עולם מלא" (משנה סנהדרין ד,ה). כי כל אדם יש בו עולם קטן. וכמו שמביא באבות דרבי נתן את ענין צורת העולם באדם.

"רבי יוסי הגלילי אומר- כל מה שברא הקב"ה בארץ ברא באדם. משלו משל למה הדבר דומה לאחד שנטל את העץ ומבקש לצור צורות הרבה ואין לו מקום לצור ויש לו צער. אבל המצייר בארץ והולך ומבדיל הרבה הרבה. אבל הקדוש ברוך הוא יהא שמו הגדול מבורך לעולם ולעולמי עולמים בחכמתו ובתבונתו ברא את כל העולם כולו וברא את השמים ואת הארץ עליונים ותחתונים ויצר באדם כל מה שברא בעולמו. ברא חורשים בעולם וברא חורשים באדם זה שיערו של אדם. ברא חיה רעה בעולם וברא חיה רעה באדם זה הכנימה של אדם. ברא קורצין בעולם וברא קורצין באדם זה אזניו של אדם. ברא רוח בעולם ברא רוח באדם זה חוטמו של אדם. חמה

בעולם חמה באדם זה פדחתו של אדם. מים סרוחים בעולם מים סרוחים באדם זהו מימי חוטמו של אדם. מים מלוחים בעולם מים מלוחים באדם זהו מימי רגליו של אדם. נחלים בעולם נחלים באדם אלו דמעות [של אדם]. חומות בעולם חומות באדם אלו שפתותיו של אדם. דלתות בעולם דלתות באדם זה שיניו של אדם. רקיעים בעולם רקיעים באדם זה לשונו של אדם. מים מתוקים בעולם ומים מתוקים באדם זהו רוקו של אדם. לסתות בעולם לסתות באדם זה לחייו של אדם. מגדלים בעולם מגדלים באדם זה צוארו של אדם. סתידראות בעולם סתידראות באדם זה זרועותיו של אדם. יתדות בעולם יתדות באדם זה אצבעותיו של אדם. מלך בעולם מלך באדם ראשו [של אדם]. אשכולות בעולם אשכולות באדם זה דדיו של אדם. יועצים בעולם יועצים באדם כליותיו [של אדם]. ריחים בעולם ריחים באדם זה קרקבנו של אדם. נימסים בעולם נימסים באדם זה טחולו של אדם. בורות בעולם בורות באדם זה טיבורו של אדם. מים חיים בעולם מים חיים באדם זה דמו של אדם. עצים בעולם עצים באדם זה עצמותיו של אדם. גבעות בעולם גבעות באדם זה עגבותיו של אדם. עלי ומכתשת בעולם עלי ומכתשת באדם זה ארכובותיו של אדם. סוסים בעולם סוסים באדם זה שוקיו של אדם. מלאך המות בעולם מלאך המות באדם זה עקיביו של אדם. הרים ובקעות בעולם הרים ובקעות באדם עומד דומה להר נופל דומה לבקעה. הא למדת שכל מה שברא הקב"ה בעולמו ברא באדם" ע"כ.

מפה נבין ונדע, כל חוש וחוש באדם הינו עולם מלא יותר. ואסביר: ככל שרבים המחקרים על גוף האדם החושים ושאר האיברים, הוקמו מרכזי מחקר בעולם, אוניברסיטאות, מכוני בדיקות, ניסויים, ועדיין לא הגיעו לאפס קצהו להבין מה משמעות של חוש באדם, כגון חוש הריח הרחב מני ים, בעל משמעות עמוקה רוחנית, גם תפקוד הביולוגי של האדם קשור לחוש הריח, גם בעור האדם כיום רואים שיש קולטני ריח, גם בקיבה יש קולטני ריח.

המוסר שיקח עמו האדם, רואים את ההשגחה על כל פרט ופרט בבריאה, על טיפת רוק, מים, עלה, אפילו שעלה נופל מהעץ להיכן יפול ואיפה. ההשגחה העליונה כשמתבוננים בבריאה רואים עולם מיוחד בכל פרט ופרט בבריאה.

צרת המחלוקת

מאת המקובל הרב בניהו שמואלי שליט"א

כמה קשה לשון הרע. ראינו את עוון המרגלים, מה המרגלים דיברו על עצים ואבנים. גדולי עולם אם נתפסים בעוון רואים את הצרה הגדולה שקרתם ולא נכנסו לארץ, קיבלו עונש נשתרבה לשונם מטבורם.

מחלוקת אותיות חלק מוות. הקינאה והתאוה והכבוד מוציאים את האדם מהעולם, שישמע לגדולי הדור ותמיד יותר ויוכל לברוח מהמחלוקת. כאשר היתה מריבה בין רועי לוט לרועי אברהם פרצה מחלוקת. אמר לו אברהם היפרד נא מעלי, לא מעונין במחלוקת, כמו שאומר התנא דעת קנית מה חסרת? דעת חסרת מה קנית? - אם אין לאדם דעת מה קנה בעולם? אך אם יש לו דעת, מה חסרת, תוריד את ה'מה' מאותיות 'מריבה' נשאר רק 'ריב'. תתנצל, תגיד סליחה אדוני, מחילה מכבוד תורתו, ואז יוצא מהמריבה, מריבה מלשון נקבה שהיא פרה ורבה. תולה ארץ על בלימה. כלומר תוריד את המה!!! על מה ולמה מריבה. אל תוסיף את המה על הריב ואז הקב"ה עוזר.

כשיש מחלוקת לא יביע את דעתו בענין של אחד מהצדדים ולא יכנס למחלוקת, שיהיה חכם עם דעת, כי אף פעם לא יצא נקי מאחד הצדדים וְלֹא יִהְיֶה כְּקָרַח וְכַעֲדָנוּ. משל לאריה מלך החיות שכבר כמה ימים לא הזדמן לו טרף, בטנו הצטמקה מרעב, ונהמות שאגותיו הפילו פחד בכל רחבי היער. שאג הוא שאגה גדולה, וכל יושבי היער התכנסו בבהלה מסביבו, וחיכו לשמוע את מוצא פיו פנה הוא לזאב שהחל לרעוד מרוב פחד, ובקש ממנו להתקרב אל פיו ולהריחו, ולהגיד אם יש שם ריח רע. הזאב הרועד הריח את פיו של האריה, ואמר לו את האמת שפיו אכן מסריח מאוד. שאג האריה ואמר: "איך אתה מעז לומר כך למלך החיות?!" וטרף את הזאב המסכן.

פנה האריה אל החמור, וציווה אותו שכמו הזאב, גם הוא יתקרב להריח את פיו. החמור ניגש והריח את פי האריה שהיה מסריח מאוד. אך ידע שאם יאמר כמו הזאב, שפיו של המלך מסריח, האריה ישר יטרוף אותו. לכן שינה מן האמת. ואמר לאריה שאין לו ריח בפה כלל... שאג האריה על החמור ואמר: "איך יתכן שלא אכלתי כבר כמה ימים ואין ריח בפיו? הרי שאתה שקרן!" וכך טרף האריה גם את החמור המופתע.

לאחר מכן ניגש אל השועל, וגם אותו ציווה שייגש ויריח את פיו, חשב השועל לעצמו שאם יאמר כמו הזאב שיש ריח, ייטרף! אם יאמר כמו החמור שאין ריח, גם ייטרף! לכן פנה אל האריה ואמר: "אדוני האריה, צר לי שלא אוכל לחוות דעה על מצב הריח בפה שלך. אני מנוזל ואפי סתום כבר כמה ימים, בשל צינון קשה. עכשיו כבר האריה נשאר מופתע. ולא ידע בשל איזו סיבה יכול הוא לטרוף את השועל הערמומי.

עדיף להיות כאותו שועל מנוזל שאפו סתום. ולא להריח באש המחלוקת.

לסיכום, אספר סיפור אישי שקרה לי בבית הכנסת שסייעתי לגבאי להקים מנין בנץ החמה. היה קורא בתורה שכל הזמן היה קורא את הקריאה בתורה עם שגיאות. הגבאי הראשי ביקש שאסמוך אותו ואעיר לו על השגיאות, בכדי שיתקן אותם. לצערי אותו אדם סירב לתקן את השגיאות וקרא את התורה עם שגיאות. אני כמובן סרבתי לסמוך אותו, אך הגבאי לחץ עלי שאני חייב לסמוך אותו לקריאה.

לאחר מספר חודשים שהדבר מתרחש, חמתי בערה בי, איך כבוד התורה מושלך ואותו תלמיד חכם מתייחס בזלזול לתיקונים ולא מתקן וממשיך בעקשנותו לא לקבל. קמתי לפני הקהל והכרזתי לכולם: שאותו הקורא לא הוציא את הקהל ידי חובה, הקורא נעלב ולא רצה להשתתף במנין. אני לתומי חשבתי שעשיתי מלחמתה של תורה למען ייראו ויראו מכבוד התורה. למי עשיתי כך? לכבוד התורה האם ראוי לקרוא בשגיאות וגם לא לתקן ולקבל מהסומך? הלא מה תפקידו אם לא להעיר ולהאיר את עיניו של הקורא ולתקנו.

כמובן שסרבתי להתנצל, אך בלחץ הגבאי ביקש שאערב דעת תורה. אותו הרב ששטחתי בפניו את הענין הבהיר לי שיש פה פגיעה באדם וזה לא פשוט עוון חמור מאוד. וגם אם לא יצאו הקהל במהלך השבוע ידי חובת קריאה התורה, בשבת יש קורא אחר והם יוצאים ידי חובה. ומי התיר לי לשפוך דמו בציבור?

נדהמתי מהתשובה של הרב, וחשבתי שדעת התורה שאני מגן עליה איתי וכעת האני הפנימי שלי סרב להאמין שאני טועה. בהתחבטות קשה מאוד ועניין קשה של חתירה לאמת אמרתי שאני מוכן להתנצל. אך הרב ענה לי שהעניין חייב להיסגר לא בצורה פרטנית שלי ושלו, אלא בפני כל מי שביישתי אותו, כלומר לפני כל המניין!!!

הייתי בסערה רגשית עמוקה והחלטתי שאם זו דעת התורה חייבים לקיימה. התחננתי לאותו קורא בתורה שיגיע למנין ושאני מעונין לשוחח עימו. יאמר לזכותו שהוא נעתר לבקשתי והגיע, אותו בוקר הוציאו את הספר תורה, הוא כמובן סרב לקרוא, אך לאחר הקריאה בקשתי להמתין ולא להחזיר את הספר תורה להיכל עדיין. נעמדתי ליד הספר והתחלתי להתנצל על המקרה שקרה עם אותו בעל קורא, ומבטיח שלא אתקן אותו יותר, שיקרא כמו שהוא רוצה ושלא אשא בעוון פגיעה ביהודי. כאשר אני מתרגש ומבין את החומרה של הפגיעה באדם. התחלתי לבקש את סליחתו ודמעות זלגו מעיני, הקהל גם לא נשאר אדיש והתחיל גם להתרגש, אותו בעל קורא ניגש אלי חיבק אותי והתחיל לבכות יחד עימי, אני בוכה על הצער של היהודי שפגעתי בו, והוא בוכה על הקריאה והשגיאות שלא רצה לתקן. וכך כל הקהל התרגש מהעוצמה, והמחילה שהייתה שם וגם הם הזילו דמעות.

לאחר מכן אותו בעל קורא ביקש להכנס לשיעורי חזרה בלימוד הקריאה וקיבל על עצמו לתקן את טעותו. לימים, כל פעם שפגש אותי התרגש והעניין עמד על תיקונו.

לסיכום: מאוד חשוב ללמוד מוסר מדי יום, "החזק במוסר אל תרף".

צריך מאוד להזהר בכבוד האדם, כבוד התורה, ולשמש תלמידי חכמים ללמוד הנהגות עם אנשים. אדם שיאמץ את מידת הסבלנות, ויבין שהכל מאת ה' יתברך לא יכעס, ולא יקפיד. וחיייו יהיו חיים בורדים ושושנים בעלי ריח טוב.

סיגלתי לי עצה טובה במידה ואם יש מישהו שמנסה להעליב אותי, אני מדמיין לי שעכשיו עומד מולי מלאך המוות ה' ישמור ויציל!!! אומר לי: עמוס היקר, יש 10 דקות התראגנות אחורה המשחק הסתיים. אני שואל: מה זאת אומרת המשחק הסתיים. הוא עונה לי חביבי, קיבלתי הוראה לאסוף אותך לעולם שכולו טוב!! תפרד מהקרובים, משפחה, תעשה סידורים אחרונים וזהו!! אני עונה לו: אך לא הספקתי עדיין כמעט כלום, למה עכשיו, הוא עונה לי: חביבי זהו זו ההקצבה שלך. בדמיון המודרך הזה כמובן שלא יעניין אותי עכשיו אותו אחד שמעליב מחרף ומגדף.

מי שמוסר את נפשו, אכפת לו עכשיו אם מישהו זרק מילה? הוא עומד לעזוב את העולם. פשוט שזה הדבר האחרון שיעניין אותו בחיים. עכשיו מעניין אותו עוד דקה לחיות, וכך המחשבה, להגיב או לענות לאדם בשעת הכעס חולפת. האדם יכול להרוויח את חייו ברגע, ולהנות ולשמוח בכל רגע. צריך להבין ולדעת שיש יד מכוונת בכל, העולם מלא ניסיונות ואם הצלחת לעבור ניסיון ועוד ניסיון זכית והרווח כולו שלך.

כאשר שמעי בן גרא נשיא בישראל מקלל את דוד מלך ישראל שעדיין לא התפרסם במלכותו בתוקף, מיד קם יואב בן צרויה ואמר לדוד תן לי פקודה ואערוף את ראשו, דוד המלך פוחד להישאר בירושלים ובורח. לא קשה לתאר את ההרגשה של אנשי דוד באותו הזמן. והנה הם מתקרבים לעיר בשם "בחורים", ושם מצפה להם "קבלת פנים" סוערת, אדם ושמו שמעי בן גרא עומד בפתח העיר ומשליך עליהם אבנים וקללות נמרצות, ובצווחות רמות הוא צועק לדוד המלך "צא, צא, איש הדמים והבליעל", וכן הוא ממשיך בעוד מילות גנאי כהנה וכהנה.

אבישי בן צרויה נוטל רשות מהמלך ומיד רוצה לסלק את המפריע ובכך להציל במעט את כבוד המלך, אולם דוד רוח אחרת הייתה בקרבו וכך אומר להם "ה' אמר לו קלל את דוד, ומי יאמר מדוע עשית כן - הניחו לו ויקלל כי אמר לו ה'".

האם אכן שמעי קיבל נבואה מאת ה' לקלל את דוד ולסוקלו באבנים? הרי זה לא ייתכן, ולא שמענו ששמעי בן גרא נביא. אלא כוח אמונתו של דוד היה כ"כ חזק, שהוא לא ראה כאן אדם בכלל, אלא שליח ממרום שבא לייסר אותו.

זהו מבט האמת, וזאת למדנו מדוד, סיכס הרב את דברו. ואכן אין זה עניין לצדיקי הדור לבדם, אלא כל אדם ואדם יש לו שייכות לזה.

שעַר הַמַּדַּע

זיכני ה' יתברך להגיע בסייעתא דשמיא לחקר הריח במכון המחקר העולמי לחקר הריח במכון ויצמן למדע, עם פרופסור נועם סובל.

כחלק משיתוף הפעולה שאני מגיע מפתרונות מיוחדים בנושא התקשורת והאלקטרוניקה בניתי יחידה שמסוגלת לשחרר מספר רב של ריחות והקמתי חברה בשם SCENT2U שהמטרה שלה היתה להביא את עולם הריח לעולם המשחקים והצעצועים, וכן לשמש זרוע יישומית למחקרים, וכן כיום לעמוד כמייסד וחברת לפיתוח ציוד רפואי המטפלת בדום נשימה בשינה ע"י ריח חברת APPSCENT הנני חוקר את הנושא מאז שריפת הבית שלי ברעננה שניסיתי להוציא את ריח העשן מהמחשב בו היה לי חומר רגיש של נתונים, וחשבתי לעצמי למה המחשב לא יכול להוציא ריח, ומפה נולדו מספר פטנטים C.S.D בנושא הפצת ריח דיגיטלית.

רציתי לשתף אתכם במספר מחקרים בנושא. ממעט הידע הנצבר והניסויים שבצעתי כחלק מתהליך המו"פ לייצר ריח אמיתי ויבש טבעי לחלוטין ולהעצים את חווית הריח לרמה גבוהה וטובה.

מדוע מייחסים לריח חשיבות כה רבה? מסתבר שההרחה היא חלק חשוב בחיינו. אנו נוהגים להריח הכל, מזון, בגד, ניר, חדר, וגם את בני האדם בסביבתנו.

ובחוץ בשטח הפתוח, אנו חשים בריח דשא מכוסח, בריח אדמה טחובה, בריח קיץ לווהט, בריח גשם מתקרר, וכמובן בריח עלים ופרחים- ריח השדה.

למרות שחוש הריח משמש אותנו הרבה, וגורם לנו עונג והתרגשות, הוא אינו ניתן להגדרה מדוייקת. לרוב אנו מסתפקים בתיאורים: ריח משכר,

ריח נפלא, ריח מבחיל, ריח חמוץ, ריח מתקתק, ריח של עשן ועוד כהנה. אין הגדרות כמו בחוש הטעם: מלוח, מתוק. או כמו בחוש המישוש: גס, עדין.

מהו בכלל הריח? כשאנו נושמים, האויר שאנו שואפים, -והמכיל מולקולות של חומר נושא ריח, - עובר על פני רקמה רירית בחלל האף. באף האדם מכיל קרום הרירית כ 10 מליון תאים שעברו התמחות. על כל אחד מהם שערות זעירות.

נקודות שונות על פני השערות מגיבות למרכיבים כימיים ספציפיים. הריח שאנו חווים תלוי בצרוף הנקודות שאותו מפעילים המרכיבים הללו.

גודל הקרום שלנו כארבעה ס"מ רבועים. קטן לעומת יונקים אחרים. קרום הריח של הכלבים מגיע ל 150 ס"מ רבועים. אפשר לשער את סימפונית הריחות שלה זוכה הכלב.

בצמחים זוהו כ- 750 תרכובות ארומטיות המגיעות לאפינו מפרחים, עלים, קליפה ושורש. הן מופרשות ממבנים בלוטיים מיוחדים שעוד נזכירם. לעיתים יש צורך באנזים מיוחד כדי לשחרר את התרכובות הללו מהקשר שלהם לתרכובות סוכריות שבצמח. טועמי היין חשים בריחו רק לאחר שגלגלו אותו בפה, והאנזים המצוי ברוק פרק את הקשר בין החומר הנדיף לסוכר שביין. ובכלל יש קשר הדוק מאד בין הריח והטעם.

מספר הטעמים שאדם יכול לחוש הוא ארבעה: חמוץ, מתוק, מלוח ומר. חריף אינו טעם, אלא רק צריבת בלוטיות טעם. כל הטעמים האחרים הטובים והנפלאים, או הפחות טובים, הם שילוב של הטעם עם הריחות. תתרון אינו יכול ליהנות מהשילובים האינסופיים של טעמים וריחות. אדם מצונן נוהג להתלונן שאין הוא מרגיש בטעמו של האוכל. אך האמת היא שהוא בעיקר אינו יכול להריח את המזון. הריח משתמר בזכרוננו לטווח ארוך מאד. ובזה כוחו. מי מאתנו אינו נושא איתו זכרונות של ריח ילדות? את ריח בית אמא ואבא, את המאכלים בבית ואת ריח החצר. אפשר לעורר זכרונות וגעגועים ואפילו לשבור את הלב באמצעות ריחות. כי הריח ישיר

מאד, שתלטן וחודרני, המציף אותנו ונכנס לתוך תוכנו. הזכרון והכמיהה לריח או סלידה ממנו, קשור מאד בחינוך ובהרגל. התימני אוהב להריח חילבה וריחן, המרוקני כמון וזעתר, והאשכנזי נהנה לא עלינו מריח הגפילטע פיש, למגינת אפם של השניים הראשונים.

תקופה ארוכה מאד נחשב ריח גוף כריח טוב ומושך. רק בשלהי המאה התשע עשרה, החל ריח הגוף להחשב תופעה דוחה. בעיסוקנו הכפייתי בהיגיינה אישית אנו מנסים לסלק מעלינו כל שריד וזכר לריח אנושי, ואח"כ אנו מזלפים על עצמנו בשמים העשויים מריחות של בעלי חיים אחרים. אחד הבשמים היקרים בעולם מכיל תמצית של הפרשות המושק, שהוא צבי הימלאי.

השימוש הנפוץ ביותר של הריחות אצל בעלי חיים הוא מציאת מזון, אך הם מסייעים לבעלי חיים ולצמחים שונים גם להמלט מאכילה ע"י אחרים. חלק מריחות השדה שאנו מריחים ובעיקר ריח הפרחים נועדו למשוך חרקים להאבקה, ונתינת פרס של צוף. ואילו חלק אחר, בעיקר ריחות ושמנים אתריים הנודפים מעלים, נועדו להרחיק חרקים מזיקים.

יש לאחרונה עבודות מחקר המנסות לבודד אנזימי ריח של פרחים, כדי להחזיר ריח באמצעות הנדסה גנטית לפרחים אחרים. העניין המחקרי בריח הוא תוצאה של התעניינות השוק בפרחים ריחניים. שנים של סלקציה תרבותית בפרחים, העלימו את הריח לטובת תכונות אחרות, כמו למשל חיי אגרטל ארוכים.

כאמור לא מן הפרחים לבדם נודף הריח, אלא גם מעלוות הצמחים. צמחי הבר שלנו משופעים בצמחים שעלוותם ריחנית. אלא שלחלקם יש לסייע במלילת העלה או בשבירתו כדי לעזור להם להדיף ריח. יש בעלים בלוטות גדולות המצריכות שפשוף ומעיכה כדי לגרום להם לשחרר את השמנים האתריים הריחניים שבהם. ויש כאלה שיש בהם בלוטות ריח קטנות המדיפות ריח מעצמן.

אלה הזקוקים ממש לשבירת העלה כמו הער או הדפנה, כולאים את ריחם בתוך ביבים מיוחדים שבתוך העלה, ורק שבירתו תגרום לשחרור הריח הכלוא.

הכינוי: יעילות ריח גבוהה, משוייכת לצמחים שריחם נודף למרחוק. זאת בגלל כמות השמנים האתריים הגבוהה שהם מפיצים, או בגלל כמות הפרחים הגדולה שעל הצמח.

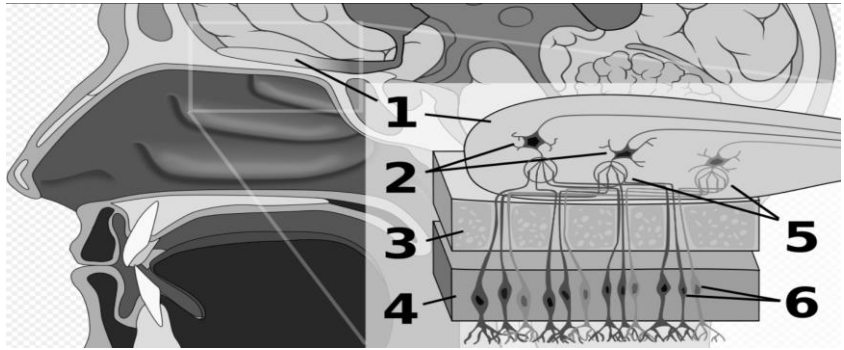
איכות הריח היא סוגיה מסובכת יותר. זה ענין סובייקטיבי בעיקרו. ניחוח לפלוני הוא ריח רע לאלמוני. יש פרחים לוכדי חרקים שריחם סרוח, אולם החרקים נמשכים דווקא לריח כזה. יש אדם האוהב להריח צמחי מנטה, והאחר נרתע מהם.

מן הראוי לשים לב שיעילות גבוהה של ריח, איננה מבטיחה גם איכות גבוהה. אך יש שהריח גם יעיל וגם איכותי, כמו למשל: ריח פרחי ההדר. לאיכות וליעילות יש כמובן השלכות חשובות על תכנון מיקומם של הצמחים בגן. צמחים המפיצים ריח יעיל ואיכותי הם צמחי הריחן והפלרגוניום, שמתכבדים בהם בכל שבת בתום תפילת מוסף, המתפללים בבתי הכנסת הספרדים. הברכה שהם מברכים על הבשמים, והריח שהם נושאים, מלווים אותם לביתם.

"בורא עצי \ עשבי \ מיני בשמים" היא גם הברכה שמברכים במוצאי שבת בהבדלה. ברכה על ריח.

ולבסוף, ישנם צמחים המפיצים את ריחם דווקא עם רדת הערב. זה קשור למנגנון הצמחים המבטיח ביקור חרקים מאביקים בשעות שבהן קטנה התחרות מצד פרחים אחרים, בעלי מופע וצבע מרהיבים.

מערכת הריח בגוף האדם / מערכת חוש הריח באדם :

1. פקעת הריח (Olfactory bulb)
2. תא מיטראלי (mitral cell)
3. עצם
4. אי אפיתל אפיים (Nasal epithelium)
5. גלומרולוס
6. תאים קולטי ריח (Olfactory receptor cells)

חוש הריח הוא היכולת להבחין בכימיקלים נדיפים באוויר. החוש קיים בקרב בעלי חיים שחיים מעל המים, ובמים בקרב בעלי חיים החיים בתוך המים. בעלי חוליות חשים בריח באפיתל הרחה המצוי באף, ומעבדים אותו במערכת ההרחה.

חוש הריח וחוש הטעם בנויים על כימורצפטורים. שני החושים תלויים בריכוזים של חומרים שמומסים בדרך כלל בנוזל. שניהם פועלים בדרך כלל בשילוב האחד עם השני, ומסייעים לזהות את טיב המזון, ולהימנע, לדוגמה, מאכילת מזון רעיל או מקולקל. כ-80% מטעמו של האוכל נקבע על ידי חוש הריח.

ברקמת האף קיימים תאים קולטי ריח, (Olfactory cells) שחשים בשינויים בריכוזי חומרים שונים, ומעבירים מידע זה בצורת דחף עצבי. הדחף עובר דרך מעברים מיוחדים בגולגולת אל הפקעת הריח, (Olfactory Bulb) שמעבירה את המידע דרך עצב הריח אל מרכז ההרחה במוח.

מבחינה אנטומית, שונים חוש הריח וחוש הטעם משאר החושים בהיותם איפסילטרליים - כלומר, הם מעובדים בהמיספרת המוח שבאותו צד שממנו הגיע הגירוי; כך, גירוי שנקלט בנחיר השמאלי באף יעובד בהמיספרת המוח השמאלית, ולהפך. (ריצ'רד אקסל ולינדה באק זכו בפרס נובל לפיזיולוגיה או לרפואה בגין מחקרם על הדרך בה עובד חוש הריח במוח).

באף האנושי קיימים כ-6 מיליון קולטנים, המתחלקים לכ-400 סוגי טיפוסים שונים. משך החיים של רצפטור הוא כ-60 יום. חוש הריח אחראי ללא מעט החלטות שמקבלים בני אדם כמו בחירת מאכלים, ואף בחירת בני זוג. על פי מחקר של ד"ר לביא סקונדו וד"ר קובי סניץ מהמחלקה לנוירוביולוגיה במכון ויצמן לכל אדם יש תפיסת ריח ייחודית, שניתן להבדילו מאחר.

ריחות נעימים ומוכרים הוכחו מחקרית כמסייעים להרגיע ולשפר את הערנות ומצב הרוח של התינוק, והריח של אמא אף יכול לסייע להפחית את הבכי שלו.

כשאתם יוצרים שגרה לתינוק באמצעות מוצרים בעלי ריחות מוכרים, אתם מסייעים לו להתרגל אליה ולהתחבר אליכם בקלות במהירות.

ריח: המפתח ליצירת זיכרונות ארוכי טווח

חוש הריח מעורר זיכרונות רגשיים ונעימים הרבה יותר משאר החושים. היכולת להריח ולקשור את הריח לאירועים מתחילה להתפתח בשלב מוקדם מאוד בחיים. מרגע הלידה, תינוקות רכים משתמשים בחוש הריח

כדי להכיר את העולם שסביבם יותר מבכל חוש אחר. למעשה, זהו בדיוק הרגע שבו הקשר ביניכם ובין התינוק שלכם מתחיל: תינוקות מסוגלים לזהות את אמם רק באמצעות חוש הריח.

כבר בשבועות הראשונים לחייו, כשהתינוק שלכם חווה דבר מה, המוח שלו מתחיל ליצור קישורים בין מה שהוא מרגיש לבין הריח שהוא מריח. ריחות נעימים המשולבים עם מגע אוהב, יכולים ליצור זיכרונות ארוכי טווח שהתינוק שלכם ינצור לעד.

מדוע ריח מעורר זיכרונות יותר מכל שאר החושים? מדוע הבישום הוא לא רק בגדר ניחוח נעים? התשובה לכך היא שהמוח עושה השלמות.

כשאנחנו רואים או שומעים דבר מה, נשלחים אותות לתלמוס, אזור במוח שמתפקד כשומר סף, לפני שהם מעובדים במוח. אבל כשאנחנו מריחים דבר מה, האותות מועברים ישירות לאזור במוח האחראי על עיבוד ריחות, אזור הנקרא "פקעת הריח" (olfactory bulb).

אזור עיבוד הריח מקושר דרך מסילת הריח (olfactory pathway) לאמיגדלה, אזור במוח האחראי על עיבוד התגובות הרגשיות שלנו. בנוסף, הוא מקושר גם לאנטוריןל קורטקס (entorhinal cortex) ולהיפוקמפוס, האחראיים על עיבוד זיכרונות.

כתוצאה מכך, חוש הריח מפעיל את האזורים האלה במוח מהר יותר, ומעורר זיכרונות רגשיים חדים הרבה יותר משאר החושים.

מספר מחקרים שבוצעו במכון לחקר הריח במכון ויצמן .

מחקר חדש מגלה כי לאנשים בעלי חוש ריח טוב יותר יש גם חוש כיוון טוב יותר, ורומז על קשר בין שתי המערכות

למה משמש חוש הריח שלנו?

כיום יש לו שימושים רבים: ריח רע מזהיר אותנו ממזון רקוב וריח טוב של אוכל מעורר את התיאבון, ריח הפירות מכוון אותנו (או לפחות את הלמורים) אל הפרי הבשל ביותר, ואפילו היחסים הבין אישיים שלנו מושפעים מריח. אך יש חוקרים שסבורים שהשימוש המקורי שלו בבעלי החיים הראשונים, היתרון שהוא העניק להם על פני חסרי חוש הריח, הוא דווקא ניווט. עכשיו הראו חוקרים מקנדה כי אנשים בעלי חוש ריח טוב יותר, גם מנווטים טוב יותר.

פקעת הריח (olfactory bulb), האזור במוח שמקבל מהאף את המידע על ריחות ועושה את העיבוד הראשוני של הריח, קיימת במינים רבים של בעלי חיים. היא זוהתה אצל יונקים, עופות, זוחלים ודגים, ואפילו אצל סרטנים וחרקים יש מבנה דומה. אצל חלקם פקעת הריח קטנה מאוד ביחס לגודל המוח, ואצל חלקם גדולה. מחקר שפורסם לפני כמה שנים הראה קשר בין גודל הפקעת לבין הצורך של אותו בעל חיים בהתמצאות במרחב: למשל, יוני דואר שמוצאות את דרכן אל השובך הן בעלות פקעות ריח גדולות, בהשוואה למינים קרובים שאינם מצטיינים בניווט. אצל יונקים נמצא קשר בין גודל פקעת הריח לגודל ההיפוקמפוס, אזור במוח שאחראי בין השאר על זיכרון מרחבי.

בעלי חיים רבים אמנם נעזרים בחוש הריח לניווט, כמו כלב הגישוש שעוקב אחר הריח שהשאיר האדם שאותו הוא מחפש, נמלה הצועדת בעקבות הפרומונים שהשאירו חברותיה, או אפילו אותן יוני דואר. בני אדם לעומת

זאת מסתמכים בעיקר על חוש הראייה כשהם מנסים למצוא את דרכם. האם הקשר בין חוש הריח וחוש הכיוון מחזיק מעמד גם אצלנו?

ריח ככלי גמילה מעישון

כדי לברר זאת גייסו החוקרים 57 נבדקים והעמידו אותם בשני מבחנים. בראשון הם התבקשו לרחרח 40 מקלות ולהתאים את הריח למילה אחת מבין ארבע שהופיעו על המסך מולם. בין הריחות היו שקדים, זנגוויל, שוקולד, לוונדר ועוד. במבחן השני הנבדקים "טיילו" במשך זמן מה בתוך עיירה וירטואלית על מסך המחשב, ואז התבקשו למצוא את הנתיב הקצר ביותר בין שני מקומות בעיירה, למשל מהדואר לבית הספר.

החוקרים מצאו קשר מובהק בין ההצלחה בזיהוי הריחות להתמצאות בעיירה הממוחשבת: מי שהצליח יותר באחד, הצליח יותר גם באחר. אלו שחוש הריח שלהם מפותח פחות בחרו בנתיבים ארוכים ומפותלים יותר, והתקשו למצוא את הדרך הקצרה.

בשביל למצוא את דרכם בעירה הווירטואלית הנבדקים היו צריכים לבנות במוחם מפה של העיירה, שיטת ניווט המכונה "אסטרטגית זיכרון מרחבי" (spatial memory strategy) ומתרחשת באזורים מוחיים מסוימים, ובעיקר בהיפוקמפוס ובקליפת המוח הארובתית-מצחית orbitofrontalcortex, שם ארוך שמשמעותו פשוט "האזור שמאחורי העיניים".

החוקרים בדקו במכשירי דימות את אותם אזורים במוחם של הנבדקים, ומצאו שההיפוקמפוס הימני גדול יותר אצל אותם אנשים בעלי חוש ריח וחוש כיוון מפותחים, וקליפת המוח הארובתית-מצחית עבה יותר.

הצעד הבא היה לבדוק אם אזור זה של קליפת המוח חיוני בשביל הבחנה בריחות ובשביל ניווט. החוקרים בחנו תשעה נבדקים שהיו פגועים באזור

זה, ומצאו שהם השיגו תוצאות טובות פחות בשני התחומים, בהשוואה לנבדקים בריאים, וגם בהשוואה לנבדקים בעלי פגיעה באזורים אחרים של קליפת המוח המצחית.

"העובדה ששתי היכולות מסתמכות כנראה על אותם אזורים במוח תומכת ברעיון ששתי המערכות המוחיות התפתחו באותו זמן - אם כי זו תיאוריה, ולא משהו שניסינו להוכיח במאמר" אמרה ורוניק בבוט החוקרת הבכירה בצוות. "כל מה שאנחנו יכולים להגיד בביטחון הוא שאנחנו יודעים עכשיו קצת יותר על המערכות במוח המעורבות גם בניווט וגם בריח".

התניה מבוססת-ריח, שבוצעה בעת שינה, גרמה למשתתפים בניסוי הפחתה משמעותית בעישון. מדעני מכון ויצמן למדע, שביצעו את הניסוי, אשר פורסם באחרונה בכתב-העת המדעי, *The Journal of Neuroscience*, חשפו מתנדבים שנוהגים לעשן, בעת שישנו, לריח של סיגריות בשילוב עם ריח של ביצים מקולקלות או דגים רקובים. התוצאה הייתה: הפחתה משמעותית בעישון.

ד"ר ארזי, מקבוצתו של פרופ' נעם סובל מהמחלקה לנוירוביולוגיה במכון ויצמן למדע, כבר הראתה במחקר קודם, שהתניה מבוססת-תסמיכים (אסוציאציות) – מעין תהליך למידה "פבלובי" שבו מותנה המוח לקישור תת-מודע בין גירוי אחד לגירוי אחר - עשויה להתרחש במהלך השינה, אם הגירויים הבלתי-מותנים הם ריחות. על אף שהנבדקים אינם זוכרים את הריחות אליהם נחשפו בלילה, בבוקר שלאחר מכן הם הגיבו לצלילים, שנקשרו במהלך השינה לריחות לא נעימים, בנשימות קצרות ורדודות. ד"ר ארזי מסבירה, כי השימוש בריח הוא חשוב: בניגוד לסוגים אחרים של גירויים חושיים, הריחות - ואפילו כאלה המסריחים מאוד - אינם מעירים אותנו.

במחקר הנוכחי השתתפו 66 מתנדבים שרצו להפסיק לעשן, ואשר לא טופלו במטרה לסייע להם בכך. עישון סיגריות נבחר כמושא המחקר, כיוון שזו התנהגות שאפשר למדוד בקלות, וריח חזק הוא אחד ממאפייניה. לאחר שמילאו שאלונים על הרגלי העישון שלהם, בילו חלק מהנבדקים את הלילה במעבדת השינה המיוחדת של המחלקה. דפוסי השינה שלהם נוטרו בדייקנות, ובשלבם שונים של השינה במהלך הלילה נחשפו הנבדקים לריח הסיגריות ולריח רע אחר - האחד בצמידות לשני, שוב ושוב. הנבדקים דיווחו, כי בשבוע שלאחר מכן הם עישנו פחות.

בניגוד אליהם, נבדקים שנחשפו לאותם הריחות באותה תדירות, אך בזמן שהיו ערים, לא הפחיתו בעישון בימים הבאים. גם המתנדבים שבילו את הלילה במעבדת השינה, אך נחשפו לריחות בזמנים אקראיים - כך שלא היה צימוד ביניהם - לא הושפעו.

הקבוצה שהפחתת שיעור העישון של המשתתפים בה הייתה הגדולה ביותר - כ-30% - כללה את המתנדבים שנחשפו לריחות בשלב השני של השינה, שנת NREM. תוצאות אלה תמכו בממצאיהם הקודמים של מדעני המכון, כי אנו אולי שוכחים לרוב את מאורעות החלום המתרחשים בשלב ה-REM, אבל להתניית התת-מודע בשלב ה-NREM, בו מתרחשת התגבשות הזיכרון, עשויות להיות השפעות ארוכות-טווח.

פרופ' סובל וד"ר ארזי אומרים, שהתניה המבוססת על חוש הריח עשויה להיות כיוון מבטיח לחקר תופעת ההתמכרות, כיוון שמערכת התגמול של המוח, המעורבת בהתנהגויות הקשורות בהתמכרות, כמו עישון, קשורה באזורי המוח אשר מעבדים ריח. כמה מהאזורים האלה פעילים במהלך השינה, וייתכן שיכולתם לעבד מידע אף עולה בעת השינה.

"עדיין לא המצאנו דרך לגמול מעישון בזמן השינה", אומרת ד"ר ארזי. "תוצאות מסוג זה מחייבות מחקר אחר לחלוטין. מה שהראינו הוא את כוחה של התניה במהלך השינה, ושהתניה זו עשויה להוביל לשינויים

התנהגותיים משמעותיים. חוש הריח שלנו עשוי להיות שביל הכניסה למוחנו הישן, וייתכן שתגלית זו תעזור לנו, בעתיד, לשנות התנהגויות בעייתיות".

למה אנשים לוחצים ידיים?

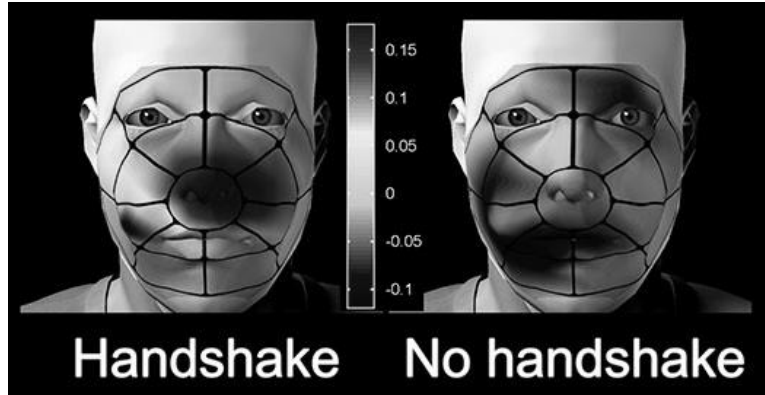
על-פי מחקר חדש במכון ויצמן למדע, ייתכן כי אחת הסיבות למנהג עתיק יומין זה היא הרחה הדדית. אמנם, אנחנו איננו מודעים לכך, אך יש סיכוי שלחיצת ידיים היא בגדר דרך מקובלת חברתית לתקשר באמצעות חוש הריח.

המחקר הראה, כי אנשים מרחרחים את ידיהם לעיתים קרובות, וכי הם עושים זאת לאורך זמן רב יותר לאחר שלחצו את ידו של מישהו אחר. כפי שהתפרסם באחרונה בכתב-העת המדעי eLife, משך הזמן, שנמדד בשניות, בו הריחו הנבדקים את ידם הימנית, גדל ביותר מפי שניים לאחר שלחצו ידיים.

"ממצאינו מראים, כי אנשים לא רק חשופים באופן סביל לאותות כימיים בעלי חשיבות חברתית, אלא גם מחפשים את האותות האלה באופן פעיל", אומר עידן פרומין, שביצע את המחקר במסגרת לימודיו לתואר שלישי, בהנחיית פרופ' נעם סובל מהמחלקה לנוירוביולוגיה. "חולדות, כלבים ויונקים אחרים לעיתים מרחרחים את עצמם, ובמגעם ביניהם הם מרחרחים זה את זה. נראה כי במהלך האבולוציה שמרו בני-אדם על מנהג זה, אך במישור התת-הכרתי בלבד".

כדי לבדוק אם ריחות גוף אכן מועברים בלחיצת ידיים, ביקשו המדענים, קודם כל, מהנסיינים שלבשו כפפות ללחוץ את ידם החשופה של הנבדקים, ולאחר מכן בדקו אם נשארו שאריות ריח על הכפפה. הם גילו, שלחיצת ידיים הספיקה כדי להעביר מספר ריחות הידועים כאותות כימיים בין יונקים. "ידוע היטב, כי אפשר להעביר חיידקים באמצעות מגע העור

בלחיצת יד, אך אנחנו הראינו כי באותה צורה אפשר להעביר גם אותות כימיים",

מיפוי נגיעות של הפנים באמצעות יד ימין. הסבירות שאנשים יגעו באיזור האף הייתה גבוהה ביותר (באדום ובצהוב) לאחר לחיצת היד (משמאל)

לאחר מכן, כדי לבחון את תפקידן הפוטנציאלי של לחיצות הידיים בהעברת ריחות, צילמו המדענים במצלמה נסתרת כ-280 מתנדבים, לפני או אחרי שאחד מחברי המעבדה בירך אותם על בואם - לפעמים בליווי לחיצת יד ולפעמים לא. המדענים מצאו, כי לאחר לחיצת יד עם נסיין שהשתייך לאותו מיגדר התארך משך הזמן בו הריחו הנבדקים את ידם הימנית ("הלוחצת") יותר מפי שניים. לעומת זאת, לאחר לחיצת יד עם נסיין מהמיגדר האחר גדל משך הזמן בו הריחו הנבדקים את ידם השמאלית ("הלא לוחצת"). "חוש הריח ממלא תפקיד חשוב במיוחד במגעים בין אנשים בני אותו מיגדר, ולא רק בין המיגדרים, כפי שמקובל לחשוב", אומר פרומין.

בסדרת ניסויים נוספת בדקו המדענים אם רחרוח היד נועד באמת לבדוק ריחות, ולא היווה תגובת לחץ הנובעת ממצב חדש. תחילה הם מדדו את זרימת האוויר בזמן הרחרוח. התברר, כי כמות האוויר ששאפו המתנדבים דרך האף, בזמן שהושיטו את ידיהם למרכז הפנים, עלתה פי שניים - דבר המצביע על כך שהם באמת רחרחו את ידם. בהמשך מצאו המדענים, כי

אפשר להשפיע על רחרוח היד באמצעות ריחות שהוחדרו למערך הניסוי באופן מלאכותי. למשל, כאשר הנסיין או הנסיינית "הוכתמו" בבושם מסחרי שמיועד לנשים ולגברים כאחד, עלה משך רחרוח היד בנבדקים. לעומת זאת, כאשר הנסיינים הוכתמו בריחות הנגזרים מהורמוני מין, פחת משך הרחרוח. ניסויים אלה אישרו, כי רחרוח היד קשור בהפעלת חוש הריח.

מסרים בריח בלחיצת ידיים בפגישות וכו'

"לחיצות היד נבדלות זו מזו במשכן, בעוצמתן, בתנוחת הגוף, ובכוחן להעביר מידע מגוון", אומר פרופ' סובל. "אך הממצאים שלנו מצביעים על כך, שיייתכן כי יש להן תפקיד בהעברת אותות באמצעות חוש הריח, ויכול להיות שמרכיב זה היה גורם חשוב בהתפתחותה של התנהגות זו".

החברה החדשה APPSCENT שזכיתי להיות המייסד ומנהל הטכנולוגיה שלה, עובדת על פתרון של חברת לבעיית דום נשימה, הסתמך על מחקר שבוצע במכון ויצמן וכבר כיום יש לחברתנו שעובד ומוכיח את יעילותו. על מכשיר שמשמש בריח כדי לטפל בדום נשימה בשינה.

"כ-7% מהגברים ו-4% מהנשים סובלים מהפסקות תכופות בנשימה בזמן שינה. המחלה מכפילה את שיעורי התמותה ממחלות לב וכלי דם, והחולים גם מעורבים פי 30 בתאונות דרכים קטלניות. כלומר זו מחלה נפוצה ומסוכנת, ואין לה פתרון ישים כרגע. אנחנו התבססנו על הגילוי שריח יכול להשפיע על מערכת הנשימה ולאתחל אותה בלי להעיר את החולה. בנינו מכשיר שמפזר ריחות, ומסתמן שהוא עובד - התופעה מצטמצמת.

המעניין במחקר וביישום פתרונות ריח הינו שהתחום מרתק וטומן אלפי אפשרויות ופתרונות יישום לטכנולוגיות חדשות שיקומו בעתיד (אבחון מחלות ע"י אף אלקטרוני, טיפול בבעיות שינה, לחץ, ריכוז, זכרון, חווית השימוש במדיה דיגיטלית ע"י ריח, ועוד).

פשוט רואים את גודל הבורא בחוש אחד קטן שלפעמים לא שמים לב אליו אך הוא אדיר מימדים ועוצמת המחקר רק מאדירה את חכמת הבריאה שיקח עוד מאות שנים להבין מהו חוש אחד באדם שנקרא ריח.

איך מחלות משפיעות על חוש הריח?

מהם המצבים הרפואיים שעלולים לפגוע בחוש הריח? איך מאובחנת פגיעה ביכולת להריח? והאם יש מה לעשות כדי לטפל בה.

חוש הריח, מהמסתוריים במערכת החושים שבגוף האדם, נחשב לחיוני בקרב יונקים ובני אדם בכללם, על רקע יכולתו לספק מידע חיוני מהסביבה לגבי מצבים מסוכנים שמומלץ להימנע מהם. גם אם רגישות לריח נתפסת לעתים כמיותרת, פגיעה בחוש הריח שעלולה להתרחש בעקבות מחלות ומצבים רפואיים רבים ומגוונים – עשויה להוביל לטשטוש ביכולת לזהות רמזים מהסביבה ולפגיעה באיכות החיים, לפעמים עד כדי נכות. באופן מצער, המחקרים על הסיבות הביולוגיות המובילות לפגיעה בחוש הריח, וכן על השלכותיהם של פגיעות ביכולת להריח – ספורים יחסית. מתוך המחקר של ד"ר שגית שושן מומחית אף אוזן גרון ושותפת מחקר איתי במכון ויצמן לגבי הפצת ריחות.

פגיעה ביכולת להריח מסווגת כיום במספר אבחנות רפואיות שונות: ירידה ביכולת להריח מהסביבה קרויה 'היפוסומיה' (Hyposomia) וחוסר יכולת מוחלט להריח קרוי 'אנסומיה' (Anosmia). מעבר לאבחנות מרכזיות אלו, מצב שבו קיים שינוי בחוש הריח והריח שנשאף אינו דומה לזה שאנו זוכרים קרוי 'טרופוסומיה' (Troposmia) או 'פארוסומיה' (Parosmia), ומצב שבו אנו מריחים לפרק זמן העולה על מספר שניות ריח חריג שלמעשה אינו מצוי בסביבה – לרוב ריח רע – קרוי 'פנטוסומיה' (Phantosmia), ומשמדובר אכן בתחושה של ריח רע שאין לה אחיזה במציאות – התופעה מכונה לעתים גם 'קקוסומיה' (Cacosmia). בעוד שהיפוסומיה ואנסומיה שכיחות יותר, דווקא שתי הפרעות האחרונות מפריעות יותר לתפקוד, מאחר והן מזכירות לאדם החווה אותן שוב ושוב כי חוש הריח שלו פגוע. 'דיסוסומיה' (Dysosmia) מהווה שם רפואי כללי לפגיעות האפשריות בחוש הריח.

למרות שתחום הפרעות הריח לא נחקר לרוב באומלוסיות נרחבות, מחקרים העלו כי שכיחותן למעשה רוחת ביותר. מחקר בגרמניה במדגם של 1,240 נבדקים בני 5 עד 86, שמתצאיו פורסמו באוקטובר 2004 בכתב העת Laryngoscope, העלה כי 5% סובלים מאנסומיה מוחלטת ו-16% מהיפוסומיה חלקית, כשנברים נטים יותר להפרעות אלה בהשוואה לנשים, וכך גם מעשני סיגריות. מחקר שבדי שפורסם באותה שנה באותו כתב עת שיעורים דומים – 13.3% עם היפוסומיה חלקית ו-5.8% עם אנסומיה מוחלטת. נמצא כי בין גורמי הסיכון לפגיעה בחוש הריח, פרט למחלות למיניהן, נמצאים מין (נברים), הודקנות ופוליפיים באף. מחקר אמריקאי שפורסם בשנת 2002 בכתב העת JAMA העלה שיעור של 24.5% הסובלים מפגיעות שונות בחוש הריח – ושוב נברים היו בסיכון גבוה ב-92% בהשוואה לנשים. בישראל נבחנו שכיחותן של פגיעות בחוש הריח רק בקרב מטופלים בהוספיס במרכז הרפואי שיבא, מרביתם חולי סרטן בסוף חייהם. הממצאים שפורסמו בפברואר 2006 בכתב העת Journal of Palliative Medicine, העלו כי 60% סובלים מפגיעה כלשהי בחוש הריח שלהם.

הסיבות לפגיעות ולשינויים בחוש הריח

מעבר לאנשים שנולדים ללא חוש ריח, קיימות סיבות שונות ומגוונות לפגיעות שמתרחשות בחוש הריח. **זיהומים** - אחת הסיבות השכיחות המובילות לפגיעה זמנית בחוש הריח היא הידבקות בזיהומים למיניהם, לרבות זיהומים שכיחים בחורף כמו שפעת והצטננות ודלקת מסוג 'סינוסיטיס' בסינוסים - שני חללים קטנים במעלה האף הממוקמים בשני צדי הפנים מאחורי עצמות הלחיים, הפנים והמצח.

פוליפים באף - סיבה שכיחה נוספת לפגיעה בחוש הריח היא חסימות מבניות בדרכי האף ובייחוד פוליפים - גידולים בצורת טיפה המתפתחים בחללי האף ובסינוסים. צבר של פוליפים או פוליפים גדולים במיוחד עלולים לגרום לחסימות חללי האף המתאפיינות באובדן של חוש הריח והטעם, אף סתום ונזלת.

קיימות סיבות נוספות לחסימות בדרכי האוויר באף העשויות להוביל לפגיעה בחוש הריח, ובייחוד עיוותים בעצמות בפנים האף וגידולים ממאירים. עיוותים בעצמות שגורמים לפגיעה בחוש הריח עלולים להיגרם כתוצאה מחבלה טראומטית או ניתוח באף. קיימת מחלוקת בספרות הרפואית באשר להשפעות של ניתוחים פלסטיים באף על חוש הריח, כשאחד המחקרים מגרמניה שפורסם בינואר 2003 מעיד על פגיעה בחוש הריח בקרב עד 20% מהמנותחים, ואילו עבודות אחרות מצביעות על שיפור בחוש הריח לאחר ניתוחים פלסטיים.

כמו כן, מעבר לעיוותים בעצמות, גורמים נוספים יוחסו לפגיעה בחוש הריח לאחר ניתוחי אף, לרבות סיבות נפשיות ושינויים בהרכב קרום האף גידולים סרטניים במערות האף נחשבים לנדירים מאוד במדינות המערב, ופוגעים לרוב במבוגרים מעל גיל 55. גידולים אלה עלולים לגרום לפגיעה בחוש הריח, ומלווים בתסמינים נוספים, לרבות דימומים מהאף, כאבי ראש, ראייה כפולה וקהות חושים כללית. גורמי הסיכון לסרטן זה אינם ידועים לאשורם, אולם הוכח כי עישון סיגריות מעלה את הסיכון לסרטן במערות

האף, וכך גם שאיפה של חומרים שונים כמו נסורת עץ וניקל בקרב עובדי תעשייה.

הזדקנות - תהליכי הזדקנות מובילים לקהות חושים, ובעיקר לפגיעות בחוש הריח והטעם.

מחקר שפורסם עוד בדצמבר 1984 בכתב העת Science העלה כי אחרי גיל 80, מעל ל-75% מהאוכלוסייה סובלים מפגיעה כלשהי ביכולת להריח ולהבחין בין ריחות. מחקר הצביע על שיעור של 62.5% הסובלים מפגיעות בחוש הריח אחרי גיל שמונים. חוש ריח פגוע כתוצאה מהזדקנות מחייב תשומת לב נאותה להקפדה על תזונה מלאה ונכונה בקרב אנשים מבוגרים, מאחר ופגיעה בריחות עלולה להתלוות לפגיעה בטעמים של מזונות ולהוביל למצב של חסרים תזונתיים עד כדי תת תזונה המהווה בעיה משמעותית בגילי הזיקנה.

אלצהיימר - אלצהיימר המלווה בתהליכים ניווניים במוח נקשר לפגיעות בחוש הריח בעבודות רבות. למעשה, חוש ריח פגוע הוא אחד מסימני ההיכר המוקדמים לאלצהיימר, וחוקרים שונים פיתחו בשנים האחרונות מבחני הרחה שמסוגלים לאבחן ירידה קוגניטיבית על רקע אלצהיימר בשלבים מוקדמים. חוקרים מהמרכז הרפואי מאיו קליניק דיווחו בינואר 2016 מחקר פשוט, המבוסס על 12 ריחות בלבד, בהם שישה ריחות של מזונות כמו בננה וקינמון ושישה של מוצרים נוספים, לרבות ורדים וסבון, מאפשר לחזות אלצהיימר בשלב מוקדם, עוד בטרם הופעת תסמיני ירידה קוגניטיבית.

קבוצות חוקרים נוספות מציגים בשנים האחרונות בדיקות דומות. מחקר בריטי שפורסם העלה כי הפגיעה בחוש הריח מתעצמת ככל שמחלת האלצהיימר מתקדמת, וקיים קשר ישיר בין חוסר היכולת לזהות ריחות לבין מאפיינים נוספים של המחלה, לרבות ירידה קוגניטיבית, תלות תפקודית ותסמינים התנהגותיים שונים. גם מחלות דמנציה נוספות נקשרו לפגיעה בחוש הריח, כמו מחלת פיק המערבת התכווצות הדרגתית של אונות

במוח. טרשת נפוצה לטרשת נפוצה מיוחסת בעבודות שונות פגיעה ייחודית בחוש הריח.

לדברי ד"ר שגית שושן, רופאה במחלקת אף-אוזן-גרון בבית החולים וולפסון וחוקרת במכון וייצמן, אחראית מרפאת הריח במרכז הרפואי וולפסון, המשמשת יחידה ארצית לטיפול בבעיות סביב הריח, "יש דיווחים על חולי טרשת נפוצה ללא פגיעה רגילה בחוש הריח, אלא עם הזיות של ריחות לא נעימים, המכונים 'פנטוסמיה'. הכרנו גם מטופלת עם מקרה נדיר של הזיות בדבר ריח וניל נעים, אך כשמדובר בריח שמלווה אותה כל היום, הוא כבר עורר בה בחילה, והדבר דרש טיפול.

מאמר סקירה בנושא של חוקרים אמריקאים מאוניברסיטת פנסילבניה, שפורסם במארס 2016 בחן 40 מחקרים בתחום, מהם עולה כי 20% עד 45% מהאנשים עם טרשת נפוצה סובלים מפגיעות בחוש הריח, וכי קיים קשר בין פגיעות אלה לבין הפרעות במצב הרוח ובתפקוד הקוגניטיבי בקרב החולים.

בישראל מבוצע בימים אלה מחקר המבקש לאפיין את הפגיעה בחוש הריח בקרב אנשים עם טרשת נפוצה במסגרת מרפאת הריח בוולפסון, בשיתוף המרכז הרפואי שיבא.

פרקינסון - מחלת הפרקינסון מלווה אף היא בפגיעה בחוש הריח, כפי שמצאו עבודות שונות, וזו מופיעה בקרב 90% מהחולים כבר בשלבים המוקדמים של המחלה, ומאפשרת לחזות את הסיכון להתפתחות תסמינים מוטוריים. לכן, כמו באלצהיימר, יש המאמינים כי בדיקת ריח עשויה להוות אינדיקציה מקדימה להתפתחות עתידית של פרקינסון. כמו כן, לפי גודל הפגיעה בחוש הריח מאפשר לחזות את האטרופיה המוחית - הניוון של רקמות המוח, בקרב חולי פרקינסון. הן כי הפגיעה בחוש הריח נגרמת בקרב חולי פרקינסון על רקע שינויים בפעילות המוליכים העצביים במוח מסוג תאי עצב כולינרגים וכן הכימיקלים סרוטונין ונוראדרנלין. מחקר אמריקאי מאוניברסיטת פיטסבורג מצא עדות לקשר בין פגיעה בחוש הריח אצל החולים לבין פעילות כימיקל הדופמין באזור ההיפוקמפוס שבמוח.

מיגרנות - כאבי ראש מסוג מיגרנות מזוהים עם פגיעות בחוש הריח, שעיקרן הם ריחות מדומיינים או רגישות מוגברת לריחות בסביבה, מהם סובלים כ-20% מהאנשים עם מיגרנות, המהווים סמן מקדים להתקף מיגרנה מחקר מברזיל שבחן את הרגישות המוגברת לריח בקרב אנשים עם מיגרנות, ופורסם בינואר 2014 העלה רגישויות לריחות בקרב מעל ל-70% מהנבדקים עם מיגרנות, ובייחוד לריחות בשמים (75.9%), צבעים (42.1%), בניזן (28.6%) וחומרי הלבנה (27.1%). מחקר שפורסם בשנת 2011 באותו כתב העת הצביע על תופעת הריחות המדומיינים, כשמצא כי ריחות של שריפה ועשן שאין להם ביסוס בסביבה עשויים להוות סמן מקדים להתקף מגרנה.

סוכרת - לצד הסיבוכים המוכרים של סוכרת, מחקר אמריקאי הוכיח כי בקרב אנשים עם סוכרת סוג 2, הימצאות יתר לחץ דם ופגיעה בכלי דם פריפריים היוו גורמי סיכון עצמאיים עלולה לפגוע גם בחוש הריח.

מחלות לב - לפגיעה בחוש הריח עשוי להיות גם קשר למחלות לב, אם כי אין עדויות רבות בתחום. לפי מחקר אמריקאי מאוניברסיטת שיקגו, שפורסם באוקטובר 14 מבדק אובייקטיבי באמצעות מכשור רפואי המזהה פגיעה בחוש הריח מאפשר לחזות סיכון מוגבר פי 3.37 לתמותה. כעבור חמש שנים בקרב מדגם של 3,005 נבדקו מבוגרים בגילי 57-85, כשהסיכון הספציפי לתמותה מאי ספיקת לב היה גדול פי 2.16 בקרב אלו שאובחנו עם פגיעה ביכולת ההרחה.

שבץ מוחי - מחקרים חדשים מרמזים על פגיעות בחוש הריח גם בקרב אנשים עם שבץ מוחי. מחקר מנורווגיה שפורסם באוקטובר 2015 העלה במדגם של 78 נפגעי שבץ, כי 28.2% סבלו מפגיעה חלקית בחוש הריח (היפוסמיה) ו-10.3% מפגיעה מוחלטת (אנוסמיה). בין הגורמים שהעלו את הסיכון לפגיעות בחוש הריח היו גיל מבוגר הפגיעה שיוחסה לנפגעי השבץ התבטאה בעיקר ברגישות מוגברת לריחות לא נעימים, בהשוואה לאנשים בריאים.

מחלות כליה - מחקרים מצביעים על קשר בין פגיעה בכליות לבין פגיעות בחוש הריח. כך, למשל, מחקר משנת 1997 הצביע על קשר בין דרגת הפגיעה בתפקודי הכליה לבין חומרת הפגיעה בחוש הריח, לרבות פגיעה קשה במיוחד בקרב מטופלי דיאליזה, והעלה את הסברה כי מקור הפגיעה ביכולת להריח נעוץ בהצטברות רעלים בגוף על רקע סיבוכים בכליות. לאחר השתלת כליות התברר כי חוש הריח שב להיות תקין.

מחקר אמריקאי מ-2008 הצביע על סיכון מוגבר לפגיעה בחוש הריח בקרב מטופלי דיאליזה שסובלים מתת תזונה. מעבר למנגנון פיזיולוגי שקושר בין הפגיעה בכליות לחוש ריח פגוע, החוקרים מציינים גם תרופות שונות בשימוש של אנשים עם סיבוך כלייתי, שעלולות לפגוע ביכולת להריח.

מחלות כבד - מחלות כבד נמצאו קשורות במספר עבודות לפגיעה בחוש הריח. פגיעה בחוש הריח לתמותה כעבור חמש שנים אצל מבוגרים, העלה קשר חזק במיוחד של פי 5.15 בין פגיעה בריח לבין הסיכון לתמותה בעקבות כשל בתפקודי הכבד. חוקרים מאוסטרליה דיווחו בינואר 2005 כי מקורה של פגיעה בחוש הריח בקרב אנשים שפיתחו הרעלת כבד קשור ככל הנראה לפגיעה באזורי מוח שאחראים על חוש הריח ולא לפגיעות באזורי גוף פריפריים. עבודות בעבר הצביעו גם על קשר בין שחמת הכבד לפגיעה בחוש הריח. חשיפה לכימיקלים ולסיגריות חשיפה סביבתית לחומרים מסוימים, לרבות כימיקלים, זוהתה כגורם סיכון עצמאי לירידה בחוש הריח. מעבר לסיכון המוגבר לסרטן במערות האף (הפוגע בחוש הריח) בקרב עובדי תעשייה עם חשיפה מוגברת לגזים ודלקים שונים, נסורת עץ וניקל. סקירה בנושא מצביעה על עדויות מחקריות לקשר בין פגיעה בריח לבין חשיפה למגוון כימיקלים מקבוצות שונות, לרבות בתעשיית המתכות, לרבות קדמיום, ברזל, כרום ואבץ וייצור מגנטים, תעשיות אמוניה, חומרים אורגניים לרבות אצטון, בנזן ומנתול, חשיפה לבטון, סיליקה גבישית (החומר ממנו היו בעבר עשויים הגירים), וכן חומצות שונות וסיגריות המכילות מאות חומרים כימיים. עישון מעלה פי 2 את הסיכון לפגיעה בחוש הריח לאורך

שנים, וככל שכמות הסיגריות ליום גבוהה יותר – כך הפגיעה ביכולת להריח גדולה יותר. למרות זאת, הפגיעה בחוש הריח על רקע סיגריות אינה לצמיתות וניתנת לתיקון לאחר גמילה.

שינויים בחוש הריח מדווחים גם בקרב מעשני קנאביס, לרבות המשמשים בקנאביס רפואי. לדברי ד"ר שושן, "יש חולים שנוטלים קנאביס רפואי ומדווחים על התחדדות חוש הריח.

אלכוהול - ישנן תצפיות על שינויים בחוש הריח גם בעקבות צריכת אלכוהול, ובייחוד התחדדות של חוש הריח. לדברי ד"ר שושן, "במחקר שביצענו בברים, ראינו שבאנשים לא שיכורים ששותים מעט אלכוהול, חוש הריח מתחדד מאוד.

הריון - ישנן עדויות על התחדדות של חוש הריח בהיריון, וידוע כי בשלבי ההיריון השונים ישנם ריחות שמשפיעים על האישה באופן חד יותר. וגם במהלך המחזור החודשי, יש עדויות כי בימים סביב הווסת, נשים נוטות להריח טוב יותר, כשחוש הריח שלהן מתחדד.

מחלות גנטיות - מחלות גנטיות שונות מזוהות עם פגיעה בחוש הריח. כך למשל, מחלת הנטינגטון הקשה המובילה להתנוונות מוחית הדרגתית ותמותה בגיל צעיר מערבת לרוב פגיעה הדרגתית בחוש הריח, וכך גם תסמונת קלמן שמתבטאת בהעדר התבגרות מינית וחוסר יכולת של האשכים לייצר תאי זרע, ותסמונת קליינפלטנר שמהווה עיוות כרומוזומאלי בכרומוזומי המין של הגבר.

תחלואה נפשית - מצבים פסיכיאטריים שונים נקשרו לירידה בתפקוד חוש הריח, כשבחלק מהמקרים הקשר מצוי בפגיעה במנגנונים ביולוגיים כמו הולכה עצבית במוח, ובחלק אחר מדובר בביטוי של בעיה נפשית ללא עדות אורגנית כלשהי. חולי סכיזופרניה מפתחים חוסר רגישות לריחות מסוימים, בהבדל מפגיעה כללית בחוש הריח. החוקרים זיהו כי במבחן לבדיקת 40 ריחות, אנשים עם סכיזופרניה התקשו לזהות ריחות של גבינה ובננה,

טעויות שבקושי נצפו בקרב בריאים ששימשו כקבוצת ביקורת. החוקרים מעריכים כי חולי סכיזופרניה חווים לקויות קוגניטיביות שמשפיעות באופן יוצא דופן על חוש הריח ועל תפיסת ריחות.

תרופות רבות נקשרו לאורך השנים עם פגיעה בחוש הריח. בין השאר פגיעה בחוש הריח זוהתה בקרב אנשים מסוימים לאחר נטילת תרופות למחלות לב כמו אמיודרון לטיפול בהפרעות בקצב הלב, תרופות נגד דיכאון, אנטיביוטיקה מסוגים שונים, תרופות נוגדות דלקת ותרופות לסרטן מסוגים שונים, לדברי ד"ר שושן, "בעבר תרסיסים לאף שהכילו אבץ היו פוגעים בחוש, אסר על השימוש בהם, מאחר ותרסיסים המכילים אבץ עלולים לפגוע בחוש הריח, לנוטלים תכשירים טבעיים דרך האף, חשוב לוודא שלא מדובר בתרסיס שמכיל אבץ", היא מדגישה.

מחסור בוויטמינים - מחסור בוויטמינים שונים, לרבות מחסור בוויטמין (B12) בי 12 "צמחונים וטבעונים שאינם אוכלים בשר, המהווה מקור עיקרי לוויטמין זה, צריכים להיות מודעים לאפשרות של ירידה ביכולת ההרחה. במקרים שמאובחן מחסור בוויטמין, ניתן פשוט ליטול אותו כתוסף תזונה לטיפול בפגיעה בחוש הריח".

גם מחסור במינרל אבץ נקשר לפגיעה בחוש הריח. מחצית מהנבדקים עם תסמונת סיוגרן חווים פגיעות בחוש הריח, בין השאר בעקבות המחסור ברוק והתפתחות יובש העלול להוביל להתפתחות חסימות בדרכי האף.

גם אנשים עם תסמונת דאון מאובחנים עם פגיעה בחוש הריח, בין השאר על רקע פגיעות מוחיות שדומות לאלו המאפיינות חולי אלצהיימר.

שינויים הורמונאליים עשויים גם הם לגרום לפגיעה בחוש הריח, וכך גם מחלות פה וחניכיים, מחקרים מעידים שגם טיפולי הקרנות לגידולים סרטניים שונים עלולים לפגוע בחוש הריח.

כיצד מאבחנים פגיעה בחוש הריח ?

האבחון של פגיעה בחוש הריח

במידה ופיתחתם להערכתם פגיעה בחוש הריח, הדבר נבדק לרוב אצל רופא אף-אוזן-גרון המוכר בישראל כרופא מקצועי ראשוני (שאין צורך לקבל עבורו הפנייה מרופא משפחה/ילדים) באמצעות בדיקה קלינית של הראש והאוזן, כשברוב המקרים נבחנים לעומק עצבי הפנים המוליכים את חוש הריח, ובייחוד עצב מיתר הפנים (chorda tympani nerve), האוזן התיכונה, דרכי האוויר, הלשון והאף - לרבות הקרום (ממברנה) שעוסף את האף מבפנים העשיר בכלי דם שקרוי Nasal Mucosa.

מספר שאלות יכולות להדריך את האבחנה הרפואית בנוגע למקור הפגיעה בחוש הריח: האם אתה יכול להריח מזונות מסוימים אבל לא אחרים? האם אתה יכול להבחין בטעמים של מזונות? האם אתה נוסל תרופות כלשהן? אילו תסמינים נוספים משפיעים עליך מעבר לפגיעה בחוש הריח? האם לאחרונה סבלת מהצטננות או שפעת? האם אתה סובל מאלרגיות כלשהן? או שסבלת מאלרגיות בעבר?

בדיקה אנדוסקופית של האף, המבוצעת באמצעות מכשיר אנדוסקופ גמיש שבקצהו מצלמה, מאפשרת לבחון את דרכי האף להימצאות פתולוגיות, למשל סינוסים או גידולים שונים. לעתים מבוצעת בדיקה של אטימת האף באופן חד צדי או דו צדי כדי לבחון שינויים בתפיסת ריחות.

לעתים נעשית הערכה פסיכיאטרית כדי לאמוד את הסיכויים למצבים של פגיעה בחוש הריח על רקע מצב נפשי. במצבים רבים נדרשת בשלב האבחון של פגיעה בחוש הריח גם בדיקת דם כדי לשלול חסרים תזונתיים ומצבים כגון רמה גבוהה של שומנים בדם או פעילות הורמונאלית מסוימת - העלולים לפגוע בחוש הריח. בדיקת ריח סטנדרטית, המבוצעת בהמשך בכל אחד מהנחיריים בנפרד באמצעות זיהוי ריחות שונים, מאפשרת לזהות פגיעות בחוש הריח.

בנוסף מבוצעת לעתים בדיקת הדמיה באמצעות סי.טי או MRI של המוח ושל חלל האף כדי לשלול את האפשרות לחסימות בדרכי האף, זיהומים או גידולים שמשפיעים על חוש הריח, לרבות גידולי מוח שיכולים להשפיע על תפקוד חוש הריח. במצבים מסוימים נדרשת דגימה של תאים מפנים האף והעברתם לבחינה פתולוגית במעבדה. לעתים חוש הריח נפגע על רקע שינויים בחילוף החומרים בגוף, וכשקיים חשד לסיבה זו - המטופל מופנה לבדיקה למדידת קצב חילוף החומרים (מטבוליזם) ותפקודי כבד.

במרפאת הריח במרכז הרפואי וולפסון, המשמשת יחידה ארצית לטיפול בבעיות סביב הריח, מתבצע תהליך אבחנתי הכולל מגוון בדיקות, לרבות בדיקת ריח ייחודית. לדברי ד"ר שושן "למרפאה פונים בעיקר מטופלים שיש להם פגיעה מולדת בחוש הריח (הקרויים 'תתרגנים') וכן כאלו שסובלים מירידה בחוש הריח מסיבות שונות או מפנטוסמיה שמבטאת לרוב בתחושה מתמדת של ריח לא נעים בסביבה שאין לה מקור במציאות. מעבר לבדיקה הקלינית, המטופלים מופנים לבדיקות הדמיה לפי הצורך, וכן עוברים בדיקה באורך של כ-45-50 דקות להערכת חוש הריח הכוללת סוללה של ריחות, במסגרתה הם מתבקשים לזהות ריחות בתשובה נכונה מתוך 4 תשובות ולדגן ריחות לפי דרגת הנעימות".

הפנייה למרפאה לרוב נעשית באמצעות טופס 17 מקופת החולים, ומרבית בדיקות ההדמיה כלולות בסל כשהן מבוצעות דרך הקופה, אך בדיקת הריח עצמה כיום אינה כלולה בסל ורכוזה בתשלום.

טיפולים לפגיעות בחוש הריח

הטיפולים לפגיעה בחוש הריח מגוונים. כשמדובר בבעיה אנטומית-מבנית, כגון חסימה באף, הטיפול המומלץ הוא ניתוח. במצבים של חוסר ביוטימינים, נהוג לטפל בבעיה באמצעות תוספי תזונה. במצבים רפואיים ידועים כגון סוכרת לא מאוזנת, טיפול בבעיה הרפואית - למשל איון רמות הסוכר - יטפל לרוב גם בפגיעה בחוש הריח.

במידה ולא נמצא מקור רפואי ברור שהוביל לפגיעה בחוש הריח, והיא תולדה של מחלה או מצב רפואי כלשהו, במקרה של פגיעה אקוטית בחוש הריח, הטיפול המקובל הוא בסטרואידים המעודדים לרוב את התחדשות עצבי חוש הריח תוך 1-2 חודשים.

טיפול נוסף שצובר בשנים האחרונות תאוצה מבוצע באמצעות 'אימון ריח' (Olfactory training). לדברי ד"ר שושן, "נמצא שכאשר חושפים אנשים באופן אקטיבי לריחות, כמו לימון, קינמון וציפורן, בחשיפה מבוקרת יומיומית, חוש הריח שלהם משתפר. ההנחה שעצם הנירוי של חוש הריח גורם להתחדשות עצבי הריח, בדומה לכך שנירוי השרירים מוביל לבנייה והתחדשות של תאי שריר".

מסקנות המחקרים רואים שיש קשר של מערכת הריח לשאר מחלות ותופעות אלרגיה כאשר ישנה פגיעה בחוש הריח ובתפקוד מערכת הריח, ישנה השפעה וניתן לחזות בעיות בתפקודי לב, סוכרת, אלצהיימר, וכו'.

שערי התיקונים

והסגולות

תפלה ממור"ר המקובל האלקי רבי יהודה פתייה זצוק"ל

להנצל הוא ובני ביתו מן הסכנה

יאמר אותו בכל יום פעם אחת

ואם ח"ו לא יבוא ולא יהיה היתה התקפת אויר יאמר אותו פעם אחר פעם בלי הפסק ובעז"ה לא יאונה לו כל רע.
תפילה זו נכתבה ע"י הרב המקובל רבי יהודה פתייה זצוק"ל זיע"א ולקוחה מתוך קונטרס "חסדי דוד" המכיל תפילות לשמירה.

לְמַנְצַח מְזֻמֹּר לְדוֹד: יַעֲנֶה יי בְּיוֹם צָרָה יִשְׁגָּבֶה שֵׁם אֱלֹהֵי יַעֲקֹב: יִשְׁלַח
עֲזָרָה מְקֻדָּשׁ וּמְצִיּוֹן יִסְעֶדֶךָ: יִזְכֹּר כָּל מִנְחָתֶךָ וְעוֹלֹתֶךָ יְדֻשְׁנָה סֶלֶה: יִתֵּן
לְךָ כֶּלֶבֶבְךָ וְכָל עֲצָתֶךָ יִמְלֵא: גְּרַנְנָה בִּישׁוּעָתֶךָ וּבִשְׁם אֱלֹהֵינוּ נִדְגַל יִמְלֵא
יי כָּל מְשָׁאוֹתֶיךָ: עֲתָה יְדַעְתִּי כִּי הוֹשִׁיעַ יי מְשִׁיחוֹ יַעֲנֶהוּ מְשִׁמֵי קִדְשׁוֹ
בְּגִבְרוֹת יִשַׁע יִמִּינוּ: אֱלֹהֵי בְרָכָב וְאֱלֹהֵי בְּסוּסִים וְאֲנַחְנוּ בְּשֵׁם יי אֱלֹהֵינוּ
נִזְכִּיר: הִמָּה כָּרְעוּ וְנִפְּלוּ וְאֲנַחְנוּ קָמְנוּ וְנִתְעוֹדֵד: יי הוֹשִׁיעָה הַמֶּלֶךְ יַעֲנֵנוּ
בְּיוֹם קָרָאנוּ:

וְהִי בְּנִסְעֵי הָאָרֶץ וַיֹּאמֶר מִשָּׁה קוֹמָה יי וַיַּפְצוּ אֵיבֵיךָ וַיִּגְסוּ מְשַׁנְאֵיךָ מִפְּנֵיךָ:

יִתֵּן יי אֶת אֵיבֵיךָ הַקָּמִים עָלֶיךָ נִגְפִים לְפָנֶיךָ בְּדֶרֶךְ אֶחָד יִצְאוּ אֵלֶיךָ
וּבִשְׂבָעָה דְרָכִים יִגְוִסוּ לְפָנֶיךָ:

לֹא יִתְיַצֵּב אִישׁ בְּפָנֶיכֶם פְּחָדְכֶם וּמוֹרָאכֶם יִתֵּן יי אֱלֹהֵיכֶם עַל פְּנֵי כָּל
הָאָרֶץ אֲשֶׁר תִּדְרְכוּ בָּהּ כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר לָכֶם:

תפל עליהם אימתה ופחד בגדל זרועך ידמו כאבן: כאבן ידמו זרועך
בגדל ופחד אימתה עליהם תפל:

ולכל בני ישראל לא יחרץ כלב לשנו למאיש ועד בהמה למען תדעון
אשר יפלה יי בין מצרים ובין ישראל:

כי תעבר במים אתך אני ובנהרות לא ישטפוך כי תלך במו אש לא
תכוה ולהבה לא תבער בך:

כל כלי יוצר עליך לא יצלח וכל לשון תקום אתך למשפט תרשיעי זאת
נחלת עבדי יי וצדקתם מאתי נאם יי:

סורו ממני כל פעלי און כי שמע יי קול בכיי:

שמע יי תחנתי יי תפלתי יקח:

יבשו ויבהלו מאד כל איבי ישבו יבשו רגע:

יקום אלוהים יפוצו אויביו וינוסו משנאיו מפניו: כהנדה עשן תנדה
כהמס דונג מפני אש יאבדו רשעים מפני אלוהים:

ויהי נעם אדני אלוהינו עלינו ומעשה ידינו כוננה עלינו ומעשה ידינו
כוננהו: בי פעמים

ישב בסתר עליון בצל שדי יתלונן: אמר לי מחסי ומצודתי אלוהי
אבטח בו: כי הוא יצילך מפח יקוש מדבר הוות: באברתו יסך לך
ותחת כנפיו תחסה צנה וסחרה אמתו: לא תירא מפחד לילה מחץ יעוף
יומם: מדבר באפל יהלך מקטב ישוד צהרים: יפל מצדה אלה ורבבה
מימינה אליך לא יגש: רק בעיניך תביט ושלמת רשעים תראה: כי
אתה יי מחסי עליון שמת מעונה: לא תאנה אליך רעה ונגע לא יקרב
באהלה: כי מלאכיו יצנה לך לשמרך בכל דרכיך: על כפים ישאונה
פן תגף באבן רגלך: על שחל ופתן תדרך תרמס כפיר ותנין: כי בי
חשק ואפליטהו אשגבהו כי ידע שמי: יקראני ואענהו עמו אנכי בצרה
אחלצהו ואכבדהו: ארך ימים אשביעהו ואראהו בישועתי:

אָנָא בְּכַח גְּדֻלַּת יְמִינְךָ תִּתִּיר צְרוּרָה: (אבג יתצ)
 קִבַּל רִנַּת עַמְּךָ שֶׁגִּבְנוּ טְהַרְנוּ נוֹרָא: (קרע שטן)
 נָא גְבוּר דּוֹרְשֵׁי יְחֻדְךָ כְּבַבַּת שְׁמָרָם: (נגד יכש)
 בְּרַכּוּם טְהַרְם רַחֲמֵי צְדָקְתְּךָ תָּמִיד גְּמֻלָּם: (בטר צתג)
 חֲסִין קְדוּשׁ בְּרוּב טוּבְךָ נִהַל עֲדַתְךָ: (חקב טנע)
 יְחִיד גְּאֵה לְעַמְּךָ פְּנֵה זֹכְרֵי קִדְשֶׁתְךָ: (יגל פזק)
 שׁוֹעֲתֵנוּ קִבַּל וְשָׁמַע צַעֲקֹתֵנוּ יוֹדַע תַּעֲלוּמוֹת: (שקו ציית)

שִׁיר מְזֻמּוֹר לְאַסְף: אֱלוֹהִים אֵל דְּמֵי לֶךְ אֵל תַּחֲרֵשׁ וְאֵל תִּשְׁקֹט אֵל: כִּי
 הִנֵּה אוֹיְבֶיךָ יִהְיִינָם וּמִשְׁנֵאֶיךָ נִשְׂאוּ רֹאשׁ: עַל עַמְּךָ יַעֲרִימוּ סוּד וְיִתְעַצְּפוּ
 עַל צְפוּנֶיךָ: אָמְרוּ לְכוּ וְנִכְחִידֵם מִגּוֹי וְלֹא יִזְכָּר שֵׁם יִשְׂרָאֵל עוֹד: כִּי
 נִוְעָצוּ לֵב יַחְדָּו עָלֶיךָ בְּרִית יְכַרְתּוּ: אֱהֵלֵי אָדוּם וְיִשְׁמַעֲאֵלִים מוֹאָב
 וְהַגְּרִים: גְּבַל וְעַמּוֹן וְעַמְלַק פִּלְשֶׁת עִם יִשְׁבֵּי צוּר: גַּם אֲשׁוּר גְּלוּהָ עִמָּם
 הָיוּ זְרוּעַ לְבַנֵּי לוֹט סְלָה: עֲשֵׂה לָהֶם כַּמְדִּין כְּסִיסְרָא כְּבִין בְּנַחַל קִישׁוֹן:
 נִשְׁמְדוּ בְּעֵין דָּאֵר הָיוּ דִמֵּן לְאַדְמָה: שִׁיתְמוּ גְּדִיבְמוּ כְּעַרְב וְכוֹאֵב וְכוֹנְבַח
 וְכִצְלִמְנַע כָּל נְסִיכְמוּ: אֲשֶׁר אָמְרוּ נִירְשָׁה לָנוּ אֵת נְאוֹת אֱלוֹהִים: אֱלוֹהֵי
 שִׁיתְמוּ כַּגְּלַגַּל כְּקֶשׁ לְפָנֵי רוּחַ: כְּאֵשׁ תִּבְעֵר יָעַר וְכִלְהָבָה תִּלְהַט הָרִים:
 כֵּן תִּרְדָּפֵם בְּסַעֲרֶךָ וּבְסוּפְתֶךָ תִּבְהַלֵּם: מִלֵּא פְּנֵיהֶם קָלוֹן וַיִּבְקְשׁוּ שְׁמֶךָ
 יְי: יִבְשׁוּ וַיִּבְהָלוּ עַדִּי עַד וַיִּחַפְּרוּ וַיֵּאבְדוּ: וַיִּדְעוּ כִּי אַתָּה שְׁמֶךָ יְי לְבַדְךָ
 עֲלִיוֹן עַל כָּל הָאָרֶץ:

שִׁיר לְמַעֲלוֹת אֲשָׁא עֵינֵי אֵל הַהָרִים מֵאֵין יְבֵא עֲזָרֵי: עֲזָרֵי מֵעַם יְי עֲשֵׂה
 שְׁמִים וְאָרֶץ: אֵל יִתֵּן לְמוֹט רַגְלֶךָ אֵל יָנוּם שְׁמֶרְךָ: הִנֵּה לֹא יָנוּם וְלֹא
 יִישָׁן שׁוֹמֵר יִשְׂרָאֵל: יְי שְׁמֶרְךָ יְי צִלְךָ עַל יַד יְמִינְךָ: יוֹמָם הִשְׁמַשׁ לֹא
 יִכְפֶּה וַיִּרַח בְּלִילָה: יְי שְׁמֶרְךָ מִכָּל רָע יִשְׁמַר אֶת נַפְשֶׁךָ: יְי יִשְׁמַר
 צִאתְךָ וּבּוֹאֶךָ מֵעַתָּה וְעַד עוֹלָם:

שִׁיר הַמַּעֲלוֹת מִמַּעַמְקִים קָרָאתִיךָ יְיָ: אֲדַנִּי שְׁמֵעָה בְּקוֹלִי תִהְיֶינָה אַזְנוֹתֶיךָ
 קְשׁוּבוֹת לְקוֹל תַּחֲנוּנָי: אִם עֲוֹנוֹת תִּשְׁמָר יְהוָה אֲדַנִּי מִי יַעֲמֵד: כִּי עִמָּךְ
 הִסְלִיחָה לְמַעַן תִּנָּרָא: קוֹיִתִי יְיָ קוֹתֶה נַפְשִׁי וְלִדְבָרוֹ הוֹחֵלֵתִי: נַפְשִׁי
 לֹאדַנִּי מִשְׁמָרִים לְבַקֵּר שְׁמָרִים לְבַקֵּר: יַחַל יִשְׂרָאֵל אֵל יְיָ כִּי עַם יְיָ
 הִחֲסֵד וְהַרְבֵּה עֲמוֹ פְדוֹת: וְהוּא יַפְדֶּה אֶת יִשְׂרָאֵל מִכָּל עֲוֹנוֹתָיו:

יְהוָה יְיָ אֱהִיָּה אֲשֶׁר אֱהִיָּה שְׁדֵי צְבָאוֹת עֲמָנוּ מִשְׁגָּב לָנוּ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב סֵלָה (ג' פעמים):

יְהוָה יְיָ אֱהִיָּה אֲשֶׁר אֱהִיָּה שְׁדֵי צְבָאוֹת אֲשֶׁרִי אָדָם בּוֹטַח בָּךְ (ג' פעמים):

יְהוָה יְיָ אֱהִיָּה אֲשֶׁר אֱהִיָּה שְׁדֵי צְבָאוֹת הוֹשִׁיעָה הַמֶּלֶךְ יַעֲנֵנוּ בְּיוֹם קְרָאֵנוּ (ג' פעמים):

פדיון נפש לחולה ונוסח תפילה

למרן הרב חיד"א ז"ל

יזהרו לעשות הפדיון טרם שיכביד חוליו ח"ו:

טוב לעשות הפדיון באשמורת סמוך לעלות השחר או בבוקר אחר תפלה:

ויתרחק לעשות הפדיון בתחילת הלילה:

ידע לו האדם אין יסורין בלא חטא, ולכן כמו שהנפש של האדם חוצבה מרמ"ח איברים ושס"ה גידין, כך ניתנו לנו רמ"ח מצוות עשה ושס"ה מצוות לא תעשה, וכאשר האדם חוטא מסלק מעליו הלבוש- הרוחני הנפש הטהורה ונותן לקליפה לסטרא אחרא לשלוט על רמ"ח איבריו ושס"ה גידיו וכ"ו ונימצא האבר ההוא מת לגמרי, ובהסתלק הקדושה ממנו, אז יתלבש בו רוח הטומאה הבאה מן ארבע יסודות הנפש ארמ"ע - אויר רוח מים עפר הכלולים מן טוב. ארמ"ע רוע שהם המרה הלבנה השחורה האדומה והירוקה, וכאשר תתגבר איזו מהם מבחינת הרע שבהם, באים חולאים ונגעים על האדם.

וצריך לדעת, כי עיקר התיקון למי שחטא לעולם הוא ע"י מצות התשובה בחרטה ווידוי פה ועזיבת החטא וקבלה להבא שימנע עצמו משם ואילך מעשיית העבירות, וישלים נפשו בקיום המצוות וכמש"כ הרמב"ם הלכות תשובה (פרק ב הלכה א) ועל ידי תשובתו מתקן ומשלים נפשו ואז חוזר לבריאותו ולחיותו.

ועיין בגמרא (ר"ה טו:) אמר רבי יצחק ארבעה דברים מקרעין גזר דינו של אדם ואלו הן: צדקה, צעקה, שינוי השם ושינוי מעשה.

יוצא לנו מזה שגם הצדקה יכולה להצילו מרדת שחת ומתקנת נפשו וגופו מבחינת וצדקה תציל ממות.

ועל כן, החכם העושה הפדיון שהוא שליח של החולה במצות הצדקה משלים מצות צדקה זו באופן מיוחד של כוונת הפדיון שהוא בתוספת על כונת הצדקה בעלמא. כי מצות הצדקה היא רק הנתינה לעני למלא חסרונותיו, אבל צדקה זו של הפדיון הרי היא ניתנת גם כדי לפדות ולהציל נפשו של החולה מהגזרות והדינים להחלימו

ולהחיותו. ולכן יכול הפדיון לפעול ולתקן גם בשורש נשמת החולה בכל פרטי התרי"ג בחינות שבה, מלבד התיקון הפרטי השייך למצוות הצדקה בעלמא, וכמו שמתקנת התשובה בכל התרי"ג בחינות כולן.

סדר קבלת התשובה

לשם יחוד קודש'א בריף הוא ושכינתיה, בְּדַחִילו וְרַחִימו, וְרַחִימו וְדַחִילו, לִיחְדָּא שֵׁם יוֹד ק"י בְּנֹא"ו ק"י בְּיַחְדָּא שְׁלִים (יהוה) בְּשֵׁם כָּל יִשְׂרָאֵל. הַרִינִי מוֹכֵן לְקִים בְּעֶזְרַת הָאֵל יִתְבָּרַךְ מִצֹּת עֲשֵׂה שֶׁל הַתְּשׁוּבָה, כְּמוֹ שֶׁפְּתוּב (דברים ל, א): "וְיִשְׁבֹּת עַד יִהְיֶה אֱלֹהֶיךָ וְשָׁמַעַת בְּקוֹלוֹ", וְהַרִינִי מִתְחַרֵּט עַל כָּל מָה שֶׁחֲטָאתִי עִוְיָתִי וּפְשָׁעָתִי. בִּין בְּגִלְגוּל זֶה בִּין בְּגִלְגוּלִים אַחֲרִים. חֲרֻטָּה גְמוּרָה. וּמְקַבֵּל עָלַי שְׁלֵא לְחַזֹּר לְחֲטוּא עוֹד :

וְאַף גַּם זֹאת קָצוֹר קָצְרָה דַּעַת שְׁכָלִי, וְלֹא הִשְׁגֵּיתִי לְכוּוֹן הַפְּנוּת הַצְּרִיכוֹת לְתַקּוֹן אֶת אֲשֶׁר שְׁחַתַּתִּי וְאִין אֲתַנּוּ יוֹדַע עַד מָה. לְכֹן אִין לִי פֶה לְהִשִּׁיב, וְלֹא מִצַּח לְהַרִים רֹאשׁ, מִתְבוֹשֵׁשׁ אֲנִי מִחֲטָאִי, וּמְכַלֵּם אֲנִי מְעוֹנוֹתַי וְנִחְפָּר מִפְּשָׁעַי, וְאִם אֲתָה דָן אוֹתִי כְּמַעֲשֵׂי, אוֹי לִי, אוֹיָה לִי, אֶהְיֶה עָלַי, אוֹיָה עַל נַפְשִׁי, בְּמָה אֶקְדָּם פְּנִיךָ יְהוָה אֱלֹהֵי וּמָה רְפוּאָה אֲבַקֵּשׁ. וְאֲבִיט וְאִין עוֹזֵר, וְאֶשְׁתוּמָם וְאִין סוּמָךְ, "כִּי אַחֲרֵי שׁוּבִי נִחְמַתִּי וְאַחֲרֵי הַיּוֹדְעֵי סִפְקוֹתַי עַל יָרֵךְ, בְּשֵׁתִי וְגַם נִכְלַמְתִּי, כִּי נִשְׁאַתִּי חֲרַפְתָּ נְעוּרָי" (ירמיה לא, יח), אֶפְלָה נָא "בְּיַד יְהוָה כִּי רַבִּים רַחֲמָיו" (שמואל ב כד, יד), וְאֲבֵא הַיּוֹם לְבַקֵּשׁ מִמֶּךָ מַחִילָה וְסְלִיחָה וְכַפָּרָה, שְׁמַתִּי פְּנֵי כַּחֲלָמִישׁ וְאֲדַע כִּי לֹא אֲבוּשׁ "כִּי עֲמַךְ מְקוֹר חַיִּים, בְּאוֹרֶךְ נִרְאָה אוֹר".

ויעמוד החולה ויאמר:

אֲנָא יְהוָה אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ. תְּבֵא לְפָנֶיךָ תְּפִלָּתֵנוּ. וְאֵל תִּתְעַלֵּם מִלְּכֵנוּ מִתְחַנְּתֵנוּ. שְׂאִין אֲנַחְנוּ עֵזִי פָּנִים וּקְשֵׁי עַרְף לֹמֵר לְפָנֶיךָ ה' אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ צְדִיקִים אֲנַחְנוּ וְלֹא חֲטָאנוּ. אֲבָל חֲטָאנוּ. עִוְינוּ. פְּשָׁענוּ. אֲנַחְנוּ וְאֲבוֹתֵינוּ וְאֲנָשֵׁי בֵיתֵנוּ :

חֲטָאתִי אוֹדִיעֶךָ וְעוֹנֵי לֹא כִסִּיתִי. אֲמַרְתִּי אוֹדָה עָלַי פֶּשַׁעִי לְיְהוָה. וְאַתָּה נִשְׂאֵת עוֹן חֲטָאתִי סֵלָה : מְכַסֶּה פֶּשַׁעִי לֹא יִצְלִיחַ. וּמוֹדָה וְעֹזב יָרְחָם :

אֲשַׁמְנוּ. אֲכַלְנוּ מֵאֲכָלוֹת אֲסוּרוֹת. בְּגִדְנוּ. בְּטַלְנוּ תוֹרַתְךָ. גִּזְלָנוּ. גִּנְבָנוּ. גָּאִינוּ. דִּבְרָנוּ דְּפִי וְלָשׁוֹן הָרַע. הֶעָוִינוּ. הִרְהַרְנוּ הִרְהוּרִים רָעִים בְּיוֹם וּבְאֵנוּ לְיַדִּי טְמֵאת קָרִי בְּלִלָה. וְהִרְשָׁענוּ. וַיַּעַדְנוּ עֲצָמֵנוּ לְדַבֵּר עֲבָרָה. זָדְנוּ. זָנִינוּ אַחַר לִבֵּנוּ וְעֵינֵינוּ. חִמְסָנוּ.

חמדנו. חללנו שבתות ומועדי קדש. טפלנו שקר ומרמה. טמאנו עצמנו ורעיוננו. טמאנו נשמתנו והיא חלק אלוה ממעל. אוי לנו על שברנו. יעצנו עצות רעות. כזבנו. כעסנו. לצנו. מרדנו. מרינו דבריד. מרדנו במלכות שמים. מרדנו במלכות בית דוד. מאסנו בבית המקדש, ושלשתם אִנחנו מבקשים. נאצנו. נאִפנו. נשבענו לשוא ולשקר. נדרנו ולא שלמנו. סררנו. סוררים ומורים היינו. עוינו. עברנו על מצות עשה ועל מצות לא תעשה. עברנו על כריתות ומיתות בית דין. עברנו על חלול השם. פשענו. פגמנו באות ברית קדש. פגמנו בעולמות העליונים ובשמותיך הקדושים. אוי לנו מיום הדין. אוי לנו מיום התוכחה. צררנו. צערנו אב ואם. קשינו ערף. רשענו. שחתנו. שכחנו תורתך. שכחנו אלהותך. שקרנו בכל מיני שקר ותחבולה. שקרנו בברית קדש. שבנו בתשובה ואחר כך חזרנו לסורנו הרע. תעבנו. תעינו ותעתענו. וסרנו ממצותיך וממשפטיך הטובים ולא שוה לנו. ואתה צדיק על כל הבא עלינו. כי אמת עשית. ואנחנו הרשענו:

סדר הפדיון

לשם יחוד קודש אִ בְּרִיךְ הוּא וְשְׂכִינְתֵיהָ, בְּדַחֲלֵנו וְרַחֲמֵנו, וְרַחֲמֵנו וְדַחֲלֵנו, לְיַחְדָּא שֵׁם יוֹד קַיִי בְּנֵא"ו קַיִי בְּיַחְדָּא שְׁלִים (יהוה) בְּשֵׁם כָּל יִשְׂרָאֵל הַרִינִי מוֹכֵן לַקַּיִים בַּעֲזַרְתְּ הָאֵל יִתְבַרַךְ סֹדֵר פְּדִיּוֹן נַפְשׁ זֶה עֲבוּר פְּבִי"פ, עִם כָּל הַמְצוּוֹת הַכְּלוּלוֹת בַּה לַתְּקֵן אֶת שׁוֹרְשָׁה בַּמְקוֹם עַלְיוֹן לַעֲשׂוֹת נַחַת רוּחַ לְיוֹצְרֵינוּ וְלַעֲשׂוֹת רְצוֹן בּוֹרְאֵינוּ. וְהַרִינִי מִכוּוִין עַל דַּעַת רַשְׁבִּי עִי"ה וְרַבִּינוּ יַצְחָק לֹרִיא עִי"ה.

וַיְהִי נְעִם אֲרָנִי אֱלֹהֵינוּ עֲלֵינוּ וּמַעֲשֵׂה יְדֵינוּ כּוֹנֵנָה עֲלֵינוּ וּמַעֲשֵׂה יְדֵינוּ כּוֹנֵנָהּ: ב"פ.

יכווין במחשבה בשמות אלו למתק הדינים ולהמשיך חיות וחסדים משם אל.

אהוה אהיה יהוה אדני וּשֵׁם אֱלֹ

יקח ק"ס- 160 מטבעות כסף הגם שיהיה שווים קל, די שיהיו מספר ק"ס. ותיבת כס"ף גימ' ק"ס וכמניין צלם. גם כסף הוא רומז לחסד ולכן טוב שיהיו ק"ס מטבעות כסף, ואם מטה ידו יכול לעשות מק"ס פרוטות נחשת. ואם אין לו מטבעות כסף יקח 160 ש"ח ויכוין כנ"ל במחשבה. מהק"ס פרוטות- או 160 ש"ח הנמצאים בידו, ימנה במחשבה י"ז ויכוין לשם אהוה שהוא בדעת, ואח"כ ימנה במחשבה כ"ו ויכוין לשם הויה, וגי' מספרים הנזכרים גי' דין, ויכוין למתק הדינים, אבל המיתוק בכח ולא בפועל, ועל כן המניין במחשבה מן השפה ולפנים במוש

היד לבד. ומטעם זה לא יערבם יחד רק כל מספר לעצמו, כדי שלא יחבר מספר דין שהמיתוק עדין בכח. ואח"כ ימנה מן השפה ולחוץ ס"ה כמנין שם אדני. וכשיגיע למנין ס"ד ימנה עוד אחד ויכוין א' דין שבאות א' שהוא רחמים ממתיק הדין. ויערב הכל יחד כל המספרים הקודמים והס"ה דעתה המיתוק בפועל. ויזהר שבעוד שהוא מחבר האחד עם הס"ד באותו רגע יתחבר הכל ביחד הג' שמות של רחמים והא' שהוא המיתוק עם הס"ד ויהיה המיתוק בפועל. ויוצא המיתוק מן הכח אל הפועל ברחמים גמורים. ועוד ימנה א"ל הנשארים מן הק"ס בסוד חסד אל כל היום, ויערב הכל ביחד.

ואח"כ יתפלל תפלה זו בכונה:

יהי רצון מלפניך יְהוָה אלוהינו ואלוקי אבותינו שתעשה למען קדושת שמותיך הקדושים והטהורים הנזכרים ונעשים פה על ידי פדיון זה, ותצרף מחשבה טובה למעשה, כי לך ה' החסד ותגביר חסדיך על דיניך וימתקו הגבורות הקשות על ידי פלא העליון אשר הוא חסדים גדולים ורחמים פשוטים שאין בהם תערובת דין כלל, ויכבשו רחמיך את כעסך מעל פב"פ שעשה פדיון נפשו והפריש מממונו לצדקה.

ובכן יהי רצון מלפניך יְהוָה אלוהינו ואלוקי אבותינו, שיעלה לרצון לפניך ולפי כסא כבודך פדיון נפש אדם זה, וילך לפניו צדקו למליץ טוב ויושר להמליץ טוב בעדו וללמד סנגוריא עליו, ויסתמו פי המקטרגים עליו ולא תעשינה ידיהם תושיה, ותחתר חתירה מתחת כסא כבודך לקבל עתירתנו ועתירת פב"ב ויקויים בנו מקרא שכתוב: וצדקה תציל ממות.

ובכן, תציל נפשו ממוות ולחיותו בערב, ותצילהו מכל חולי ומכל כאב ומכל מחוש, ואל תתנהו בנפש אויביו אויב פנימי ואויב חיצון, ומכל נגע ומחלה תפלטהו, ותבריאהו ותחלימהו ותרפאהו רפואה שלמה רפואת הנפש ורפואת הגוף, ותחוננהו ותפדהו מרדת שחת, ותאמר מצאתי כופר, ותבטל מעליו כל גזרות קשות ורעות, ותקיים בו מקרא שכתוב: ה' יסעדנו על ער"ש דו"י יכוין שיהיה עש"ר יו"ד, בסוד החכמה תחיה.

אנא עשה למען רחמיך ולמען אברהם אבינו עליו השלום איש החסד, ולמען יצחק אבינו עליו השלום נאזר בגבורה, ולמען יעקב אבינו עליו השלום, כליל תפארת, ולמען משה רעיא מהימנא אחוז בנצח, ולמען אהרון כהנא רבא אחוז בהוד, ולמען יוסף הצדיק אחוז ביסוד, ולמען דוד המלך עליו השלום אחוז במלכות, ותרחם על

פב"פ ותרפאהו רפואה שלמה ואורך ימים ושנות חיים ושלוש לעבודתך וליראתך, אמן כן יהי רצון.

ואח"כ יאמר פרקי תהילים אלו:

מזמור לח'

מזמור לדוד להזכיר: א יהנה אל־בקצפת תוכיחני ובחמתך תי־סרני: ב
 כִּי־חָצִיף נַחְתוּ בִּי וַתִּנְחַת עָלַי יְדָד: ג אִין־מָתָם בְּבִשְׂרֵי מִפְנֵי זַעֲמָה אִין־שָׁלוֹם
 בְּעַצְמֵי מִפְנֵי חֲטָאתֵי: ד כִּי עֹנֵתִי עָבְרוּ רֵאשֵׁי כְּמִשָּׂא כָבֵד יִכְבְּרוּ מִמֶּנִּי: ה
 הַבְּאִישׁוֹ נִמְקוּ חִבּוּרֵתִי מִפְנֵי אוֹלֵתִי: ו נַעֲנִיתִי שַׁחְתִּי עַד־מָאֵד כָּל־הַיּוֹם קָרַר
 הַלְּכֵתִי: ז כִּי־כִסְלִי מִלְּאוֹ נִקְלָה וְאִין מָתָם בְּבִשְׂרֵי: ח נְפוּגוֹתִי וְנִדְבֵיתִי עַד־מָאֵד
 שָׁאֲנֵתִי מִנְחַמַת לִבִּי: ט אֲדַנִּי נִגְדָה כָּל־תַּאֲוֹתַי וְאֲנַחְתִּי מִמֶּה לֹא־נִסְתַּרְתָּה: י לִבִּי
 סָחַרְחַר עֲזָבֵנִי כַחֵי וְאוֹר־עֵינַי גַּם־אֵהֶם אִין אֶתִּי: יא אֶהְבֵּיו וְרַעִי מִנְגִיד נִנְעֵי יַעֲמָדוּ
 וְקִרְוֵי מִרְחֹק עָמְדוּ: יב וַיִּנְקְשׁוּ מִבְּקִשֵׁי נַפְשִׁי וְדַרְשֵׁי רַעֲתִי דִבְרוּ תְהוֹת וּמִרְמוֹת
 כָּל־הַיּוֹם יְהִגּוּ: יג וְאֲנִי כִחַר־שׁ לֹא אֲשַׁמַּע וְכֹאֲלָם לֹא יִפְתַּח־פִּי: יד וְאֵהִי כְּאִישׁ
 אֲשֶׁר לֹא־שָׁמַע וְאִין בְּפִיו תּוֹכְחוֹת: טו כִּי־לֶךְ יִתְנַה הוֹחֵלֵתִי אֶתְּהָ תַעֲנֶה אֲדַנִּי
 אֱלֹהֵי: טז כִּי־אָמַרְתִּי פֶן־וְשָׁמְחוּ־לִי בְּמוֹט רַגְלֵי עָלַי הִגְדִּילוּ: יז כִּי־אֲנִי לְצַלַּע
 נָכוֹן וּמְכֹאוֹבֵי נִגְדֵי תְמִיד: יח כִּי־עֹנֵי אֲנִיד אֲדַאֵג מִחֲטָאתֵי: יט וְאִיבֵי תִיִּים עֲצָמוּ
 וְרַבּוּ שִׁנְאֵי שָׁקֵר: כ ומִשְׁלָמֵי רַעַה תַּחַת טוֹבָה יִשְׁטַנּוּנִי תַחַת רְדוּפֵי [רַדְפֵי]־טוֹב:
 כא אֶל־תַּעֲזָבֵנִי יְהוָה אֱלֹהֵי אֶל־תִּרְחַק מִמֶּנִּי: כב חוֹשֶׁה לְעֲזָרְתִּי אֲדַנִּי תִשׁוּעָתִי:

מזמור מא'

א לַמְנַצֵּחַ מִזְמוֹר לְדָוִד: ב אֲשֶׁר־י מִשְׁכִּיל אֶל־דָּל בַּיּוֹם רַעַה יִמְלִטְהוּ יְהוָה: ג
 יְהוָה וְשִׁמְרֵהוּ וַיִּחַיְהוּ וְאֲשֶׁר בְּאֶרֶץ וְאֶל־תִּתְנַהוּ בַּנֶּפֶשׁ אִיָּבוּ: ד יְהוָה וְסַעֲדָנוּ
 עַל־עַרְשׂ דָּוִד כָּל־מְשַׁכְּבוֹ הַפֶּכֶת בְּחַלְיוֹ: ה אֲנִי־אָמַרְתִּי יְהוָה חַנּוּן רַפָּאָה נַפְשִׁי
 כִּי־חֲטָאתִי לָךְ: ו אוֹיְבֵי יִאֲמְרוּ כֵּעַ לִי מָתִי וְאָבֵד שְׁמוֹ: ז וְאִם־בָּא לְרֹאוֹתוֹ
 שׁוֹא יִדְבֵר לִבּוֹ יִקְבֹּץ־אָנוּן לוֹ יֵצֵא לַחֲוִץ יִדְבֵר: ח יִחַד עָלַי יִתְלַחֲשׁוּ כָּל־שִׁנְאֵי

עָלִיוּ יַחֲשָׁבוּ רָעָה לִי: ❶ דְּבַר-בְּלִיעַל יִצְוֶק בּוֹ וְאֲשֶׁר שָׁכַב לֹא-יִוָּסֵף לְקוֹם: ❷
 גַּם-אִישׁ שְׁלוֹמִיו אֲשֶׁר-בְּטַחְתִּי בּוֹ אוֹכַל לַחֲמֵי הַגִּדִיל עָלַי עָקֵב: ❸ וְאַתָּה יְהוָה
 חַנּוּנִי וְהַקִּימְנִי וְאַשְׁלֶמְהָ לָּהֶם: ❹ בְּנֹאת יַדְעֹתַי כִּי-חֲפָצָתָ בִּי כִּי לֹא-יָרִיעַ אִיבִי
 עָלַי: ❺ וְאֲנִי בַתְּמִי תַמְכַּת בִּי וּתְצַיְבֵנִי לְפָנֶיךָ לְעוֹלָם: ❻ בְּרֹדֶף יְהוָה אֵלֹתַי
 יִשְׁרָאֵל מִהָעוֹלָם וְעַד הָעוֹלָם אָמֵן וְאָמֵן:

מזמור צא'

❶ יֹשֵׁב בְּסִתְרַי עָלִיוֹן בְּצֶל שְׁרֵי יִתְלוֹנֵן: ❷ אֹמֵר לִיהוָה מַחְסֵי וּמְצוּדֹתַי אֵלֹהֵי
 אֲבֹתַי-בּוֹ: ❸ כִּי הוּא יִצְיִלְךָ מִפַּח יָקוֹשׁ מִדְּבַר תְּוֹת: ❹ בְּאֲבָרְתוֹ יִסֹּף לָךְ
 וּתַחַת-כַּנְּפוֹי תַּחֲסֶה צְנֹה וְסַחֲרָה אָמְתוֹ: ❺ לֹא-תִירָא מִפַּחַד לִילָה מִחוּץ יַעֲוֹף
 יוֹמָם: ❻ מִדְּבַר בְּאֵפֶל יִהְלֶךְ מִקְטָב יִשׁוּד צְהָרִים: ❼ יִפֹּל מִצְדָּהוּ אֶלֶף וּרְבַבָּה
 מִימִינֶךָ אֵלֶיךָ לֹא יִגַּשׁ: ❽ רַק בְּעֵינֶיךָ תִּבְיֹט וּשְׁלֶמֶת רְשָׁעִים תִּרְאֶה: ❾ כִּי-אַתָּה
 יְהוָה מַחְסֵי עָלִיוֹן שְׁמַתָּ מַעֲוֹנֶךָ: ❿ לֹא-תֵאָנֵה אֵלֶיךָ רָעָה וְנִנְע לֹא-יִקְרַב בְּאֵהָלֶךָ:
 ⓫ כִּי מִלְּאֲכִיו יִצְוֶה-לָךְ לְשִׁמְרֶךָ בְּכָל-דְּרָכֶיךָ: ⓬ עַל-כַּפְּיָם יִשְׁאוּנֶךָ פֶּן-תִּגָּף
 בְּאֲבֹן רִגְלֶךָ: ⓭ עַל-שַׁחַל וּפְתָן תִּדְרֹךְ תִּרְמָס כְּפִיר וְתַנִּין: ⓮ כִּי בִי חֲשַׁק
 וְאַפְלֹטָהוּ אֲשַׁנְּבֵהוּ כִּי-יִרַע שָׁמַי: ⓯ יִקְרָאנִיו וְאַעֲנֵהוּ עִמּוֹ-אֲנֹכִי בְּצָרָה אֲחַלְצָהוּ
 וְאֲכַבְּדֵהוּ: ⓰ אֶרְךָ יָמִים אֲשַׁבִּיעֵהוּ וְאַרְאֵהוּ בִישׁוּעָתִי:

תיקון וסגולה לרפאת את הזוּלָה

ממו"ר שר בית הזוהר והקבלה

המקובל האלקי רבינו יוסף חיים זצוק"ל

מכתב יד קדשו ומספרו לשון חכמים (ח"יב סימן ט"ז)

לכלל המחלות כולל מחלת הסרטן

צריך החולה לחזור בתשובה שלמה, ולהתוודות על חטאיו, כי אין יסורין בלא עוון, ובפרט טהרת המשפחה, ושמירת שבת, ומאכלות אסורות ועוד. ואפילו יודע האדם שהוא הולך בדרכי השם ומדקדק במצוות קלה כבחמורה צריך להתוודות, כי אולי חייב בגלגול שעבר ויקבל עליו שלא לחטא עוד, ואז מועיל. בן איש חי ש"א כי תשא א' בשם שער הכונות.

טוב שיעשה לימוד הנזכר והבקשה המובאת להלן בשעת עת רצון בעמוד השחר - ואם אינו יכול, יכול לעשות לימוד זה במשך היום.

לימוד זה מועיל גם בעבור חולי העינים. לשון חכמים ח"יב סימן ט"ז
יש הלומדים לימוד זה על קערה גדולה של מים וכדומה, כדי שתחול הברכה על המים, ואח"כ החולה יברך וישתה את המים וגם ירחץ במים האלו את מקום החולי ויתברך ממים אלו - וכך יעשה במשך עשרה ימים ויתרפא בעזרת ה' יתברך, ויכוין כל מעשיו לשם שמים ויצליח בהשי"ת.

ולקמן נביא בכ"י מו"ר מרן הבא"ח זצ"ל סגולה זו בנוסף ללימוד הקל וחומר. הועתק מכ"י של רבינו יוסף חיים זצוק"ל ע"י הרה"ג הצדיק רבי יצחק דרזי זצוק"ל תלמידו של מו"ר המקובל האלקי רבי יוסף חיים זצוק"ל ואביו של הרה"ג הצדיק המקובל רבי שמואל דרזי זצוק"ל.

סדר הוידוי

יאמר את הוידוי בבכי ובתחנונים ויכוין למתק הדינים מעליו, ויחזור בתשובה שלמה. אָנָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ. תָּבֵא לְפָנֶיךָ תְּפִלָּתֵנוּ. וְאֵל תִּתְעַלֵּם מִלְּכַנּוֹ מִתְּזוּזָתֵנוּ. שְׂאִין אֲנֻזָנוּ עֲזֵי פָנִים וְקָשִׁי עֶרְף לֹא־מֵר לְפָנֶיךָ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ צַדִּיקִים אֲנֻזָנוּ וְלֹא זֹטָאנוּ. אֲבָל זֹטָאנוּ. עֲוִינוּ. פָּשְׁעֵנוּ. אֲנֻזָנוּ וְאֲבוֹתֵינוּ וְאֲנָשִׁי בֵיתֵנוּ: אֲשַׁמְנוּ. פָּגַדְנוּ. גָּזַלְנוּ. דִּבְרָנוּ דְּפִי וְלִשׁוֹן הָרַע. הִשְׁעִינוּ. וְהִרְשַׁעְנוּ. זָדְנוּ. זִמְסָנוּ. טָפְלָנוּ שֶׁקֶר וּמְרֻבָּה. יַעֲצָנוּ עֲצוֹת רַעוּת. כּוֹבְנוּ. כְּעִסָנוּ. לָצָנוּ. מְרַדְנוּ. מְרִינוּ דְּבָרֶיךָ. גָּאֲצָנוּ. גָּאֲפָנוּ. סָרְרָנוּ. עֲוִינוּ. פָּשְׁעֵנוּ. פָּגַמְנוּ. צָרְרָנוּ. צַעֲרָנוּ אֵב וְאֵם. קָשִׁינוּ עֶרְף. רִשְׁעֵנוּ. שְׁזוּזָנוּ. תַּעֲבָנוּ. תַּעֲלִינוּ וְתַעֲתַעֲנוּ. וְסָרְנוּ מִמִּצְוֹתֶיךָ וּמִמִּשְׁפָּטֶיךָ הַטּוֹבִים וְלֹא שָׁוָה לָנוּ. וְאַתָּה צַדִּיק עַל כָּל הַבָּא עֲלֵינוּ. כִּי אָמַת עֲשִׂיתָ וְאֲנֻזָנוּ הִרְשַׁעְנוּ:

מה נאמר לפניה יושב מרוב, ומה נספר לפניה שוכן שזוקים, הלא הנסתרות והנגלות אתה יודע, אתה יודע רזי עולכם, ותעלומות סתרי כל זוי, אתה זושפש כל זודרי בטן, רואה פליות ולב, אין דבר געלם במך, ואין נסתר מנגד עיניך: יהי רצון מלפניה, יהוה אלהינו ואלהי אבותינו, שתמזוזל לנו את כל זוטאותינו, ותכפר לנו את כל עונותינו, ותמזוזל ותסלוח לכל פשעינו:

יבא אדם כשר וירא שבמים וילמוד דברי תורה של קל וזומר אלו:

יש הלומדים לימוד זה על קערה גדולה של מים וכדומה כדי שתחול הברכה על המים, ואח"כ החולה יברך שהכל וישתה את המים וגם ירחץ במים האלו את מקום החולי ויתברך ממים אלו, וכן נכון לעשות.

משנת זולין סוף פרק י"ב

לא יטול אדם אם על הבנים, אפילו לטהר בהן את המצורע. ומה אם מצוה קלה שהיא באיסר, אמרה תורה "למען ייטב לך, והארכת ימים" - קל וזומר על מצוות הזמורות שבתורה.

משנה גנעים פרק י"ב

ועוה הכהן ופנו את הבית, א"ר מאיר וכי מזה מטמא לו, אם תאמר כלי
 עזיו ובגדיו ומתכותיו, מטבילין והן טהורים, על מזה זוסה התורה, על כלי
 זורסו ועל פכו ועל תפיו, אם כך זוסה התורה על ממונו הבזוי, קל וזומר
 על ממונו הזוביב, אם כך על ממונו, קל וזומר על נפש בניו ובנותיו, אם כך
 על רשע, קל וזומר על של צדיק:

גמרא זוגיגה דף כז

אמר ריש לקיש אין אור של גיהנם שולטת בפושעי ישראל, קל וזומר
 ממונו הזהב. מזה מוזבו הזהב שאין עליו אלא כעובי דינר זהב, כמה שנים
 אין האור שולטת בו, פושעי ישראל שמלאין מצות כרמון דכתיב כפלוז
 הרמון רקתך, אל תקרי רקתך אלא רקנין שבך על אוזת כמה וכמה:

פסוים דף פ"ז

ויאמר ה' אל הושיע לך קוז לך אשת זנוים וילדי זנוים, וכתיב וילך ויקוז
 את גומר בת דבלים.

לאזור שזולדו שני בנים ובת אוזת, אמר לו הקב"ה להושיע, לא היה לך
 לכמוד ממשה רבך, שכיון שדיברתי עמו פרש מן האשה, אף אתה בדול
 עצמך ממנה. אמר לו רבונו של עולם יש לי בנים ממנה, ואין אני יכול
 להוציאה ולא לגרשה, אמר לו הקב"ה ומה אתה שאשתך זונה ובניך
 זנוים, ואין אתה יודע אם שלך הן אם של אזורים הן, כך ישראל שהם
 בני בזוני בני אברהם יצוק ויעקב, אוזד מארבעה קניינים שקניתי
 בעולמי, תורה קנין אוזד דכתיב ה' קני ראשית דרכו, שמים וארץ קנין
 אוזד דכתיב קונה שמים וארץ, בית המקדש קנין אוזד דכתיב הר זה
 קנתה ימינו, ישראל קנין אוזד דכתיב עם זו קניתי, ואתה אמרת העבירם
 באומה אזרת. כיון שידע שזוטא, עמד וביקש רזומים על עצמו. אמר לו

הקב"ה עד שאתה מבקש רוזמים על עצמך, בקש רוזמים על ישראל שגזרתי עליהם שלשה גזירות בעבורך. עמוד וביקש רוזמים, וביטל הגזרות והתזויל לברכן, שנאמר: והיה מספר בני ישראל כזוול הים אשר לא ימד ולא יספר והיה במקום אשר יאמר להם לא עמי אתם יאמר להם בני אל זוי: ונקבצו בני-יהודה ובני-ישראל, יזודו, וישבו להם ראש אֶזְדָּה, ועלו מן הארץ: כי גדול, יום יזרעאל אמרו לאזויכם, עמי; ולאזויתכם, רזומה. ריבו באמכם, ריבו פי היא לא אשתי, ואנכי לא אישה; ותסר זגנייה מפנייה, ונאפופייה מבין שדייה, פן- אפשיטנה ערמה - והצגתייה, פיום הולדה; ושמתיה כמדבר, ושתה פארץ ציה, והמתיה, בצמא. ואת פנייה לא ארום: כי-בני זגנים, המה פי זנתה אמם, הבישה הזרתם: פי אמרה, אלכה אזורי מאהבי נתני לזומי ומימי, צמרי ופשתי, שמיני ושקוני. לכן הנני-שך את-דרכך, פסירים; וגדרתי את-גדרה, ונתיבותיה לא תמצא. ורדפה את-מאהביה ולא-תשיג אתם, ובקשתם ולא תמצא; ואמרה, אלכה ואשובה אל אישי הראשון, כי טוב לי אז, מעתה. והיא לא ידעה כי אנכי נתתי לה, הדגן והתירוש והיצהר; וכסף הרביתי לה וזהב, עשו לפעל. לכן אשוב - ולקזותי דגני בעתו, ותירושי פמועדו; והצלתי צמרי ופשתי, לכסות את-ערותה, ועתה אגלה את-גבלתה לעיני מאהביה; ואיש, לא יצילנה מידי. והשבתי כל-משושה, זוגה, וזדשה ושביתה - וכל, מועדה. והשמתי גפנה ותאנתה, אשר אמרה אתנה המה לי, אשר נתנו- לי מאהבי; ושמתים לער, ואכלתם זזית השדה ופקדתי עליה, את-ימי הבעלים אשר תקטיר להם, ותעד גזמה וזולתיה, ותלך אזורי מאהביה; ואתי שכונה, נאם-יהוה. לכן, הגה אנכי מפתייה, והלכתייה, המדבר; ודברתי, על-לפה. ונתתי לה את פרמיה משם, ואת עמק עכור לפתוז תקוה; וענתה שמה פימי זעוריה, וכיום עלותה מארץ מצרים והיה ביום ההוא נאם יהוה, תקראי אישי; ולא תקראי לי עוד,

בְּעָלֵי. וְהִסְרֵתִי אֶת-שְׁמוֹת הַבְּעָלִים מִפִּיָּהּ; וְלֹא-יִזְכְּרוּ עוֹד בַּשָּׁמַיִם. וְכָרַתִּי לָהֶם בְּרִית בַּיּוֹם הַהוּא, עִם זִוִּית הַשְּׂדֵה וְעִם עוֹף הַשָּׁמַיִם, וְרִמְשֵׁי הָאָדָמָה; וְקִשֵּׁת וְזוֹרֵב וּמִלּוֹזְמָה אֲשִׁיבֹר בֵּין-הָאָרֶץ, וְהִשְׁכַּכְתִּים לְבָטוֹן. וְאֲרִשְׁתִּיךָ לִי, לְעוֹלָם; וְאֲרִשְׁתִּיךָ לִי בַצֶּדֶק וּבַמִּשְׁפָּט, וּבְזוֹסֵד וּבְרוֹזְמִים. וְאֲרִשְׁתִּיךָ לִי, בְּאֻמוֹנָה; וְיָדַעַת אֶת-יְהוָה. וְהָיָה בַיּוֹם הַהוּא, אֲעִנָּה נְאֻם-יְהוָה-אֲעִנָּה, אֶת-הַשָּׁמַיִם; וְהֵם, יַעֲנֵוּ אֶת-הָאָרֶץ. וְהָאָרֶץ תִּעֲנֶנָּה, אֶת-הַדָּגָן וְאֶת-הַתִּירוֹשׁ וְאֶת-הַיִּצְהָר; וְהֵם, יַעֲנֵוּ אֶת-יִירְעָאֵל וְיִרְעֵתִיָּה לִי בְּאָרֶץ, וְרוֹזְמֵתִי אֶת-לֹא רוֹזְמָה; וְאִמְרֵתִי לְלֹא-עַמִּי עַמִּי-אֶתָּה, וְהוּא יֹאמֵר אֲלֵהִי.

ברכות דף ה'

אמר רבא ואיתימא רב זוסדא אם רואה אדם שיסורין באין עליו יפושפש במעשיו שנא' (איכה ג) נזופשה דרכינו ונזוקורה ונשובה עד ה'. פושפש ולא מצא יתלה בבטול תורה שנאמר (תהילים עה) אשרי הגבר אשר תיסרנו יה ומתורתך תלמודנו. ואם תלה ולא מצא בידוע שיסורין של אהבה הם שנאמר (משלי ג) כי את אשר יאהב ה' יוכיזו.

אמר רבא אמר רב סזורה אמר רב הונא, כל שהקב"ה זופץ בו מדכאו ביסורין שנאמר (שעיהו ג) "וה' זופץ דכאו" הזולי יכול אפילו לא קבלם מאהבה, תלמוד לומר "אם תשים אשם נפשו" מה אשם לדעת אף יסורין לדעת, ואם קבלם מה שכרו, יראה זרע יאריך ימים, ולא עוד אלא שתלמודו מתקיים בידו שנא' "וזופץ ה' בידו יצלחו".

פליגי בה רבי יעקב בר אידי ורבי אוזא בר זנענא, זוד אמר אלו הם יסורין של אהבה, כל שאין בהן בטול תורה שנאמר אשרי הגבר אשר תיסרנו יה ומתורתך תלמודנו, וזוד אמר אלו הם יסורין של אהבה כל שאין בהן בטול תפלה שנאמר (תהילים סו) ברוך אלהים אשר לא הסיר תפלתו וזוסדו מאתו. אמר להו רבי אבא בריה דר' זוייא בר אבא הכי

אמר ר' זווייא בר אבא א"ר יוזנן אלו ואלו יסורין של אהבה הן שנאמר כי את אשר יאהב ה' יוכיזו, אלא מזה ת"ל ומתורתך תלמדנו אל תקרי תלמדנו אלא תלמדנו דבר זה מתורתך תלמדנו ק"ו משן ועין מזה שן ועין שהן אווד מאבריו של אדם עבד יוצא בהן לזרות יסורין שממרקין כל גופו של אדם על אוזת כמה וכמה. והיינו דרבי שמעון בן לקיש דאמר רבי שמעון בן לקיש נאמר ברית במלזו ונאמר ברית ביסורין, נאמר ברית במלזו דכתיב (ויקרא ב) ולא תשבית מלזו ברית ונאמר ברית ביסורין דכתיב (דברים כז) אלה דברי הברית מזה ברית האמור במלזו מלזו ממתקת את הבשר אף ברית האמור ביסורין יסורין ממרקין כל עונותיו של אדם: תניא רבי שמעון בן יוזאי אומר שלש מדנות טובות נתן הקדוש ברוך הוא לישראל וכולן לא נתנן אלא ע"י יסורין, אלו הן: תורה, וארץ ישראל, והעולם הבא. תורה מנין, שנאמר אשרי הגבר אשר תיסרנו יה ומתורתך תלמדנו. ארץ ישראל דכתיב (דברים ז) כי כאשר יסר איש את בנו ה' אלהיך מיסרך, וכתיב בתריה כי ה' אלהיך מביאך אל ארץ טובה. העולם הבא דכתיב (משלי ו) כי נר מצוה ותורה אור ודרך זינים תוכוזות מוסר.

ואז"כ יאמר בקשה זו

יהי רצון מלפניך יהוה אלהינו ואלהי אבותינו, שתעשה לבמען רזומיך וזוסדיך, ולמען לימוד קל וזומר אשר אמרתי, ולמען מידת אל שהיא מדה הראשונה משלש עשרה מדות רזומים, ולמען תפלת משה עבדך שהתפלל ואמר לפניך: **אֵל נָא רַפָּא נָא לָהּ**

ולמען סוד התפלה הזאת ושימות הקדש הרמוזים בה ומצרפים בה, תזוס ותזומול ותרוזם על עבדך / אמתך (פלוגי בן/בת פלוגית) ותרפאהו (לאשה יאמר: ותרפאה) רפואה שלמה, רפואת הנפש ורפואת הגוף, והעלה ארוכה

ומרפא לכל תזולואיו (לאשה יאמר: תזולואיה ולכל מכותיה) ולכל מכותיו ותתן לו/לה כוז ובריאות וזוזוק ואומץ בכל איבריו וגידיו (לאשה יאמר: בכל אבריה וגידיה) ותרוזמהו ותזוייהו זזיים ארוכים טובים ומתוקנים ותברכהו לזזיים טובים ולשלום, (לאשה יאמר: תרוזמיה ותזוייה זזיים ארוכים טובים ומתוקנים ותברכה לזזיים טובים ולשלום) כי אל רופא רוזמן ונאמן אתה. יהיו לרצון אמרי פי והגיון לבי לפניך ה' צורי וגואל.

ואז"כ יעשה סגולה זו על הבמים

יקוז בידו מן הבמים שיבקעה בכוס ויטיף ישופך 11 טיפות מים בתוך הקערה הגדולה המלאה במים כנגד אותיות **אֵל נָא רַפָּא נָא לָהּ**

שהם י"א אותיות. ובעוד שיטיף יזכיר הפסוק הנזכר בפיו ובנקודותיו וטעמיו וכפול אותו עשרה פעמים, ובכל פעם ישופך יטיף י"א טיפות לתוך הקערה, כך שבסך הכל הוא שופך 110 טיפות כמעין נס וכמעין שם הוי"ה במילוי אלפין כזה: יוד-הא-ואו-הי ושם אדני.

וכך יעשה 10 פעמים: בכל פעם שישופך מן הכוס 11 פעם כנגד אותיות הנזכרות יאמר כסדר הזה ויכווין בלבו שמות הנזכרים ולא יציאם בפיו.

אֵל נָא רַפָּא נָא לָהּ - יוד-הא-ואו-הא ושם אדני. יכווין בליבו

אֵל נָא רַפָּא נָא לָהּ - יוד-הא-ואו-הא ושם אדני. יכווין בליבו

אֵל נָא רַפָּא נָא לָהּ - יוד-הא-ואו-הא ושם אדני. יכווין בליבו

אֵל נָא רַפָּא נָא לָהּ - יוד-הא-ואו-הא ושם אדני. יכווין בליבו

אֵל נָא רַפָּא נָא לָהּ - יוד-הא-ואו-הא ושם אדני. יכווין בליבו

אֵל נָא רַפָּא נָא לָהּ - יוד-הא-ואו-הא ושם אדני. יכווין בליבו

אֵל נָא רַפָּא נָא לָהּ - יוד-הא-ואו-הא ושם אדני. יכווין בליבו

אֵל נָא רַפָּא נָא לָהּ - יוד-הא-ואו-הא ושם אדני. יכווין בליבו

אֵל נָא רַפָּא נָא לָהּ - יוד-הא-ואו-הא ושם אדני. יכווין בליבו

אֵל נָא רַפָּא נָא לָהּ - יוד-הא-ואו-הא ושם אדני. יכווין בליבו

ואז"כ יקח כוס מים מן הקערה בידו ויאמר

יהי רצון מלפניך יהוה אלהינו ואלהי אבותינו, שימשך שפע רפואה וזייה על טיפות המים האלו שכינתי בהם באותיות **אֵל גַּא רַפָּא גַּא לָהּ** וירפאהו רפואה שלמה לעבדך / לאמתך (פלוני בן/בת פלונית) השודתה אותם, ויהיו רפואה וזייה לפלוני בן/בת פלונית.

אנא יהוה למען תפלת משה עבדך אשר התפלל לפניך ואמר **אֵל גַּא רַפָּא גַּא לָהּ** - רפא גא רפואה שלמה לעבדך / לאמתך (פלוני בן/בת פלונית) והעלה ארוכה ומרפא לכל תזולאיו ולכל מכותיו (לאשה יאמר : לכל תזולאיה ולכל מכותיה) כי אל רפא רזומן וזאמן אתה. יהיו לרצון אמרי פי והגיון ליבי לפניך יהוה צורי וגואלי. (יאמר ג פעמים)

ואז"כ יברך שהכל על המים בכוונה ויתן לזולה שיברך על המים וישתה מהם, וכן ימרוז מן המים על מקום הזולי ויעיל בעזרת השם יתברך.

לזולה סרטן

מכיוון שלצערינו בדורינו דור יתום זה גיתרבו המזולות בגידולים ממאירים שונים, אדם שנמצא בגופו גידול ממאיר לא עלינו יאמר לזוש זה בכל יום אזור התפלה המובאת לעיל ויעיל בעזרת ה' יתברך. גמרא שבת סז וברשי"י שם מובא בכתב יד הרב יוסף חיים זצוק"ל.

לזוש לגידול ממאיר

יאמר בלזוש מעומקי ליבו ובבכי , כדי למתק הדינים:

בז בזייה מס מסייא כס כסייה שרלאי ואמרלאי, (שמות מלאכים) אלין מלאכי דאישתלזוו מארעא דסדום (כך הוא הלזוש), בזך בזוך בזוך בזוך מסמסיר, כמון כמיר, (לזוש) עיניך ביר עיניך ביר, אתריך בך (מבקש שהגידול המחלה לא תרחיב ותתפשט בגוף), זרעיר כקלוט וכפרדה דלא פרה ולא רביא, (פירושו שהמחלה הגידול לא תפרה ותתרבה ותתפשט בגוף) כך לא תפרה ולא תרבה בגופיה (דפלוני/ת בר פלוני/ת) זורב שלופה וקלע גטושה, לא שמייה יוכב זולין מכאובין. (שמות של מחלות שונות) הוית דפקיק דפקיק הוית (כך הוא הלחש), ליטא (מלשון לייט - קללה) תבור ומשובות (מבקש

לקלל לשבור ולמחות את אותם שדים מזיקים ששמש), בר טיט, בר טבא, בר טינא, כשמונא, מרינא, ואיסטבאי. (שמות שד) יהיו לרצון אמרי פי והגיון ליבי לפניך יהוה צורי וגואלי. יאמר ג פעמים

צוואה

(מתוך הקדמות המחבר פלא יועץ הרב אלעזר פאפו זצ"ל)

ראוי לאדם שיצווה את בניו ואת אחריו לשמור את דרך השם, אף שהם חייבים בכך מן התורה, כי כן היא דרך האדם, שיותר שומע ומקיים את צוואת אביו ואמו, מאשר ישמע וישמור ויקיים את עשרת הדברות. אבל צריך להכיר את הבנים לפי מה שהם, ושלא להכביד עליהם בדבר שחושש שמא לא יקיימו, ויהיו מוסיפים פשע וחטאה, ונמצא שגורם שייענשו בסיבתו, שמצאנו שיותר מקפידים ומענישים מן השמים על העובר צוואת אביו ממה שעובר על דברי התורה, רק יעשה זאת, שירשום לבניו בכתב ידו 'זו דרך רעה וזו דרך ישרה', שלא בדרך צוואה ואזהרה, רק כמזכיר, והשומע ישמע עליו תבוא ברכת טוב.

"אחי ועמי, לקוח את ספר התורה הזה, ובזה וכזה לימדו היטב לטוב לכם, שמעו ותחי נפשכם, ששון ושמחה תשיגו בעולם הזה ובעולם הבא".

הספדים

מידיד נפשי היקר רבי אליהו הלוי יצ"ו

מחבר ספר שו"ת אמרי אליהו על או"ח ויו"ד, אמרי אליהו השלם על ראש השנה,
ספר ידי אליהו על ספר תיקוני הזוהר למרן הרי"ח טוב זצוק"ל

לע"נ האשה נאוה בת בדרה ז"ל ט"ו מנחם אב התשע"ד

הספד שנשאתי לע"נ האשה המדוכאת ביסורים, נאוה בת בדרה ע"ה רודפת צדקה וחסד, אשר תמכה רבות בתלמידי חכמים, בישיבות, וגם בכולל שלנו בן איש חי ללימוד תורת הח"ן, אשר הלכה לעולמה אחרי מחלה קשה, זכות החזקת האברכים ומעשה החסד אשר עשתה יעמוד לה לחיי העולם הבא, וזהו דרוש הספד אשר נשאתי בימי השבעה.

מורי ורבותי, כתוב בספר איכה, נחפשה דרכינו ונחקורה ונשובה אליך.

כמה צריך אדם בחיים חיותו בעולם הזה לחפש דרכיו, צריך להתבונן במעשיו, צריך האדם להתבונן ולחקור האם אני מקיים את מצוותיו של הקב"ה ישתבח ויעלה שמו כמו שצריך? האם אני מניח תפילין? האם אני שומר שבת כראוי? האם אני שומר טהרת המשפחה? האם אני מקיים מצוותיו יתברך קלה כבחמורה מבחינת נחפשה דרכינו ונחקורה ונשובה אליך. האם אני מברך על כל מאכל ומאכל שניכנס לפי? אם כן, אשריך וטוב לך, אשריך בעולם הזה וטוב לך בעולם הבא. כי אין לו לאדם בעולם הזה אלא תורה מצוות ומעשים טובים שאז הקרן קיימת לו לעולם הבא.

מורי ורבותי, כל אדם ואדם צריך להתבונן במעשיו מבחינת מארי דחשבונא כלומר צריך האדם לעשות חשבון הנפש עם עצמו האם באמת אני מקיים מצוותיו יתברך? למה? כדי לאגור לו תורה ומצוות בעולם הזה כדי שהקרן תהיה קיימת לו לעולם הבא. כי כאשר האדם נפטר מהעולם הזה והולך לעולם הבא לא מלווים אותו בעולם הבא לא כסף ולא זהב, אלא תורה ומצוות ומעשים

טובים. ועוד כאשר האדם ניפטר מהעולם הזה נעשה חפשי מן המצוות כמו שדוד המלך ע"ה כתב בתהילים במתים חפשי... שכאשר אדם מת נעשה חופשי מן המצוות, והחי יתן אל ליבו. ולכן על זה שלמה המלך עליו השלום דיבר בחכמתו הגדולה נחפשה דרכינו ונחקורה ונשובה אליך. והאדם ילמד קל וחומר ומה אדם שמקיים מצוותיו של הקב"ה השכר שיקבל - עין לא ראתה אלקים זולתך, על אחת כמה וכמה מי שלא מקיים מצוותיו יתברך עם מה ילך לעולם הבא?

מורי ורבותי, בהספד שאנו עסוקים לכבוד גברת נאוה ע"ה אני יכול להגיד לכם התפעלתי מאוד מההתמדה שלה, מהנחישות שלה, מהדביקות שלה בה' יתברך, מבחינת נחפשה דרכינו ונחקורה ונשובה אליך, כמה המנוחה ע"ה עזרה לתלמידי חכמים כמה צדקות עשתה, כמה קידוש השם עשתה, לא התלוננה למרות היסורין הקשים שעברה, ממש אשת חיל, אשריה ואשרי חלקה בעולם הבא.

מורי ורבותי כל מטרת ההספד הוא לחזק את הציבור ביראת שמיים טהורה לקחת מידה אחת לפחות מהנפטר, גברת נאוה ע"ה התקרבה לה' יתברך מתוך דביקות ויראה, שמרה שבת, שמרה על המסורת של עם ישראל, תהילים, מצוות, צדקה, גמילות חסדים, עלינו לקחת מידה אחת מהמידות הללו, כשאני מסתכל על האשה הגדולה הזאת המדוכאת ביסורין אני כשלעצמי לוקח מידה אחת ממידותיה התרומיות זה מידת ההתמדה, ה' יתברך יזכני להתמיד בהתמדה גדולה בתורתנו הקדושה אמן.

מורי ורבותי אנחנו נימצאים מספר ימים מועט לפני הימים הנוראים הבאים לקראתינו לחיים טובים ולשלום חודש אלול ראש השנה ויום הכפורים שבו בורא עולם דן כל באי עולם לפניו עד שאמרו שאפילו דגים שבים רועדים! ובכדי שאדם יתעורר בתשובה עלינו לדעת ולהכיר מציאותו יתברך.

רבותי, עבר כבר חודש תמוז שראשי תיבות שלו- זמני תשובה ממשמשים ובאים והחי יתן אל ליבו כי אחרי חודש תמוז מגיע חודש אב שראשי התיבות שלו אלול בא, כלומר הזהר בן אדם תתחיל לעשות חשבון הנפש לפני הימים הנוראים ראש השנה וכפור כי כאשר תגיע לחודש אלול שראשי תיבות שלו אני לדודי ודודי לי שהוא רמז להקב"ה שהוא קרוב באמת לכל קוראיו אשר

יקראוהו באמת מה תענה ומה תאמר שעדיין לא חזרת בתשובה שלמה ותיקנת מעשיך?

אומר עוד שלמה המלך טוב ללכת לבית האבל מללכת לבית המשתה.

ויש לשאול מדוע טוב ללכת לבית האבל יותר מלבית המשתה?

התשובה היא, כי כאשר האדם הולך לבית האבל מקבל הוא הכנעה ושברון לב, ואז הוא מתעורר בתשובה, ואומר מו"ר המקובל האלקי רבינו יוסף חיים זצוק"ל זכותו יגן עלינו ועליכם ועל כל ישראל אמן כי אדם שנפטר מיתה זו תיזכר ותיפקד בלב כל אדם, יען כי זה דרך כל הארץ, וזה שאמר שלמה המלך באשר הוא סוף כל אדם- ובזה יהיה כל אדם זוכר את המות שלו. וזוכר שעליו להפקיד פקדונו אחרי מאה ועשרים שנה עם נפש נקי וצדיק, כפי אותה הנשמה הצחה והזכה שקיבל כשנולד.

ה' יזכה אותנו לשמור נשמתינו בעולם הזה מבחינת לב טהור ברא לי אלהים ורוח נכון חדש בקירבי, יהי רצון שיבולע המות לנצח ומחה ה' יתברך דמעה מעל כל פנים, נזכה לביאת משיח צדקינו ולתחיית המתים, עין בעין ניראה בשוב ה' ציון, יראו עינינו וישמח ליבנו, במהרה בימינו אמן כן יהי רצון.

הספד

לע"נ מו"א אברהם בן טאג"י רחל פורת ז"ל

י"ג תמוז התשע"ג

הספד שנשאתי בימי השבעה לע"נ אביו של חברי ידי"ן עמוס פורת הי"ו לע"נ אביו היקר אברהם בן רחל פורת ז"ל אשר עסק בימי חייו בעזרה לזולת וחסד, תנצב"ה.

מורי ורבותי, אנו נמצאים בחודש תמוז, ממש מספר ימים מועט לפני הימים הנוראים ראש השנה וכפור, שבו בורא עולם דן כל באי עולם לפניו עד שאמרו שאפילו דגים שבים רועדים! ובכדי שאדם יתעורר בתשובה עלינו לדעת ולהכיר מציאותו יתברך.

רבותי, תמוז ראשי תיבות - זמני תשובה ממשמשים ובאים והחי יתן אל ליבו כי אחרי חודש תמוז מגיע חודש אב שראשי התיבות שלו אלול בא כלומר הזהר בן אדם תתחיל לעשות חשבון הנפש לפני הימים הנוראים ראש השנה וכפור כי כאשר תגיע לחודש אלול שראשי תיבות שלו אני לדודי ודודי לי שהוא רמז להקב"ה שהוא קרוב באמת לכל אשר יקראוהו באמת מה תענה ומה תאמר שעדיין לא חזרת בתשובה שלמה ותקנת מעשיך.

דע, כי בן מזכה אבא, כל מה שאתה עושה בעולם הזה בחיים חיותך, אתה מזכה את האבא שלך בעולם הבא, הנחת תפילין בשמים נרשם גם על שם האבא שלך ז"ל, בְּרִכְתָּ, נרשם על שמו, שמרת שבת, למדת תורה, הכל נרשם על שמו - והחי יתן אל ליבו. כי לא על הלחם לבדו יחיה האדם כי על מוצא פי ה' יחיה האדם.

ונראה לי להסביר בס"ד הפסוק הזה כי חייו של אדם לא תלויים באכילה גשמית וזה כי לא על הלחם לבדו, אלה על האכילה הרוחנית שהיא מוצא פי ה', שאם אדם עוסק בתורה, ובמצוותיו יתברך הוא מחיה את הנפש שלו, ועל זה נאמר יחיה האדם, שמוסיף לו כח וחיל לבוש רוחני גבוה שמחיה אותו לעתיד לבוא לעולם הבא.

וכדי להסביר זאת מספרים שיום אחד בעיר בגדאד בעיראק נעשתה אזכרה בבית הכנסת והנה ידוע שבאזכרה שעושים לע"נ הנפטר קוראים זוהר ותר"ג מצוות, ומשניות, וגם מביאים ברכות מזונות עץ ואדמה, והנה נפל על הארץ פרי תמר, ואחר האזכרה אשה הרימה את הפרי מהארץ ובירכה עליו אדמה במקום העץ ואכלה את הפרי.

והנה בלילה בא אליה איש רם ונישא, כולו לבן עם כתם אחד שחור באחד מחלקי גופו ונעלם, נבהלה האשה והלכה אצל הגאון המקובל האלקי ח"ר יהודה פתייה זצוק"ל, וסיפרה לו את המעשה. אמר לה הרב תדעי לך, היה בפרי הזה נשמה מגולגלת של אדם שנפטר לפני שנים רבות, והנה בא להגיד לך תודה על זה שבירכת על הפרי, והעלית אותו מדרגה גבוהה בשמים, אבל זאת תדעי שמכיוון שברכת על הפרי האדמה ולא העץ הרי זה תיקנת אותו חלקית, וזה מה שמורה על אותה נקודה שחורה בגופו, ואם היית מברכת העץ היה ניתקן לחלוטין.

ועל זה אומר הרב ע"ה פירוש נוסף "כי לא על הלחם לבדו יחיה האדם כי על כל מוצא פי ה' יחיה האדם" דייקא מוצא פי ה' שצריך האדם לדקדק לברך כהוגן, ובזה יחיה האדם, תגיע אותה נשמה ליעד תיקונה, ישמע חכם ויוסף לקח.

מורי ורבותי, בהלכות אבילות נזכר שאחרי שבעת ימי האבלות וההספד אשר סופדים לנפטר, תקנו חכמים להמתין שלושים יום לגיהוץ ושלושים יום לתספורת מה הטעם? התשובה מורי ורבותי היא על פי דברי רבינו האר"י ז"ל.

אומר רבינו האר"י, תדע לך שיום הפטירה של האדם הוא יום גדול מאוד, שיש מעלה גדולה לנשמה בעשיית התיקון והיחוד שעושה ביום ההוא, יותר ממה שהייתה הנשמה עושה בכל שנות חיים של העולם הזה. וידע לו האדם שכל אשר הוא נאחז בקדושה מטהר את נשמתו בעולם הזה בכדי שהחיצונים לא יוכלו לינוק מהשפע שמקבלת הנשמה אחרי הסתלקותה מהעולם הזה. אדם עסק בתורה במצוות ובמעשים טובים הרי התורה שעסק בה המצוות הגמילות חסדים הצדקה הם כתריס בפני הפרוענות לעולם הבא. אותה תורה אותם מצוות אותם מעשים טובים מגינים עליו מפני החיצונים מפני המזיקים כאשר האדם נפטר מן העולם.

ולכן כותב הרב מעבר יבוק ז"ל הטעם שתקנו אחרי שבעת ימי ההספד שלושים יום לגיהוץ ולתספורת בכדי שהנשמה תהיה זכה וברה, לבנה, מצוחצחת כשלג בלי כתמים, בלי עבירות, בלי חומריות של העולם הזה, בלי מקטרגים, צריך להמתין לפחות שלושים יום, בכדי שתזכה הנשמה להיות צרורה בצרור החיים.

ולפי זה, טעם השלושים יום שצריך להמתין מן יום הקבורה ועד יום השלושים, הוא בכדי למתק את הדינים שבשלושים מעלות אלו הנזכרות בספר יחזקאל בסוד שלושים מדרגות שהנשמה עולה מעולם לעולם עד אשר נדבקת בצור מחצבתה, והחי יתן אל ליבו כי עד שם מגיע קטרוג החיצוניים על הנשמה.

ולכן יבין האדם ויתן אל ליבו לישמר מכל דבר רע, כי בכל העולמות האלו יש בחינת קליפות מקטרגים אשר נמצאים שם מחמת עוונותיו של האדם. ולכן על האדם לשאוף שבחיים חיותו בעולם הזה לשמור על נשמתו הטהורה ולא יחטא, בכדי שאחרי מאה ועשרים שנה יגיע לצור מחצבתו עם נפש צדיק, עם נשמה קדושה כפי שקיבלה נשמתו כאשר נולד.

ה' יזכה אותנו לשמור נשמתינו בעולם הזה מבחינת לב טהור ברא לי אלהים ורוח נכון חדש בקרבי, יהי רצון שיבולע המות לנצח ומחה ה' דמעה מעל כל פנים, ונזכה לביאת משיח צדקנו ולתחיית המתים, עין בעין נראה בשוב ה' ציון, יראו עינינו וישמח ליבנו, במהרה בימינו, אמן כן יהי רצון.

בענין הכתיבה

כתיבה, מה רב טובה, וזו מצות האב על הבן ללמדו מלאכת הכתיבה, כי בלעדיה לא ירים איש את ידו, לא בעניני הגשמיות ולא בעניני רוחניות. ואשר לא שת לבו ואינו יודע מלאכת הכתיבה על מתכונתה, תכסהו בושה וכלימה. ומה טוב ומה נעים אם יוכל האדם לקיים בעצמו מצות כתיבת ספר תורה לעצמו. ולמי שהוא בגדר תלמיד חכם, חובה מוטלת עליו להרגיל עצמו ולהתלמד לכתב בלשון הקודש במליצה טובה, דבר דבור על אופניו, כי מתוך הדברים אדם ניכר אם תלמיד חכם הוא, ואם ידבר בלעגי שפה ולשון קטועה ומלאה טעויות, יהיה ללעג וקלס. לכן, האיש השלם, החפץ לקנות השלמות, גם לזאת יפקח עיניו. ותועלות הכתיבה רבו מלמנות, אשרי שיאחז בהם.

והנה מי שחננו ה' דעת ושם חלקו מיושבי בית המדרש, מה טוב שירשום בכתב כל אשר חננו ה' לחדש דבר קטן ודבר גדול, ואל יתירשל, שכבר אמרו שעתיד אדם ליתן את הדין על אשר לא כתב בספר כל אשר גילו לו מן השמים חידושי תורה. ועוד אמרו, שהכותב חידושי תורה, מעלים עליו כאילו הקריב קרבנות. ויבוא זמן שיהיו שפתותיו דובבות בקבר, ותשביע בצחצחות נפשו.

ואם חננו ה' לשון למודים לדעת להוכיח בשבט פיו, ויכתוב בספר תוכחות מוסר וקצורי דינים הנצרכים וכדומה, ולא ימנע בזמן מן הזמנים שיעשו דבריו פירות אפילו לאחד מאלף, ואז אשריו ואשרי חלקו, שאילו לא בא לעולם אלא לזה, די לו.

לעילוי נשמת

החייל יוסף פינק ז"ל

הי"ד

לעילוי נשמת

שלמה בן חנה ז"ל

למשפחת סלונים

לעילוי נשמת

סבתי שרה זאדה ז"ל

למשפחת זאדה

לעילוי נשמת

סבי שמואל ז"ל

למשפחת זאדה

לעילוי נשמת

דודתי ודודי

רחל פרנגי ז"ל

ומשה פרנגי ז"ל

ואלה יעמדו על הברכה

הרב יעקב בן חנון שליט"א

רבי אברהם מסטאשי ז"ל

*

לעילוי נשמת

מו"א יחזקאל רחמים בן שרה ז"ל

נפטר כ"א בכסלו התש"ע

ת.נ.צ.ב.ה.

ישלם ה' פעלם ותהי משכורתם שלמה מעם ה' אלהי ישראל

ואלה יעמדו על הברכה

ברכות לראש משביר

לידידנו היקרים והנעלים
על תרומתם להדפסת הספר
לידי"ן הרב אליהו הלוי הי"ו
ורעיתו מנשים באוהל תבורך

זהבה הלוי מב"ת

יהי רצון שתשרה הברכה במעשה ידיהם
ברכה, רווחה, והצלחה בחינוך הילדים ופרנסה בשפע
מתוך בריאות ונהורא מעליא

אמן

ישלם ה' פעלם ותהי משכורתם שלמה מעם ה' אלהי ישראל

לראש ישיבת המקובלים "נהר שלום" ירושלים
 שד בית הזוהר המקובל האלקי הרב בניהו יששכר שמואלי שליט"א.

שימושיך בפעילות להפצת הזוהר הקדוש
 ויעניק לנו שפע מתורת רבי שמעון בר יוחאי זיע"א

נר ה' נשמת אדם

לע"נ

אברהם בן טאג'י רחל פורת
 ז"ל

נפטר י"ג תמוז התשע"ג

ת.נ.צ.ב.ה

רוח ה' תניחנו בגן עדן

הוא וכל השוכבים עמו

בכלל הרחמים והסליחות

ונאמר אמן.

טוב לומר בכל יום מזמור זה בצורת מנורה, להעמידו כמנורה דולקת ובוירת ולדמיין ולצייר בדעתך את הנרות הדולקים במנורה. לפי רבינו יוסף חיים זצוק"ל לפי האר"י הקדוש: טוב לומר מזמור זה בעת צרה.

ועוד רבות מעלות יש בקריאת מזמור זה בצורת המנורה, ודוד המלך ע"ה רמוז הרבה סודות ורמזים נפלאים במזמור זה.

בספר "אגודת אזוב" לר"י האזובי, מובא בשם חכמי הקבלה: מי שיראה מזמור זה מצוייר בצורת המנורה בכל יום, ימצא חן וחסד ושכל טוב בעיני אלקים ואדם. ואם הוא מצוייר על ארון הקודש, יגן בעד גזירה רעה לקהל.

ואמרו חכמי הקבלה: שהקב"ה הראה מזמור זה לדוד המלך ברוח הקודש, כתוב באותיות של זהב מופז בצורת

מנורה. וכן הראהו למשה רבינו עה"ש, כפי שכתוב בספר דברים: "כַּפְמֶרְאָה אֲשֶׁר הָרָאָה יְיָ אֶת מֹשֶׁה, כִּן עָשָׂה אֶת הַמִּנְרָה". ולפני שקורא מזמור זה, טוב לומר: על דעת משה רבינו ועל דעת דוד המלך - ומצליח.

והעלה עוד שדוד המלך ע"ה היה נושא את המזמור הזה, כתוב ומצוייר וחוקק במגיני בטס של זהב בצורת מנורה, וכשהיה יוצא למלחמה היה מכוון בסודו של המזמור והיה מנצח את אויביו, והיו נופלים לפניו.

מראה דיוקנו
של מו"ר בעל הבן איש חי
רבינו יוסף חיים זצוק"ל
הרי"ח טוב מבגדד
זיע"א

מרון הראשון לציון
הרב הראשי לישראל
המקובל האלקי
ח"ר מרדכי אליהו
זצוק"ל זיע"א

סדר פיטום הקטורת

בזוהר הקדוש (ויקהל דף ר"ח ע"ב)
הפליג בשבח אמירת פיטום
הקטורת וזו לשונו: אמר רבי
שמעון, אי בני הוו ידעין כמה
עלאה עובדא דקטורת קמי
קודשא בריך הוא, הוו נטלי כל
מילה ומילה, והוו סלקין לה
עטרה על רישיהו ככתרא
דדהבא וכו'.

וידוע סגולותיה הרבות: מבטלת מגפה
וחלאים רעים, ינצל משעבוד מלכויות,
הברכה מצויה במעשה ידיו, ינצל
מדינה של גיהנום, מבטלת הקליפות
והחיצונים וסטרא אחרא, מבטלת
הכישופים, מבטלת הרהורים רעים,
נוחל שני עולמות עולם הזה והעולם
הבא, מסלק הדינים מעליו, ימצא חן
וחסד בעיני כל רואיו,
וכן מסוגלת לעושר.

פרשת הקטורת-שמירה לחיים

סדר פרשת הקטורת זה הובא ב"שער הכוונות" לרבנו האר"י זיע"א. יראי השם וצדיקי הדורות קראו בו בכל אתר ואתר ובפרט בעת צרה וצוקה אשר היה ליחיד או לרבים, בתהלוכות העיתים ומסיבות הזמן הסוער על כל עוברי ים החיים בהמון משבריו ושאון גליו. ובו סגולות יקרות ומטמוני מסתרים מסוד ה' ליראיו.

בעת שהגרמנים ימ"ש היו בדרכם לארץ ישראל להכרית את שארית פליטת ישראל, הדפיסו צדיקי הדור - המקובל הרב יהודה פתיא והצדיק הנסתר חכם מנחם מנשה זתע"א, את פרשת הקטורת כמופיע בסדר זה, עדת היראים יצאו לרחובות וקראו זאת בכוונה ומאז הגרמנים נחלו מפלה מוחצת בכל החזיתות. אף בעתות של מלחמות וכשהתחוללו פיגועים ל"ע העידו יהודים שקראו את פרשה הקטורת שראו ניסים למעלה מדרך הטבע.

ואלה הסגולות אשר נמנו בזוהר הקדוש ובדברי רבותינו לאומר פרשה זו: מסלקת את המוות ממנו ומהעולם. לא ינוק כל אותו היום שאומרה. ינצל מכל דינים קשים וממחלות. מסוגלת לרפאות את החולה. ימצא חן וחסד בעיני כל רואיו. יזכה לפרנסה טובה ואף לעשירות ולא יחסר לחמו לעולם. מבטלת כשפים וחרהורים רעים. עושה נחת רוח לבורא יתברך. זוכה לחלק בעולם הזה ובעולם הבא. יינצל מדין גיהנום, ומדין של אומות העולם.

**אַתָּה הוּא יְהוָה יֵאָדָּו אֱלֹהֵינוּ נְשֶׁהֱקַטִּירוּ
אֲבוֹתֵינוּ לְפָנֶיךָ אֶת קְטֹרֶת הַסַּמִּים בְּזִמְנֵן
שְׁבִית הַמִּקְדָּשׁ קַיִם כַּאֲשֶׁר צִוִּיתָ אוֹתָם עַל-יַד
מֹשֶׁה נְבִיאָךְ כִּכְתוּב בְּתוֹרָתְךָ:**

יקרא פסוק זה שלושה פעמים:

וַיֹּאמֶר יְהוָה יֵאָדְוָנוּ אֵל-מִשָּׁה (יכוין מה"ש)
 קח-לָךְ (יכוין נגפ) סַמִּים (יכוין מתק"ו)
 נָטַף | (יכוין טנ"ו) וַשְּׁחַלֵּת (יכוין פיקאב) וַחֲלַבְנָה
 סַמִּים וְלִבְנָה זָכָה בַד בְּבַד יְהִיָּה:

אח"כ יקרא שלשה פעמים את הפסוק דלהלן מסופו לתחילתו:

יְהִיָּה בְּבַד בַּד זָכָה וְלִבְנָה סַמִּים וַחֲלַבְנָה וַשְּׁחַלֵּת
 נָטַף סַמִּים לָךְ קח מִשָּׁה אֵל יְהוָה יֵאָדְוָנוּ וַיֹּאמֶר

יקרא בפיו מילים אלו מתחילה ועד סוף שלושה פעמים

(והם המילים של הפסוק לעיל, בהיפוך אותיות ובניקוד מיוחד.)

תִּיְהִי דַבָּר דָּבַר הַכֹּזֵן הַנְּבִלָּה מִיּוֹם הַנְּבִלָּהוּ
 תִּלְחָשׁוּ פֶטֶן מִיּוֹם כָּל חֶק הַשָּׂמַיִם לֹא
 הוֹיָה רְמָאוֹ

וַעֲשִׂיתָ אֶתְּהָ קְטֹרֶת רֶקַח מַעֲשֵׂה רֶקַח מִמֶּלֶח
 טָהוֹר קֹדֶשׁ: וַשְּׁחַקֵּת מִמֶּנָּה הַדָּק
 וְנָתַתָּה מִמֶּנָּה לְפָנַי הָעֵדֶת בְּאֵהָל מוֹעֵד אֲשֶׁר
 אֶעֱבֹד לָךְ שָׂמָה קֹדֶשׁ קֹדְשִׁים תִּהְיֶה לָכֶם:

וַיֹּאמֶר: וְהִקְטִיר עָלָיו אֶהְרֹן קְטֹרֶת סַמִּים בַּבֶּקֶר
 בַּבֶּקֶר בְּהִיטִיבוֹ אֶת הַנֵּרֹת יִקְטִירָנָה: וּבַהֲעֵלֹת
 אֶהְרֹן אֶת־הַנֵּרֹת בֵּין הָעֲרֵבִים יִקְטִירָנָה קְטֹרֶת
 תָּמִיד לִפְנֵי יְהוָה יִחַדְנָה יִחַדְנָה לְדַרְתֵּיכֶם:

תָּנוּ רַבָּנָן, פֶּטוּם הַקְטֹרֶת כִּיצַד? שְׁלֹשׁ מֵאוֹת
 וְשָׁנָיִם וְשָׁמוֹנָה מָנִים הָיוּ בָּהּ. שְׁלֹשׁ מֵאוֹת
 וְשָׁנָיִם וְחֲמִשָּׁה כְּמִנֵּי יָמוֹת הַחֲמָה, מָנָה בְּכָל־
 יוֹם, מִחֲצִיתוֹ בַּבֶּקֶר וּמִחֲצִיתוֹ בָּעֶרֶב. וְשָׁלֹשָׁה מָנִים
 יִתְרִים, שְׁמֵהֶם מִכְּנִים כִּהֵן גְּדוֹל וְנוֹטֵל מֵהֶם מְלֵא
 חֲפָנָיו בְּיוֹם הַכַּפּוֹרִים, וּמִחֲזִירוֹן לְמִכְתָּנֶשֶׁת בָּעֶרֶב
 יוֹם הַכַּפּוֹרִים, בְּדֵי לְקַיֵּם מִצְוַת דִּקָּה מִן הַדִּקָּה.
 וְאַחַד עֶשְׂרֵם סָמָנִים הָיוּ בָּהּ, וְאֵלוֹ הֵן: (טוֹב לִמְנוֹתָם
 בְּאַצְבָּעוֹתָיו) (א) הַצָּרִי. (ב) וְהַצְּפוּרָן. (ג) וְהַחֲלָבָנָה.
 (ד) וְהַלְּבוֹנָה, מִשְׁקַל שִׁבְעִים שִׁבְעִים מָנָה. (ה)
 מוֹר. (ו) וְקִצְיָעָה. (ז) וְשִׁבּוֹלֶת נֶרְדֵּי. (ח) וְכַרְכּוּם,
 מִשְׁקַל שְׁנַיִם עֶשְׂרֵם שְׁנַיִם עֶשְׂרֵם עֶשְׂרֵם מָנָה. (ט) הַקּוֹשֶׁט
 שְׁנַיִם עֶשְׂרֵם. (י) קְלוּפָה שְׁלֹשָׁה. (יא) קִנְמוֹן תְּשָׁעָה.

בוֹרִית כִּרְשִׁינָא תְשָׁעָה קִבִּין. יֵין קִפְרִיסִין סְאִין
 תְּלָת וְקִבִּין תְּלָתָא, וְאִם לֹא מְצָא יֵין קִפְרִיסִין,

מביא חֶמֶר חֵיוֹר עֵתִיק. מִלַּח סְדוּמִית רוֹבֵעַ,
מִעֵלָה עֲשׂוֹן כָּל־שֶׁהוּא. רַבִּי נָתַן הַבְּבִלִי אוֹמֵר: אִם
כֹּפֶת הַיִּרְדֵּן כָּל־שֶׁהִיא, אִם נָתַן בָּהּ דְּבִשׁ, פְּסָלָהּ.
וְאִם חֶסֶר אַחַת מִכָּל־סַמְמָנֶיהָ, חַיֵּב מִיתָהּ:

רַבֵּן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: הַצָּרִי אֵינוֹ אֱלֹהִים
שָׂרָף הַנוֹטֵף יַמְעִצִי הַקֶּטֶף. בּוֹרִית בְּרִשְׁיָנָא
לָמָּה הִיא בָּאָה? כִּדִּי לְשִׁפּוֹת בָּהּ אֶת הַצְּפוּרָן,
כִּדִּי שְׁתֵּהֵא נָאָה. יֵין קַפְרִיסִין לָמָּה הוּא בָּא? כִּדִּי
לְשָׂרוֹת בּוֹ אֶת הַצְּפוּרָן, כִּדִּי שְׁתֵּהֵא עֲזָה. וְהֵלֵא
מִי רַגְלִים יָפִין לָהּ, אֱלֹהִים שְׂאִין מִכְּנִיסִין מִי רַגְלִים
בַּמִּקְדָּשׁ מִפְּנֵי הַכְּבוֹד:

תַּנְיָא, רַבִּי נָתַן אוֹמֵר: כְּשֶׁהוּא שׁוֹחֵק אוֹמֵר,
הֲדַק הֵיטֵב! הֵיטֵב הֲדַק! מִפְּנֵי שְׁהַקּוֹל
יָפָה לְבָשָׂמִים. פִּטְמָה לַחְצֵאִין כְּשֶׁרָהּ, לְשִׁלִּישׁ
וְלָרְבִיעַ לֹא שְׁמַעְנוּ. אָמַר רַבִּי יְהוֹדָה: זֶה הַבְּלָל,
אִם כְּמִדְתָּהּ, כְּשֶׁרָהּ לַחְצֵאִין. וְאִם חֶסֶר אַחַת
מִכָּל סַמְמָנֶיהָ, חַיֵּב מִיתָהּ:

תַּנְיָ בַר קַפְרָא, אַחַת לְשָׁנִים אוֹ לְשָׁבָעִים שָׁנָה,
הֵיָתָה בָּאָה שֶׁל שִׁירִים לַחְצֵאִין. וְעוֹד תַּנְיָ בַר

קפרא, אלו היה נותן בה קר טוב של דבש, אין אדם יכול לעמוד מפני ריחה. ולמה אין מערבין בה דבש? מפני שהתורה אמרה: כי כל-שאר וכל-דבש, לא-תקטירו מפניו אישה ליהוה ואהרן:

וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יִשְׂרָאֵל אֲבִיהֶם אִם-כֵּן | אִפּוֹאֵ
זאת עשו קחו מזמרת הארץ בכליכם
והורידו לאיש מנחה (יבין נעורי"רון) מעט צרי
ומעט דבש נכאת (יבין רוט"א) ולט בטנים
ושקדים:

וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יִשְׂרָאֵל אֲבִיהֶם אִם-כֵּן | אִפּוֹאֵ
זאת עשו קחו מזמרת הארץ בכליכם
והורידו לאיש מנחה מעט צרי ומעט דבש
נכאת ולט בטנים ושקדים: (ר"ת צדנלב"ש ויבין
בשם פנמכא"ר ויבין בשם קהסמו"ת):

וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יִשְׂרָאֵל אֲבִיהֶם אִם-כֵּן | אִפּוֹאֵ
זאת עשו קחו מזמרת הארץ בכליכם
והורידו לאיש מנחה מעט צרי ומעט דבש
נכאת ולט בטנים ושקדים: (ויבין בשם קר"ע שט"ן):

אח"כ יקרא הפסוקים אלו:

וַיִּקְרָא מֹשֶׁה לְכָל-זִקְנֵי יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם
 מִשְׁכּוֹ וַיִּקְחוּ לָכֶם צֵאֵן לְמִשְׁפַּחְתֵיכֶם
 וּשְׁחִטּוּ הַפֶּסֶחַ: וּלְקַחְתֶּם אֲגַדַּת אֵזוֹב וּמַבְלָתָם
 בְּדָם אֲשֶׁר-בַּסֶּף וְהִגַּעְתֶּם אֶל-הַמִּשְׁקוֹף וְאֶל-שְׁתֵי
 הַמְּזוּזוֹת מִן-הַדָּם אֲשֶׁר בַּסֶּף וְאַתֶּם לֹא תֵצְאוּ אִישׁ
 מִפֶּתַח-בֵּיתוֹ עַד-בִּקְרָ: וְעָבַר יְהוָה יְהוֹדִיעֵי לַנֶּגֶף
 אֶת-מִצְרַיִם וְרָאָה אֶת-הַדָּם עַל-הַמִּשְׁקוֹף וְעַל
 שְׁתֵי הַמְּזוּזוֹת וּפָסַח יְהוָה יְהוֹדִיעֵי עַל-הַפֶּתַח וְלֹא
 יִתֵּן הַמִּשְׁחָת לָבֹא אֶל-בְּתֵיכֶם לַנֶּגֶף:

יכּוּן בּר"ת הַפּסוּק

(וַי"ל אָמ"ן אָה"ע הו"ש הו"י עה"ן יה"ל אָב"ל)

יאמר פרשת המנורה ופסוק ה' להושיעני שבעה פעמים:
 יכּוּן במחשבתו באותיות המודגשות בתחילת וסוף פרשת המנורה ו-ה,
 ותחילה וסוף הפסוק י-ה, המצטרפים יחד לשם (יהוה) ברוך הוא.
 ולאחר כל קריאה יכּוּן במחשבתו בלבד, את שם (יהוה) בניקוד שונה
 כמפורט. (במידה ואין אפשרות לקרוא פרשה זו שבעה פעמים יקרא פעם אחת)

וַיַּעַשׂ אֶת-הַמְּנֶרֶת וְהָב טָהוֹר מִקְּשָׁה עֲשָׂה אֶת-
 הַמְּנֶרֶת יִרְכָּה וְקָנָה גְבִיעֵיהָ בַּפֶּתַח וְפָרְחֶיהָ
 מִמֶּנָּה הֵיוּ: וְשֵׁשׁ קָנִים יֵצְאוּ מִצְּדֵיהָ
 וְשֵׁשׁ קָנִים יֵצְאוּ מִצְּדֵיהָ וְשֵׁשׁ קָנִים יֵצְאוּ מִצְּדֵיהָ

מִנְרָה מְצֻדָה הַשְּׁנַיִ: שְׁלֹשָׁה גְבָעִים מִשְׁקָלָם
 בַּקֶּנֶה הָאֶחָד כַּפֶּתֶר וּפָרַח וּשְׁלֹשָׁה גְבָעִים
 מִשְׁקָלָם בַּקֶּנֶה אֶחָד כַּפֶּתֶר וּפָרַח כֵּן לְשֵׁשֶׁת
 הַקֶּנִּים הַיְצְאִים מִן־הַמְנֹרָה: וּבַמְנֹרָה אַרְבָּעָה
 גְבָעִים מִשְׁקָלָם כַּפֶּתְרִיהָ וּפָרַחֶיהָ: וּכַפֶּתֶר תַּחַת
 שְׁנֵי הַקֶּנִּים מִמֶּנָּה וּכַפֶּתֶר תַּחַת שְׁנֵי הַקֶּנִּים
 מִמֶּנָּה וּכַפֶּתֶר תַּחַת־שְׁנֵי הַקֶּנִּים מִמֶּנָּה לְשֵׁשֶׁת
 הַקֶּנִּים הַיְצְאִים מִמֶּנָּה: כַּפֶּתְרֵיהֶם וּקְנֹתָם מִמֶּנָּה
 הָיוּ כֵּלָה מְקֻשָּׁה אַחַת זָהָב טָהוֹר: וַיַּעַשׂ אֶת־
 נִרְתִּיהָ שִׁבְעָה וּמִלְקָחֶיהָ וּמַחְתֹּתֶיהָ זָהָב טָהוֹר:
 כִּכָּר זָהָב טָהוֹר עָשָׂה אֹתָהּ וְאֵת כָּל־כְּלֵיהָ:

יְהוָה יִאֲהַרְבֵּנוּ לְהוֹשִׁיעֵנוּ וּנְגִידֵנוּ נִגְנֵן כָּל־יְמֵי חַיֵּינוּ:

עַל־בֵּית יְהוָה יִאֲהַרְבֵּנוּ:

לאחר כל קריאה יכוין במחשבתו בלבד, את שם ה' בניקוד שונה:

א. יְהוָה חסד	ד. יְהוָה נצח
ב. יְהוָה גבורה	ה. יְהוָה הוד
ג. יְהוָה תפארת	ו. יְהוָה יסוד

ז. יְהוָה יִאֲהַרְבֵּנוּ מַלְכוּת

ויאמר פסוקים אלו: ויכוין בקריאתו את הפסוקים, באותיות המודגשות בתחילת וסוף הפסוקים אלו (י-ה ו-ה), המצטרפים יחד לשם (יהוה) ברוך הוא.

יְהוָה יִהְיֶה לְהוֹשִׁיעֵנִי וּנְגִינָתִי נְגִן כָּל־יְמֵי חַיֵּינוּ
עַל־בֵּית יְהוָה יִהְיֶה יְהוָה:

וְזֶה מַעֲשֵׂה הַמְּנַרְהַ מִקְנֵשָׁה וְהָב עַד־יִרְכָּה עַד־
פְּרָחָה מִקְנֵשָׁה הוּא כַּמְרָאָה אֲשֶׁר הָרָאָה
יְהוָה אֶת־מִשָּׁה בֶּן עֶשְׂרֵה אֶת־הַמְּנַרְהַ:
ואחר כך יאמר פסוקים אלו שלושה פעמים:

וַיֹּאמֶר מִשָּׁה אֶל־אֶהְרֹן קַח אֶת־הַמִּחְתָּה וְתֵן־
עָלֶיהָ אֵשׁ מֵעַל הַמִּזְבֵּחַ וְשִׂים קְטֹרֶת
וְהוֹלֵךְ מִהֲרָה אֶל־הָעֵדָה וּכְפַר עֲלֵיהֶם כִּי־יֵצֵא
הַקֶּצֶף מִלִּפְנֵי יְהוָה יִהְיֶה הַחֵל הַנֶּגֶף (יכוין נגף):
וַיִּקַּח אֶהְרֹן כַּאֲשֶׁר | דִּבֶּר מִשָּׁה וַיִּרְץ אֶל־תּוֹךְ
הַקֶּהֱל וְהִנֵּה הַחֵל הַנֶּגֶף (יכוין נגף) בָּעַם וַיִּתֵּן
אֶת־הַקְטֹרֶת וַיְכַפֵּר עַל־הָעָם: וַיַּעֲמֵד בֵּין־הַמִּתִּים
וּבֵין הַחַיִּים וַתַּעֲצֹר הַמַּגֵּפָה: וַיָּשָׁב אֶהְרֹן אֶל־מִשָּׁה
אֶל־פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד וְהַמַּגֵּפָה נֶעְצְרָה:

(יכוין בשם (טפטפיה) והוא מאותיות המוזהבות באלו הפסוקים,
וצייר במחשבתך כאלו כתוב לפניך בצבע זהב)

ואחר כך יאמר פסוק זה ישר והפוך שלושה פעמים:

וְאֲנִי אֲשִׁיר עֲזָךְ וְאַרְיֵן לִבְקָר חֶסְדְּךָ כִּי-
הָיִיתָ מְשֻׁנָּב לִי, וּמָנוּס בְּיוֹם צָר-לִי:
לִי צָר בְּיוֹם וּמָנוּס לִי מְשֻׁנָּב הָיִיתָ כִּי חֶסְדְּךָ
לִבְקָר וְאַרְיֵן עֲזָךְ אֲשִׁיר וְאֲנִי:

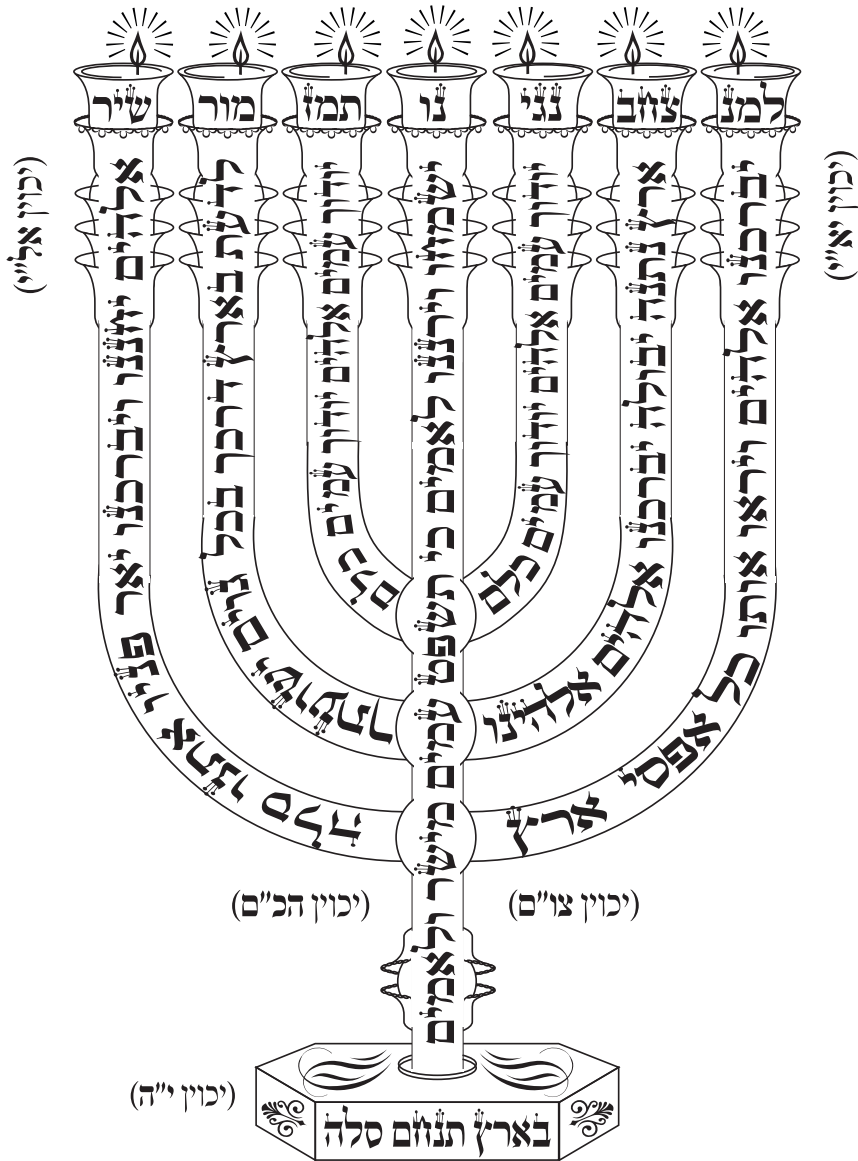
לְמִנְצַח בְּנִינֹת מִזְמוֹר נְשִׁיר: אֱלֹהִים יַחֲנֵנוּ
וְיִבְרַכְנוּ יְאֵר פָּנָיו אֶתָּנוּ סֶלָה: לְדַעַת
בְּאֶרֶץ הַרְרָךְ בְּכָל-גּוֹיִם יִשׁוּעָתְךָ: יוֹדוּךָ עַמִּים |
אֱלֹהִים יוֹדוּךָ עַמִּים כָּלָם: יִשְׁמְחוּ וְיִרְנְנוּ לְאֲמִים
כִּי-תִשְׁפֹּט עַמִּים מִיִּשְׁוֹר וּלְאֲמִים | בְּאֶרֶץ תְּנַחֲם
סֶלָה: יוֹדוּךָ עַמִּים | אֱלֹהִים יוֹדוּךָ עַמִּים כָּלָם:
אֶרֶץ נְתַנָּה יְבוּלָה יְבָרְכֵנוּ אֱלֹהִים אֱלֹהֵינוּ: יְבָרְכֵנוּ
אֱלֹהִים וְיִירְאוּ אֹתוֹ כָּל-אֲפְסֵי-אֶרֶץ:

וטוב שיקרא מזמור זה בצורת המנורה, וטוב להעמידה מול פני הקורא.

רבותינו הפליגו באמירת המזמור: "למנצח בנגינות" בצורת מנורה. ובספר "יראת אל" לבעל הרוקח הקדוש רבי אלעזר מגרמיזא וכן בסוף שו"ת המהרש"ל הובאו סגולות נפלאות. ושכרו רב ועצום (צפורן שמיר ביח). ולא יקרה לו דבר רע ויצליח במעשיו (בית עובד). הקב"ה הראה לדוד המלך ע"ה מזמור "למנצח בנגינות" בצורת מנורה כתוב על טס של זהב, ועל ידי זה היו אויביו נופלים לפניו (מדבר קדמות ד"כב). והאומרו בצורת המנורה בהנף החמה, לא יקרה לו מקרה רע, וחשוב כאילו הדליק את הנרות בבית המקדש (שלמי חגיגה דף רח"ץ

ע"ב בשם הרמב"ן זיע"א).

צורת קריאתה הוא: בתחילה יקרא את הפסוק בראשי הקנים "למנצה בנגינות מזמור שיר". ואח"כ יקרא את הקנה השמאלי ביותר מלמעלה למטה, ואח"כ את הקנה הסמוך לו. וכן כולם על זה הדרך. בקריאת הקנה האמצעי יוסיף ויקרא גם את בסיס המנורה "בארץ תנחם סלה".

כשיאמר פסוק זה יכוין במחשבתו צירוף פסוק זה עם שם ה' (מלמעלה למטה בטורים. ואין הכונה מעכבת)

וַיַּעֲמֵד פִּינְחָס וַיִּפְלֵל, וַתַּעֲזַר הַמַּוֶּזֶבֶת:

ו	ו	פ	י
ה	ו	ה	י
ה	ו	ה	י
ה	ו	ה	י
ה	ו	ה	י
ה	ו	ה	י
ה	ו	ה	י
ה	ו	ה	י
ה	ו	ה	י
ה	ו	ה	י

ויאמר פסוק "ויהי נועם" ומזמור "יושב בסתר" שבע פעמים (במידה ואין אפשרות לקרוא מזמור זה שבעה פעמים יקרא פעם אחת)

**וַיְהִי נֶעֱמַ אֲדֹנָי אֱלֹהֵינוּ עָלֵינוּ וּמַעֲשֵׂה יָדֵינוּ
כּוֹנֵנָה עָלֵינוּ וּמַעֲשֵׂה יָדֵינוּ כּוֹנֵנָהוּ:**

יֵשֵׁב בְּסֵתֶר עֲלֵינוּ. בְּצֵל שַׁדַּי יִתְלוֹנֵן: אִמֵּר לַיהוָה
יִצְיָלָךְ מִפֶּחַ יְקוּשׁ. מְדַבֵּר הוֹוֹת: בְּאַבְרָתוֹ יֶסֶךְ לָךְ.
וְתַחַת-כְּנָפָיו תִּחְסֶה. צִנָּה וְסִחְרָה אֲמַתּוֹ: לֹא תִירָא
מִפֶּתַח לִילָה. מִחֵץ יַעֲוֶף יוֹמָם: מְדַבֵּר בְּאִפְלֵ יְהִלָּךְ.

מִקְטָב יִשׁוּד צְהָרִים: יִפֹּל מִצֶּדֶךָ אֶלֶף וּרְבָבָה מִימִינֶךָ.
אֵלֶיךָ לֹא יִגָּשׁ: רַק בְּעֵינֶיךָ תִּבְיֹט. וְשִׁלַּמְתָּ רִשְׁעִים
תִּרְאֶה: כִּי-אֵתָהּ יְהוָה יִחַדְנֶנּוּ מִחֲסִי. עֲלִיוֹן שִׁמְתָה
מֵעוֹנֶךָ: לֹא-תֵאָנֶה אֵלֶיךָ רָעָה. וְנִגַּע לֹא-יִקְרַב בְּאֵהֶלְךָ:
כִּי מִלְּאֲכִיו יִצְוֶה-לָּךְ. (יכוין ס"ת יוה"ה) לְשִׁמְרֶךָ בְּכָל-
דְּרָכֶיךָ: (יכוין ס"ת כלך) עַל-כַּפֵּימָּה יִשְׁאוּנֶךָ. פֶּן-תִּגְּפֶה
בְּאֶבֶן רִגְלֶךָ: עַל-שַׁחַל וּפְתָן תִּדְרֹךְ. תִּרְמָס כַּפִּיר וְתַנְיִן:
כִּי בִי חֲשַׁק וְאֶפְלָטָהוּ. (יכוין בשם בִּי"ט) אֲשַׁגְבְּהוּ כִּי-
יָדַע שְׁמִי: יִקְרָאֵנִי וְאֶעֱנֶהוּ עִמּוֹ-אֲנֹכִי בְּצָרָה. אֲחַלְצֶהוּ
וְאֶכְבְּדֶהוּ: אֲרֹךְ יָמִים אֲשַׁבֵּיעֶהוּ. וְאִרְאֶהוּ בִישׁוּעָתִי: ע"כ
אִשֶּׁת חַיִל מִי יִמָּצֵא. וְרָחֵק מִפְּנִינִים מִכָּרָה: בָּטַח בָּהּ
לֵב בַּעֲלָהּ. וְשָׁלַל לֹא יִחָסֵר: גִּמְלָתָהּ טוֹב וְלֹא
רָע. כֹּל יָמֵי חַיֶּיהָ: דָּרְשָׁה צָמֵר וּפְשֻׁתִים. וְתַעֲשֶׂה בְּחִפְזָא
כַּפֵּיהָ: חֵיתָהּ כְּאֵנִיּוֹת סוּחָר. מִמְּרָחֵק תִּבְיֹא לַחֲמָה:
וְתִקֵּם בְּעוֹד לַיְלָה וְתִתֵּן טָרֶף לְבֵיתָהּ. וְחֵק לְנַעֲרֹתֶיהָ:
זְמָמָה שָׂדֶה וְתִקַּחְתָּהּ. מִפְּרֵי כַּפֵּיהָ נִטְעָה כָּרֶם: חָגְרָה
בְּעוֹז מְתַנְּיָהּ. וְתֵאֱמֵן זְרַעוֹתֶיהָ: טָעַמָה כִּי טוֹב סִחְרָה.
לֹא יִכְפֶּה בַלְיָלָה נִרְהָ: יָדֶיהָ שִׁלְחָה בְּכִישׁוֹר. וְכַפֵּיהָ
תִּמְכּוּ פֶלֶךְ: כַּפָּה פָּרְשָׁה לְעַנִּי. וַיְדִיָּה שִׁלְחָה לְאֲבִיוֹן:
לֹא תִירָא לְבֵיתָהּ מִשָּׁלֵג. כִּי כָּל בֵּיתָהּ לְבָשׁ שָׁנִים:

מִרְבֵּדִים עָשִׂתָהּ לָהּ. יֵשֶׁשׁ וְאַרְנָמָן לְבוּשָׁה: נוֹדַע
 בְּשָׁעָרִים בַּעֲלָהּ. בְּשִׁבְתּוֹ עִם זְקַנֵי אֶרֶץ: סָדִין עָשִׂתָהּ
 וְהַמִּכּוֹר. וַחֲגוּר נִתְּנָה לְכַנְעֲנֵי: עֵז וְהָדָר לְבוּשָׁה.
 וַתִּשְׁחַק לְיוֹם אַחֲרוֹן: פִּיָּה פָתְחָה בְּחִכְמָה. וְתוֹרַת חֶסֶד
 עַל לְשׁוֹנָהּ: צוֹפְיָה הִלִּיכּוֹת בֵּיתָהּ. וְלֶחֶם עֲצָלוֹת לֹא
 תֹאכַל: קָמוּ בְנֵיהָ וַיֹּאשְׁרוּהָ. בַּעֲלָהּ וַיְהִלְלָהּ: רַבּוֹת
 בָּנוֹת עָשׂוּ חֵיל. וְאֵת עָלִית עַל כְּלָנָהּ: שֶׁקֶר הַחֵן וְהַבֵּל
 הִיפִי. אִשָּׁה יִרְאֵת יְהוָה יִתְּנָהּ יֵאָדוּנָהּ הִיא תִתְהַלֵּל: תָּנוּ לָהּ
 מִפְּרֵי יָדֶיהָ. וַיְהִלְלוּהָ בְּשָׁעָרִים מַעֲשֵׂיהָ:

יְהוָה יֵאָדוּנָהּ יִתְּנָהּ צְבָאוֹת עִמָּנוּ. מִשְׁנֵב לָנוּ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב
 סֵלָה: יְהוָה יִתְּנָהּ יֵאָדוּנָהּ צְבָאוֹת. אֲשֶׁרִי אָדָם בְּטִיחַ
 בָּךְ: יְהוָה יֵאָדוּנָהּ הוֹשִׁיעָהּ. הַמְלִיךְ יַעֲנֵנוּ בְיוֹם קִרְאָנוּ:
 וְעָרְבָה לִיהוָה מִנְחַת יְהוּדָה וִירוּשָׁלָיִם.
 כִּימֵי עוֹלָם וּכְשָׁנִים קִדְמֹנִיּוֹת:

אָנָּה בְּכַח. גְּדוּלַת יְמִינֶךָ. תִּפְתִּיר צְרוּרָה: (אב"ג ית"ץ)
 קִבֵּל רִנַּת. עֲמֹךְ שִׁגְבָנוּ. טְהַרְנוּ נוֹרָא: (קר"ע שט"ן)
 נָא גְבוּר. דוֹרְשֵׁי יְחוּדָה. כְּבַבַת שְׁמֶרֶם: (נג"ד יכ"ש)
 בְּרַכְּם טְהַרֶם. רַחֲמֵי אֲדַקְתֶּךָ. תִּמְיֵד גְּמִלָּם: (בט"ר צת"ג)
 חֲסִין קְדוּשׁ. בְּרוּב טוֹבֶךָ. נְהַל עֲדַתְךָ: (חק"ב טנ"ע)
 יְחִיד גְּאֵה. לְעֲמֹךְ פִּינָה. זוֹכְרֵי קִדְשֶׁךָ: (יג"ל פז"ק)

שְׁוַעַתְנוּ קִבַּל. וְשָׁמַע צַעֲקֹתֵינוּ. יוֹדַע תַּעֲלוּמוֹת: (שק"ו צי"ת)
 ויאמר בלחש: בְּרוּךְ, שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ, לְעוֹלָם וָעֶד:

אחר כך יתפלל בכוונת הלב גדולה נוסח יהי רצון זה, (מסידור חסד לאברהם)
 ויכוין השמות בסוגריים במחשבתו בלבד:

יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְהוָה יְיָ אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ,
 שְׁבִזְכוֹת קְרִיאַת פְּטוּם הַקְטָרֶת, וּבְזְכוֹת פְּסוּקֵינוּ
 וְתִיבוֹתָיו וְאוֹתֵיבוֹתָיו וְטַעֲמָיו וְנִקְדוּתָיו וְשִׁמּוֹת הַיּוֹצְאִים
 מִמֶּנּוּ מִרְאֵשֵׁי תִבּוֹת וְסוּפֵי תִבּוֹת וְחִלּוּפֵי תִבּוֹת,
 שֶׁיִּכְבְּשׁוּ רַחֲמֶיךָ אֶת כָּעֶסֶךָ מֵעֲלֵינוּ וּמֵעַל כָּל יִשְׂרָאֵל
 אַחֲרֵינוּ, וְתִתְנַהֵג עִמָּנוּ יְהוָה יְיָ אֱלֹהֵינוּ בְּמִדַּת הַחֶסֶד
 וּבְמִדַּת הַרְחָמִים, וְתִכְנַס לָנוּ לְפָנִים מִשׁוֹרֵת הַדִּין,
 וּבְטוֹבָה הַגְּדוֹל יֵשׁוּב חֶרוֹן אַפֶּךָ מֵעֲלֵינוּ וּמֵעַל כָּל עַמְּךָ
 יִשְׂרָאֵל, וְרֵאאֵה בְּעֵינַי חֶמְלָתְךָ צֶרֶת גּוֹפֵינוּ מִכִּים וּמַעֲנִים,
 וְשַׁלַּח רְפוּאָה שְׁלֵמָה לְחוּלֵי עַמְּךָ יִשְׂרָאֵל, (וּבִפְרֹט ל...)
 וּבְכַח שֵׁם (גִּפ) אֲמוֹר לְמִלְאָךְ הַמְּשַׁחִית לְבַל יָבֹא אֶל
 בְּתֵינוּ לְנִגּוּף עוֹד, וְאֲשֶׁר כָּבֵר הָיוּ מְאוּרֵי אוֹר אַרְבָּעָה
 מִלוּיִים (דַּעס"מב) שֶׁהֵם מְסַפְּר (נִג"ף) עִם אַרְבָּעָה
 כְּלָלוֹתֵיהֶם, וּבְסִגְלַת לְמוּדָנוּ בְּפִטּוּם הַקְטָרֶת יְהִיו
 לְמְאוּרוֹת (עס"מב) וְיִשְׁיִמוּ מִר לְמַתּוֹק וּבְכַח שֵׁם
 (נַעֲוִירִיוֹן) וּבְכַח אֱלוֹ הַשְּׁמוֹת (רו"טא יו"ה קל"ד צְמַר"בד)
 צִוָּה לְמִלְאָכֶיךָ הַקְּדוּשִׁים הַמְּמוּנִים עַל הַשְּׁמִירָה

שִׁישְׁמְרוּ וַיִּמְלְטוּ לָנוּ וְלְכָל יִשְׂרָאֵל אַחֲיֵנוּ מִדְּבַר
 וּמִמַּגֵּפָה וּמִכָּל דְּבַר רָע, וְשִׁמּוֹר צִאתֵנוּ וּבֹאֵנוּ מִעֲפָה
 וְעַד עוֹלָם. (כאן יפרט בקשותיו) וּבִכַח שֵׁם (קָרַע שֵׁטָן)
 וְחִלּוּפוֹ שֶׁהוּא שֵׁם (דָּגוּ בְּנֵט) תִּקְרַע רָע גִּזַּר דֵּינֵנוּ,
 וּבִסְגֻלַּת שֵׁם (מִשְׁטָרֵנוּ) וְחִלּוּפוֹ שֶׁהוּא שֵׁם (יִנְגֻפֵט)
 תִּכְרִית וְתִשְׁמִיד כָּל הַמִּשְׁחִיתִים וְכָל הַמְּקַטְרְגִים
 כְּאֲרִיָּה תִשְׁאֵג לְעַמָּתָם שְׁלֵא יִגְעוּ בָּנוּ וּבְמַלְבוּשֵׁינוּ וְהָיוּ
 לְמֵאוֹרוֹת אַרְבַּע אוֹתִיּוֹת שִׁמְךָ הַגָּדוֹל (יְהוָה)

וּבִכֵּן יַעֲלוּ כָּל נִיצוּצוֹת הַקְּדוּשָׁה אֲשֶׁר בְּתוֹךְ הַקְּלִי
 וְאֵל מְקוֹם קְדוּשׁ יִהְיוּ וְנִשְׁאַרִים הַקְּלִי פְּגָרִים
 מֵתִים, וּבַחֲסֻדְךָ תִּצְמִית אוֹיְבֵי וְהֶאֱבַדְתָּ כָּל צוּרֵי
 נַפְשֵׁי כִי אֲנִי עֹבְדֶךָ: וְתִקְּיִם בָּנוּ מִקְרָא שְׁפָתוֹב: וְנִתְתִּי
 שְׁלוֹם (יִסוּד) בְּאֶרֶץ (מַלְכוּת) וְשִׁכְבָּתָם וְאִין מַחְרִיד
 (מִהַחִיצוֹנִים), וְהִשְׁבַּתִּי חַיָּה רָעָה (לִילִית) מִן-הָאֶרֶץ, וְחָרַב
 (שֶׁל ס"מ) לֹא-תִעֲבַר בְּאֶרְצְכֶם:

יְהִיוּ לְרָצוֹן אִמְרֵי-כִי וְהִגִּיוֹן לְבִי לְפָנֶיךָ, יְהוָה יֵאָדָּנָה
 צוּרֵי וְגוֹאֲלֵי:

